

รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรม
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

A MODEL OF PARTICIPATORY ADMINISTRATION ACCORDING TO
BUDDHADHAMMA OF THE PROVINCIAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATIONS IN UPPER NORTHEASTERN PROVINCES

นายทักษิณ ประชามอญ

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

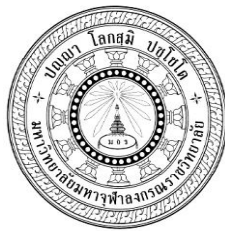
รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรม
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

นายทักษิณ ประชามอญ

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A Model of Participatory Administration according to *Buddhadhamma*
of the Provincial Administrative Organizations
in upper Northeastern Provinces

Mr.Thaksin Prachamon

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Public Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับคุณูปการ
เรื่อง “รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

(พระมหาสมปурณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบคุณูปการ

(ศ.พล.ต.ท.หญิง ดร.นัยนา เกิดวิชัย)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.วิษุกร นาคธน)

กรรมการ

(ผศ.ดร.ธิตูดี หน้มนมี)

กรรมการ

(ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช)

กรรมการ

(น.อ.ดร.นภัทร แก้วนาค)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมคุณูปการ

ผศ.ดร.ธิตูดี หน้มนมี

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช

กรรมการ

น.อ.ดร.นภัทร แก้วนาค

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นายทักษิณ ประชามอญ)

- ชื่อคุณิพนธ์** : รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
- ผู้วิจัย** : นายทักษิณ ประชามอญ
- ปริญญา** : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร)
- คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์**
- : ผศ.ดร.ธิตูฒิ หน้มนมี พธ.บ.(การสอนสังคม), พธ.ม.(ปรัชญา), พธ.ด.(รัฐประศาสนศาสตร)
 - : ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช พธ.บ.(บริหารรัฐกิจ), น.บ.(นิติศาสตร์), M.A.(Political Science), Ph.D.(Political Science)
 - : น.อ.ดร.นภัทร์ แก้วนาค ศษ.บ.(บริหารการศึกษา), บธ.ม.(การจัดการ), กศ.ด.(การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ ๑.เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒.เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และ ๓.เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี เป็นการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๒๖ รูป/คน และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๘ กับกลุ่มตัวอย่างคือประชาชน จำนวน ๔๐๐ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า ประชาชนและบุคลากรภาครัฐยังขาดการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิดและความสำคัญของการมีส่วนร่วม อีกทั้งเครื่องมือในกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ รวมถึงการเข้าถึงและการรับข้อมูลข่าวสารระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดกับประชาชนด้วย จึงทำให้เกิดปัญหาในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดกับประชาชน

๒. การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรนำหลักพุทธธรรม ได้แก่ หลักอปริหานิยธรรมไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานแบบมี

ส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ทั้งในด้านการตัดสินใจ ด้านปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล สามารถนำไปสู่การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดความเข้มแข็ง จนกระทั่งบุคลากรภาครัฐและประชาชนเกิดทักษะในการใช้เครื่องมือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมมากขึ้น ไม่ใช่แค่เพียงดำเนินการให้ครบกระบวนการเท่านั้น แต่ต้องดำเนินการให้ถึงสาระสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

๓. รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า การนำรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรม คือ การนำหลักอปริหานิยธรรม ๗ มาบูรณาการกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล สามารถพัฒนาบุคลากรภาครัฐและประชาชนให้เกิดทักษะและเห็นความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยยึดนโยบายการจัดประชุมกันเองนิตย การทำงานเป็นทีม การปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์กร การให้ความเคารพตามหลักอาวุโส การส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของสตรีและผู้อื่น การสร้างความผูกพันต่อองค์กร และการดูแลและจัดสวัสดิการ เพื่อให้การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางปฏิบัติต่อไปอย่างยั่งยืน

Dissertation Title : A Model of Participatory Administration according to
Buddhadhamma of the Provincial Administrative
 Organizations in upper Northeastern Provinces

Researcher : Mr. Thaksin Prachamon

Degree : Doctor of Philosophy (Public Administration)

Dissertation Supervisory Committee

: Asst.Prof.Dr.Thitiwut Manmee B.A.(Social Teaching),
 M.A.(Philosophy), Ph.D.(Public Administration)

: Asst.Prof.Dr.Thatchanant Issaradet
 B.A.(Public Administration), LL.B.(Laws),
 M.A.(Political Science), Ph.D.(Political Science)

: Gp.Capt.Dr.Napat Kaewnak
 B.Ed.(Educational Administration), M.B.A.(Management),
 Ph.D.(Curriculum Research and Development)

Graduation Date : March 23, 2018

Abstract

The objectives of this research were to 1) analyze the general conditions and problems of participatory administration of the provincial administrative organizations in upper northeastern provinces, 2) study the application of *Buddhadhamma* to strengthen the participatory administration of the provincial administrative organizations in upper northeastern provinces, and 3) present a model of participatory administration of the provincial administrative organizations in upper northeastern provinces.

The mixed research methodology between qualitative and quantitative was used in this research. The qualitative research was done by in-depth interview with 26 informants and the questionnaire was used for quantitative research, which in general had content validity at the 0.89 level. The research sample consisted of 400 informants. The statistics used in data analysis were frequency, mean, and standard deviation.

Research findings are concluded as follows:

1. For the general conditions and the problems of participatory administration of the provincial administration organizations, it was found that people and government sectors still lacked of awareness about the ideas and the importance of participation. Moreover the tools used in participatory administration process were not obvious and clear enough, including information access between provincial administrative organizations and the people. This caused the trouble to the participation promotion procedure between provincial administrative organizations and local people.

2. The application of *Buddhadhamma* to enhance the participatory administration of the provincial administrative organizations; namely the principle of morality to apply with the participatory administration of the provincial administrative organizations in upper northeastern provinces, in the parts of decision making, operation, participatory benefit receiving and participatory evaluation, could be brought to develop and strengthen the participatory process of the people. By this way, the skill in using tool for creating participatory process was obtained by government sector and people. It was not only to fulfill the process, but also access the gist of the participatory process.

3. For a model of participatory administration according to *Buddhadhamma* of the provincial administrative organizations in the upper northeastern provinces, it was found that to bring the development model of the participatory administration according to *Buddhadhamma* was the application of the principle of morality 7 with the public's participatory process; namely decision making, operation, benefit sharing, and assessment that could help government officials and people increase their skills and acknowledgement on participatory administration by attaching to the policy of frequent meeting arrangement, teamwork, organizational culture implementation, seniority respect, promoting the rights and freedom of women and others, creating the relationship toward organization and providing protection and welfare for sustainable achievement of the participatory administration of the provincial administration organizations in upper northeastern provinces.

กิตติกรรมประกาศ

ดุชนิพนธ์ฉบับนี้ เรื่อง “รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมของ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” สำเร็จได้ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการควบคุมดุชนิพนธ์ ประกอบด้วย ผศ.ดร.ธิดา วัฒนภูมิ หน้มนมี ผศ.ดร. รัชชนันท์ อิศรเดช น.อ.ดร.นภัทร์ แก้วนาค ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือในการแก้ไข ดุชนิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม ที่ให้คำแนะนำจนทำให้ดุชนิพนธ์มีความชัดเจนและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.โกนิฐ ตรีทอง ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ ผศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต ผศ.ดร. รัฐพล เย็นใจมา ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยด้วยดี ขอขอบกราบขอบพระคุณยิ่ง พระราชวิสุทธินายก นายยุทธเดช ศรีพรหมทัต นายศิริวัช แสงดี นายณัฐกานต์ ไชยรบ นายสมชัย โพธิทองดี นายจอมศรี ศิริกาล นายเชิษฐาญ อินทริง นายดาบชัย หัตสสา นายสมเกียรติ ศิริตัน นายเชิ่อม ภาคภูมิ นายทองใส ภาคภูมิ นางวารุณี สาขามุละ นายสิน อินทรสิทธิ์ อาจารย์รัฐพล ฤทธิธรรม ผศ.ดร.พุทธฉกร สิริธิ อาจารย์ ดร.บุรกรณั บัรบุรณั ที่กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัย

ขอขอบพระคุณ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ผศ.ดร. พระมหาบัณฑิต ปณิตเมธี ผศ.ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสบศักดิ์ ดร.สุทธิพันธ์ อริญญวาส นายมังกร ยนต์ตระกูล นายวิษณุศิภัทร วงศ์มณี ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่มเฉพาะ ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบดุชิประชาพิจารณา และคณะกรรมการสอบป้องกันดุชนิพนธ์ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ข้อมูลและเสนอความเห็นทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ในงาน ดุชนิพนธ์ ขอขอบคุณ ผศ.ดร.นเรศ สุรสิทธิ์ ที่ให้คำแนะนำ ขอขอบคุณ อ.วิชาญ อ.โพชม์ อ.วีรศักดิ์ อ.ศรีสุข ที่นำพาไปหาข้อมูลและโจทย์ในการวิจัย ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ในการศึกษา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุด และคณาจารย์ทุกท่านที่อบรมสั่งสอนให้ความรู้ในระดับดุชิบัณฑิต

บุญกุศลและคุณประโยชน์อันใดที่พึงมี ข้าพเจ้าขอน้อมบูชาคุณแด่พระพุทธศาสนา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ตลอดจนญาติพี่น้อง ปุชนิยบุคคลทั้งหลายที่ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจเสมอมา ขอขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง และขออุทิศบุญกุศลและคุณประโยชน์นี้แด่บิดามารดาของข้าพเจ้าผู้ล่วงลับไปแล้ว

นายทักษิณ ประชามอญ

มีนาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภาพ	ฐ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	๗
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๘
บทที่ ๒ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบ	๙
๒.๒ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน	๑๔
๒.๓ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	๓๒
๒.๔ หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารงาน	๕๓
๒.๕ ข้อมูลทั่วไปในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	๕๗
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๙
๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย	๘๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ การวิจัยเชิงคุณภาพ	๘๔
๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ	๘๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	๙๗
๔.๒ การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	๑๐๘
๔.๓ รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	๑๑๙
๔.๔ การสนทนากลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	๑๗๖
๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๘๖
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๙๓
๕.๒ อภิปรายผล	๑๙๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๒๐๓
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๒๐๓
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	๒๐๔
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	๒๐๔
บรรณานุกรม	๒๐๖
ภาคผนวก	๒๑๖
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญการสัมภาษณ์เจาะลึก	๒๑๗
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม	๒๑๙
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย	๒๒๐

สารบัญ (ต่อ)		
เรื่อง		หน้า
ภาคผนวก ข	หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยการสัมภาษณ์แบบ	๒๒๑
	เจาะลึก	
	หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยการสนทนากลุ่ม	๒๓๙
ภาคผนวก ค	หนังสือขออนุญาตตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือการวิจัย	๒๕๑
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๒๕๖
	ประมวลภาพการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ	๒๗๓
ภาคผนวก ง	ประมวลภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ	๒๘๓
ประวัติผู้วิจัย		๒๘๗

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	สรุปความหมายเกี่ยวกับรูปแบบ	๑๓
๒.๒	แนวคิดหลักเกี่ยวกับความหมายการบริหารงาน	๑๗
๒.๓	แนวคิดหลักเกี่ยวกับการบริหารงาน	๒๑
๒.๔	ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการบริหารงาน	๒๙
๒.๕	แนวคิดหลักเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วม	๓๕
๒.๖	แนวคิดหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	๓๙
๒.๗	ตารางแสดงระดับการมีส่วนร่วม	๕๐
๒.๘	ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	๕๑
๒.๙	หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม	๕๗
๒.๑๐	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน	๗๒
๒.๑๑	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม	๗๗
๒.๑๒	งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม	๘๑
๓.๑	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๘๙
๔.๑	แสดงจำนวนและคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลทั่วไป	๑๐๘
๔.๒	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนโดยพิจารณาเป็น รายด้าน รายข้อ และภาพรวม	๑๑๐
๔.๓	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการตัดสินใจ	๑๑๑

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๔	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของ ประชากรเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงาน แบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการปฏิบัติการ	๑๑๓
๔.๕	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของ ประชากรเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงาน แบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการรับผลประโยชน์	๑๑๕
๔.๖	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของ ประชากรเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงาน แบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการประเมินผล	๑๑๗

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	กระบวนการแบบมีส่วนร่วม	๔๗
๒.๒	ลำดับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน	๔๗
๒.๓	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน	๔๘
๒.๔	แสดงการสรุปหลักอภิธานิธรรม	๕๖
๒.๕	แสดงโครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัติ องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐	๖๑
๒.๖	แผนภาพแสดงกรอบแนวคิดการวิจัย	๘๓
๔.๑	รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอภิธานิ ธรรม ด้านการตัดสินใจ	๑๓๕
๔.๒	รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอภิ ธานิธรรม ด้านการปฏิบัติการ	๑๕๑
๔.๓	รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอภิธานิ ธรรม ด้านการรับผลประโยชน์	๑๖๒
๔.๔	รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอภิ ธานิธรรม ด้านการประเมินผล	๑๗๒
๔.๕	สรุปรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมของ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน	๑๘๕
๔.๖	โมเดล 3D กระบวนการพัฒนาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลัก อภิธานิธรรม	๑๘๗

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อในดัชนีฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ใช้คัมภีร์พระไตรปิฎก มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ ในการศึกษาค้นคว้าดัชนีฉบับนี้ ผู้วิจัยใช้ชื่อย่อและคำเต็ม ชื่อของพระคัมภีร์พระไตรปิฎก ดังต่อไปนี้.

คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยในดัชนีฉบับนี้ ผู้วิจัยใช้อ้างอิงแบบ ๔ ตอน คือ ชื่อย่อคัมภีร์ / เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ที. ม. (ไทย) ๑๐ / ๖๘ / ๘๖. หมายถึง พระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรคเล่มที่ ๑๐ (ภาษาไทย) ข้อที่ ๖๘ หน้าที่ ๘๖ เป็นต้น

พระสูตรตันตปิฎก

ที. ม. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตุตค. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำเป็นต้องพัฒนาตามนโยบายการบริหารประเทศ กล่าวคือ สร้างความเป็นธรรมในสังคม พัฒนาระบบราชการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพิ่มประสิทธิภาพการกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาระบบและกลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม ควบคู่ไปกับการปลูกจิตสำนึกค่านิยมประชาธิปไตยและหลักธรรมาภิบาล จึงกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศในระยะ ๕ ปี^๑ ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ดังนี้ สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^๒ เป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในอนาคต ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนานั้น เป็นกระบวนการกำหนดทิศทางการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดแนวทางพื้นฐาน รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้าน เป็นระบบ และตรงตามความต้องการของประชาชน การวางแผนยุทธศาสตร์ท้องถิ่น^๓ คือ กระบวนการตัดสินใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในการตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น การวางแผนยุทธศาสตร์ช่วยจัดลำดับความสำคัญ

^๑สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙), กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, ๒๕๕๔, หน้า (๗)-(๘).

^๒กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น(แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนพัฒนาสามปี และแผนการดำเนินงาน, (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘.

^๓เสรี พงศ์พิศ, แนวคิดแนวปฏิบัติ ยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่น, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลังปัญญา, ๒๕๕๒), หน้า ๖.

ของปัญหาและความต้องการต่าง ๆ รวมถึงลำดับความจำเป็นเร่งด่วน โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ทำให้วิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ที่กำหนดสามารถบรรลุผลได้ ดังนั้น ชุมชนจำเป็นต้องมีความรู้เท่าทัน มีภูมิคุ้มกัน มีอำนาจต่อรอง สามารถปรับตัวได้ และมีวิธีการแก้ไขปัญหของชุมชนเอง เพิ่มโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลมากขึ้น

ปัจจุบัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการให้บริการประชาชนทั่วประเทศ ซึ่งจำนวนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^๕ ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด ๗๖ แห่ง, เทศบาล ๒,๒๖๖ แห่ง ได้แก่ เทศบาลนคร ๒๙ แห่ง เทศบาลเมือง ๑๖๗ แห่ง และเทศบาลตำบล ๒,๐๗๐ แห่ง, องค์การบริหารส่วนตำบล ๕,๕๐๙ แห่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ๒ แห่ง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา รวมทั้งสิ้น ๗,๘๕๓ แห่ง ได้มีการนำแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนมาใช้บริหารงานท้องถิ่น ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมกระบวนการในการแก้ไขปัญหา และนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และบางหน่วยงานมีผลการดำเนินงานดีเด่นก็จะได้รับรางวัลระดับชาติ ได้แก่ รางวัลพระปกเกล้า^๕ ซึ่งสถาบันพระปกเกล้ากำหนดให้มีการมอบรางวัลแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารงานตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ อันเป็นแบบอย่างที่ดีแก่องค์กรอื่นด้วย

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรค ในแนวทางและวิธีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงการเข้าร่วมโครงการ กิจกรรมต่างๆ ของประชาชนก็ยังอยู่ในระดับที่ไม่สูงนัก สอดคล้องกับบทความวิจัยของฐิติมา อุดมศรี^๖ เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ” พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในคลองบางปลากด อยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรหา

^๕สำนักพัฒนาระบบ รูปแบบและโครงสร้าง กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, (ข้อมูล ณ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๕).

^๕วิทยาลัยการพัฒนารเมืองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, รางวัลพระปกเกล้า^๕ (KPI Awards), พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพมหานคร : ธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๗-๑๓.

^๖ฐิติมา อุดมศรี, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ”, วารสารอิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ ๕, ฉบับที่ ๓, (พฤศจิกายน – ธันวาคม, ๒๕๕๕) : ๒๒๐-๒๓๘.

มาตรการ กิจกรรม และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น ไม่เช่นนั้นอาจจะทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในการบริหารงานและไม่มั่นใจในการรับบริการ สอดคล้องกับบทความวิจัยของ มานิต วัฒนแสน^๗ เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการบริหารกิจการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” เมื่อวิเคราะห์ถึงบทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารกิจการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ประชาชนมีบทบาทไม่มากนักสะท้อนให้เห็นว่า การตรวจสอบของประชาชนเป็นเพียงวาทกรรมมากกว่าการปฏิบัติที่แท้จริง ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน กระทั่งเกิดความรู้สึกไม่เป็นกันเองจนไม่กล้าเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน สอดคล้องกับบทความวิจัยของอัครกฤษ นุ่นจันทร์^๘ เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานของเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดลพบุรี” การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานของเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดลพบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการตัดสินใจ และด้านการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการวางแผน อยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการบริหารงาน อยู่ โดยเฉพาะกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรหามาตรการแก้ไขปัญหาคือเป็นอุปสรรคของการมีส่วนร่วม^๙ เช่น เจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชนต้องรับรู้แนวคิดและความสำคัญของการมีส่วนร่วมมากขึ้น ฝึกทักษะในการใช้เครื่องมือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม หรือสร้างวัฒนธรรมและความพร้อมร่วมกัน เป็นต้น

แนวคิดการมีส่วนร่วมที่สำคัญในการให้ประชาชนมีส่วนร่วม ที่ Cohem, John M.^{๑๐} ได้เสนอว่า ประชาชนควรจะมีโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะ ๔ ประการ ได้แก่ ๑.การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ(Decision Making) ๒.การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ(Implementation) ๓.การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์(Benefits) และ ๔.การมีส่วนร่วมในการประเมินผล(Evaluation) นอกจากนี้ใน

^๗ มานิต วัฒนแสน, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในตรวจสอบการบริหารกิจการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, วารสารการบริหารท้องถิ่น, ปีที่ ๙, ฉบับที่ ๒, (เมษายน – มิถุนายน, ๒๕๕๙) : ๙๐-๑๐๗.

^๘ อัครกฤษ นุ่นจันทร์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานของเทศบาลตำบล ในเขตจังหวัดลพบุรี”, วารสารรัชต์ภาคย์, (ฉบับพิเศษ ครบรอบ ๒๓ ปี สถาบันรัชต์ภาคย์, ๒๕๖๐) : ๑๓-๒๒.

^๙ เรณู มาศ รักษา แก้ว, การมีส่วนร่วมของประชาชน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title> [๘ มิถุนายน ๒๕๖๐].

^{๑๐} Cohem, John M. and Uphoff, Norman. **Participation: Concept and Measure for Project Design, Implementation in Rural Development**, (Community Center for International Studies, Cornell University, 1977), p. 219.

กระบวนทัศน์เชิงพุทธยังกล่าวเสริมเรื่องการมีส่วนร่วมไว้ว่า คณะผู้บริหารกับประชาชนต้องมีความสามัคคีกันในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยใช้หลักอปริหานิยธรรมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวมี ๗ ประการ^{๑๑} ได้แก่ ๑.ควรประชุมปรึกษาหารือกันบ่อย ๆ ๒.ความสามัคคีกันทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างพร้อมเพรียง ๓.การไม่สร้างกติกาใหม่ และไม่ลบล้างกติกาดเดิม (ยกเว้นกฎหมายที่ล้าสมัย) ๔.มีความเคารพต่อประธานหรือผู้มีตำแหน่งที่สูงกว่า ๕.ไม่ทำร้ายเด็ก ล่วงเกินสตรี และคนชรา ๖.สักการบูชาแหล่งโบราณสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และ ๗.การดูแลพระสงฆ์ ผู้มีศีลธรรม และผู้ปฏิบัติให้ได้รับความปลอดภัย ดังนั้น การเสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ควรมีการประชุมปรึกษาหารือ ร่วมมือ ประสานงาน มีความความรับผิดชอบร่วมกัน และเคารพสิทธิเสรีภาพ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนด้วย ซึ่งในแนวทางปฏิบัตินี้อยู่ในหลักอปริหานิยธรรม ๗ จะช่วยเสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม และมีความรู้สึกร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมจะช่วยให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีแนวทางสำหรับการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายได้ เหมาะสมกับวิถีชีวิตของประชาชนที่ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจใคร่จะศึกษาถึงสภาพปัญหาทั่วไป และรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยมุ่งประเด็นไปที่การร่วมกันตัดสินใจ การร่วมกันปฏิบัติการ การร่วมกันรับผลประโยชน์ และการร่วมกันประเมินผล เพื่อให้เกิดรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย ๑.องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร ๒.องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม และ ๓.องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหารต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเป็นอย่างไร

๑.๒.๒ การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเป็นอย่างไร

^{๑๑}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๖๘/๘๖.

๑.๒.๓ รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) กล่าวคือ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งขอบเขตดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑. แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ๑.การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๒.การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ๓.การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ ๔.การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

๒. หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ หลักอปริหานิยธรรม คือ ๑.ควรประชุมปรึกษาหารือกันบ่อย ๆ ๒.ความสามัคคีกันทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างพร้อมเพรียง ๓.การไม่สร้างกติกาใหม่ และไม่ลบล้างกติกาดเดิม (ยกเว้นกฎหมายที่ล้าสมัย) ๔.มีความเคารพต่อประธานหรือผู้มีตำแหน่งที่สูงกว่า ๕.ไม่ทำร้าย ล่วงเกินเด็ก สตรี และคนชรา ๖.สักการบูชาแหล่งโบราณสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และ ๗.การดูแลพระสงฆ์ ผู้มีศีลธรรม และผู้ปฏิบัติให้ได้รับความปลอดภัย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ๑.องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร ๒.องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม และ ๓.องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากกลุ่มพระสงฆ์ผู้ปกครองคณะสงฆ์/ผู้มี

ส่วนร่วมเชิงการบริหาร จำนวน ๔ รูป กลุ่มคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน ๑๓ ท่าน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน ๔ ท่าน และกลุ่มนักวิชาการ/ผู้มีส่วนร่วมเชิงการบริหาร จำนวน ๕ ท่าน รวมทั้งหมด จำนวน ๒๖ รูป/คน

๒. ประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ได้แก่ กลุ่มประชาชนที่เข้ามาใช้บริการและอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย ๑.องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร ๒.องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม และ ๓. องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

องค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย ๑. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร ๒.องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม และ ๓.องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การดำเนินการครั้งนี้ผู้ทำวิจัยมีขอบเขตด้านระยะเวลา ตั้งแต่เดือนสิงหาคม ๒๕๕๘ ถึงเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๐ รวมระยะเวลา ๒๔ เดือน

๑.๕. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จนเกิดการเปลี่ยนแปลง และมีการร่วมมือกันใน ๔ ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล

การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานตามหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งมีลักษณะตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่ การตัดสินใจว่าควรทำอะไร และทำอย่างไร การลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และการประเมินผลโครงการ กิจกรรมนั้นๆ ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) หมายถึง ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

๒. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) หมายถึง สนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหาร และการประสานขอความช่วยเหลือ

๓. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) หมายถึง ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การควบคุมและการตรวจสอบ การดำเนินการทั้งหมด

หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ หลักอภิธานิยธรรม^{๑๒} ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญของประชาชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง ประกอบด้วย ๗ ประการ ได้แก่

๑. การประชุมกันเนืองนิตย์ หมายถึง การหมั่นประชุมกัน เมื่อมีโครงการ กิจกรรมใดเกิดขึ้นต้องประชุมปรึกษาหารือกัน เสนอความคิดเห็น หาแนวทางแก้ไขปัญหาและพิจารณาร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร ชุมชน และสังคม

๒. การทำงานเป็นทีม หมายถึง ความพร้อมเพรียงกันประชุม และพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม ผู้เข้าร่วมประชุมจะต้องตรงเวลา อยู่ร่วมประชุมจนครบวาระการประชุม และร่วมกันรับผิดชอบ ในการประชุม ตลอดถึงการดำเนินการโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ โดยพร้อมเพรียงกัน

๓. การปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์กร หมายถึง การออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือ ข้อบัญญัติต่างๆขององค์กร จะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายหลักของประเทศ และขนบธรรมเนียมอันดีงามของชุมชนด้วย จะต้องกำหนดให้ชัดเจนให้ประชาชนสามารถนำไปปฏิบัติได้ รวมถึงการสร้าง วัฒนธรรมที่ดีงามให้เกิดขึ้นระหว่างกันในองค์กร

๔. การให้ความเคารพตามหลักอาวุโส หมายถึง การให้ความเคารพ การยอมรับ การนับผู้ ที่มีอาวุโส ได้แก่ ประธานในที่ประชุม หรือผู้บังคับบัญชาในองค์กร หรือว่าผู้นำในชุมชน ตลอดจนถึงผู้ ที่มีความรู้หรือปราชญ์ในชุมชนนั้นๆ

๕. การส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของสตรีและผู้อื่น หมายถึง การส่งเสริม การให้ความเคารพ และการยอมรับสิทธิและเสรีภาพของสตรีและผู้อื่นด้วย ให้เกียรติ ไม่ดูถูกอำนาจ ไม่ข่มเหงรังแก ขึ้นใจกัน

๖. การสร้างความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง เคารพ รักษา และซ่อมแซมโบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่สำคัญ และสิ่งเคารพบูชาอันมีค่าของคนในชุมชนหรือองค์กร รวมถึงการสร้างรักความผูกพันของคนในชุมชนหรือในองค์กรนั้นๆด้วย

^{๑๒}ที.ม. (ไทย). ๑๐/๖๘/๘๖.

๗. การดูแลและจัดสวัสดิการ หมายถึง การดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือนหรือผู้มารับบริการ และให้การอารักขา ปกป้องคุ้มครอง ส่งเสริมบุคคลทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน รวมถึงการจัดหาสวัสดิการอันพึงมีพึงได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและบุคลากรในองค์กรด้วย

องค์การบริหารส่วนจังหวัด หมายถึง องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม และองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน^{๑๓} หมายถึง กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ ประกอบด้วย จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบสภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๑.๗.๒ ทำให้ทราบการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๑.๗.๓ ทำให้ได้รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๑.๗.๔ ผลการวิจัยสามารถประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และกลุ่มองค์การบริหารส่วนจังหวัดอื่น ๆ ได้

^{๑๓}ประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๔ ตอนพิเศษ ๒๘๑ ง, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐), หน้า ๑๔-๑๖.

บทที่ ๒

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” ผู้วิจัยจะได้การวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมต่าง ๆ รวมทั้งการนำหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารงาน มา เสนอไว้โดยการรวบรวมมาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้ศึกษาได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๗ หัวข้อ ดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบ

๒.๒ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน

๒.๓ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

๒.๔ หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารงาน

๒.๕ ข้อมูลทั่วไปในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบ

คำว่า “รูปแบบ” หรือ Model หรือ Format เป็นคำที่ใช้เพื่อสื่อความหมายหลายอย่าง ซึ่งโดยทั่วไป แล้วรูปแบบจะหมายถึงสิ่งหรือวิธีการดำเนินงานที่เป็นต้นแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น รูปแบบการสร้าง บ้าง รูปแบบการบริหารงาน รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งมีองค์กรและนักวิชาการให้ ความหมายของรูปแบบพอที่จะมาแสดงได้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายของ “รูปแบบ” ไว้ว่า รูปที่ กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ เช่น รูปแบบร้อยกรอง; (ศิลปะ) สิ่ง que แสดงให้เห็นว่าเป็น เช่นนั้น ๆ อย่างรูปคน รูปบ้าน รูปปลา รูปใบไม้ เช่น รูปแบบผู้หญิง รูปแบบเปิด รูปแบบวัด^๑ รูปแบบยัง เป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ ง่ายต่อความทำความเข้าใจ รูปแบบจึงมิใช่การบรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุก

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นามมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๙๖๕.

แง่มุม เพราะการกระทำเช่นนั้นจะทำให้รูปแบบนั้นด้อยลงไป ส่วนการที่ระบุว่าเป็นแบบใด ๆ จะต้องประกอบด้วยรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงเหมาะสมกับรูปแบบนั้น ๆ ควรมียอดประกอบอะไรบ้าง จะต้องประกอบด้วยรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงเหมาะสมกับรูปแบบนั้น ๆ ควรมียอดประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีการกำหนดตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์แต่ละอย่าง และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบนั้นว่าต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้นอย่างไร^๒ อย่างไรก็ตามรูปแบบต่างยังคงเป็นนามธรรมของจริง หรือภาพจำลองของสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่แบบจำลองอย่างง่ายไปจนถึงแบบจำลองที่มีความซับซ้อนมาก ๆ มีทั้งแบบจำลองเชิงกายภาพ (Physical model) เช่น แบบจำลองอะตอม แบบจำลองเครื่องบิน เป็นต้น และแบบจำลองเชิงคุณลักษณะ (Qualitative model) ที่ใช้อธิบายสภาพการณ์หรือปรากฏการณ์ด้วยภาษาหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ^๓ หรือรูปแบบที่เป็นการจำลองสถานการณ์เพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้นๆ ได้ง่ายขึ้นส่วน^๔ โดยสรุปจึงเป็นการสร้างความคิดรวบยอดของปรากฏการณ์ ด้วยวิธีการของเหตุ ผลที่มีจุดหมายให้เกิดความกระจ่างชัดในนิยามที่แสดงถึงความสัมพันธ์และข้อเสนอของระบบรูปนัยที่เกี่ยวข้อง^๕

กล่าวได้ว่า คำว่า รูปแบบจำแนกออกเป็น ๓ ความหมาย ดังนี้

๑) แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริงรูปแบบในความหมายนี้มักจะเรียกทับศัพท์ในภาษาไทยว่า “โมเดล” ไดแกโมเดลบ้านโมเดลรถยนต์โมเดลเสื้อ เป็นต้น

๒) แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical Model”

๓) แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รูปแบบในความหมายนี้บางทีเรียกกันว่าภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหารรูปแบบการประเมิน เป็นต้น^๖

^๒Bardo, John W., and Hartman, John J, **Urban Soclogoy : A Systematic Introduction**, (U.S.A. : F.E. Peacock Publishers, Inc, 1982), pp. 70-71.

^๓Tosi, Henry L. and Carroll, Stephen J., **Management**, 2nd edition, (New York : John Wiley & Sons, 1982), p.163.

^๔Stoner, A. F., & Wankel, C., **Management**, 3rd ed, New Delhi: Prentice – Hill Privated, 1986), p. 50.

^๕Willer, D., **Scientific Sociology: Theory and Method**, Englewood cliff, NJ.: PrenticeHill, 1986), p. 94.

^๖รัตน์ะ บัวสนธิ, การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : คำสมัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒๔.

คุณลักษณะของการสร้างรูปแบบที่ดีจะต้องมองถึงบริบทขององค์ประกอบหลายส่วนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ได้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์ควรมองถึงคุณลักษณะที่ต้องประกอบด้วยคุณลักษณะดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวม ๆ (Associative Relationship)

๒. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

๓. รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

๔. รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา^๗

สำหรับประเภทของรูปแบบด้วยการอธิบายลักษณะจากลักษณะของเมืองออกเป็นรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะพื้นที่และรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะของประชากรรูปแบบที่ใช้ในการอธิบายโดยพื้นที่นั้นมีจุดมุ่งหมายในการบรรยายลักษณะของเมืองว่ามีลักษณะเช่นไร เช่น Concentric Zone Model และ Social Area Analysis Model เป็นต้น สำหรับรูปแบบที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของประชากรเมืองนั้น เป็นรูปแบบที่เสนอแนวคิดในการอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของประชากรเมืองต่าง ๆ เช่น Residential Segregation Model เป็นต้น^๘

๑. Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น

๒. Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ

^๗ Keeves, P. J., **Educational research methodology, and measurement: An international handbook**, (Oxford, England : Pergamon Press, 1988), pp. 561-565.

^๘ Schwirian, อ้างใน Bardo, J. W., & Hartman, J. J., **Urban society: A systematic introduction**, (New York: F. E. Peacock, 1982), pp. 70-72.

๓. Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย

๔. Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดา มารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก เป็นต้น^๙

กล่าวได้ว่า คำว่า รูปแบบเป็นลักษณะของการกำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับของสิ่งที่แสดงให้เห็นเป็นรูปร่างหรือไม่ใช้รูปร่างก็ตามทั้งนี้อาจจะเป็นข้อความ เป็นสัญลักษณ์ เป็นรูปภาพที่สามารถจะอธิบายสิ่งเหล่านั้นได้รวมทั้งสื่อรูปความหมายที่ตรงกับความต้องการของสิ่งที่ต้องการให้เห็น ซึ่งอย่างน้อยจะต้องบอกรวมถึง ๓ ประการ ได้แก่ สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์ แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปร และแผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีคุณลักษณะของการสร้างรูปแบบที่ดีจะต้องมองถึง ความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง แนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผล และเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ที่สามารถนำไปเป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ และเป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการ เพราะฉะนั้น การนำหลักการการสร้างรูปแบบที่สามารถเสริมสร้างกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้เกิดความเข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพอย่างมาก อีกทั้งยังสามารถคลายความกังวล เสริมไว้วางใจให้คณะผู้บริหารในองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่จะทำงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนต่อไป

^๙Keeves, P. J., Educational research methodology, and measurement: An international handbook, ibid, pp. 561-565.

ตารางที่ ๒.๑ สรุปความหมายเกี่ยวกับรูปแบบ

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลักเกี่ยวกับรูปแบบ
ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๖, หน้า ๙๖๕)	รูปที่ กำหนดขึ้นเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ เช่น รูปแบบร้อยกรอง; (ศิลปะ) รูปบ้าน รูปปลา รูปใบไม้ เช่น รูปแบบผู้หญิง รูปแบบวัด
Bardo, John W (1982, p. 70-71)	รูปแบบจึงมิใช่การบรรยาย หรืออธิบาย ปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม ไม่ได้ระบุว่า จะต้องประกอบด้วยรายละเอียดมากน้อยเพียงใด หรือควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ควรมี องค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีการกำหนดตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์แต่ละอย่าง
Tosi, Henry L. and Carroll, Stephen J (1982, p.163)	รูปแบบเป็นนามธรรมของจริง หรือภาพจำลอง ของสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง
Stoner, A. F., & Wankel, (1986, p. 50)	รูปแบบที่เป็นการจำลองสถานการณ์เพื่อให้เข้าใจ ความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้นๆ
Willer, D., (1986), p. 94)	การสร้างความคิดรวบยอดของปรากฏการณ์ ด้วย วิธีการของเหตุ ผลที่ มีจุดหมายเพื่อให้เกิดความ กระจ่างชัดในนิยาม
รัตน์ะ บัวสนธ, (๒๕๕๒. หน้า ๑๒๔)	รูปแบบ หมายถึง ภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือ แนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
Keeves, P. J., (1988, pp. 561-565)	รูปแบบ หมายถึง ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์ อย่างมีโครงสร้าง ใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผล และเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่
chwirian, อ้างใน Bardo, J. W., & Hartman, J. J., (1982, pp. 70-72)	ประเภทของรูปแบบด้วยการอธิบายลักษณะจาก ลักษณะของเมืองออกเป็นรูปแบบที่อธิบายโดย ลักษณะพื้นที่

ตารางที่ ๒.๑ สรุปความหมายเกี่ยวกับรูปแบบ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลักเกี่ยวกับรูปแบบ
Keeves, P. J., (1988, pp. 561-565)	รูปแบบแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ๑. Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมา อุปมัย ๒. Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ ภาษาเป็นสื่อ ๓. Mathematical Model เป็น รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์ และ ๔. Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิค

๒.๒ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานซึ่งเป็นแนวคิดเดียวกับแนวคิดการบริหารจัดการ ซึ่งมีกลุ่มแนวคิดที่นักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศต่างพยายามศึกษาและให้ความหมายไว้มากมาย แต่ทั้งนี้แนวคิดการบริหารยุคใหม่ที่เป็นที่นิยมและนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรมีวิวัฒนาการทางปัญญามาอย่างยาวนานทำให้เกิดพัฒนาการทางองค์ความรู้ของการบริหารจัดการที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รวมทั้งเป้าหมายขององค์กรนั้น ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ ความหมายการบริหารงาน

การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่ในการวางแผน จัดองค์กร อำนาจการและควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนาจการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) แม้ว่าหน้าที่ของนักบริหารทั้ง ๕ ประการ จะถูกกำหนดโดยนักวิชาการสมัยใหม่ก็ตาม แต่เมื่อก่อนทางปฏิบัติแล้ว คนไทยเราก็บริหารบ้านเมืองแบบนี้มานานแล้ว หน้าที่ของนักบริหารปรากฏชัดเจนในการปฏิบัติขององค์การตั้งแต่สมัยโบราณ^{๑๐} ที่เป็นการสั่งการแลควบคุมกิจกรรมของสมาชิกในองค์การรูปรุ่น เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำให้เป้าหมายและจุดมุ่งหมายของสถาบันสำเร็จผล^{๑๑}

^{๑๐} พระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๒-๓.

^{๑๑} ชาญชัย อาจินสมาจาร, *ศัพท์การบริหารการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑.

นอกจากนี้การบริหารงานยังเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์การซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอนมีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นองค์ประกอบด้วย^{๑๒} และภาระหน้าที่ของผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคน และวัสดุสามารถประสานเข้าด้วยกัน เพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้ และขณะเดียวกันจะต้องจัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด^{๑๓} โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกัน ในการร่วมมือทำงานนั้น จะต้องมีคนที่เป็นหัวหน้าหรือเรียกว่าผู้บริหารและจะต้องจัดในรูปขององค์การ^{๑๔} เพื่อการทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยวิธีการดำเนินการตามกระบวนการบริหาร ซึ่งผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งอำนาจหน้าที่ ภาวะผู้นำ ทักษะทางการบริหาร และความรู้ทางการบริหารด้วย^{๑๕} ที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การตระหนักถึง ความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การ ควบคู่ไปด้วย องค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๑๖} นอกจากนี้การบริหารเป็นเรื่องของการนำเอากฎหมายและนโยบายต่างๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผล ซึ่งเป็นหน้าที่ของข้าราชการที่จะทำงานด้วยความเต็มใจ ด้วยความเที่ยงธรรมและอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้^{๑๗} รวมทั้งการกำหนดแนวทาง หรือนโยบาย การสั่งการ การอำนวยความสะดวก การสนับสนุน และการตรวจสอบ ให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ^{๑๘} ฉะนั้น การบริหารทั่วไปเป็นกิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานให้เกิดความคล่องตัว สามารถดำเนินกิจการไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๙} และเป็น

^{๑๒}ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เณลิมจิระรัตน์, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒.

^{๑๓}ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๒๖.

^{๑๔}นิพนธ์ กิनावงศ์, **หลักการบริหารการศึกษา**, (พิษณุโลก : ภาควิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖.

^{๑๕}บุญช่วย ศิริเกษ, **พฤติกรรมองค์การในการบริหารการศึกษา**, (เลย : สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

^{๑๖}พะยอม วงศ์สารศรี, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

^{๑๗}พิทยา บวรวัฒนา, **การบริหารเชิงบูรณาการ**, (นนทบุรี : สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

^{๑๘}มัลลิกา ดันสอน, **การจัดการยุคใหม่**, (กรุงเทพมหานคร : เอกซเปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

^{๑๙}รุ่ง แก้วแดง, **โรงเรียนนิติบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๔๖), หน้า ๓๔.

กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การจัดการองค์กร การวางแผน การติดตาม และการควบคุม^{๒๐}

นักวิชาการยังมองว่า ระบบการบริหารงานที่เป็นศิลปะในการทำให้สิ่งต่างๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ โดยที่ผู้บริหารมักไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ แต่ผู้บริหารเป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติได้ทำงานจนสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือก^{๒๑} และมีเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น^{๒๒} ทำให้การขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ (Leadership) การแนะแนว (Guiding) และการกระตุ้น (Motivation) ความเพียรของผู้อื่นเพื่อสู่เป้าหมายขององค์กร และยังรวมไปถึงการให้กำลังใจ (Inspiring) การสื่อสาร (Communicating) การวางแผน (Planning) และการจัดการ (Management)^{๒๓}

กล่าวได้ว่า ความหมายของการบริหารงาน จะเป็นส่วนที่สำคัญในการใช้ศาสตร์และศิลป์เพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กรตามกระบวนการ ตั้งแต่ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การสั่งการ การควบคุม การสนับสนุน การตรวจสอบ เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ชัดเจนที่มีกฎหมาย กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับรองรับไว้ในการใช้อำนาจของผู้บริหารเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในเชิงการบริหารจัดการอันเป็นผลพวงจากการปฏิบัติหน้าที่ของนักบริหารองค์กร

^{๒๐}วิโรจน์ สารรัตนะ, **การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ์ , ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^{๒๑}เฮอริเบิร์ต เอ. ไชมอน อังใน เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, **ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารธุรกิจ**, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๓.

^{๒๒}Don Hellriegel, **Management** (third edition, Addison - Wesley Publishing Company .lmc., 1982), p.6.

^{๒๓}E.N. Chapman, **Supervisor Survival Kit**, (second edition, California : Science Research Associates Inc.,1995), p.3.

ตารางที่ ๒.๒ แนวคิดหลักเกี่ยวกับความหมายการบริหารงาน

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลักเกี่ยวกับความหมายการบริหารงาน
พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), (๒๕๓๙, หน้า ๒-๓)	หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling)
ชาญชัย อาจินสมาจาร (๒๕๔๐, หน้า ๑๑)	การทำให้เป้าหมายและจุดมุ่งหมายของสถาบันสำเร็จผล
ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เณิมจิระรัตน์ (๒๕๓๔, หน้า ๑๒)	การทำงานเป็นขั้นตอนมีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆ
ธงชัย สันติวงษ์ (๒๕๓๗, หน้า ๒๖)	ภาระหน้าที่ของผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคน และวัตถุสามารถประสานเข้าด้วยกัน เพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้
นิพนธ์ กิनावงศ์ (๒๕๔๓, หน้า ๑๖)	จัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด
บุญช่วย ศิริเกษ (๒๕๔๐, หน้า ๓)	วิธีการดำเนินการตามกระบวนการบริหาร ซึ่งผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งอำนาจหน้าที่ ภาวะผู้นำ ทักษะทางการบริหาร
พะยอม วงศ์สารศรี (๒๕๔๒, หน้า ๓๖)	จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์กร
พิทยา บวรวัฒนา (๒๕๔๖, หน้า ๒)	การนำเอากฎหมายและนโยบายต่างๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผล
มัลลิกา ต้นสอน (๒๕๔๔, หน้า ๑๐)	ความเต็มใจ ด้วยความเที่ยงธรรมและอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

ตารางที่ ๒.๒ แนวคิดหลักเกี่ยวกับความหมายการบริหารงาน (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลักเกี่ยวกับความหมายการบริหารงาน
รุ่ง แก้วแดง (๒๕๔๖, หน้า ๓๔)	การบริหารทั่วไปเป็นกิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานให้เกิดความคล่องตัวสามารถดำเนินกิจการไปสู่เป้าหมาย
วิโรจน์ สารรัตนะ (๒๕๔๒, หน้า ๑)	เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร
เฮอร์เบิร์ต เอ. ไชมอน อังใน เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, (๒๕๔๗, หน้า ๓)	ระบบการบริหารงานที่เป็นศิลปะในการทำให้สิ่งต่างๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ
Don Hellriegel (1982, p.6)	มีเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น
E.N. Chapman (1995, p.3)	การขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ

๒.๒.๒ แนวคิดการบริหารงาน

แนวคิดการบริหารจัดการเป็นการนำไปใช้ทั้งในหน่วยงานและบุคลากรของภาครัฐและภาคเอกชนเป็นการผสมผสานแนวคิดการบริหารภาครัฐและการจัดการภาคเอกชนเข้าด้วยกันถ้านำคำนี้ไปใช้ในหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้ชัดเจนมากขึ้นอาจใช้คำว่าบริหารจัดการภาครัฐ^{๒๔} การบริหารจัดการ การบริหารการพัฒนา และการบริหารการบริการ แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน ที่เห็นได้อย่างชัดเจนมี อย่างน้อย ๓ ส่วน คือ

๑. ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธี การบริหารงานภาครัฐที่ หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ นำมาใช้ในการปฏิบัติ ราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ

๒. กระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ การคิด หรือการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล

๓. มีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ประเทศชาติมี ความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงเพิ่มขึ้น รวมทั้งทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

^{๒๔} วัชร วัชรนิภาวรรณ, การวิเคราะห์ เปรียบเทียบความหมายของการบริหาร การจัดการ การบริหารการพัฒนาและการบริหารจัดการ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.wiruch.com> [๗ ธันวาคม ๒๕๕๙].

สำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้น เรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไรการแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการ เป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ ส่วนการบริหาร การบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวก และการให้บริการแก่ประชาชน^{๒๕} นอกจากนี้ องค์ประกอบของการบริหารที่สำคัญ และมีความจำเป็นต่อองค์การ ดังนี้^{๒๖}

๑. วัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ จะต้องรู้ว่า จะดำเนินการไปทำไม เพื่ออะไร และต้องการอะไรจากการดำเนินการ เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการ หรือในการผลิตต้องรู้ว่าผลิตเพื่อใคร ต้องการผลตอบแทนเช่นใด ถ้าหาไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีความหมายที่จะบริหาร การดำเนินงานต่างๆ จะไม่มีผลสำเร็จ เพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอน

๒. ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ วัตถุและเครื่องมือประกอบการทำงานรวมไปถึงความสามารถในการจัดการ ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ ๔Ms คือ มนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุ อุปกรณ์ (Material) และความสามารถในการจัดการ (Management) หรือ ๖Ms ที่มีเครื่องจักร (Machine) และตลาด (Market) เพิ่มเข้ามาซึ่งในปัจจุบันมีความ จำเป็นมากขึ้น

๓. มีการประสานงานระหว่างกัน หรือเรียกได้ว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน กล่าวคือ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์รวมทั้งทรัพยากรในการบริหารทั้ง ๔Ms หรือ ๖Ms ดังกล่าว จะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกัน และเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือกล่าวได้ว่าจะต้องมีระบบของการทำงานร่วมกันและที่เกิดขึ้นจริงๆ ด้วยการนำปัจจัยทั้งหลายเบื้องต้นมาไว้ร่วมกันแล้วไม่เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ไม่เกิดความสัมพันธ์ ระหว่างกัน การบริหารก็จะไม่เกิดขึ้น

๔. ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ในการบริหารงานนั้นสิ่งที่วัดผลสำเร็จของงานว่า บรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ขององค์การก็คือ ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึงความสามารถขององค์การ ในอันที่จะบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การในการใช้ทรัพยากรขององค์การที่มีอยู่ระยะสั้น โดยเปรียบเทียบกับปัจจัยนำเข้าและค่าใช้จ่ายกับปัจจัยนำออกและรายได้ขององค์การ

^{๒๕} วิชา วิชาบริหาร, การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

^{๒๖} สมคิด บางโม, การบริหารการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๔), หน้า ๖๒-๖๓.

การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นรูปแบบผู้นำโครงสร้างระบบราชการและหน้าที่ของผู้บริหารในองค์กรแห่งหนึ่งสามารถนำมาประยุกต์ไปใช้กับองค์กร เรียกว่า วิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) อย่างไรก็ตามผู้บริหารในแต่ละองค์กรจะเผชิญกับสถานการณ์เฉพาะที่มีเอกลักษณ์ของตัวเอง ไม่มีหลักสากลใดที่สามารถใช้ได้กับทุกปัญหาผู้บริหารต้องศึกษาการบริหาร โดยมีประสบการณ์จากกรณีศึกษา (Case Study) จำนวนมาก และวิเคราะห์หาวิธีการใดที่สามารถใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ^{๒๗} แบบมีส่วนร่วม (Participation Management) เป็นแนวทางการบริหาร ที่เปิดโอกาสให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน และการตัดสินใจในงานต่างๆ ที่เขามีส่วนรับผิดชอบอยู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานต่างๆ ขององค์กรใดที่ใช้นโยบายการบริหารแบบนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าฝ่ายบริหารเห็นความสำคัญของพนักงาน ที่มีต่อความสำเร็จขององค์กร ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี มีความภูมิใจ และรับผิดชอบต่องานอย่างเต็มที่ซึ่งเป็นการจูงใจในการทำงานที่ดีวิธีหนึ่ง^{๒๘} ที่มีการศึกษาสำคัญในการบริหารไว้ ๗ ประการ คือ^{๒๙}

๑. การวางแผน หมายถึง การกำหนด โครงการอย่างกว้าง ๆ ว่ามีอะไรบ้างที่จะต้องลงมือปฏิบัติตามลำดับ วางแนววิธีปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้น ก่อนลงมือปฏิบัติการ

๒. การจัดองค์กร หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงของการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจน พร้อมด้วยกำหนดลักษณะ และวิธีการติดต่อสัมพันธ์ตามลำดับชั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นลงไป

๓. การจัดคนเข้าทำงาน หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับตัวบุคคลของหน่วยงานการบริหารบุคคลดังกล่าว รวมทั้งการแสวงหาคนทำงานมาบรรจุ การแต่งตั้ง การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคคล การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น ลดชั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากงาน และการบำรุงรักษาสภาพของการทำงานให้ดี และมีประสิทธิภาพให้คงอยู่ต่อไป

๔. การสั่งการ หมายถึง การอำนวยการหรือการวินิจฉัยสั่งการ หลังจากการได้วิเคราะห์และพิจารณาโดยรอบคอบ รวมทั้งการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นๆ

^{๒๗} สมยศ นาวิการ, การบริหารตามสถานการณ์, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๕), หน้า ๔๙.

^{๒๘} สุพิน เกษาคุปต์, การจัดการปฏิบัติงาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๙๒-๙๓.

^{๒๙} ติน ปรัชญพฤทธิ, หลักการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๔-๒๖.

๕. การประสานงาน หมายถึง การประสานงานหรือติดต่อ สัมพันธ์กับหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆ ในองค์กร เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการทำงานที่ซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน สามารถทำงานประสานความกลมกลืนกัน เพื่อวัตถุประสงค์หลักขององค์กร

๖. การรายงาน หมายถึง การเสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาหรือยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งบนและล่าง เพื่อทราบความก้าวหน้าของงานทุกระยะสะดวกแก่การประสานงานอื่นจะเป็นการสร้าง ความเข้าใจอันดีร่วมกัน ตลอดจนเป็นการบำรุงขวัญไปในตัวด้วย

๗. การงบประมาณ หมายถึง การจัดสรรทรัพยากร หรือการทำงานงบประมาณการเงิน วางแผน หรือโครงการในการจ่ายเงิน การบัญชีและการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินโดยรอบคอบและรัดกุม

กล่าวได้ว่า แนวคิดการบริหารงานเป็นศิลปะของการนำแนวทางการบริหารงานไปใช้ในรูปของ กระบวนการที่มีจุดหมายปลายทางอย่างชัดเจนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่มุ่งไปสู่การพัฒนาสังคมทุก รูปแบบที่คาดหวังซึ่งแนวคิดสมัยก่อนอาจจะเน้นหนักไปในส่วนของที่เรียกว่า การบริหารแบบ ๔ M ได้แก่ คน เงิน วัสดุ และเครื่องมือต่าง แต่เมื่อการพัฒนาทางด้านการบริหารมีการแข่งขันกันสูงขึ้นโลกจึง เปลี่ยนไปสู่การบริหารในรูปแบบสมัยใหม่ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การ อำนาจการ การควบคุม การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ ซึ่งเป็นแนวคิดการบริหาร องค์กรที่ได้รับการยอมรับนำมาใช้มากยิ่งขึ้นทำให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรขึ้นตามไปด้วย รวมทั้งการเน้นการพัฒนาคนในองค์กรให้มีทักษะรอบด้านจึงช่วยให้มองเห็นบุคลากรมีคุณค่าในเชิง ทรัพยากรส่วนหนึ่งขององค์กร

ตารางที่ ๒.๓ แนวคิดหลักเกี่ยวกับการบริหารงาน

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลักเกี่ยวกับการบริหารงาน
วิรัช วิรัชนิภาวรรณ [ออนไลน์] [๗ ธันวาคม ๒๕๕๙].	แนวคิดการบริหารจัดการเป็นการนำองค์ความรู้ทางการบริหารจัดการไปใช้ทั้งในหน่วยงานและบุคลากรของภาครัฐและภาคเอกชน
วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (๒๕๕๘, หน้า ๕)	๑. การบริหารจัดการเน้น เรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ ๒. การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบาย แผนงาน

ตารางที่ ๒.๓ แนวคิดหลักเกี่ยวกับการบริหารงาน (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลักเกี่ยวกับการบริหารงาน
	โครงการ หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ ๓. การบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน
สมคิด บางโม (๒๕๔๔, หน้า ๖๒-๖๓)	แนวคิดการบริหารควรประกอบด้วย ๑. วัตถุประสงค์ที่แน่นอน ๒. ทฤษฎีในการบริหาร ๔. ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ๓. มีการประสานงานระหว่างกัน
สมยศ นาวิการ (๒๕๔๕, หน้า ๔๙)	รูปแบบผู้นำโครงสร้างระบบราชการและหน้าที่ของผู้บริหารในองค์กรแห่งหนึ่งสามารถนำมาประยุกต์ไปใช้กับองค์การ เรียกว่า วิธีที่ดีที่สุด (One Best Way)
สุพิน เกชาคุปต์ (๒๕๔๔, หน้า ๙๒-๙๓)	แนวทางการบริหาร ที่เปิดโอกาสให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน และการตัดสินใจในงานต่างๆ ที่เขามีส่วนรับผิดชอบอยู่
ดิณ ปรัชญพฤทธิ (๒๕๓๙, หน้า ๒๔-๒๖)	แนวคิดการบริหารควรประกอบด้วย ๑. การวางแผน ๒. การจัดองค์การ ๓. การจัดคนเข้าทำงาน ๔. การสั่งการ ๗. การงบประมาณ ๖. การรายงาน ๕. การประสานงาน

๒.๒.๓ ทฤษฎีการบริหารงาน

ทฤษฎีการบริหารองค์การ ทฤษฎีการบริหาร (Administrative Theory) ว่าทฤษฎีการบริหารได้พัฒนาตามที่เจ้าของทฤษฎีจะเห็นสมควร เช่นทฤษฎี ของมูนี และ โรเลย์ (Mooney) เป็นที่ยอมรับถึงองค์การที่เป็นทางการและมีการแบ่งงานกันทำตาม ความถนัด เช่นเดียวกับแนวคิดของทฤษฎีระบบราชการ เน้นถึงอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งควรจะมีเท่ากันในองค์การ เป้าหมายขององค์การเน้นความเป็นระเบียบความมั่นคง ความคิดริเริ่มและ ความสามัคคี ซึ่งต่างกับทฤษฎีระบบราชการจะพูดถึงองค์การในลักษณะที่ควรจะเป็นส่วนทฤษฎีการบริหารจะมองในลักษณะที่จะทำให้องค์การประสบความสำเร็จ^{๓๐} เห็นพ้องกับอีกท่านที่ได้เขียนเรื่อง การวางแผน ทฤษฎีการบริหาร ตามความหมายของ Einstein คือ ความพยายามที่จะเข้าใจความจริง ซึ่งสรุปลักษณะที่สำคัญของทฤษฎี ดังนี้

๑. ทฤษฎีเป็นแนวความคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง (Conceptual)

๒. ทฤษฎีไม่ผิดไม่ถูก (No Right, No Wrong)

๓. ทฤษฎีอธิบายว่าสิ่งนี้เป็นอะไร (what is) ไม่ใช่บอกว่าควรจะเป็น (Ought To Be) ทฤษฎีการบริหาร หมายถึง การพยายามสรุปความและจัดระเบียบเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นทั้งแนวความคิดและหลักการต่าง ๆ อย่างเป็นระบบนั่นเอง^{๓๑}

นอกจากนี้นักวิชาการอีกท่านได้สรุปทฤษฎีการบริหารของนักวิชาการหลายท่านไว้ ดังนี้

๑. **ทฤษฎีการบริหารระบบราชการ (Bureaucratic Management)** ทฤษฎีนี้บางท่านก็เรียกว่า ทฤษฎีองค์การแบบราชการเป็นทฤษฎีที่ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) นักสังคมวิทยาและนักรัฐศาสตร์ ชาวเยอรมันผู้คิดค้นขึ้นตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่๑๙ โดยที่เขามีความเชื่อว่าบุคคลทั้งหลายมีทั้งข้อเท็จจริงและขยัน การที่ผู้บริหารจะให้กลุ่มบุคคลร่วมมือปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้ดีนั้นจะต้องมีองค์การหรือหน่วยงานแบบระบบราชการ จะต้องมีการจัดองค์การมีการลดหลั่นในสายบังคับบัญชา มีกฎเกณฑ์กำหนดการปฏิบัติงาน มีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ตัวบุคคล ผู้ดำรงตำแหน่ง และมีการเลือกบุคคลเข้าปฏิบัติงาน โดยหลักคุณวุฒิและยึดความสามารถเป็นสำคัญ แนวคิดของ แมกซ์ เวเบอร์ (max weber) จึงก่อให้เกิดทฤษฎีองค์การแบบราชการ หรือการบริหารแบบราชการขึ้นทฤษฎีประกอบด้วยหลัก ๖ ประการดังต่อไปนี้

^{๓๐} กิตติมา ปรีดีดิเรก, **ทฤษฎีการบริหารองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร: ธนการพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๖๖

^{๓๑} ธงชัย สันติวงษ์, **การวางแผน**, (กรุงเทพมหานคร :ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖), หน้า ๑๐.

๑. หลักกฎหมายและเหตุผล
๒. หลักสายการบังคับบัญชา
๓. หลักระบบคุณธรรม
๔. หลักการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างมีแบบแผน
๕. หลักการฝึกอบรมและพัฒนา
๖. หลักการไม่ยึดหลักตัวบุคคล

๒. ทฤษฎีการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) การบริหารแบบวิทยาศาสตร์เป็นการบริหารงานที่มีระบบ มีเหตุผล มีการกำหนดมาตรฐานการทำงานไว้อย่างแน่นอน เลือกวิธีที่ดีที่สุดในการทำงาน และการกำหนดเครื่องมือควบคุมในการทำงานไว้อย่างเหมาะสม เทเลอร์ (Taylor) มีความเชื่อว่าคนแต่ละคนเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ผู้บริหารสามารถปรับปรุงเพิ่มผลผลิตได้ โดยผู้บริหารจะต้องจัดแบ่งงานกำหนดหน้าที่ของแต่ละคน และสังเกตการณ์ปฏิบัติการอย่างมีระบบเพื่อหาวิธีทำงานที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว สำหรับใช้ในการเพิ่มผลผลิต โดยใช้เวลาน้อยแต่ได้ผลมากที่สุด วิธีการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ หลักการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ ตามแนวคิดของเทเลอร์ (Taylor) ๗๒ นักวิชาการอีกท่านหนึ่งได้เขียนเรื่อง ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร ทฤษฎี หมายถึงแนวความคิดหรือความเชื่อที่เกิดขึ้นอย่างมีหลักเกณฑ์ มีการทดสอบหรือสังเกตจนเป็นที่แน่ใจในทฤษฎี เป็นเซตของมโนทัศน์ที่เชื่อมโยงกัน และกันเป็นข้อสรุปอย่างกว้างที่พรรณนาและอธิบายพฤติกรรมการบริหารองค์การทางการศึกษาอย่างเป็นระบบเมื่อทฤษฎีได้รับการพิสูจน์บ่อย ๆ ก็จะกลายเป็น กฎเกณฑ์ ทฤษฎีเป็นแนวความคิดที่มีเหตุผล และสามารถนำไปประยุกต์และปฏิบัติได้ ทฤษฎี มีบทบาท ให้คำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทั่วไปและชี้แนะการวิจัย ^{๓๒}

๓. ทฤษฎีการบริหารงานตามหลักมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations Management) การบริหารงานตามหลักมนุษยสัมพันธ์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การบริหารงานตามหลักพฤติกรรมได้รับการสนใจอย่างจริงจัง เมื่อปลายคริสต์ศตวรรษ ที่ ๑๙ เป็นต้นมา บรรดานักจิตวิทยา นักมานุษยวิทยา และนักสังคมวิทยา ได้ให้ความสนใจในการทำงานของคนงานในด้านต่าง ๆ และเชื่อถือว่า คนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารกว่าวิธีการจัดการ เพราะคนมีชีวิตจิตใจเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้ ต้องการขวัญและกำลังใจในการทำงาน การที่คนจะทำงานมีประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสิ่งเหล่านี้ นักทฤษฎีกลุ่มนี้จึงได้

^{๓๒} สนั่น มีสัจธรรม, ปัญหาการบริหารงานของหน่วยศึกษานิเทศก์, สำนักงานประถมศึกษาอำเภอในเขตการศึกษา ๑๑, (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, ๒๕๓๗), หน้า ๙.

ศึกษาเรื่องคนมากกว่าการจัดการบริหารตามหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ได้รับการยกย่องมากและเป็นต้นกำเนิดทฤษฎีนี้

๔. ทฤษฎีการบริหารงานแบบระบบ (System Approach) ทฤษฎีการบริหารงานแบบระบบเป็นระบบการบริหารที่ถือว่าเป็นปัจจัยต่าง ๆ ที่ประกอบด้วยกันเข้าเป็นองค์การนั้นต่างมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน สามารถส่งผลกระทบซึ่งกันและกันได้ Kask and Rosenzweig ได้ให้คำจำกัดความทฤษฎีระบบว่า ระบบเป็นการจัดการให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระหว่างปัจจัยอิสระ หรือปัจจัยย่อยตั้งแต่สองปัจจัยขึ้นไป และปัจจัยอิสระหรือปัจจัยย่อยรวมทั้งตัวระบบดังกล่าวจะต้องมีขอบเขตที่กำหนดไว้ชัดเจนในอันที่จะแบ่งแยกออกจากสภาพแวดล้อมอื่นๆ ดังนั้นเราอาจสรุปความหมายของระบบได้ว่าระบบเป็นกระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระตั้งแต่สองปัจจัยขึ้นไปจนเกิดเป็นกระบวนการของความสัมพัทธ์ระหว่างปัจจัยอิสระตั้งแต่สองความสัมพันธ์ ซึ่งจะเป็นตัวแบ่งแยกระบบออกจากสภาพแวดล้อม

๕) ทฤษฎีการบริหารโดยสถานการณ์ (Contingency Management) การบริหารโดยสถานการณ์เป็นการผสมผสานหลักการและทฤษฎีการบริหารต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์หนึ่งโดยไม่ยึดแนวการบริหารแบบใดแบบหนึ่งโดยเฉพาะแต่ให้เหตุการณ์เป็นตัวกำหนดจะใช้หลักการบริหารแบบไหน ทองศรี กำภู ณ อยุธยา ได้สรุปหลักการการบริหารโดยสถานการณ์ไว้ ๓ ประการ ดังนี้

(๑) การบริหารโดยสถานการณ์ยึดถือความเป็นไปได้สถานการณ์หนึ่งๆเป็นหลัก

(๒) เนื่องจากเหตุการณ์ต่างๆ เปลี่ยนไป การบริหารโดยสถานการณ์จึงไม่ควรสถานการณ์อันใดอันหนึ่งตายตัว เพื่อให้เป็นแบบอย่างการบริหารเกินไป แต่ให้มีความยืดหยุ่นพร้อมที่จะพิจารณาสถานการณ์ใหม่ๆ ต่อไป เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้เรื่อยๆ

(๓) การบริหารโดยสถานการณ์ จะคำนึงถึงงานวิทยาการ หรือสิ่งแวดล้อมและความต้องการของบุคคลในหน่วยงานเป็นหลัก เพื่อให้เกิดผลงานมากกว่า ที่จะแสวงหาวิธีการ อันดีเลิศมาใช้ในการทำงาน และต้องคำนึงถึงความจำเป็นในระยะยาวที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยยึดหลักวิทยาการตลอดจนปัจจัยด้านจิตวิทยาเป็นหลักในการพิจารณาด้วย

กล่าวได้ว่า ทฤษฎีการบริหารงานทั้ง ๕ ทฤษฎี ได้แก่ ๑. ทฤษฎีการบริหารระบบราชการ (Bureaucratic Management) ๒. ทฤษฎีการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) ๓. ทฤษฎีการบริหารงานตามหลักมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations Management) ๔. ทฤษฎีการบริหารงานแบบระบบ (System Approach) ๕) ทฤษฎีการบริหารโดยสถานการณ์ (Contingency Management) ได้รับการยอมรับมาโดยลำดับและบางทฤษฎีก็ได้รับการยอมรับนำมาใช้ในยุคปัจจุบันอยู่ เช่น ทฤษฎีการบริหารระบบราชการ (Bureaucratic Management) จึงทำให้เห็นว่า ทฤษฎีทางการ

บริหารงานย่อมมีพัฒนาการของตัวเองอย่างไม่สิ้นสุดเพราะสามารถเพิ่มเติมสาระสำคัญที่จะทำให้องค์ความรู้ทางทฤษฎีมีความโดดเด่นและสามารถนำไปอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในองค์กรได้อย่างแท้จริง ถึงแม้ว่าบางทฤษฎีอาจจะถูกนำมาใช้ได้เพียงบางส่วนก็ตามแต่ด้วยมนุษย์รู้ที่จะบูรณาการองค์ความรู้ที่หลากหลายเข้าด้วยกันจึงทำให้กรอบต่าง ๆ ถูกพัฒนาขึ้นมาเรื่อย ๆ ซึ่งนักวิชาการรุ่นหลังต่างก็พยายามที่คิดค้นทฤษฎีเป็นของตนเอง ดังต่อไปนี้

๑. วิลเลียม อูชิ (William Ouchi) ได้กล่าวทฤษฎีของการบริหาร คือ ทฤษฎี Z โดยหลังจากการศึกษาการบริหารของธุรกิจญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และได้ทำการประสมประสานกัน โดยมีแนวคิดด้านการบริหาร ดังนี้

- การจ้างงานระยะยาว
- การตัดสินใจเป็นเอกฉันท์
- ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล
- การประเมินผลและการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไป
- การควบคุมในตัวเองไม่เป็นทางการโดยมีการวัดผลอย่างชัดเจนและเป็นทางการ
- เส้นทางอาชีพแบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับปานกลาง
- มีความเกี่ยวข้องในลักษณะครอบครัว^{๓๓}

๒. ทฤษฎีการบริหารงานของ Gulick and Urwick ได้เสนอกระบวนการบริหารจัดการไว้เป็น ๗ ขั้นตอน หรือที่เรียกกันย่อๆ ว่า “POSDCoRB” ซึ่งในที่นี้จะอธิบายความหมายของแต่ละขั้นตอนพอเป็นสังเขป ดังนี้

P = Planning หรือการวางแผน หมายถึง การเตรียมการเพื่อจะดำเนินการในอนาคต เป็นความคิดก่อนที่จะปฏิบัติ ซึ่งการวางแผนนี้จะเกี่ยวข้องกับการกำหนด นโยบาย วัตถุประสงค์ การจัดทำโครงการและการประเมินผลที่คาดว่าจะได้รับ

O = Organizing หรือ การจัดส่วนงาน หรือการจัดองค์กร รวมไปถึงการจัดการ หมายถึง การจัดการและประสานงานระหว่างผู้ดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

S = Staffing หรือ การบรรจุบุคคลเข้าทำงาน หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล เพื่อที่จะให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงาน และต้องให้เกิดความ สัมพันธ์ที่ดีในหมู่ผู้ปฏิบัติงานด้วยกัน

^{๓๓}William Ouchi, *Organization and Management*, (Eaglewood Cliffs: Prentice Hill, 1971), p. 283.

D = Directing หรือ การวินิจฉัยสั่งการ เป็นการศึกษาถึงกระบวนการตัดสินใจ วิธีการควบคุมงาน การฝึกฝนทักษะและศิลปะในการบริหารงาน

Co = Coordinating หรือการประสานงาน หมายถึงการร่วมมือประสานงานกันเพื่อให้บรรลุซึ่งเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ร่วมกัน เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการติดต่อสื่อสาร การสร้างทีมเวิร์ค(TeamWork)ระบบการให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

R = Reporting หรือ การรายงานผลการปฏิบัติงาน หมายถึง การศึกษาถึงวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงาน การติดตามผลการทำงาน รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ในกิจการที่ดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อแถลงข้อเท็จจริงในการปฏิบัติงานและปัญหาอุปสรรคต่างๆในการดำเนินงานให้ผู้สนใจและที่เกี่ยวข้องทราบ

B = Budgeting หรือการงบประมาณ หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินในการบริหาร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดเตรียม อนุมัติ และบริหารงบประมาณ เพื่อให้มีการใช้จ่ายเป็นไปตามเป้าหมายของการบริการ^{๓๔}

๓. ทฤษฎีการบริหารงานของ Henry Fayol^{๓๕} เป็นกระบวนการบริหารจัดการ เช่นเดียวกัน การบริหารจัดการ ซึ่งมีรายละเอียดกล่าวไว้ ๕ ประการดังต่อไปนี้

๑) ด้านการวางแผน (P=Planning) หมายถึง หน้าที่สำคัญของนักบริหารที่จะต้องทำสำหรับกิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใด ความสำเร็จของการวางแผนขึ้นอยู่กับ การวิเคราะห์ข้อมูลในอดีต การตัดสินใจในปัจจุบันและการประเมินสภาพแวดล้อมของอนาคต

๒) ด้านการจัดองค์การ (O=Organizing) หมายถึงการจัดระเบียบโดยการนำเอาส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมารวมกันในรูปของส่วนรวม เพื่อให้การใช้อำนาจบริหารงานและเป็นศูนย์อำนวยการ ให้งานดำเนินลุล่วงเป้าหมายที่กำหนดไว้

๓) ด้านการบริหารงานบุคคลากร (S=Staffing) หมายถึงกระบวนการจัดหาคนให้มีความเหมาะสมกับลักษณะของงาน ด้วยมุมมองขององค์การและข้อกำหนดของการสรรหาบุคคลากรโดยใช้ข้อมูลการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ เพื่อนำมาตัดสินใจที่จะเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติของลูกจ้างที่ดีเข้ามาทำงานให้กับองค์การ

^{๓๔} ทัฬหี วังศ์ประยูร และคนอื่น ๆ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๗.

^{๓๕} เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol), อ้างใน วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ไพโร เพช, ๒๕๔๕), หน้า ๓๙.

๔) ด้านการอำนวยการ (D=Direction) หมายถึงการเลือกทางออกที่ดีที่สุด เพื่อนำไปปฏิบัติ เป็นหลักสำคัญของการวางแผน นักบริหารเห็นว่าเป็นงานที่ต้องทำเป็นประจำ เพราะจะต้องหาทางเลือก อยู่ตลอดเวลาว่าจะทำอะไร ใครเป็นคนทำ ทำที่ไหน เมื่อไร และบางครั้งก็ต้องคิดว่าทำอย่างไร

๕) ด้านการควบคุม (C=Controlling) หมายถึงวิธีการใช้สำหรับการควบคุมเพื่อที่จะเน้นให้ ความสำคัญกับการใช้กลไกด้านการตลาด เช่น ราคาและส่วนแบ่งการตลาด เพื่อให้ควบคุมกิจกรรมในการ ดำเนินงานของหน่วยเศรษฐกิจและสามารถใช้สร้างเป็นมาตรฐานในการควบคุมระบบได้ ผู้บริหารที่ ดำเนินการกับหน่วยเศรษฐกิจเหล่านี้อาจถูกประเมินได้จากพื้นฐานด้านกำไรและขาดทุน^{๓๖}

๔. ทฤษฎีการบริหารงานของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) อธิบายว่า ทฤษฎีการ บริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และ กล่าวว่่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี ๕ ประการ ตามคำย่อ ภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ^{๓๗}

๑) P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อ ความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

๒) O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้าง ความสัมพันธ์ของ สมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

๓) S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

๔) D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตาม แผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

๕) C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงาน ภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

การบริหารเป็นกระบวนการออกแบบและการดำรงรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมของผู้ร่วมงาน กลุ่ม บุคคล ที่จะร่วมมือกัน ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ขึ้นอยู่ กับข้อจำกัดพื้นฐานที่ต้องการดังนี้^{๓๘} ๑. ผู้บริหารทำตัวเป็นผู้จัดการ ๒. การจัดการทุกชนิดในองค์กร ๓.

^{๓๖}วิเชียร วิทยอุดม, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : ธนธการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๓๓-๒๕๐.

^{๓๗}พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), พุทธวิธีในการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓ - ๕.

^{๓๘}Harold Koontz & Heinz Weihrich, Ninth Edition Management, (New York: McGraw Hillbook, 1991), p. 4.

ผู้จัดการนั้นจะต้องบริหารทุกระดับชั้น ๔. ผู้จัดการทุกคนต้องมีจุดมุ่งหมายเดียวกันพยายามสร้างสิ่งต่างๆ ให้สูงกว่ามาตรฐาน และ ๕. การจัดการนั้นเกี่ยวข้องกับผลผลิต ทำให้ได้ผลผลิตขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กล่าวได้ว่า ทฤษฎีทางการบริหารของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศมีความคล้ายคลึงโดยนัยยะที่สำคัญอย่างมากซึ่งจะมองไปในทิศทางเดียวกันอาจจะมีแตกต่างกันบ้างแต่โดยเนื้อแท้แล้วได้ให้คุณค่าของหลักการทางทฤษฎีสอดคล้องกันอย่างมากไม่ว่าจะเป็น William Ouchi Gulick and Urwick Henry Fayol และพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) ซึ่งอยู่ในรูปของกระบวนการอย่างน้อย ๕ ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การอำนวยความสะดวก และการควบคุม เป็นต้นที่สามารถทำให้คนในองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมเชิงการบริหารมากยิ่งขึ้นรวมทั้งอำนาจการตัดสินใจบนพื้นฐานของกฎหมายหรือข้อตกลงร่วมกันหรือทฤษฎีการบริหารจัดการเป็นกระบวนการบริหารที่ประกอบด้วย ๑๐ ประการ คือ^{๓๙} ๑. การวางแผน (Planning) ๒. การจัดการ (Organizing) ๓. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) ๔. การตัดสินใจ (Decision) ๕. การสั่งการ (Directing) ๖. การควบคุม (Controlling) ๗. การร่วมมือประสานงาน (Coordinating) ๘. การสื่อสาร (Communicating) ๙. การรายงานผล (Reporting) และ ๑๐) การงบประมาณ (Budgeting) เพราะฉะนั้น การบริหารทั้ง ๑๐ ประการจะต้องมีส่วนในการเสริมสร้างและเปิดโอกาสให้กับประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ การร่วมกันปฏิบัติหรือดำเนินตามโครงการของท้องถิ่น การร่วมรับประโยชน์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการ และร่วมกันประเมินผลภายหลังจากโครงการเสร็จสิ้นลงไปว่ามีอุปสรรคและปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการนั้นเพื่อที่จะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ตารางที่ ๒.๔ ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการบริหารงาน

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการบริหารงาน
กิติมา ปรีดีดิเรก (๒๕๒๙, หน้า ๖๖)	เป้าหมายขององค์การเน้นความเป็นระเบียบความมั่นคง ความคิดริเริ่มและ ความสามัคคี
ธงชัย สันติวงษ์ (๒๕๓๖, หน้า ๑๐)	๑. ทฤษฎีเป็นแนวความคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง (Conceptual) ๓. ทฤษฎีอธิบายว่าสิ่งนี้เป็นอะไร (what is) ไม่ใช่บอกว่าควรจะเป็น (Ought To Be)

^{๓๙} พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒), หน้า ๖๔-๗๒.

ตารางที่ ๒.๔ ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการบริหารงาน (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการบริหารงาน
	๒. ทฤษฎีไม่ผิดไม่ถูก (No Right, No Wrong)
กิติมา ปรีดีติเรก (๒๕๒๙, หน้า ๖๖)	เป้าหมายขององค์การเน้นความเป็นระเบียบความมั่นคง ความคิดริเริ่มและ ความสามัคคี
ธงชัย สันติวงษ์ (๒๕๓๖, หน้า ๑๐)	๑. ทฤษฎีเป็นแนวความคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง (Conceptual) ๓. ทฤษฎีอธิบายว่าสิ่งนี้เป็นอะไร (what is) ไม่ใช่บอกว่า ควรจะเป็น (Ought To Be) ๒. ทฤษฎีไม่ผิดไม่ถูก (No Right, No Wrong)
สนั่น มีสัจธรรม (๒๕๓๗, หน้า ๙)	ทฤษฎีการบริหารระบบราชการ (Bureaucratic Management) ทฤษฎีนี้บางท่านก็เรียกว่า ทฤษฎี องค์การแบบราชการเป็นทฤษฎีที่ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) และ๑. หลักกฎหมายและเหตุผล ๒. หลักสาย การบังคับบัญชา ๓. หลักระบบคุณธรรม ๔. หลักการ กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างมีแบบแผน ๕. หลักการฝึกอบรมและพัฒนา และ๖. หลักการไม่ยึดหลัก ตัวบุคคล
William Ouchi (1971), p. 283)	การบริหาร คือ ทฤษฎี Z โดยหลังจากการศึกษาการ บริหารของธุรกิจญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา โดยมีแนวคิด ด้านการบริหาร ดังนี้ การจ้างงานระยะยาว การตัดสินใจ เป็นเอกฉันท์ ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล การ ประเมินผลและการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไป การควบคุมในตัวเองไม่เป็นทางการโดยมีการวัดผลอย่าง ชัดเจนและเป็นทางการ เส้นทางอาชีพแบบเชี่ยวชาญ เฉพาะด้านในระดับปานกลาง และมีความเกี่ยวข้องใน ลักษณะครอบครัว
ทับทิม วงศ์ประยูร และคนอื่น ๆ (๒๕๔๒), หน้า ๑๗)	กระบวนการบริหารจัดการไว้เป็น ๗ ขั้นตอน หรือที่เรียก กันย่อๆ ว่า “POSDCORB” P = Planning

ตารางที่ ๒.๔ ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการบริหารงาน (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการบริหารงาน
	O = Organizing S = Staffing D = Directing CO = Coordinating R = Reporting B = Budgeting
เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol), อ้างใน วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (๒๕๔๕, หน้า ๓๙)	กระบวนการบริหารจัดการ ได้แก่ ๑) ด้านการวางแผน (P=Planning) ๒) ด้านการจัดองค์การ (O=Organizing) ๓) ด้านการบริหารงานบุคคลากร (S=Staffing) ๔) ด้านการอำนวยการ (D=Direction) ๕) ด้านการควบคุม (C=Controlling) หมายถึงวิธีการใช้ สำหรับการควบคุมเพื่อที่จะเน้นให้
วิเชียร วิทย์อุดม (๒๕๕๐, หน้า ๓๓-๒๕๐)	เกณฑ์การบริหารที่สากลอันจะนำไปใช้กับการบริหารทุก อย่างได้อย่างกว้างขวาง เริ่มแรกเขาได้ตีความหมายการ บริหารว่า มีส่วนประกอบของปัจจัย ๕ ประการ คือ การ วางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และ การควบคุมงาน
พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (๒๕๔๙, หน้า ๓ - ๕)	ทฤษฎีการบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัย ผู้อื่น ซึ่งภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ได้แก่ ๑) P คือ Planning ๒) O คือ Organizing ๓) S คือ Staffing ๔) D คือ Directing ๕) C คือ Controlling
Harold Koontz & Heinz Weihrich (1991, p. 4)	การบริหารเป็นกระบวนการออกแบบและการดำรงรักษา ไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมของผู้ร่วมงาน ได้แก่ ๑. ผู้บริหารทำตัวเป็นผู้จัดการ

ตารางที่ ๒.๔ ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการบริหารงาน (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการบริหารงาน
	๒. การจัดการทุกชนิดในองค์กร ๓. ผู้จัดการนั้นจะต้องบริหารทุกระดับชั้น ๔. ผู้จัดการทุกคนต้องมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ๕. การจัดการนั้นเกี่ยวข้องกับผลผลิต
พงษ์ศักดิ์. ปัญจพรผล, (๒๕๔๒, หน้า ๖๔-๗๒)	กระบวนการบริหารที่ประกอบด้วย ๑๐ ประการ คือ ๑. การวางแผน (Planning) ๒. การจัดการ (Organizing) ๓. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing). ๔. การตัดสินใจ.(Decision). ๕. การสั่งการ.(Directing). ๖. การควบคุม (Controlling) ๗. การร่วมมือประสานงาน.(Coordinating) ๘. การสื่อข้อความ (Communicating) ๙. การรายงานผล (Reporting) ๑๐) การงบประมาณ (Budgeting)

๒.๓ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในยุคปัจจุบันได้ถูกกล่าวถึงอย่างมากที่ได้รับอิทธิพลของการขยายฐานองค์ความรู้ทางทฤษฎีการบริหารและทฤษฎีการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ซึ่งจะนำไปสู่การลดความขัดแย้งในองค์กรได้อย่างน่าสนใจอย่างมากรวมทั้งจะทำให้บุคลากรมีความรู้สึกผูกพันกับองค์กรที่ตนเองปฏิบัติหน้าที่อยู่จนกลายเป็นการทุ่มเทเสียสละต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างสูงสุดซึ่งผู้วิจัยจะนำมาศึกษาดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

หลักการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแสดงความคิดเห็นการได้สวนสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การ

แสดงประชาติ^{๔๐} ซึ่งเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา^{๔๑} ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม^{๔๒} ประกอบด้วย ๓ มิติ คือ มิติที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่สอง มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาลงมือปฏิบัติการ ตามที่ได้ตัดสินใจ และ มิติที่สาม มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน^{๔๓}

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนใน การควบคุม ประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมว่ามี ๒ ลักษณะ คือ

๑. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

๒. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือ ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และ โครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับ ผลประโยชน์จากการพัฒนา

^{๔๐}ธีระพล อรุณะภัสกร และคนอื่นๆ, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๒), หน้า ๖ – ๗.

^{๔๑}Earwin William, *Participation Managemement : Concept Theory and Imlementation*, (Atlanta G : Georgia state Univercity, 1976), p.130.

^{๔๒}Reeder Willam W., *Some Aspects of the Informel Social Participation of Farmilies in New Yok State*. (Ph. D. Dissertation, Cornell Univercity, 1974), p.39.

^{๔๓}White Alastair T., *Why Community Participation? : a Discussion of the Argument Go, Community Participation : Current Issue and Lesson Learned*. (United Nations Children' s Fund, 1982), p.18.

๓. การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชน มีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคต ของตนเอง^{๔๔}

การมีส่วนร่วมของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้า ร่วม การ ตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมี อิสระภาพ เสมอภาค มิใช่มี ส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและ การเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้น สิ้นสุดท้ายของโครงการ^{๔๕}

นอกจากนี้ความหมายของการมีส่วนร่วมจะต้องครอบคลุมในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นครอบคลุมถึงการสร้างโอกาสที่เอื้อหรือเปิดโอกาสให้ สมาชิกทุกคน และสังคมได้ร่วมกิจกรรมนำไปสู่การพัฒนาและทำให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเท่าเทียมกัน

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชนสะท้อนการเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยความสมัครใจเป็น ประชาธิปไตยในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย การวางแผนและดำเนินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการแบ่งสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา การพิจารณาในมติดังกล่าว การมีส่วนร่วมของ ประชาชนจึงเป็นการเชื่อมระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุน (แรงงานและทรัพยากร) เพื่อการพัฒนา กับ ประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

๓. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจแตกต่างกันไปตามสภาพโครงสร้างการบริหาร นโยบาย และลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิค วิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดการพัฒนาที่ มุ่งประโยชน์ที่ได้รับการลงทุน^{๔๖}

^{๔๔}สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและ ทบวงมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๔.

^{๔๕}นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณี ตัวอย่าง, (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๔๖), หน้า ๔.

^{๔๖}สุวรรณ พินตานนท์, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล, (กรุงเทพมหานคร : อาสารักษาดินแดน, ๒๕๔๖), หน้า ๘.

ตารางที่ ๒.๕ แนวคิดหลักเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลักเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วม
ธีระพล อรุณะกสิกร และคนอื่นๆ, (๒๕๔๒, หน้า ๖ – ๗)	การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ
Earwin William, (1976, p.130)	ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา
Reeder Willam W., (1974, p.39)	การมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม
White Alastair T., (1982, p.18)	มิติที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่สอง มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาลงมือปฏิบัติการ ตามที่ได้ตัดสินใจ มิติที่สาม มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน
สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, (๒๕๔๖, หน้า ๑๑๔)	๑. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา ๒. การมีส่วนร่วมทางการเมือง ๓. การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ
นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, (๒๕๔๖, หน้า ๔)	การมีส่วนร่วมของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
สุวรรณ พินตานนท์ (๒๕๔๖, หน้า ๘)	การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นครอบคลุมถึงการสร้างโอกาส การสะท้อนการเข้าไปเกี่ยวข้อง อาจแตกต่างกันไปตามสภาพโครงสร้างการบริหาร นโยบาย และลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชาชน
ลิขิต ธีรเวคิน (๒๕๒๐, หน้า ๕๘)	การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือคนในองค์กรก็ตามย่อมมีอิทธิพลที่สามารถจะอธิบายได้ในหลายแง่มุมส่งผลให้เกิดผลกระทบไปสู่เป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง

๒.๓.๒ แนวคิดการมีส่วนร่วม

หลักการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นหลักพื้นฐานที่สุดของประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ในกระบวนการแปรรูปที่ผ่านมาในระดับใด หน่วยงานที่รับผิดชอบก็มักจะกล่าวว่าได้ทำตามกฎระเบียบอย่างถูกต้อง ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าทำพิธีกรรมครบถูกต้องแล้ว แต่การมีส่วนร่วมนั้น หัวใจที่แท้จริงได้พิจารณาถึงกันหรือไม่ การมีส่วนร่วมนั้นได้รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจริงหรือไม่ และการกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นพิจารณากันครอบคลุมเพียงใด การมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการประชุมปรึกษาหารือให้ครบบตามข้อกำหนดเท่านั้น ทุกคนจะต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่าทุกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น ยอมรับ โดยปราศจากการครอบงำหรือชักจูงได้อย่างไร ยกตัวอย่างเช่น การจะแปรรูปไฟฟ้าฝ่ายผลิต ชุมชนรอบโรงไฟฟ้าก็เป็นกลุ่มของผู้มีส่วนได้เสีย ถ้าแปรรูปไปแล้ววิธีการทำมาหากินของชุมชนรอบโรงไฟฟ้าจะเปลี่ยนไปหรือไม่ เปลี่ยนไปอย่างไร คนเหล่านี้มีส่วนได้รับรู้หรือมีส่วนร่วมในกระบวนการแปรรูปมากน้อยเพียงใด ดังนั้น หลักการมีส่วนร่วม ต้องเริ่มจากการกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม และต้องให้แต่ละกลุ่มได้รับรู้ผลดี ผลเสีย ที่จะเกิดขึ้นอย่างแท้จริง อาจจะต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้นบ้างในการทำ ความเข้าใจ แต่เมื่อเข้าใจแล้ว หากทางแก้ไขล่วงหน้าแล้ว การต่อต้านก็ควรจะลดลงไป การต่อต้านที่ไม่มีเหตุผลเพียงพอย่อมไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมแน่นอน^{๔๗}

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตามและประเมินผลตามนโยบายแผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น^{๔๘}

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นครบถ้วนทุกขั้นตอนในการดำเนินงานข้างต้นนั้นย่อมเรียกได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย (Meaningful Participation) เป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้

^{๔๗} ทวีศักดิ์ รักยิ่ง, ธรรมชาติกับกระบวนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=433796> [๖ ธันวาคม ๒๕๕๕].

^{๔๘} ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ”, รายงานการศึกษา, (นทพบุรี: มูลนิธิเอเชีย สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘ .

ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้-เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย^{๔๙} โดยการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค^{๕๐}

การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหาเป็นผู้นำทุกอย่างไม่ว่าเรากำหนดไปแล้วให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องหนึ่งเรื่องใด ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่คิดขึ้นมาได้แบ่ง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนออกเป็น

๑. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดแนวทางแก้ไข
๒. การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
๓. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน และ
๔. การประเมินผลงานกิจกรรมพัฒนา^{๕๑}

โดยแท้จริงนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจจะไม่สามารถกระทำได้ในทุก ๆ ประเด็น ดังนั้นจึงมีแนวทางต่างๆ ไปบางประการเกี่ยวกับประเด็นที่ควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประเด็นต่างๆ ที่ต้องการกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่

๑. การตัดสินใจและผลกระทบที่สำคัญ
๒. การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อบางคนมากกว่าคนอื่น
๓. การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของบางคนหรือกลุ่มบางคนที่มีอยู่เดิม
๔. การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความขัดแย้งอยู่ก่อนแล้ว
๕. ความจำเป็นเพื่อต้องการให้มีการสนับสนุนต่อผลการตัดสินใจ^{๕๒}

^{๔๙} อรรถชัย ก๊กผล และฉัตรระวี ปรีสุทธิญาณ, บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า ๕๒ ด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๓), หน้า ๙.

^{๕๐} United Nation, Department of Internation Economic and Social Affair. Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development. Report of The Meeting for The Adhoc Group of Expert. (New York :United Nation , 1981), p. 5.

^{๕๑} อุดิน รพีพัฒน์, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗), หน้า ๔๙.

^{๕๒} วันชัย วัฒนศัพท์, อ้างอิงใน สถาบันพระปกเกล้า, แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ : ปัญหา อุปสรรค และทางออก, (นนทบุรี: บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓-๑๔.

การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายในเวลาเดียวกันเป็นเรื่องของความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และความรู้สึกร่วมกันของแต่ละคนที่มีต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของกลุ่ม หรือเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยทำให้มีความสำเร็จ ซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่มหรือเป็นความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกันด้วยการเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ช่วยเหลือ (Contribution) และร่วมรับผิดชอบ (Responsibility)”^{๕๓} การมีส่วนร่วมจึงเป็นพื้นฐานของกิจกรรมทุกกิจกรรม กระบวนการตัดสินใจของกลุ่มจะเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ซึ่งปัจจัยสำคัญของการมีส่วนร่วมมี ๔ ประการคือ

๑. เป็นความพยายามที่เกี่ยวข้องกันทางด้านจิตใจและความรู้สึก
๒. เป็นการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ
๓. เป็นการให้บุคลากรรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน
๔. เป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วม ซึ่งคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการมีส่วนร่วมอย่างไม่แท้จริงกับการมีส่วนร่วมมากเกินไป”^{๕๔}

การให้มีส่วนร่วมเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารต้องการให้ได้รับการสนับสนุนที่เข้มแข็ง อันมีผลมาจากการวิจัยและทฤษฎีด้านการสร้างแรงจูงใจที่ตระหนักถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมและการสร้างการยอมรับนับถือ^{๕๕} ในรูปของกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการ^{๕๖} การที่ผู้ได้รับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้เสียในการพัฒนาได้ใช้ความพยายามร่วมกันในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนา ด้วยความรู้สึกผูกพันในความเป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วน เพื่อทำให้งานหรือโครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน^{๕๗} ในการรับผิดชอบต่อบางสิ่งบางอย่าง ต่อมาความหมายของการมีส่วนร่วมชัดเจนและลึกซึ้งไปมากกว่าการรับผิดชอบ เพราะเมื่อการมีส่วนร่วม

^{๕๓} Davis Keith & John Newstrom W., **Human Behavior**, 8th ed., (New York : Mc Graw-Hill, 1989), p. 232.

^{๕๔} Putti Joseph M, **Management : A Functional**, (Singapore : Mc Graw-Hill, 1987), p. 305.

^{๕๕} Koontz & others, **Essential of management**, (New York : Mc Graw-Hill, 1986), p. 385.

^{๕๖} Erwin, Williams, **Participation Management : Concept, Theory and Implementation**, *ibid*, 1987, p. 138.

^{๕๗} White, Alastair T, **The community A Discussion of the Agreement Community Participation**, Current issue and Lesson Learned, *ibid*, 1982, p. 18.

เชื่อมโยงไปสู่กระบวนการเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบของแต่ละบุคคลหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เป็นภาพรวม ซึ่งก้าวไกลออกไปมากกว่าการมีส่วนร่วมเพียงเท่านั้น การมีส่วนร่วมจึงหมายถึงการเป็นส่วนหนึ่งในระบบ การเป็นส่วนหนึ่งก็คือการบรรจุเข้าอยู่ในกระบวนการ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการหนึ่ง^{๕๘} รวมทั้งการแบ่งอำนาจในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจในการกำหนดหรือจัดสรรทรัพยากร ซึ่งจะไม่สามารถทำได้โดยขาดความเข้าใจร่วมกัน ภายใต้จิตสำนึกและการประสานงานกัน โดยการร่วมมือกันของบุคคลส่วนใหญ่ที่แสดงออกโดยผ่านกลุ่มตัวแทนในการกำหนด และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ซึ่งจะทำให้บุคคลและกลุ่มบุคคลสามารถตัดสินใจในสิ่งที่กระทบต่อชีวิตเขา โดยเฉพาะผลประโยชน์ที่เขาควรได้รับจากบริการต่าง ๆ^{๕๙}

กล่าวได้ว่า แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบายหรือการตัดสินใจของประชาชนในกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยมีผลกระทบต่อประชาชนส่วนรวมทั้งหมดทั้งนี้เมื่อผ่านการมีส่วนร่วมก่อนกำเนินนโยบายหรือการตัดสินใจของกิจกรรมย่อมทำให้เกิดการดำเนินร่วมกันอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการตัดสินใจนั้น และร่วมกันตรวจสอบประเมินผลจากกิจกรรมโครงการตามแผนที่กำหนด

ตารางที่ ๒.๖ แนวคิดหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
ทวีศักดิ์ รักยิ่ง [ออนไลน์],	หลักการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นหลักพื้นฐานที่สุดของประชาชนในกระบวนการแปรรูปที่ผ่านมาในระดับใด หน่วยงานที่รับผิดชอบก็มักจะกล่าวว่าได้ทำตามกฎระเบียบอย่างถูกต้อง
ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (๒๕๕๒, หน้า ๑๘)	การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะ
อรทัย ก๊กผล และฉัตรระวี ปริสุทธินาถ	การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การให้ประชาชนเข้ามา

^{๕๘} Wilches-Chaux, Gustavo, **Community Participation: Proceeding**, Third International Seminar, (Columbia: Habinet, 1992), p. 4.

^{๕๙} Delen, Corazan Alma G, **People Participation**, (Philippine Encyclopedia of Social Works, 1977), pp. 230-236.

ตารางที่ ๒.๔ ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการบริหารงาน (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
(๒๕๕๓, หน้า ๙)	มีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กร
United Nation (1981, p. 5)	การสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพล
อคิน ธิพัฒน์ (๒๕๔๗, หน้า ๔๙)	การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหาเป็นผู้นำทุกอย่าง
วันชัย วัฒนศัพท์, อ้างอิงใน สถาบันพระปกเกล้า (๒๕๔๕, หน้า ๑๓-๑๔)	กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจจะไม่สามารถกระทำได้ในทุก ๆ ประเด็น
Davis Keith & John Newstrom W. (1989, p. 232)	การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายในเวลาเดียวกัน
Putti Joseph M (1987, p. 305)	การมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของกิจกรรมทุกกิจกรรม กระบวนการตัดสินใจของกลุ่มจะเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม
Koontz & others (1986, p. 385)	การให้มีส่วนร่วมเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารต้องการให้ได้รับการสนับสนุนที่เข้มแข็ง
Erwin, Williams (1987, p. 138)	กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง
White, Alastair T, (1982), p. 18)	การที่ผู้ได้รับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้เสียในการพัฒนาได้ใช้ความพยายามร่วมกันในขั้นตอนต่าง ๆ
Wilches-Chaux, Gustavo (1992, p. 4)	กระบวนการเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบของแต่ละบุคคลหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เป็นภาพรวม
Delen, Corazan Alma G, (1977, pp. 230-236)	การร่วมมือกันของบุคคลส่วนใหญ่ที่แสดงออกโดยผ่านกลุ่มตัวแทนในการกำหนด

๒.๓.๓ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทยได้ถูกบัญญัติไว้ตามกรอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมกำหนดให้ส่วนราชการจัดหาหรือสนับสนุนกลไกในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของภาครัฐมากขึ้นดังความในมาตรา ๗๘ (๕) ซึ่งบัญญัติให้รัฐต้อง “ จัดระบบงาน

ราชการและงานของรัฐอย่างอื่นเพื่อให้การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน” และในมาตรา ๘๗ กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมประชาชน โดยต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ อย่างครบวงจรเริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบายการตัดสินใจ จนถึงการติดตามตรวจสอบ โดยเห็นถึงประโยชน์จากแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. ๒๕๕๑ – พ.ศ. ๒๕๕๕) จึงทำให้หน่วยงานในภาครัฐ องค์กรต่าง ๆ ได้ดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมผ่านช่องทางหรือกลไกในการให้ข้อมูลข่าวสาร และรับฟังความคิดเห็น และให้หน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้ศึกษาเรียนรู้การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมหรือการบริหารราชการในระบบเปิดจากการปฏิบัติจริง และพัฒนาระดับการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐมากขึ้น เพื่อกระตุ้นการปรับเปลี่ยนสู่การบริหารราชการที่เปิดเผย โปร่งใส เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และพัฒนาระบบราชการเพื่อตอบสนองความต้องการ และเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญ

กระบวนการมีส่วนร่วมตามทฤษฎีที่มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง และการที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้วจำเป็นที่จะต้องยอมรับปรัชญาที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของกลุ่ม ขณะเดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่า มนุษย์สามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้ทางที่ถูกต้อง^{๖๐} ซึ่งทฤษฎีการมีส่วนร่วมมักถูกอธิบายภายใต้คำทฤษฎีไม่มากนักแต่ทั้งนี้อาจจะอยู่ในรูปของทฤษฎีอื่น เช่น ทฤษฎีประชาธิปไตย ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน และหลักการบางอย่างในธรรมาภิบาล ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

๑. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff) ซึ่งถูกนำมาอธิบายในลักษณะของการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า การสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์

^{๖๐}เมธี จันทจักรุณณ์ และสุธิดา รัตนวณิชย์พันธ์, วิทยาการชุมชน : การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างประชาชน, (นครสวรรค์ : สุขุมและบุตร, ๒๕๔๑), หน้า ๕.

จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค^{๖๑} ในการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและอย่างไรได้แก่ ในการพัฒนารวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้อัดสินใจ ในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และในการประเมินผลโครงการที่ประกอบขึ้นตอนของการมีส่วนร่วม ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

๒. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความช่วยเหลือ

๓. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)^{๖๒} เกี่ยวกับการควบคุมและการตรวจสอบการดำเนินการทั้งหมด และแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม

นอกจากนั้น Uphoff ได้เสนอ กรอบคิดเบื้องต้นในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทว่า มี ๓ มิติ และ ๒ บริบท

มิติการมีส่วนร่วม (Dimensions) มี ๓ มิติ ประกอบด้วย

๑) มีส่วนร่วมอะไรบ้าง (What) แบ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ ร่วมในการคิดถึงปัญหาโดยระบุความต้องการของชุมชน จนเกิดโครงการระหว่างดำเนินการ (โครงการเริ่มทำ) และการตัดสินใจดำเนินการ (โดยองค์กรของชุมชนหรือชาวบ้าน) การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน

๒) มีส่วนร่วมกับใครบ้าง (Who, Whom) ได้แก่ การพิจารณาองค์ประกอบของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับชาวบ้านในแต่ละขั้นตอน เช่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรที่ให้ทุน เป็นต้น ทั้งนี้ให้พิจารณาถึงคุณลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ ของผู้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่อง เพศ อายุ การศึกษารายได้ ระดับชั้นในสังคม ระยะเวลาที่อยู่อาศัย การถือครองที่ดิน เป็นต้น

๓) มีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง (How) ได้แก่ มีส่วนร่วมในลักษณะพื้นฐานของ การมีส่วนร่วม เช่น ความเต็มใจเข้าร่วม การได้รางวัลตอบแทน หรือถูกบังคับให้เข้าร่วม ลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วม

^{๖๑}Cohen , J.M. and Uphoff, N.T. Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation, (Rural Development Committee Center for International Studies , Cornell University , 1981), p.6.

^{๖๒}Cohen, John & Norman T. Uphoff. “ Participation in Rural Development : Seeking Clarity Through Specificity” (World Development, Vol. 8, 1980) : 219.

ร่วม เช่น การเข้าร่วมโดยตรง หรือผ่านองค์กรของชุมชน ขนาดของการมีส่วนร่วม เช่น ความเต็มใจเข้าร่วม การได้รางวัลตอบแทน หรือถูกบังคับให้เข้าร่วม ลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วม เช่น ความถี่ และระยะเวลาในการเข้าร่วม ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วม อาจเป็น การเพิ่มพลัง หรืออำนาจขององค์กร หรือเป็นการปฏิสัมพันธ์ธรรมดาเท่านั้น

บริบทของการมีส่วนร่วม (Contexts) มี ๒ บริบท ประกอบด้วย

๑) ลักษณะของโครงการ โดยพิจารณาจากลักษณะของสิ่งที่นำเข้ามาว่า มีความซับซ้อนของเทคโนโลยีเพียงใด ลักษณะของประโยชน์ที่ได้รับ (ความเร็ว ชั่ว ที่ได้รับผลประโยชน์) และเงื่อนไขที่ต้องกำหนด เช่น การเข้าถึงการบริหารโครงการ ความยืดหยุ่นของโครงการ เป็นต้น

๒) สภาพแวดล้อมของกิจกรรมตามโครงการ ได้แก่ ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางกายภาพและธรรมชาติ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยทางการเมือง เป็นต้น

ฉะนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งการรื้อให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ผู้ดำเนินงานจะต้องมีความเข้าใจในวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม^{๖๓}

๒. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและทรัพยากรต่าง ๆ ที่ไม่เท่าเทียมกันอันมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และวิธีการที่ประชาชนเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อตน ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของคำว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ได้แก่

๑. การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร

๒. เน้นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ในระหว่างประชาชนให้เท่าเทียมกัน

๓. อำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ นั้นจะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

๔. เพิ่มการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

๕. มีความยืดหยุ่นได้ กล่าวคือ มีโครงสร้างการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใสและคำนึงถึงความต้องการทรัพยากรของผู้มีส่วนร่วม

^{๖๓} สุชาติ จักรพิสุทธิ์. “การศึกษาทางเลือกของชุมชน”, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๔, (มิถุนายน – สิงหาคม, ๒๕๔๗) : ๑๘-๒๓.

๖. การมีส่วนร่วมของประชาชนมีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ^{๖๔}

๓. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ เช่น การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมถึงการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยที่โครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นสองประเภท คือ

๑. การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมือง โดยประชาชนหรือชุมชน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

๒. การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาสู่ส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อการจัดการทรัพยากรโดยอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน และประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง”

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิดตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเองเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชน แก้ปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง^{๖๕}ไปในรูปของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วยอย่างน้อย ๑ ใน ๔ ประเภทของการมีส่วนร่วม คือ

๑. การวางแผน ซึ่งรวมทั้งการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ใช้ตลอดจนการติดตามและประเมินผล

๒. การดำเนินงาน

๓. การใช้บริการจากโครงการ

^{๖๔} สถาบันพระปกเกล้า, แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ : ปัญหา อุปสรรค และทางออก, (นนทบุรี : ธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๑๕-๑๖.

^{๖๕} ปาริชาติ วลัยเสถียร, เอกสารประกอบการศึกษาวิชา สค. ๖๕๑ ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๓๘-๑๓๙.

๔. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์^{๖๖}

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง ๔ ประการ ได้ลงลึกไปยังรายละเอียดให้เห็นรูปธรรม โดยการแบ่งออกเป็น ๔ แบบ คือ

๑. แบบการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นการแสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดระบบ หรือกำหนดระบบของโครงการ เป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่จะสามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหา ซึ่งในขั้นตอนนี้ยังแบ่งย่อยออกเป็น ๓ ส่วนได้แก่

๑.๑ การมีส่วนร่วมในขั้นต้น (Initial Decision) เป็นการค้นหาความต้องการที่แท้จริง ซึ่งเป็นวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมของโครงการ

๑.๒ การมีส่วนร่วมในขั้นตอนเตรียมการ (Ongoing Decision) เป็นการหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งลำดับความสำคัญของโครงการที่จะต้องดำเนินการ

๑.๓ การมีส่วนร่วมในขั้นการตัดสินใจปฏิบัติการ (Operation Decision) เป็นการหาบุคลากรเข้ามาปฏิบัติการ ได้แก่ อาสาสมัคร ผู้ประสานงาน หรือกลุ่มที่รวมตัวกันตามประเพณี เช่น กลุ่มสตรีหรือกลุ่มหนุ่มสาวเพื่อที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยการเป็นสมาชิกร่วมดำเนินการคัดเลือกผู้นำและการสร้างกำลังอำนาจให้แก่องค์กร

๒. แบบการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) เป็นการดำเนินงานตามโครงการและแผนงานและเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏในขั้นตอนนี้และยังแบ่งออกมาให้เป็น ๓ ส่วนคือ

๒.๑ การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) ได้แก่การมีส่วนร่วมสละแรงกาย การสละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำซึ่งทรัพยากรเหล่านี้จะให้ความเต็มใจ

๒.๒ การมีส่วนร่วมในการบริหารและการประสานงาน (Administration and Coordination) จะมีส่วนร่วมด้วยวิธีการจ้างบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ การฝึกอบรมผู้ที่เข้าปฏิบัติในโครงการหรือการให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการและ เป็นผู้ประสานงานในโครงการด้วย

๒.๓ การมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการ มักพบว่ามีลักษณะเป็นการบังคับให้เข้ามาปฏิบัติในโครงการมากที่สุด การมีส่วนร่วมในการบังคับให้ปฏิบัติจะต่างจากการให้ความ

^{๖๖}Fornaroff , A. Community Involvement in Health System for Primary Health Care, (Geneva : World Health Organization , 1980), p. 104.

ร่วมมือเพราะความบังคับให้ทำนั้น ผลประโยชน์ (Benefits) จะไม่ใช่เป็นสิ่งที่สำคัญแต่ถ้าเป็นการมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจนั้น จะคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับหลังเกิดการมีส่วนร่วมด้วย

๓. แบบการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ยังแบ่งออกได้ ๓ ส่วนคือ

๓.๑ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Material Benefits) ได้แก่การมีส่วนร่วมในการเพิ่มผลผลิต รายได้ หรือทรัพย์สิน

๓.๒ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านสังคม (Social Benefits) ได้แก่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่สังคมเช่น โรงเรียน สถานที่สาธารณะ หรือส่วนกลางของชุมชน เช่นการเพิ่มคุณภาพชีวิต การเกิดระบบน้ำประปา

๓.๓ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านบุคคล (Personal Benefits) ได้แก่ ความนับถือตนเอง (Self-Esteem) พลังอำนาจทางการเมือง (Political Power) ความคุ้มค่าของผลประโยชน์ (Sense of Efficacy)

๔. แบบการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) หมายถึงการมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการค้นหาข้อดีข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป แต่การมีส่วนร่วมในขั้นนี้ส่วนใหญ่บทบาทดังกล่าวจะเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยจะเป็นการประเมินผลของงบประมาณที่จัดสรรนั้นนำไปใช้อย่างไรบ้างกรณีแม้แต่เจ้าหน้าที่เองยังไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนดังกล่าว การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนี้จะแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพลังงานความคิดของมวลชนที่จะทำให้โครงการพัฒนาหรือสามารถนำมาประยุกต์ใช้ต่อไป^{๖๗}

กระบวนการมีส่วนร่วม สามารถจัดแบ่งขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

กระบวนการที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการวางแผน ได้แก่ การรับรู้ เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผน และร่วมวางแผนกิจกรรม

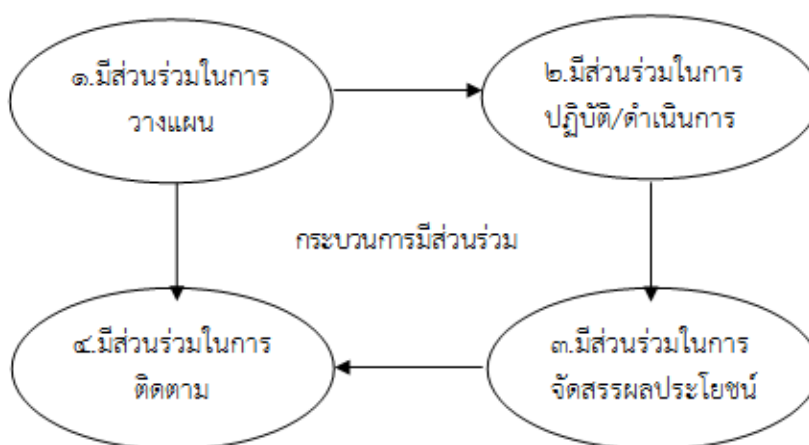
กระบวนการที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ ได้แก่การเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ และการตัดสินใจ

กระบวนการที่ ๓ มีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์หรือผลของกิจกรรม หรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

กระบวนการที่ ๔ มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ได้แก่ความพยายามที่จะประเมินประสิทธิภาพประสิทธิผลของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการต่อเนื่องต่อไป ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับการกำหนดเกณฑ์การประเมินหรือกิจกรรมต่าง ๆ

^{๖๗} นันทวัฒน์ บรมานันท์, การบริหารสาธารณะในระบบกฎหมายปกครองของฝรั่งเศส, (กรุงเทพมหานคร : สำนักนิติธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๕๙.

ด้วย ซึ่งผลการประเมินนี้ ก็จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าในกระบวนการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอน ซึ่งเป็นขั้นตอนของการวางแผนต่อไป^{๖๘}

แผนภาพที่ ๒.๑ : กระบวนการแบบมีส่วนร่วม

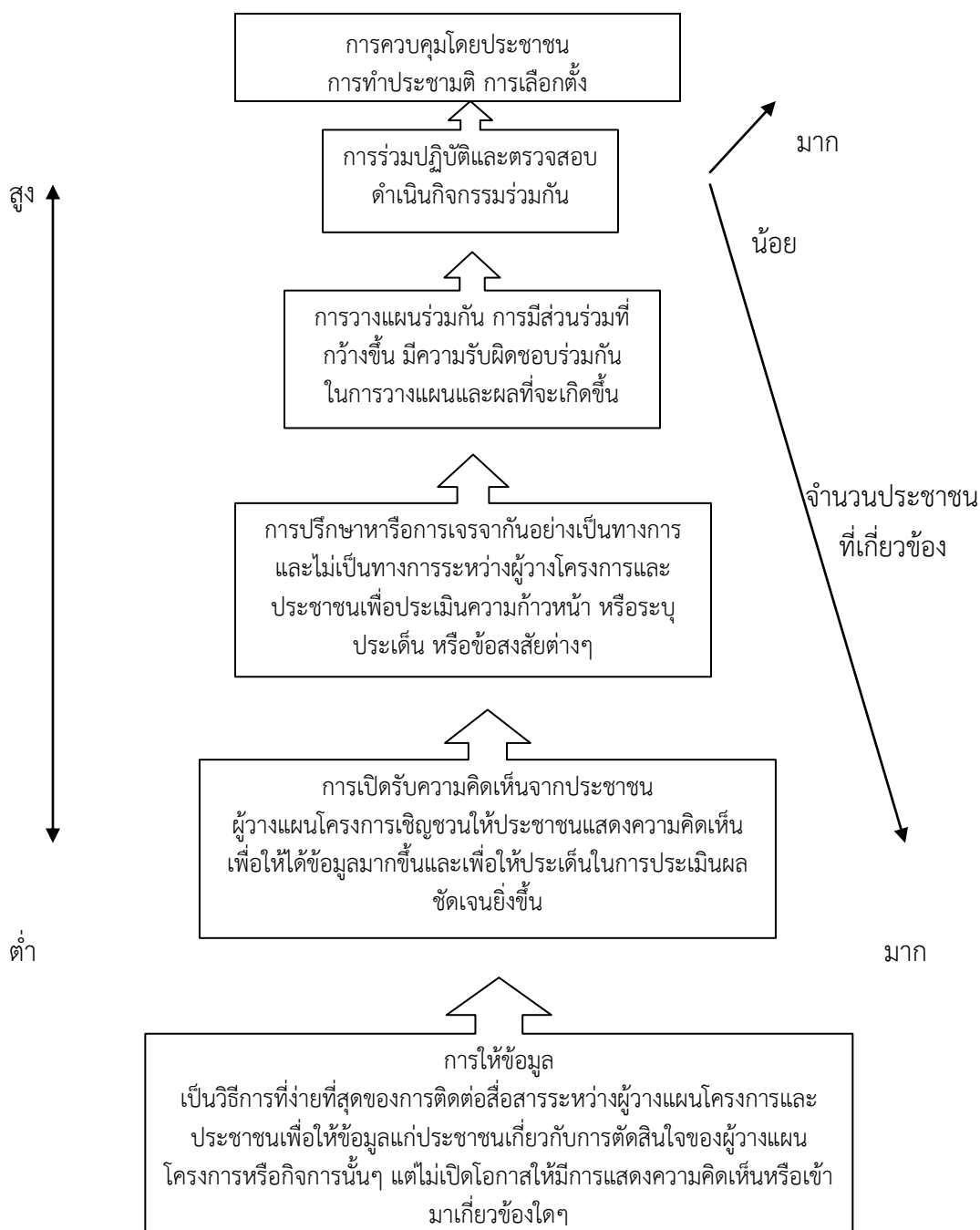
ที่มา : ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (๒๕๕๒)

แผนที่ภาพที่ ๒.๒ : ลำดับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ที่มา : ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, ๒๕๕๒.

^{๖๘} ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ”, รายงานการศึกษา, (มูลนิธิเอเชีย สถาบันพระปกเกล้า : นนทบุรี, ๒๕๕๒), หน้า ๑๙.

แผนภาพที่ ๒.๓ : ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน^{๖๙}

^{๖๙} ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, หน้า ๓๑.

การแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งหากมองโดยทั่วไปจะพบว่า ระดับของการมีส่วนร่วมจะมีความแตกต่างไปจากลักษณะของกระบวนการมีส่วนร่วมทำให้เห็นภาพของระดับที่สืบเนื่องกันไป ในรูปของกระบวนการภายในอย่างชัดเจนในการตรวจสอบการดำเนินงาน และเพิ่มความเข้มข้นในการเข้าไปมีบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในหลายหลายเงื่อนไข และเพิ่มโอกาสที่มากยิ่งขึ้น ดังนี้

ระดับที่ ๑ เป็นฝ่ายรุก / ปฏิกริยาตอบโต้

ระดับที่ ๒ ลงสมัครเลือกตั้ง

ระดับที่ ๓ การขอดูเอกสารต่างๆ

ระดับที่ ๔ การตรวจสอบผลงาน องค์การบริหารส่วนตำบลอย่างเป็นรูปธรรม

ระดับที่ ๕ การประชุมเสนอแผนผ่านประชาคมหมู่บ้าน

ระดับที่ ๖ การตรวจสอบในลักษณะที่เป็นกรรมการตรวจรับงาน/กรรมการเปิดซอง^{๗๐}

นอกจากนี้นักวิชาการบางท่านก็ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น ๕ ระดับ คือ

๑. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน / ครอบครัว / ชุมชน ของตน

๒. การมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เช่นการร่วมรับรู้ข้อมูลของตนจากแพทย์เพื่อจะเป็นแนวทางตัดสินใจให้ดีขึ้น เพราะสิ่งที่แพทย์รู้เกี่ยวกับตนนั้น ตนเองอาจไม่รู้

๓. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (co-decision) โดยเฉพาะเกี่ยวกับโครงการที่ตนจะมีส่วนได้เสียด้วย โดยแบ่งเป็น ๓ กรณีแล้วแต่กิจกรรมนั้นตนอยู่ในขั้นตอนใดต่อไปนี้

๓.๑. ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการเช่น ก่อนเริ่มที่โครงการจะตัดสินใจว่าโครงการควรทำขนาดใด ทำกิจกรรมอะไรบ้างเป็นต้นผู้อื่นมีส่วนร่วมด้วยน้อย

๓.๒. ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ เช่นเมื่อเป็นหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกัน และจะตัดสินใจว่าจะเริ่มโครงการนั้นหรือไม่

๓.๓. ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ เช่นเมื่อเป็นผู้รับประโยชน์จากน้ำที่ได้รับจากอ่างน้ำ กลุ่มผู้ได้รับประโยชน์ควรเป็นผู้มีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

๔. การมีส่วนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนการดำเนินงาน เช่น ร่วมสร้างถนนในชนบท

๕. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คือไม่มีโอกาสร่วมทำแต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือด้านอื่นๆ^{๗๑}

ระดับการมีส่วนร่วมซึ่งสามารถบ่งบอกถึงความเข้มข้นในการเข้าไปมีบทบาทของตนเองหรือกลไกต่าง ๆ หรืออาจจะไม่สามารถมีส่วนร่วมได้ด้วยหลายสาเหตุปัจจัยซึ่งสามารถจะแบ่งระดับการมีส่วนร่วม

^{๗๐} นวลน้อย ตรีรัตน์ และคนอื่นๆ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมรสเพรส จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๓๙๗-๓๙๘.

^{๗๑} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง, ๒๕๔๗, หน้า ๑๗-๑๘.

ร่วมได้ ๓ ระดับ ได้แก่ ๑. ระดับที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วม ๒. ระดับที่ประชาชนมีส่วนร่วมปานกลาง และ ๓. ระดับที่ประชาชนมีส่วนร่วมภายในรัฐด้วยเต็มที่^{๗๒} แต่ละระดับจะมีเหตุผลในตัวเอง ดังตารางภาพดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๗ : ตารางแสดงระดับการมีส่วนร่วม

ระดับการมีส่วนร่วม	ขั้นตอนการมีส่วนร่วม
๑. ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น	๘) ประชาชนคือผู้กำหนดสิ่งที่ต้องการและร่วมกันจัดการ ๗) ประชาชน ได้ “ควบคุม” “บางส่วน” ๖) ประชาชน และรัฐมีส่วนร่วมเท่ากัน (โดยรัฐถือว่าประชาชนเป็น“หุ้นส่วน”)
๒. ประชาชนมีส่วนร่วมปานกลาง	๕) รัฐให้ประชาชนเข้าร่วมได้บางส่วน เช่น เป็นที่ปรึกษา, เข้าเป็นกรรมการ (แต่เพียงส่วนน้อย) ๔) ประชาชนได้รับการปรึกษา (โดยมีการถามความต้องการบ้าง)
๓. ประชาชนไม่มีส่วนร่วม	๓) รัฐบอกให้ทราบว่า “มีอะไรบ้าง” ๒) รัฐคือผู้จัดการให้ ๑) รัฐคือผู้กำหนด (คิดให้แทน)

ที่มา : นนท กอแก้วทองดี, ๒๕๔๓.

กล่าวได้ว่า ทฤษฎีการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมตามทฤษฎีที่มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเองซึ่งโดยลักษณะอย่างน้อย ๔ ประการ ได้แก่ ๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ๒. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ๓. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) และ ๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ที่มีการอธิบายซึ่งหากมองทางทฤษฎียังไม่พบทฤษฎีมากนักก็มักจะเกี่ยวข้องกับการอธิบายของทฤษฎีอื่นมากกว่า หรือหลักการอื่น ๆ จากการศึกษาที่พบอย่างน้อย ๓ ทฤษฎี คือ ๑. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ

^{๗๒} นนท กอแก้วทองดี, คู่มือการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้นำประชาคมตำบล เรื่องเวทีประชาคมพร้อมใจเลือกตั้ง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง, ๒๕๔๓), หน้า ๕๖.

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff) ๒. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) และ ๓. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา ทั้ง ๓ ทฤษฎีเป็นการอธิบายในเชิงกระบวนการที่ทำให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาทต่าง ๆ ตามกิจกรรมในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือมีผลกระทบต่อประชาชน

ตารางที่ ๒.๘ ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
เมธี จันทจารุภรณ์ และสุธิดา รัตนวณิชช์ พันธ์ (๒๕๔๑, หน้า ๕)	กระบวนการมีส่วนร่วมตามทฤษฎีที่มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ
Cohen , J.M. and Uphoff (1981, p.6)	ทฤษฎีการมีส่วนร่วมมีลักษณะของการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า และการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนได้เข้ามาเพื่อ ๑. การตัดสินใจ (Decision Making) ๒. การปฏิบัติการ (Implementation) ๓. การรับผลประโยชน์ (Benefits) ๔. การประเมินผล (Evaluation)
สุชาดา จักรพิสุทธิ์ (๒๕๔๗, หน้า ๑๘-๒๓)	ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและทรัพยากรต่าง ๆ ที่ไม่เท่าเทียมกันอันมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน
สถาบันพระปกเกล้า (๒๕๔๕, หน้า ๑๕-๑๖)	ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ
ปาริชาติ วลัยเสถียร (๒๕๔๑, หน้า ๑๓๘-๑๓๙)	การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิดตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเองเน้นการมีส่วนร่วม

ตารางที่ ๒.๘ ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
Fornaroff (1980, p. 104)	กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ๔ ประเภท คือ ๑. การวางแผน ๒. การดำเนินงาน ๓. การใช้บริการจากโครงการ ๔. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์
นันทวัฒน์ บรมานันท์ (๒๕๔๑, หน้า ๕๙)	กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง ๔ ประการ คือ ๑. แบบการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๒. แบบการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ๓. แบบการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ๔. แบบการมีส่วนร่วมในการประเมินผล
ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (๒๕๕๒, หน้า ๑๙)	กระบวนการมีส่วนร่วม สามารถจัดแบ่งขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ กระบวนการที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการวางแผน กระบวนการที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ กระบวนการที่ ๓ มีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ กระบวนการที่ ๔ มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล
นวนน้อย ตรีรัตน์ และคนอื่นๆ (๒๕๔๕, หน้า ๓๙๗-๓๙๘)	ระดับการมีส่วนร่วม ระดับที่ ๑ เป็นฝ่ายรุก / ปฏิกริยาตอบโต้ ระดับที่ ๒ ลงสมัครเลือกตั้ง ระดับที่ ๓ การขอคูเอกสารต่างๆ ระดับที่ ๔ การตรวจสอบผลงาน องค์การบริหารส่วนตำบลอย่างเป็นรูปธรรม
	ระดับที่ ๕ การประชุมเสนอแผนผ่านประชาคมหมู่บ้าน ระดับที่ ๖ การตรวจสอบในลักษณะที่เป็นกรรมการ ตรวจรับงาน/กรรมการเปิดของ
นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, (๒๕๔๗, หน้า ๑๗-๑๘)	๑. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ๒. การมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ๓. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ

ตารางที่ ๒.๘ ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
	๔. การมีส่วนร่วมทำ ๕. การมีส่วนร่วมสนับสนุน
นนท์ กอแก้วทองดี (๒๕๔๓, หน้า ๕๖)	ระดับการมีส่วนร่วมได้ ๓ ระดับ ๑. ระดับที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วม ๒. ระดับที่ประชาชนมีส่วนร่วมปานกลาง ๓. ระดับที่ประชาชนมีส่วนร่วมภายในรัฐด้วยเต็มที่

๒.๔ หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

หลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎกมีคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมมากมายแต่กระนั้นการจะมาศึกษาไว้ทั้งหมดก็คงจะเกินกำลังของผู้วิจัยจึงต้องนำมาศึกษาไว้เพียงบางส่วนที่เห็นว่ามีค่าและเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาจริง ๆ อย่างหลักอปริหานิยธรรมธรรมที่นักวิชาการและนักวิจัยนำมาศึกษาไว้พอเป็นแนวทางสำหรับการประยุกต์เพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน บุคลากรในองค์กร รวมไปถึงชุมชนต่างที่ต้องการจะพัฒนาบทบาทของประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนนั้นให้มีความเจริญต่อไปซึ่งที่มาของอปริหานิยธรรมธรรมมีประวัติสังเขปดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค (๓.ปรินิพพานสูตร) ในตอนที่วัสสการพราหมณ์มหาอำมาตย์แห่งแคว้นมคธไปยังภูเขาคิชฌกูฏ เพื่อเข้าเฝ้าและกราบทูลต่อพระผู้มีพระภาคว่าพระราชแห่งแคว้นมคธพระนามว่า อชาตศัตรู เวเทหิบุตร^{๗๓} แห่งแคว้นมคธทรงพระประสงค์จะยตราทัพไปย่ำยีชาววัชชี จึงได้ตรัสเรียกวัสสการพราหมณ์มหาอำมาตย์มาปรึกษาว่า “ดูก่อนท่านพราหมณ์ เชิญท่านเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ ณ ภูเขาคิชฌกูฏ จงถวายบังคมพระบาทพระองค์ด้วยเศียรเกล้า ตามด้วยจงทูลถามถึงความเป็นผู้มีพระอาพาธน้อยมีพระโรคเบาบาง กระปรี้กระเปร่าทรงมีกำลัง ความอยู่สำราญ คำสั่งของเรา แล้วทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าอชาตศัตรูทรงประสงค์จะยตราทัพไปย่ำยีชาววัชชี จักตัดเจ้าวัชชีผู้มีฤทธิ์ มีอานุภาพมาก ให้ขาดสูญให้พินาศ ให้ถึงความย่อยยับดับสูญ และท่านจงสำเหนียกพระดำรัสที่พระองค์ทรงพยากรณ์ไว้ให้ดีแล้วมาบอกแก่เรา พระตถาคตทั้งหลายจะไม่ตรัสพระดำรัสที่คลาดเคลื่อนจากความจริงเลย วัสสการ พราหมณ์รับพระราชโองการแล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ ได้ปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้วจึงนั่ง ณ ที่ควร ส่วนข้างหนึ่งจึงได้กราบทูลตามที่พระเจ้าอชาตศัตรูตรัสสั่งมา”

^{๗๓}ที.ม.(ไทย) ๑๐/๖๘/๘๖.

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสกะวัสสการพราหมณ์ว่า ดูก่อนพราหมณ์ สมัยหนึ่ง เราอยู่ ณ สารินทเจดีย์ ใกล้พระนครไพสาลี ได้แสดงอภิธานียธรรม ๗ ประการนี้ แก่เจ้าวัชชี วัสสการพราหมณ์กราบทูลว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ชาววัชชีประกอบด้วยอภิธานียธรรมแต่ละอย่าง ก็พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลย จะกล่าวไปไปถึงชาววัชชีผู้ประกอบด้วยอภิธานียธรรม ๗ ประการเล่า อนึ่ง พระเจ้าอชาตศัตรูไม่พึงทำการต่อยุทธ์ด้วยได้ เว้นเสียจากการเกลี้ยกล่อม เว้นเสียจากการยุยงให้แตกกัน ข้าพระองค์ผู้มีกิจมากมาขอกราบลาไป ณ บัดนี้^{๗๔}

กรณีการปกครองรัฐซึ่งสมัยพุทธกาลมีระบอบการปกครองอยู่ ๒ ระบอบ คือ ระบอบราชาธิปไตย หรือสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) ที่กษัตริย์มีอำนาจสิทธิขาดแต่ผู้เดียว กับระบอบสามัคคีธรรม ซึ่งมีพลเมืองชั้นสูงที่มีอำนาจ ตำแหน่งและเงินเลือกตั้งบุคคลในชนชั้นสูงด้วยกันให้เป็นประธานที่ประชุมหรือเป็นพระราชาที่มีอำนาจจำกัด ต้องขึ้นอยู่กับสภาชนชั้นสูง เช่น การปกครองของแคว้นสักกะที่มีพระเจ้าสุทโธทนะพระพุทธบิดาเป็นกษัตริย์ เพราะได้รับเลือกจากพวกราชวงศ์ศากยด้วยกันให้เป็นพระราชา โดยมีสภาชื่อศากยสังฆะเป็นผู้ร่วมใช้อำนาจปกครองด้วย การปกครองระบอบสามัคคีธรรมนี้มีลักษณะบางประการคล้ายคลึงกับระบอบประชาธิปไตย คือมีการเลือกตั้งผู้ปกครอง และมีการประชุมสภาที่มีระเบียบปฏิบัติหลายประการคล้ายคลึงกับการประชุมรัฐสภาในปัจจุบัน คือหลักธรรมที่ชื่อว่า อภิธานียธรรมที่ทำให้เจริญโดยส่วนเดียวคือไม่มีความเสื่อม แคว้นวัชชีของเหล่ากษัตริย์ลิฉณวี ก็ปกครองด้วยระบอบสามัคคีธรรมแล้วประสบความสำเร็จรุ่งเรืองมั่งคั่งและเข้มแข็ง แม้แต่พระเจ้าอชาตศัตรูกษัตริย์แบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์แห่งกรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ “อภิมหาอำนาจแห่งชมพูทวีป” ในเวลานั้น ยังมิกล้ายกกองทัพไปตีในตอนแรก ต้องส่งไส้ศึกคือ วัสสการพราหมณ์ ไปยุยงให้แตกสามัคคีและมีได้ตั้งมั่นอยู่ในอภิธานียธรรมเสียก่อน จึงสามารถกรีธาพลไปตีแคว้นวัชชีได้ หลักอภิธานียธรรม มี ๗ ประการ ดังนี้

- ๑) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์
- ๒) พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม และทำกิจควรทำ
- ๓) ไม่บัญญัติหรือเลิกล้มข้อบัญญัติตามอำเภอใจ
- ๔) เคารพให้เกียรติและรับฟังความเห็นของผู้ใหญ่
- ๕) ให้เกียรติและคุ้มครองสตรีและเด็ก
- ๖) เคารพสักการบูชาปูชนียสถาน
- ๗) ให้ความอารักขาแก่พระอรหันต์ สมณพราหมณ์และผู้ทรงวิชาคุณ

^{๗๔} อิง.สตตก. (ไทย) ๒๓/๒๐/๑๘-๒๒.

หลักอภิธานิยธรรม ๗ นี้สามารถนำมาใช้ในการประชุมทั่วไป แม้แต่การประชุมของข้าราชการบริหารของกษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และแม้ในการประชุมรัฐสภาในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน ก็น่าจะนำมาใช้ได้ เช่นนี้แล้วการขาดประชุมจนไม่ครบองค์ประชุม และความวุ่นวายอื่น ๆ ในที่ประชุมรัฐสภา เช่น การไม่เคารพเชื่อฟังประธานในที่ประชุมก็คงลดลงได้บ้าง

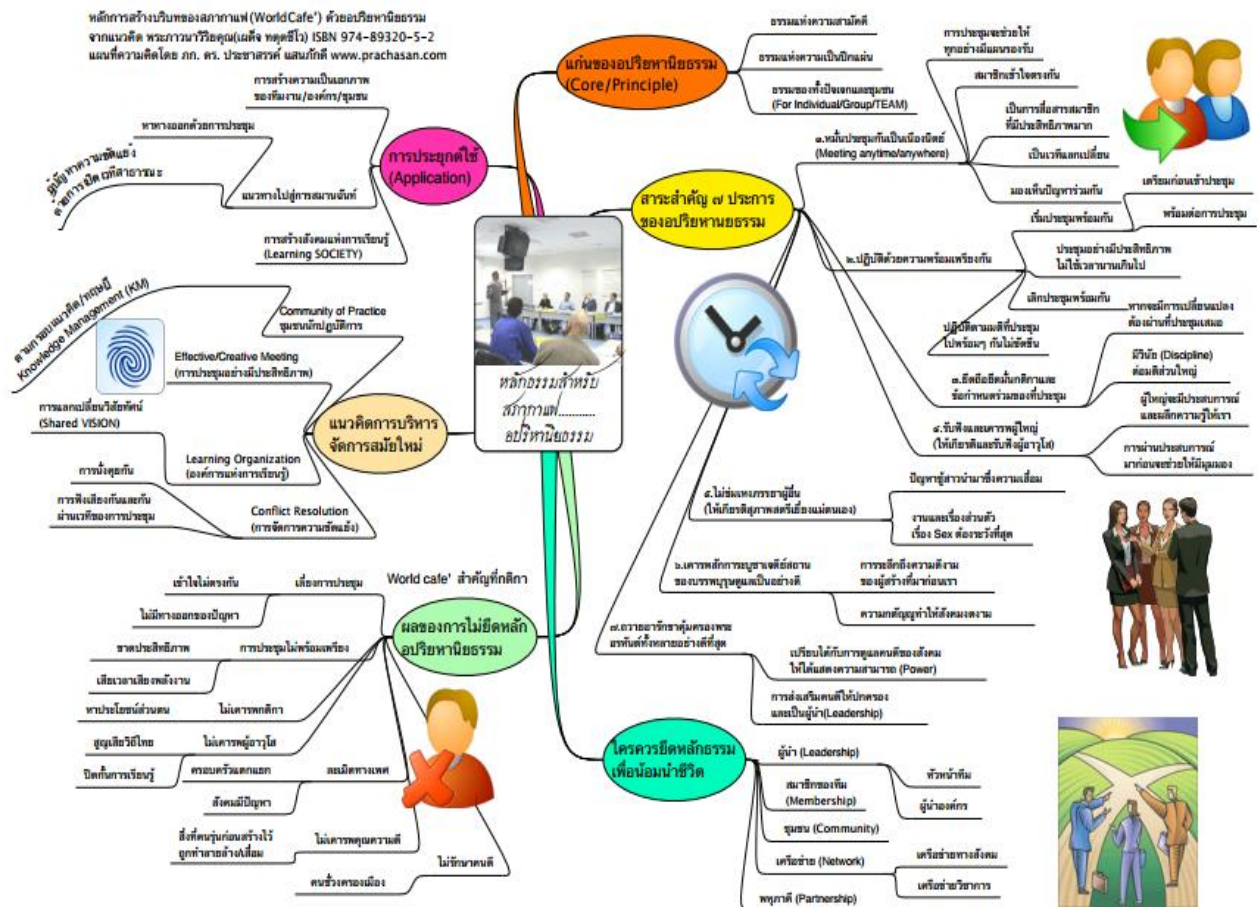
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยอมรับระบอบการปกครองทั้งสองแบบที่มีอยู่ในชมพูทวีปดังกล่าวแล้ว พระองค์ไม่ได้สนับสนุนหรือแสดงความเห็นว่าระบอบการปกครองแบบใดดีกว่ากันเพราะทรงเห็นว่าระบอบการปกครองใดก็ไม่สำคัญ สิ่งสำคัญอยู่ที่ผู้ปกครองต้องเป็นคนดีมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ปกครองโดยธรรม ถ้าเป็นพระราชาก็เป็นธรรมราชาใช้อำนาจแบบธรรมาธิปไตย การที่พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงแสดงการโต้แย้งคัดค้านระบอบการปกครองที่เป็นอยู่นั้นน่าจะเป็นผลดีต่อการเผยแผ่พระธรรมของพระองค์ ทำให้พระพุทธศาสนาสามารถเผยแผ่เจริญรุ่งเรือง และประดิษฐานอยู่ได้ทั้งในแคว้นที่ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตย และระบอบสามัคคีธรรม^{๗๕}

กรณีการนำหลักอภิธานิยธรรมไปสร้างความสำเร็จและความมั่นคงขององค์กร โดยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงพบสิ่งที่เป็นต้นเหตุแห่งความไม่เข้าใจกัน ต้นเหตุแห่งความกระทบกระทั่งกัน จนก่อให้เกิดเป็นปัญหาในการอยู่ร่วมกัน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการพูดจา การสื่อสาร การประสานงานที่ไม่เหมาะสม ความไม่เข้าใจความต้องการพื้นฐานนั้นไม่ใช่เป็นต้นเหตุแต่เป็นผล ซึ่งต้องเร่งแก้ไขเพื่อไม่ให้ปัญหานั้นบานปลายรุนแรงองค์กรที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานได้นั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือสมาชิกในองค์กรต้องทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข หรือครอบครัวจะอยู่กันอย่างมีความสุขได้ สมาชิกในครอบครัวต้องให้ความสำคัญกัน ดังนั้นจึงต้องหมั่นมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ทั้งภายในครอบครัวและภายในองค์กร พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้หลักในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และสามารถทำงานเป็นทีมได้ด้วยหลักอภิธานิยธรรม ๗ ประการ ซึ่งเป็นธรรมะอันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่รู้จักเสื่อม เป็นเหตุที่ตั้งแห่งความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่นแห่งครัวเรือน หมู่คณะ และประเทศชาติ^{๗๖}

^{๗๕} สโรช สันตะพันธ์ นิติศาสตรบัณฑิต, พระพุทธศาสนากับหลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php>. [๘ ธันวาคม ๒๕๕๘].

^{๗๖} ชญานิศ เขียวสด, อภิธานิยธรรม : หลักธรรมกับความสำเร็จและความมั่นคงขององค์กร, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <file:///C:/Users/user/Downloads/pdf-94ff1abc051d9d058556c58d78143a86.pdf> [๘ ธันวาคม ๒๕๕๘].

กล่าวได้ว่า หลักอปริหานิยธรรมเป็นหลักธรรมกับความสำเร็จและความมั่นคงขององค์กรหรือของการปกครองรัฐที่จะนำไปสู่ความมั่นคง และความไม่เสื่อมสูญแห่งอาณาจักรที่เจริญเติบโตด้วยคุณธรรมจริยธรรมของผู้ปกครองซึ่งหลักอปริหานิยธรรมจะมีอยู่ส่วนที่สำคัญได้แก่ ส่วนของคฤหัสถ์หรือฆราวาสที่สามารถนำไปใช้ในส่วนของสังคมหรือประเทศชาติ และส่วนของบรรพชิตหรือนักบวชที่มีการสร้างคุณธรรมภายในเป็นเครื่องแสดงถึงความมั่นคงแห่งคุณงามความดีต่าง ๆ ดังแสดงแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๒.๔: แสดงการสรุปหลักอปริหานิยธรรม

ที่มา: ประชาสรรค์ แสนภักดี, หลักการสร้างบริบทของสภากาแฟ (World Cafe) ด้วยอปริหานิยธรรม

ดูเพิ่มเติมใน <http://www.prachasan.com/ai/APARIWC.pdf>

กล่าวได้ว่า หลักอปริหานิยธรรมมาช่วยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวมี ๗ ประการ ได้แก่ ๑) ควรประชุมปรึกษาหารือกันบ่อย ๆ ๒) ความสามัคคีกัน ทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างพร้อมเพรียง ๓) การไม่สร้างกติกาคือใหม่ และไม่ลบหลู่กติกาคือเดิม (ยกเว้นกฎหมายที่

ล้ำสมัย) ๔) มีความเคารพต่อประธานหรือผู้มีตำแหน่งที่สูงกว่า ๕) ไม่ทำร้ายเด็ก ล่วงเกินสตรี และคนชรา ๖) สักการบูชาแหล่งโบราณสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และ ๗) การดูแลพระสงฆ์ ผู้มีศีลธรรม และผู้ปฏิบัติให้ได้รับความปลอดภัย ซึ่งเป็นแก่นแท้ของความสามัคคี สร้างสังคมให้เป็นปึกแผ่น เป็นธรรมของปัจเจกบุคคล และชุมชน ซึ่งเป็นคุณสมบัติของผู้นำประเทศ ผู้นำองค์กร หัวหน้าและสมาชิกทีมงาน เครือข่าย พาหุภาคี และเครือข่ายทางสังคมอื่น ๆ หากไม่ปฏิบัติตามหลักอภิธานิธรรมจะส่งผลทำให้เข้าใจไม่ตรงกัน หลักเลี้ยงการประชุม ไม่มีทางออกสำหรับการแก้ไขปัญหา ขาดประสิทธิภาพเชิงการบริหาร เสียเวลา เสียพลังงาน ไม่เคารพกติการ่วมกัน สูญเสียวิถีไทย หากผลประโยชน์ส่วนตน ไม่มีการเคารพหลักอาวุโส ไม่รักษาคณติ ประกอบกับมีคนชั่วครองเมือง และปิดกั้นความรู้อื่น ๆ เป็นต้น

ตารางที่ ๒.๙ หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม
สโรช สันตะพันธุ์ [ออนไลน์]	หลักอภิธานิธรรม ๗ สามารถนำมาใช้ในการประชุมทั่วไป แม้แต่การประชุมของข้าราชการของกษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และแม้ในการประชุมรัฐสภาในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน
ชญานิศ เขียวสด [ออนไลน์]	กรณีการนำหลักอภิธานิธรรมไปสร้างความสำเร็จและความมั่นคงจนก่อให้เกิดเป็นปัญหาในการอยู่ร่วมกัน
เสฐียรพงษ์ วรรณปก [ออนไลน์]	หลักอภิธานิธรรมสำหรับฝ่าย ศาสนจักร หรือฝ่ายภิกษุสงฆ์ที่ตรัสสั่งสอนเหล่าภิกษุสงฆ์ใน ๔ ข้อแรกนั้นเหมือนกับที่ตรัสแก่เจ้าลิจฉวี

๒.๕ ข้อมูลทั่วไปในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๒.๕.๑ แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือเรียกย่อว่า อบจ. ซึ่งในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นไทยรูปแบบหนึ่ง ที่มีความเป็นมาและมีวิวัฒนาการของการปกครองท้องถิ่นรูปแบบองค์การบริหารส่วนจังหวัดเริ่มต้นจากส่วนที่เรียกว่า สภาจังหวัด ซึ่งได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๗๖ ประกอบด้วยสมาชิกสภาจังหวัดซึ่งมาจากการเลือกตั้งของราษฎรในเขตจังหวัดมีอำนาจในการทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่รัฐบาลแบ่งสรรเงินอุดหนุนให้แก่เทศบาลในเขตจังหวัด รวมถึงตรวจสอบการทำงานของเทศบาลในเขตจังหวัดตลอดจนเป็นที่ปรึกษาของ

ผู้ว่าราชการจังหวัดในกิจการเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ไม่ได้มีฐานะเป็นองค์กรบริหารหรือนิติบุคคลแต่อย่างใด ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๘๑ ขึ้นเพื่อแยกสภาจังหวัดออกจากเทศบาลสมาชิกสภาจังหวัดมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในเขตจังหวัดทำหน้าที่เป็นสภาที่ปรึกษาคณะกรรมการจังหวัด ซึ่งต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้โอนอำนาจของคณะกรรมการจังหวัดเป็นของผู้ว่าราชการจังหวัด สภาจังหวัดจึงทำหน้าที่เป็นสภาที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการจังหวัดแต่ก็ได้มีฐานะเป็นนิติบุคคล

ใน พ.ศ. ๒๔๙๘ เมื่อจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้เดินทางกลับจากการเยือนต่างประเทศในยุโรปและสหรัฐอเมริกา มีความเห็นว่า การปกครองท้องถิ่นในต่างประเทศดำเนินการได้ดีและควรต้องมีการขยายขอบเขตของการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยออกไปให้กว้างขวางมากขึ้น เนื่องจากในเวลาดังกล่าวการปกครองท้องถิ่นจำกัดอยู่เฉพาะเขตในเมืองและท้องถิ่นที่มีความเจริญเท่านั้น ควรขยายขอบเขตของการปกครองท้องถิ่นออกไปให้กว้างขวาง ดังนั้นจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๔๙๘ ซึ่งมีสาระสำคัญคือ ได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นบังคับใช้ภายในท้องถิ่นของตนตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ตลอดจนรับผิดชอบดูแลพื้นที่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาลภายในจังหวัดหนึ่งๆ โดยมีโครงสร้างประกอบด้วย ๒ ส่วน คือสภาจังหวัดและฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด

๑. สภาจังหวัด ประกอบด้วยสมาชิกสภาจังหวัด (สจ.)

๒. ฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด

สรุปสาระสำคัญของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมีดังนี้

๑. จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดแต่ละจังหวัดขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรในเขตจังหวัดนั้นซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้

(๑) ราษฎรไม่เกิน ๕๐๐,๐๐๐ คน มีจำนวนสมาชิกได้ ๒๔ คน

(๒) ราษฎรเกิน ๕๐๐,๐๐๐ คน แต่ไม่เกิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ มีสมาชิกได้ ๓๐ คน

(๓) ราษฎรเกิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ คน แต่ไม่เกิน ๑,๕๐๐,๐๐๐ มีสมาชิกได้ ๓๖ คน

(๔) ราษฎรเกิน ๑,๕๐๐,๐๐๐ คน แต่ไม่เกิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ มีสมาชิกได้ ๔๒ คน

(๕) ราษฎรเกิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ คน มีสมาชิกได้ ๔๘ คน

๒. สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีวาระ ๔ ปี นับจากวันเลือกตั้ง

๓. ให้นายกององค์การบริหารส่วนจังหวัดมาจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (สจ.) คนหนึ่งซึ่งสภาเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกององค์การบริหารส่วนจังหวัด

๔. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพ้นจากตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดจังหวัดพ้นจากตำแหน่งปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายอำเภอพ้นจากตำแหน่งหัวหน้าส่วนอำเภอ รวมตลอดถึงข้าราชการส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคทุกตำแหน่งให้พ้นจากหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนจังหวัด

พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอีก ๒ ครั้ง คือ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒

๑) เพิ่มเติมเหตุแห่งการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (สจ.) กรณีราษฎรลงคะแนนเสียงให้พ้นจากตำแหน่ง

๒) เพิ่มเติมเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรณีราษฎรลงคะแนนเสียงให้พ้นจากตำแหน่ง

๓) เพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

๔) เพิ่มเติมให้ราษฎรมีสติธิร่วมกันเข้าชื่อเสนอต่อประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้มีการออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้

๕) กรณีมีเหตุผลเพื่อความจำเป็นในการรักษาความสงบเรียบร้อยของท้องถิ่นและประเทศชาติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจยุบสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้

๖) อำนาจหน้าที่ให้เป็นไปตามมาตรา ๑๗ แห่ง พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๐

เป็นที่น่าสังเกตว่าพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒ มีเนื้อความซึ่งจำเป็นต้องแก้ไขโดยผลของรัฐธรรมนูญหลายประการ เช่น การเข้าชื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตลอดจนการให้ราษฎรเข้าชื่อกัน เสนอร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นเป็นต้นซึ่งเป็นตามหลักการของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย นั่นเองมาตรา ๔๕/๑ ระบุว่า การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด การจัดทำงบประมาณ ในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖^{๗๗} มาตรา ๘ วรรค ๓ ตอนหนึ่งระบุว่า ในกรณีที่ภารกิจใดจะมีผลกระทบต่อประชาชน ส่วนราชการต้องดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หรือชี้แจงทำความเข้าใจเพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงประโยชน์ที่ส่วนรวมจะ

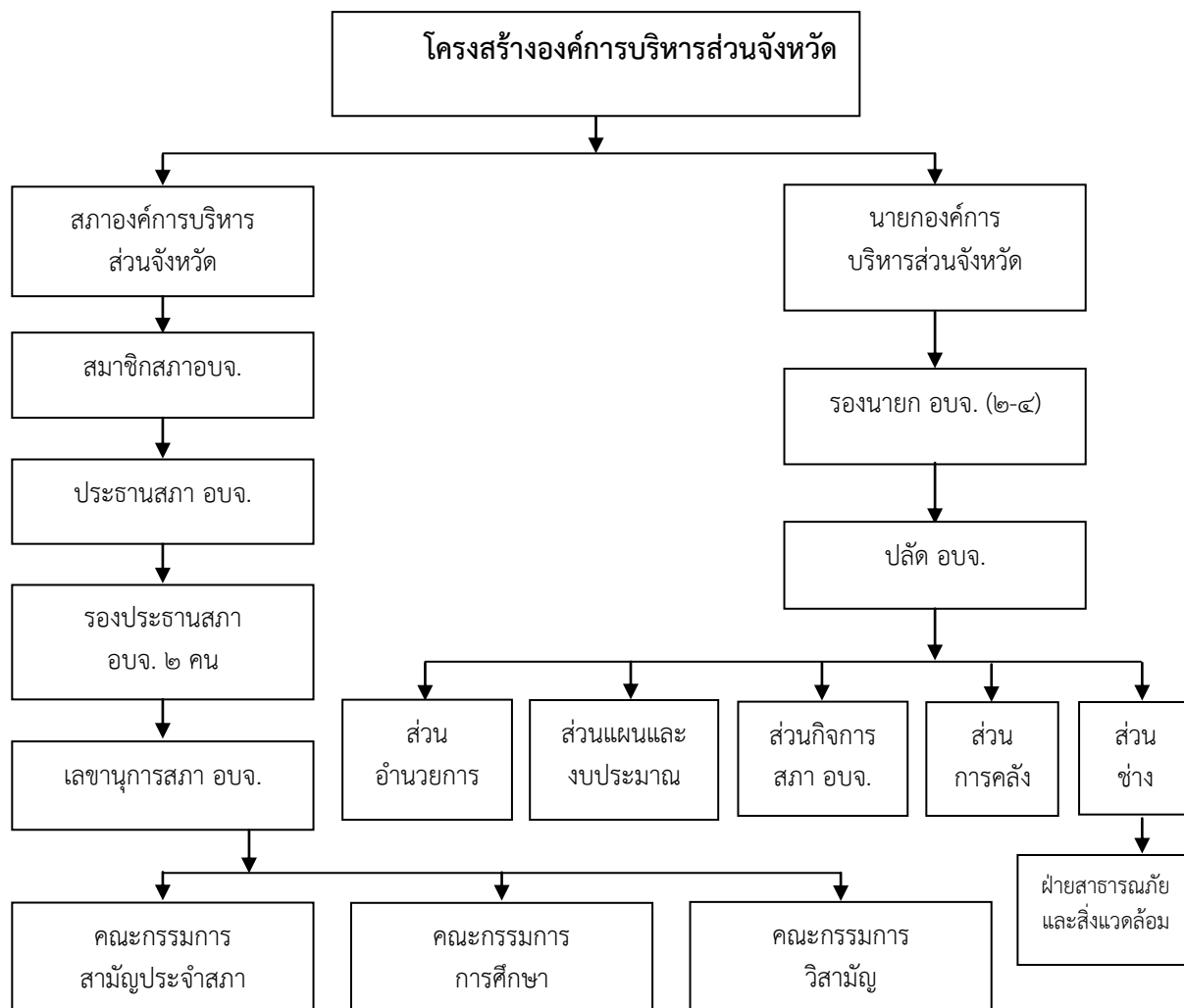
^{๗๗} ราชกิจจานุเบกษา, พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖, หมวด ๒, มาตรา ๘, วรรค ๓, หน้า ๗.

ได้รับจากภารกิจนั้น ในพระราชบัญญัติได้กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^{๗๘} มาตรา ๑๗ ระบุว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง และในข้อ ๘ ระบุว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น

โดยที่ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด มาตรา ๗๗ ระบุว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจกำกับดูแลการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ และระเบียบข้อบังคับของทางราชการ เพื่อการนี้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจสั่งสอบสวนข้อเท็จจริงหรือสั่งให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดชี้แจงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ ดังนั้น เมื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัดนั้น ๆ เพื่อป้องกันผลกระทบต่อประชาชน การดำเนินงานจึงต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง และเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยตรง นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องถูกกำกับดูแลจากผู้ว่าราชการจังหวัดในการดำเนินงานต่าง ๆ หากไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือจัดทำแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยประชาชนไม่มีส่วนร่วม ก็ถือได้ว่าจะต้องชี้แจงเหตุผลและจะถูกสอบสวนข้อเท็จจริงอีกด้วย ดังนั้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมจึงเป็นหน้าที่โดยตรงขององค์การบริหารจังหวัดที่จะต้องให้ประชาชนเข้าร่วมในการวางแผน เข้าร่วมในการดำเนินงาน เข้าร่วมในการปรับปรุงพัฒนา และเข้าร่วมในการประเมินผลการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามมีการกำหนดโครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ตามพ.ร.บ. องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐)^{๗๙} ดังแผนภาพที่ ๒.

^{๗๘} สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, หมวด ๒, มาตรา ๑๗, หน้า ๗.

^{๗๙} องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท, โครงสร้าง/อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : http://www.chainatpao.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=86&Itemid=27 [๙ ธันวาคม ๒๕๕๘].

แผนภาพที่ ๒.๕: แสดงโครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐^{๘๐}

กล่าวได้ว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการเมืองของรัฐ ย่อมเป็นอิสระทางการเมืองและการบริหารองค์กรทั้งนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นหนึ่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นฐานที่สำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างเต็มที่ตามลักษณะการบริหารแบบธรรมาภิบาลและการพัฒนาท้องถิ่นที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนใน

^{๘๐}ดูเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐.

ท้องถิ่นนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจบนพื้นฐานของความต้องการ การวางแผนอย่างมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ การร่วมกันดำเนินงานภายใต้กรอบแห่งพลังทางความคิดและการกระทำ การร่วมกันรับผิดชอบต่อประโยชน์ในทุก ๆ ด้าน และการร่วมกันตรวจสอบประเมินผล และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากความต้องการของประชาชนโดยตรง

๒.๕.๒ ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ ประกอบด้วย จังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร หรือที่เรียกว่า “กลุ่มสนุก”

วิสัยทัศน์ของกลุ่มจังหวัด “สนุก” “ สะพาน การค้า การท่องเที่ยว สู่อินโดจีน ”

ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด

๑. การค้าชายแดนและความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน
๒. การพัฒนาการท่องเที่ยว
๓. การพัฒนาการเกษตร
๔. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๒.๕.๓ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร^{๘๑}

ลักษณะภูมิประเทศ ตั้งอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ ห่างจากกรุงเทพฯ ๖๔๗ กม. พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง ๙,๖๐๕,๗๘๕ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๖,๐๐๓,๖๐๓ ไร่ คิดเป็น ๕.๖% ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่มากเป็นอันดับ ๙ ของภาค ด้านเหนือ เป็นที่ราบลุ่มสลับกับลูกคลื่นลอนลาด มีสภาพเป็นป่าและพื้นที่ทำไร่ ด้านใต้ เป็นที่ราบสูง ได้แก่ ที่ราบสูงบนเทือกเขาภูพาน ที่ราบสูงระหว่างหุบเขาและหนองน้ำขนาดใหญ่มีน้ำตลอดทั้งปี ด้านตะวันออก เป็นคลื่นลอนลาด ด้านตะวันตก เป็นที่ราบเรียบสลับกับพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด มีประชากรจังหวัด ณ วันที่ มิถุนายน ๒๕๕๖ รวมทั้งสิ้น ๑,๑๓๑,๓๓๓ คน เป็นชาย ๕๖๕,๓๘๒ คน เป็นหญิง ๕๖๕,๙๕๑ คน สำหรับอำเภอที่มีประชากรมากที่สุด อำเภอเมืองสกลนคร ได้แก่ มีจำนวน ๑๘๗,๐๗๕ คน รองลงมาได้แก่ อำเภอสว่างแดนดิน มีจำนวน ๑๕๒,๒๗๗ คน และอำเภอดงเจริญ มีจำนวน ๑๒๒,๖๑๕ คน

คำแถลงนโยบาย นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนครที่แถลงไว้ต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ดังนี้

ประการแรก ได้ผ่านการเลือกตั้งมาด้วยการทุ่มเททั้งกายและใจ มีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะพัฒนาจังหวัดสกลนคร ให้มีความเจริญรุ่งเรือง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความมั่นคงทาง

^{๘๑}สำนักงานจังหวัดสกลนคร, ข้อมูลสรุปจังหวัดสกลนคร, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : http://www.sakonnakhon.net/index.php?option=com_content&task=view&id=34&Itemid=46 [๙ ธันวาคม ๒๕๕๘].

เศรษฐกิจ วิถีชีวิตของการอยู่ร่วมกันในชุมชนหรือสังคมมีความสมานฉันท์ รัก และเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันพร้อมที่จะเสริมสร้างและส่งเสริมความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น เพื่อปฏิบัติตามมาตรา ๓๕ / ๔ ของพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมแล้วนั้น ได้กำหนดให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ต้องแถลงนโยบายต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ก่อนเข้ารับบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด นโยบายที่แถลงต่อสภานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามบทบัญญัติในหมวด ๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ และนโยบายของคณะรัฐมนตรี กระผมจึงขอแถลงนโยบายในการบริหารราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร ต่อสภาอันทรงเกียรติ โดยเฉพาะประเด็นนโยบายด้านการเมืองและการบริหาร ๑. องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะบริหารงานแบบเปิดเผย โปร่งใสและตรวจสอบได้ตามพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ สนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ มีความก้าวหน้าและมีสวัสดิการที่ดี โดยใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ ๒. พัฒนาระบบงานการให้บริการประชาชนด้วยการสร้างนวัตกรรมและนำเทคโนโลยีมาใช้ ในการบริการเพื่อลดภาระ ลดขั้นตอน และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ๓. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ร่วมเสนอความเห็น ปัญหา แนวทาง และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๔. สนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นโดยเชื่อมโยงและบูรณาการภารกิจร่วมกับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น และ๕. สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับการปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาร่วมกันในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงในระดับเดียวกัน^{๘๒}

๒.๕.๔ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม

จังหวัด นครพนมมีเนื้อที่ประมาณ ๕,๕๑๒.๗ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๓,๔๔๕,๔๑๔.๓๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓ ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ ๑๔๐ เมตร ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ ๗๔๐ กิโลเมตร จังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดชายแดน ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตอนบน) ของประเทศไทย มีลักษณะเป็นแนวยาวตามฝั่งแม่น้ำโขงประมาณ ๑๕๓ กิโลเมตร ตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ ๑๖-๑๘ องศาเหนือ และลองจิจูดที่

^{๘๒} นายชัยมงคล ไชยรบ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, คำแถลงนโยบายต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๕.

๑๐๔-๑๐๕ องศาตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ อาณาเขตที่ติดต่อกับจังหวัดนครพนม ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดบึงกาฬ ทิศตะวันออก ติดต่อกับแขวงคำม่วน ประเทศลาว โดยมีแม่น้ำโขงไหลกั้น พรหมแดน ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดมุกดาหาร ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดสกลนคร^{๘๓} สำหรับประชากร จังหวัดนครพนมมีประชากรทั้งสิ้น ๗๐๓,๓๙๒ คน แยกเป็นเพศชาย ๓๕๑,๐๐๕ คน เพศหญิง ๓๕๒,๓๘๙ คน มีจำนวนครัวเรือนประมาณ ๑๙๐,๑๑๙ ครัวเรือน ประชากรในเขตเทศบาลเมืองนครพนมมีทั้งสิ้น ๒๗,๐๓๒ คน แยกเป็นเพศชาย ๑๒,๘๗๐ คน เพศหญิง ๑๔,๑๖๒ คน และมีจำนวนครัวเรือน ๑๑,๙๑๙ ครัวเรือน นอกจากนี้ การแถลงนโยบายต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้จัดทำคำแถลงนโยบายในการพัฒนาและบริหารขึ้น และขอแถลงต่อที่ประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม^{๘๔} ดังนี้

การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนาจังหวัด นครพนมให้เกิดความเจริญในทุกด้าน จำเป็นจะต้องดำเนินการโดยบูรณาการนโยบายการบริหารงาน ให้ สอดคล้องกับบทบาท อำนาจหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ และ แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ รวมทั้งให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนครพนม ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ จังหวัดนครพนมไว้ คือ “เมืองน่าอยู่ คู่สัมพันธ์อินโดจีน” และกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดไว้ ๔ ด้านหลัก คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาการท่องเที่ยว การพัฒนาการค้าอินโดจีน การเกษตร และอุตสาหกรรมเกษตร ตลอดจนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ จึงกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนมไว้ ดังนี้

๑. การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ
๒. การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน
๓. การพัฒนาด้านสังคม
๔. การพัฒนาด้านการเมือง - การบริหาร
๕. การพัฒนาด้านการศึกษา
๖. การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

^{๘๓}สำนักงานจังหวัดนครพนม, **ที่ตั้ง-อาณาเขต**, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <https://trakumwong2540.wordpress.com> [๙ ธันวาคม ๒๕๕๘].

^{๘๔}สมชอบ นิติพจน์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, **คำแถลงนโยบายการบริหารต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม**, วันศุกร์ ที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๑.

นโยบาย วัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนา

๑. การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ นโยบาย คือ ส่งเสริมและเพิ่มรายได้ ขยายฐานะทางเศรษฐกิจ การค้าการลงทุน มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและการประกอบธุรกิจประเภทต่าง ๆ ให้ดำเนินไปด้วยความเข้มแข็งมั่นคงเพื่อที่จะสามารถรองรับการเพิ่มขึ้นของประชากรหรือวิถีทางธุรกิจส่งเสริมอาชีพและเพิ่มรายได้แก่ประชาชน

๒. การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน นโยบาย คือ การจัดทำผังเมืองรวมจังหวัดและก่อสร้างสิ่งสาธารณูปโภค, สาธารณูปการอย่างทั่วถึง มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเพื่อดำเนินการพัฒนาศักยภาพทางกายภาพ การปรับปรุงพื้นที่ การก่อสร้างสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่าง ๆ เพื่อที่จะส่งเสริมให้เกิดความเจริญแก่ท้องถิ่น การคมนาคมอำนวยความสะดวกในการ อยู่อาศัยและการประกอบอาชีพแก่ประชาชน

๓. การพัฒนาด้านสังคม นโยบาย คือ ยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยให้หน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมอำนวยความสะดวกด้านสวัสดิการและนันทนาการ การจัดการศึกษา การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดระเบียบชุมชนและการส่งเสริมสุขภาพภาคประชาชน เพื่อที่จะยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและมีคุณค่า

๔. การพัฒนาด้านการเมือง – การบริหาร นโยบาย คือ พัฒนาบุคลากร เทคโนโลยีให้ทันสมัยและเหมาะสม มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนา เพื่อปรับปรุงและจัดระบบบริหารราชการให้สามารถอำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เสริมสร้างความมั่นคงและปลอดภัยในด้านชีวิตและทรัพย์สินแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มีศักยภาพและความพร้อมในการสนองตอบความต้องการและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนได้อย่างเต็มที่ และมีการบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลในองค์กร และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

๕. การพัฒนาด้านการศึกษา นโยบาย คือ ส่งเสริมให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข มีคุณภาพ และสามารถคิด พูด เขียน และกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเพื่อสนับสนุนการศึกษาให้เป็นรากฐานของการพัฒนาทุกด้านที่ก่อประโยชน์ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น และสนับสนุนคนให้สามารถปรับตัวได้ในการดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

๖. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ นโยบาย คือ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาลิขแวดล้อมที่มีอยู่ ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืนมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์ / พัฒนาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืน และจัดระบบการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสม

จากนโยบายที่กล่าวมาข้างต้น เป็นนโยบายที่วางไว้บนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นจริงตามสภาพการณ์ในปัจจุบัน บางนโยบายก็ต้องดำเนินการให้บรรลุผลโดยเร็ว บางนโยบายก็ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาและงบประมาณประจำปีที่มีอยู่ จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ สมาชิกสภาองค์การบริหาร-ส่วนจังหวัด และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย ได้ร่วมกันทำงานเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามที่ได้แถลงไว้ต่อไป อนึ่ง กรณีที่มีนโยบายเฉพาะกิจ ที่ไม่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าที่เป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไข เพื่อปิดเปาความเดือดร้อนของประชาชนโดยด่วน ก็จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในห้วงเวลานั้น และจะต้องเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลและของจังหวัดที่ได้กำหนดไว้ให้ท้องถิ่นนำมาปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนต่อไป^{๘๕}

๒.๕.๕ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร^{๘๖}

จังหวัดมุกดาหาร เป็นจังหวัดชายแดน ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ละติจูด ๑๖-๑๗ องศาเหนือ ลองจิจูด ๑๐๔-๑๐๕ องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ๑๖๐ เมตร มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งกันพรมแดน มีพื้นที่ทั้งหมด ๔,๓๓๙.๘๓ ตร.กม. หรือ ๒,๗๑๒,๓๙๔ ไร่ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ระยะทาง ๖๔๒ กิโลเมตรซึ่งเอื้ออำนวยต่อการเป็นเมืองการค้าการทองเที่ยวชายแดน โดยมีสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ ๒ ไทย-ลาว ซึ่งก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นเส้นทางสัญจรผ่านแดน นอกจากนี้จังหวัดมุกดาหารยังมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและมีขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม โดยมีวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ของชนพื้นเมือง ๘ ประกอบด้วย ชาวไทยอีสาน ชาวญไทย ชาวข

^{๘๕}สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครพนม, สภาพทั่วไปของจังหวัดนครพนม, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.nakhonphanom.m-society.go.th/aboutprovince.htm> [๙ ธันวาคม ๒๕๕๘].

^{๘๖}สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร, ข้อมูลจังหวัดมุกดาหาร, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : http://www.dpt.go.th/mukdahan/main/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=4 [๙ ธันวาคม ๒๕๕๘].

ไทยกะโซ่ ชาวไทยกะเลิง ไทยแสก ไทยย้อ และไทยกูลา โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง มีประชาชน มีจำนวน ๓๓๗,๔๙๗ คน แบ่งการปกครองออกเป็น ๗ อำเภอ ๕๒ ตำบล ๕๑๖ หมู่บ้าน มีหน่วยงานสังกัดบริหารราชการส่วนภูมิภาค ๓๐ หน่วยงาน สังกัดส่วนกลาง ๔๑ หน่วยงาน หน่วยงานอิสระ ๑๐ หน่วยงาน รัฐวิสาหกิจ ๑๐ แห่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๕๔ แห่ง (อบจ. ๑ แห่ง เทศบาลเมือง ๑ แห่ง เทศบาลตำบล ๒๑ แห่ง และ อบต. ๓๑ อบต.) ที่มีวิสัยทัศน์ (Vision) "เมืองการค้าและการท่องเที่ยวชายโขง ณ ประตูดินโด้จีน"

พันธกิจ (Mission)

๑. พัฒนาระบบการค้าการลงทุน การท่องเที่ยวและความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขัน
๒. พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพและสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงและพลวัตโลกสู่สังคมฐานความรู้
๓. ส่งเสริมขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม
๔. สร้างความสมดุลของระบบเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๕. เสริมสร้างระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุปยุทธศาสตร์จังหวัด

มุ่งพัฒนาสู่ความเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของภูมิภาค และเป็นศูนย์กลางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม เพื่อเป็นประตูเชื่อมโยงกลุ่มประเทศอินโดจีน โดยมี หนองคาย มุกดาหาร นครพนม เป็นประตูการค้าชายแดนของภาค และมีอุบลราชธานีเป็นศูนย์กลางหลัก พร้อมทั้งเร่งพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มผลผลิตการเกษตรและการแปรรูปการเกษตร ตอรับกับวิสัยทัศน์ของจังหวัดมุกดาหาร ที่กำหนดให้เมืองการค้าและการท่องเที่ยวชายโขง ณ ประตูดินโด้จีน โดยการอำนวยความสะดวกด้านการค้าการลงทุน และทำการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีด้านเศรษฐกิจและสังคมกับประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ การค้าการลงทุนระหว่างประเทศ

ปัญหาที่สำคัญของจังหวัดมุกดาหาร^{๘๗}

จังหวัดมุกดาหาร ตั้งอยู่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีอาณาเขตติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน ความยาว ๗๒ กิโลเมตร และเป็นพื้นที่ที่แม่น้ำโขงไหลผ่านกว้างที่สุดของประเทศไทย คือมีความกว้างถึง ๑,๖๐๐ เมตร ตั้งอยู่เส้นรุ้งที่ ๑๖ - ๑๗ องศาเหนือ และเส้นแวงที่ ๑๐๔ - ๑๐๕ องศาตะวันออก มีพื้นที่ ๔,๓๓๙.๘๓ ตารางกิโลเมตร หรือ ๒,๗๑๒,๓๙๔ ไร่ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ระยะทางประมาณ ๖๔๒ กิโลเมตร สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง เป็นเมืองหน้าด่านชายแดน หรือกล่าวสั้นๆได้ว่า เป็นประตูสู่อินโดจีน ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการเป็นเมืองการค้าการท่องเที่ยวชายแดน โดยมีสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ ๒ ไทย-ลาว ซึ่งก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นเส้นทางสัญจรผ่านแดน นอกจากนี้จังหวัดมุกดาหารยังมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและมีชนบทรอบล้อมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม โดยมีวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ของชนพื้นเมือง ๘ เผ่าประกอบด้วย ชาวไทยอีสาน ชาวผู้ไทย ชาวข่า ไทยกะโซ่ ชาวไทยกะเลิง ไทยแสก ไทยย้อ และไทยกุลา โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงมีประชากร (ข้อมูล ณ กันยายน ๒๕๕๔) จำนวนประชากรของจังหวัดทั้งสิ้น ๓๓๙,๘๓๖ คน แยกเป็น เพศชาย ๑๗๐,๔๓๗ คน เพศหญิง ๑๖๙,๓๙๙ คน มีจำนวนครัวเรือน ๙๑,๐๑๙ ครัวเรือน ประกอบด้วยชน ๘ เผ่า ได้แก่ ชาวไทยอีสาน ชาวผู้ไทย ชาวข่า ไทยกะโซ่ ชาวไทยกะเลิง ไทยแสก ไทยย้อ และไทยกุลา ประชากรในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารมีทั้งสิ้น ๓๓,๔๗๗ คน เป็น ชาย ๑๖,๕๑๑ คน หญิง ๑๖,๙๖๖ คน จำนวนครัวเรือน ๑๒,๒๒๘ ครัวเรือน^{๘๘}

กล่าวได้ว่า กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนยังพบสภาพปัญหารอบด้านที่ยังคงสร้างความอุปสรรคต่อการพัฒนาในระดับจังหวัด อีกทั้งกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนยังเป็นแนวตะเข็บชายแดนขวางกั้นระหว่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านทำให้ปัญหาด้านความมั่นคงเกิดขึ้นได้งานดายมาก นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านยาเสพติด ปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงาน และปัญหาด้านอื่น ๆ เป็นต้น ทำให้การบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนจังหวัดและยุทธศาสตร์การพัฒนาของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนจะต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชนให้สูงสุดเพื่อดึงประชาชนเข้ามาเป็นเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาและเป็นแนวร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในระดับการวางแผน

^{๘๗} สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, แผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร (พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖), (มุกดาหาร : เอกสารอัดสำเนา), หน้า ๑๒-๑๕.

^{๘๘} สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, ข้อมูลทั่วไป, ๒๕๕๔. (เอกสารอัดสำเนา).

หรือการตัดสินใจในระดับนโยบาย การร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหา การร่วมกันรับผลประโยชน์ และการร่วมกันตรวจสอบประเมินผลจากโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มองค์การบริหารส่วนจังหวัด และกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเพื่อสร้างผลประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนร่วมกัน

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมในยุคปัจจุบันมีนักวิชาการและนักวิจัยได้ทำการศึกษาไว้มากมายซึ่งมีลักษณะการนำเอาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้และบูรณาการเข้ากับแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารโดยเฉพาะวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาเอกของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจะมีแนวโน้มที่สูงขึ้นและหลากหลายสาขาทั้งสาขาวิชาพระพุทธศาสนา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาพุทธการบริหารการศึกษา เป็นต้น ซึ่งทำให้หลักพุทธธรรมถูกนำมาอธิบายในรูปของสังคม การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และองค์การทางการบริหาร เป็นต้น จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ“รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาศึกษาใน ๓ ประเด็น คือ งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหาร งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และงานวิจัยเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมสำหรับการมีส่วนร่วม สรุปได้ดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมือของประชาชนซึ่งนักวิจัยมากมายได้นำแนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารมาศึกษา มาประยุกต์ใช้เพื่อทำให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันจนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ท้องถิ่นและประชาชนต้องการตามความคาดหวังที่เหมาะสมดังต่อไปนี้

ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฎ์ และคณะ^{๔๔} ทำการศึกษาเรื่อง “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างเสริมสุขภาพ และข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่องการกระจายอำนาจด้านการสร้างเสริมสุขภาพ ” พบว่า การส่งเสริมสุขภาพในประเทศไทย มีลักษณะเป็นการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพโดยบุคลากรสาธารณสุข ให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่เป็นโรครักษาสุขภาพแข็งแรง เช่น การให้สุขศึกษา ให้คนทั่วไปมีความรู้ในการดูแลสุขภาพและมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี การสุขภาพบาลสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ภายหลังการสร้างเสริม

^{๔๔}ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฎ์ และคณะ, “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการสร้างเสริมสุขภาพและข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่องการกระจายอำนาจด้านการสร้างเสริมสุขภาพ”, รายงานฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ, ๒๕๕๓).

สุขภาพที่มาจากความหมาย Health Promotion มีความหมาย ๒ ลักษณะ ลักษณะแรกคือการ จัดบริการโดยบุคลากรสาธารณสุขดังที่กล่าวข้างต้น และ ลักษณะที่สอง คือกระบวนการเคลื่อนไหวทาง สังคมเพื่อให้ประชาชนเพิ่มความสามารถในการควบคุมปัจจัยกำหนดสุขภาพและพัฒนาสุขภาพให้ดีขึ้น ทั้งในคนปกติทั่วไปและผู้เจ็บป่วย การขยายบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างเสริม สุขภาพให้ชัดเจน คือ เน้นหนักไปในเชิงการจัดการสิ่งแวดล้อมพื้นฐาน กล่าวคือ การรักษาความสะอาด ของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ตลอดจนการป้องกันโรค และระงับโรคติดต่อ แต่กระนั้นก็ยังไม่ครอบคลุมบทบาทตามยุทธวิธี ๕ ประการของการสร้างเสริมสุขภาพ ในนิยามใหม่ ส่วนแผนปฏิบัติ การกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ฉบับที่ ๒ ได้ผูกภารกิจบริการด้านการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกัน โรคและการรักษาพยาบาลเบื้องต้นไปพร้อมงบประมาณ สถานีอนามัยและบุคลากรให้ถ่ายโอนให้ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมดำเนินการผ่านกระบวนการหลายขั้นตอนในการรับโอนสถานีอนามัย

นงนันท สุริยมณ และคณะ^{๙๐} วิจัยเรื่อง “คุณธรรมจริยธรรมที่มีผลต่อการบริหารจัดการของ องค์กรบริหารส่วนตำบล” ผลการศึกษาพบว่า จุดเด่นในการบริหารงานที่ทำให้้องค์การบริหารส่วนตำบล ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับรางวัลที่ ๑ ประเภทการบริหารจัดการที่ดีประจำปี ๒๕๔๗ ได้แก่ การบริหาร จัดการ ส่วนหลักคุณธรรมองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่ปฏิบัติตามระเบียบ ขอบบังคับของกฎหมายอย่างเคร่งครัด สำหรับหลักความโปร่งใส องค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งมีการ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีในทุก ๆ ทาง การสื่อสาร ส่วนหลักความ รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลจะสอบถามความเห็นของประชาชน โดยผ่านประชาคมหมู่บ้าน เพื่อจัดลำดับความสำคัญของโครงการในแต่ละหมู่บ้านก่อน แล้วจึงนำมา รวมกันเพื่อจัดลำดับตามความจำเป็นเร่งด่วนในภาพรวมอีกครั้ง และส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาท้องถิ่นจะมีการ ส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณ

สมพร พูลพงษ์^{๙๑} ศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นโดยการจัดองค์การเชิงระบบ” พบว่า ปัญหาการรวมกลุ่ม/องค์กรของชุมชนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม โดยมี สาเหตุมาจากการดำเนินกิจกรรมกลุ่มที่ไม่มีประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ได้สร้างขึ้นประกอบด้วย ๒ หน่วย

^{๙๐} นงนันท สุริยมณ และคณะ, “คุณธรรมจริยธรรมที่มีผลต่อการบริหารจัดการขององค์กรบริหารส่วนตำบล”, รายงานวิจัย, (ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), ๒๕๔๙), หน้า ก-ง.

^{๙๑} สมพร พูลพงษ์, “ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นโดยการจัดองค์การเชิงระบบ”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎี บัณฑิต (สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๕๖).

ระบบทำงาน คือ การสร้างรูปแบบองค์การเชิงระบบ และ การพัฒนากลุ่มตามรูปแบบองค์การเชิงระบบ ผลการทดลองยุทธศาสตร์ พบว่า ชาวบ้านกลุ่มทดลองหลังจากปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ฯ แล้วพบว่า มีการพัฒนาตนเอง มีการดำเนินกิจกรรมลดรายจ่าย และ มีทักษะด้านความรู้ประกอบอาชีพมากกว่าก่อนการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ฯ นอกจากนี้ ชาวบ้านกลุ่มทดลองมีการดำเนินกิจกรรมลดรายจ่ายและเพิ่มทักษะด้านความรู้การประกอบอาชีพมากกว่ากลุ่มควบคุมที่กลุ่มมีการจัดองค์การแบบทั่วไป

ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิน^{๙๒} ได้วิจัยเรื่อง การนำนโยบายการบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ๑๖ แห่ง พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการนำนโยบายการบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุไปปฏิบัติในระดับตำบลองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ ความชัดเจนในเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของนโยบาย ความพร้อมและความพอเพียงของทรัพยากร ความรู้ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติ การกำหนดภารกิจ สำหรับแนวทางที่เหมาะสมในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้แก่ การบรรลุวัตถุประสงค์ การเตรียมความพร้อม ในด้านต่าง ๆ การกำหนดภารกิจ การทำความเข้าใจในกระบวนการนโยบาย การกระจายอำนาจ การกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน มีการจัดลำดับความสำคัญของนโยบาย มีความสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น การเน้นส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของผู้รับบริการในกระบวนการนโยบาย รวมทั้งผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม มีการติดตามผล ประเมินผลและนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ กระทรวงมหาดไทยในฐานะเป็นผู้กำกับนโยบายจะต้องให้การสนับสนุนหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติในทุกๆ ด้าน ต้องสร้างความเข้าใจในนโยบายของรัฐอย่างทั่วถึง ตั้งแต่การกำหนดนโยบายจนถึงการประเมินผลนโยบาย

กล่าวได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารผู้วิจัยให้ความสนใจและให้ความสำคัญไปที่ สมรรถนะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ การสร้างความผูกพันต่อองค์กร รูปแบบการบริหารงานตามหลักการบริหารจัดการ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บรายได้ การศึกษาและพัฒนารูปแบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การบริหารการพัฒนาบทบาทสตรี และการนำนโยบายการบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุไปปฏิบัติ ซึ่งจะเห็นมิติขององค์ความรู้ที่สำคัญทางแนวคิดการบริหารที่ทำให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการกิจกรรมบ้านเมืองที่ดีหรือตามหลักธรรมาภิบาลที่สามารถเสริมสร้างระบบให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลจนบรรลุเป้าหมายขององค์กร

^{๙๒} ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิน, “การนำนโยบายการบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุไปปฏิบัติ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ๑๖”, **ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๔).

ตารางที่ ๒.๑๐ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน
ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์ และคณะ (๒๕๕๓)	บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างเสริมสุขภาพ และข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่องการกระจายอำนาจด้านการสร้างเสริมสุขภาพ พบว่า การส่งเสริมสุขภาพในประเทศไทย มีลักษณะเป็นการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพโดยบุคลากรสาธารณสุข ให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่เป็นโรครามีสุขภาพแข็งแรง เช่น การให้สุขศึกษา ให้คนทั่วไปมีความรู้ในการดูแลสุขภาพและมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี การสุขภาพาลสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
นฤนนท์ สุริยมณ และคณะ (๒๕๔๙)	คุณธรรมจริยธรรมที่มีผลต่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลจะสอบถามความเห็นของประชาชนโดยผ่านประชาคมหมู่บ้าน เพื่อจัดลำดับความสำคัญของโครงการในแต่ละหมู่บ้านก่อน แล้วจึงนำมารวมกันเพื่อจัดลำดับตามความจำเป็นเร่งด่วนในภาพรวมอีกครั้ง
สมพร พูลพงษ์ (๒๕๕๖)	ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นโดยการจัดองค์การเชิงระบบ พบว่า ชาวบ้านกลุ่มทดลองมีการดำเนินกิจกรรมลดรายจ่ายและเพิ่มทักษะด้านความรู้การประกอบอาชีพมากกว่ากลุ่มควบคุมที่กลุ่มมีการจัดองค์การแบบทั่วไป
ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิ (๒๕๕๔)	การนำนโยบายการบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ๑๖ แห่ง พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการนำนโยบายการบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุไปปฏิบัติในระดับตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ ความชัดเจนในเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของนโยบาย ความพร้อมและความพอเพียงของทรัพยากร ความรู้ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติ การกำหนดภารกิจ

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมใน ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมาได้รับความนิยมอย่างมากต่อการสร้างกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นซึ่งทำให้ประชาชนเป็นหุ้นส่วนหรือส่วนหนึ่งของระบบการบริหารจัดการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นไปตามลักษณะการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ระบุไว้ในแนวคิดของรัฐธรรมนูญที่สำคัญ ดังนั้น จะพบ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในหลายมิติซึ่งผู้วิจัยจะได้นำมาเสนอไว้ดังต่อไปนี้

เบญจ พรพลธรรม^{๙๓} ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” พบว่า การจัดการความโปร่งใสภายในองค์กรและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลสัมฤทธิ์ที่ส่งผลกระทบต่อเป้าหมายการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่างๆ ได้แก่ การวางแผนและการกำหนดเป้าหมายการบริหารงานให้ชัดเจน การจัดระเบียบด้านข้อมูลข่าวสาร การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะการส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใส การจัดการด้านการบริหารของผู้มีคุณธรรมโปร่งใส และเข้าถึงความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนและการมีระบบบริหารจัดการความโปร่งใสที่เป็นรูปธรรมและมีกลไก สำหรับกลไกรูปแบบตัวชี้วัดการจัดการ ความโปร่งใส ประกอบด้วย นโยบายฝ่ายบริหาร การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร การสร้างจิตสำนึก คุณธรรมศีลธรรม และจริยธรรม การป้องกันและปราบปราม การทุจริตประพฤติมิชอบ การตรวจสอบ ระบบการให้บริการและผู้รับบริการ ระบบโครงสร้าง ในส่วนการจัดการการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย มิติสังคม มิติทางเศรษฐกิจหรือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สุขุมลย์ ประสมศักดิ์^{๙๔} วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน” พบว่า ๑) องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีสภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ๒) นโยบายภาครัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถควบคุมและไม่สามารถรักษามาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ ๓) ประชาชนขาดองค์ความรู้และไม่มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่อง และ ๔) เครือข่ายของสมาคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านไม่สามารถจะบูรณาการการทำงานในเชิงเครือข่ายได้

^{๙๓}เบญจ พรพลธรรม, “การจัดการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐศาสตร์)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓).

^{๙๔}สุขุมลย์ ประสมศักดิ์, “กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

๒) องค์การบริหารส่วนจังหวัดจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบโดยตรงและให้ความสำคัญในฐานะที่มีบทบาทหลักในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามนโยบายของรัฐบาล และตามกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ และ ๓.) อยู่ที่มีความชัดเจนของนโยบายภาครัฐเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ไปสู่การบริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการสนับสนุนงบประมาณให้กับการสร้างความเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนที่จะสร้างองค์ความรู้และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้นักเรียน เด็ก เยาวชน และ นักศึกษา รวมทั้งเครือข่ายภาคประชาชน ซึ่งเป็นหน้าที่ของโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่จะดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้

กฤษฎากรณ์ ยุงทอง^{๙๕} ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาजू อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ : กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาजू” พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลนาजूอยู่ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในองค์ประกอบแต่ละด้านพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการและด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ดังนั้น พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและประชาชนที่เข้าร่วมประชุมที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมต่างๆของเทศบาลตำบลนาजू โดยที่ประชาชนได้เสนอความต้องการของชุมชนให้ได้รับการบรรจุในโครงการหรือกิจกรรมของเทศบาลตำบลนาजूเพื่อนำมา เป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาในปีถัดไป ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า ประชาชนได้ผลจากการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลนาजू ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ พบว่า การดำเนินการ ประชาชนมีส่วนร่วมในการได้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพราะคิดว่าจะทำให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า เทศบาลตำบลนาजूได้เปิดโอกาสให้เข้ามาร่วมควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยได้มีการแต่งตั้งประชาชนเข้าเป็นกรรมการประเมินผลแผนงานหรือโครงการ

^{๙๕} กฤษฎากรณ์ ยุงทอง, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาजू อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ : กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาजू”, รายงานการวิจัย, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

สุรศักดิ์ บุญเทียน^{๙๖} ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาเฉพาะพื้นที่” พบว่า การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาเฉพาะพื้นที่ คือ ความสัมพันธ์ของการตัดสินใจของฝ่ายต่าง ๆ ในทิศทางที่สังคมต้องการโดยการสร้างพื้นที่สาธารณะให้กับภาพส่วนต่าง ๆ ในสังคมได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปรึกษาหารือ อย่างเปิดเผยและเกิดกระบวนการผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติผ่านการประชุมที่เป็นระบบบนหลักการมีส่วนร่วมภายใต้ศีลธรรมอันดี ซึ่งมีรูปแบบองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารองค์ความรู้การกำหนดประเด็นสาธารณะ การกำหนดเป้าหมายเชิงนโยบาย ผู้มีส่วนได้เสีย กลไกการทำงาน ขั้นตอน/กระบวนการ การจัดประชุม/เวทีและการสื่อสารกับสังคม กลไกการทำงาน กระบวนการขั้นตอนการพัฒนา จัดทำข้อเสนอและขึ้นติดตามผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติ ปัจจัยความเข้มแข็ง เข้มขันของภาคประชาสังคม ความสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ โดยมีลักษณะการขับเคลื่อนตามบทบาทของแกนนำและนโยบาย ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ กระบวนการเรียนรู้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ตลอดจนไปสู่แนวทางการพัฒนารูปแบบที่ดียิ่งขึ้น

เสน่ห์ ใจสิทธิ์^{๙๗} วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” พบว่า

๑. แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม และหลักพุทธธรรมสำหรับการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมและกระบวนการกำหนดนโยบายซึ่งเป็นการให้ความสำคัญไปที่ภาคประชาชนเป็นที่ตั้งเพื่อให้ระบบการบริหารจัดการองค์กรเป็นไปอย่างราบรื่นมากที่สุด รวมทั้งหลักพุทธธรรมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับกระบวนการกำหนดนโยบายที่สามารถนำมาบูรณาการเพื่อให้เกิดเป็นมิติของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

๒. สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า สภาพปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหายุ่ง ๖ กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหา

^{๙๖}สุรศักดิ์ บุญเทียน, “การพัฒนารูปแบบการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาเฉพาะพื้นที่”, **ดัชนีพันธปริญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชาพัฒนสังคม), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๑).

^{๙๗}เสน่ห์ ใจสิทธิ์, การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

เชิงการสื่อสาร ปัญหาเชิงโครงสร้างปัญหาเชิงกระบวนการมีส่วนร่วมปัญหาทางการเมืองท้องถิ่น และ ปัญหาเชิงการบริหารจัดการ

๓. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ทางพระพุทธานุภาพรวมทั้งองค์กรในชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวางแผนทางสำหรับวางรากฐานให้กับประชาชนได้มีความรู้และมีส่วนร่วมต่อกระบวนการกำหนดนโยบายตั้งแต่เริ่มต้นอันประกอบด้วย การร่วมคิดนโยบาย (Complicity) การร่วมใจต่อนโยบาย (Come Together) การร่วมทำตามนโยบาย (Collaborate) การร่วมแรงตามนโยบาย (Contribute Personal Effort) การร่วมทุนตามนโยบาย (Capitalization) การร่วมรับผลประโยชน์อย่างเหมาะสม (Convenience) การร่วมดูแลรักษา นโยบาย (Careful) และการร่วมเป็นเจ้าของนโยบาย (Co-Owned) อันเป็นแนวทางสำหรับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังคงเป็นมนต์คลังของชาวจังหวัดลำพูนที่เรียกว่า “เสน่ห์วิถีครูบา”

อานวย บุญรัตนโมไตร^{๙๙} ได้วิจัยเรื่อง “การจัดทำบริการสาธารณะร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษากรณีการจัดการขยะ” พบว่า องค์ประกอบการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๕ ด้านคือ ด้านนโยบายการจัดทำบริการสาธารณะ ด้านกฎหมาย ด้านสภาพทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านงบประมาณการจัดการขยะ และการจัดการขยะ มีความสัมพันธ์กับรูปแบบองค์กรความร่วมมือเพื่อการจัดการขยะ ในระดับต่ำถึงระดับปานกลาง องค์ประกอบการจัดทำบริการสาธารณะการจัดการขยะที่มีแนวโน้มทำให้มีความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ๓ องค์ประกอบ ตามลำดับ คือ การจัดการขยะ งบประมาณการจัดการขยะและสภาพทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบองค์กรความร่วมมือเพื่อการจัดการขยะที่มีโอกาสจัดตั้งขึ้นได้มี ๓ รูปแบบ ตามลำดับ คือ การทำความตกลงระหว่างองค์กร หน่วยบริการรูปแบบพิเศษ และสหการ สำหรับความแตกต่างด้านความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าและคุณภาพของการจัดทำบริการสาธารณะการจัดการขยะระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดการขยะร่วมกันนั้น มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพมากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินการจัดการขยะที่ไม่มีความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ส่วนด้านอื่นไม่มีความแตกต่างกัน

^{๙๙} อานวย บุญรัตนโมไตร, “การจัดทำบริการสาธารณะร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษากรณีการจัดการขยะ”, *ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต* (สาขาวิชารัฐศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๔).

กล่าวได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในเชิงการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกระแสมโนมที่สำคัญที่ทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวในด้านสิทธิ เสรีภาพในระดับท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากงานวิจัยทั้งระดับปริญญาโท และปริญญาเอก รวมทั้งงานวิจัยต่าง ๆ ต่างก็มุ่งสู่สร้างแนวทางให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดกิจกรรมโครงการเพื่อการตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งนักวิจัยได้สนใจประเด็นที่สำคัญ เช่น การจัดการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในบริการ กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา การพัฒนารูปแบบการสร้างนโยบายสาธารณะ การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสีย บูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม และการจัดทำบริการสาธารณะร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมได้เปิดโอกาสให้ประชาชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะต้องแสดงความต้องการของตนเองผ่านประชาคมระดับหมู่บ้านหรืออำนาจใจการตัดสินใจบนพื้นฐานของความจำเป็นและความต้องการของชุมชน

ตารางที่ ๒.๑๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
เบญจ พรพลธรรม (๒๕๕๓)	การจัดการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การจัดการด้านการบริหารของผู้นำองค์กรที่มีความยุติธรรม โปร่งใส และเข้าถึงความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน และการมีระบบบริหารจัดการความโปร่งใสที่เป็นรูปธรรม และมีกลไก
สุขุมลย์ ประสมศักดิ์ (๒๕๕๗)	กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีสภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นบทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัด จำเป็นที่จะต้องมีความรับผิดชอบโดยตรง
กฤษฎากรณ์ ยุงทอง (๒๕๕๕)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา

ตารางที่ ๒.๑๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
	เทศบาลตำบลนาजू อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ : กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาजू พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลนาजूอยู่ในระดับปานกลาง
สุรศักดิ์ บุญเทียน (๒๕๕๑).	การพัฒนารูปแบบการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ พบว่า การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ คือ ความสัมพันธ์ของการตัดสินใจของฝ่ายต่าง ๆ
กานตพันธุ์ พิศาลสุขสกุล (๒๕๕๑)	การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสียของข้าราชการในเทศบาลนครของประเทศไทย พบว่า ระดับความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมปฏิบัติตามนโยบายในการจัดการน้ำเสีย
เสน่ห์ ใจสิทธิ์ (๒๕๕๘).	การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรทางพระพุทธศาสนารวมทั้งองค์กรในชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวางแผนทางสำหรับวางรากฐานให้กับประชาชนได้มีความรู้และมีส่วนร่วมต่อกระบวนการกำหนดนโยบายตั้งแต่เริ่มต้น
อำนวย บุญรัตน์โมตรี (๒๕๕๔)	การจัดทำบริการสาธารณะร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษากรณีการจัดการขยะ พบว่า องค์ประกอบการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๕ ด้านคือ ด้านนโยบายการจัดทำบริการสาธารณะ ด้านกฎหมาย ด้านสภาพทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านงบประมาณการจัดการขยะ และการจัดการขยะ

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสำนักวิจัยต่าง ๆ ก็มองถึงประเด็นที่สำคัญจนนำไปสู่การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการวิจัยแสวงหาคำตอบบนพื้นฐานของหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับบริบทของงานวิจัยนั้น ๆ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีการส่งเสริมให้นิสิตทุกระดับต้องนำหลักพุทธธรรมไปศึกษา บูรณาการ และการประยุกต์ให้เกิดเป็นแนวทางสำหรับการสร้างความเข้มแข็งในเชิงการบริหารงานในองค์กรจะทำให้งานวิจัยและวิทยาลัยนิพนธ์มีองค์ความรู้ต่อการรับใช้สังคมอย่างเป็นรูปธรรมอย่างมากในยุคปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำมาศึกษาและนำเสนอไว้ดังต่อไปนี้

เสนอ อัสวมนันตา^{๙๙} ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี” พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี สามารถนำหลักอปริหานิยธรรมไปบูรณาการเข้าไปในทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ความสามัคคีเป็นทีม และสามารถนำมาบูรณาการเข้ากับการบริหารงานทั้งในด้านการบริหารจัดการบุคลากร การประสานงาน และการจัดองค์กร โดยการร่วมแรงร่วมใจเป็นคณะแต่ละฝ่าย เป็นการผนึกกำลัง เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และพบว่า อปริหานิยธรรม ๗ เป็นหลักป้องกันความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญขององค์กรฝ่ายเดียว องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติด้านการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี

อัมพร วงศ์โสภา^{๑๐๐} ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาความคิดเห็นของประชาชนอำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า การนำหลักสัปปุริสธรรมไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ ๔.๒๕ เพราะประชาชนชาวอำเภอสนป่าตองเป็นชาวล้านนาที่นับถือพระพุทธศาสนามาแต่สมัยเวียงท่ากานที่มีอายุกว่าพันปีและมีวัฒนธรรม ประเพณีเก่าแก่ที่ล้วนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน รูปแบบผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริส

^{๙๙}เสนอ อัสวมนันตา, “รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี”, *ดุชนิพนธ์พุทธศาสนตรดุชนิพนธ์จิต* (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๑๐๐}อัมพร วงศ์โสภา, “รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาความคิดเห็นของประชาชนอำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่”, *ดุชนิพนธ์พุทธศาสนตรดุชนิพนธ์จิต* (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

ธรรมมีลำดับขั้นตอนดังนี้ คือ หลักการจะต้องบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม หลักการบริหารตามระเบียบ ข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหลักภาวะผู้นำในการบริหารงาน กระบวนการ ต้องปลูกฝัง ค่านิยมที่พึงประสงค์ บทบาทที่พึงประสงค์ และเป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่นที่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผลของรูปแบบผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรมจะทำให้เกิดผู้นำที่ พึงประสงค์ขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้นำต้นแบบที่มีคุณลักษณะ ครองตน ครองคนและครอง งาน

สมโพชน์ กวักหิรัญ^{๓๐๓} ได้วิจัยเรื่อง “บูรณาการการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้วยหลักสัปปุริสธรรม” พบว่า ทำให้มีการวางแผนงานที่ดีมีระบบในการดำเนินงาน ตรงตามเป้าหมาย ยิ่งขึ้น ลดภาวะการด้อยประสิทธิภาพการบริหาร ลดความเสียหายการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการ ดำเนินงานทำให้การดำเนินงานเกิดผลสำเร็จดีขึ้น ทำให้จัดสรรงบประมาณเกิดประโยชน์สูงสุดอย่างคุ้มค่า เกิดความเป็นธรรม ลดปัญหาความขัดแย้ง ความไม่เสมอภาค เพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ทำให้ เกิดประโยชน์ต่อประชาชนด้านสุขภาพและจิตใจ และเป็นการลดภาวะความเสี่ยงต่อโรคร้ายไข้เจ็บการ ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้มีการวางแผนงานที่ดีมีระบบในการดำเนินงานด้านการบริการ สาธารณะ ตรงตามเป้าหมายยิ่งขึ้น ลดภาวะ ความเสียหาย เสียเวลา ความสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเกิด ประโยชน์ต่อประชาชน และสามารถนำมาสร้างรูปแบบ “GEO” MODEL เป็นโมเดลแห่งการดำเนินงานที่ ได้ผลดียิ่งขึ้น สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ G= Good หมายถึง ดี E= Efficiency หมายถึง ประสิทธิภาพ O= Operation หมายถึง การ ดำเนินงานขององค์กรที่ได้นำหลักสัปปุริสธรรมมาบูรณาการใช้ทำให้เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการ ดำเนินงาน เมื่อมีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพแล้วย่อมส่งผลต่อความสำเร็จที่ดีขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

กล่าวได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมจะมุ่ง ศึกษาทั้งในส่วนของระบบบริหารจัดการองค์กร ตัวผู้นำ ภาวะผู้นำ บุคลากร และประชาชน ซึ่งหลักพุทธ ธรรมที่พบ ได้แก่ หลักอปริหานิยธรรม และหลักสัปปุริสธรรม ซึ่งทำให้เห็นภาพการนำหลักพุทธธรรมใน ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญ แต่กระนั้น กระบวนการนำไปสู่องค์ความรู้เชิงพระพุทธศาสนา ย่อมมีข้อจำกัดอยู่บ้าง เพราะสังคมไทยมีความพยายามที่จะนำเอาแนวคิดและทฤษฎีทางการบริหารแบบ ตะวันมาใช้อย่างยาวนานจะทำให้การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ไม่ง่าย เพราะความเข้าใจของผู้นำไปใช้ยังขาด

^{๓๐๓}สมโพชน์ กวักหิรัญ, “บูรณาการการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วยหลักสัปปุริสธรรม”, รายงานวิจัย, (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเสา, ๒๕๕๕).

ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็พยายามนำเสนอองค์ความรู้ที่ง่ายและสามารถนำไปใช้ให้เกิดความเหมาะสมต่อไป

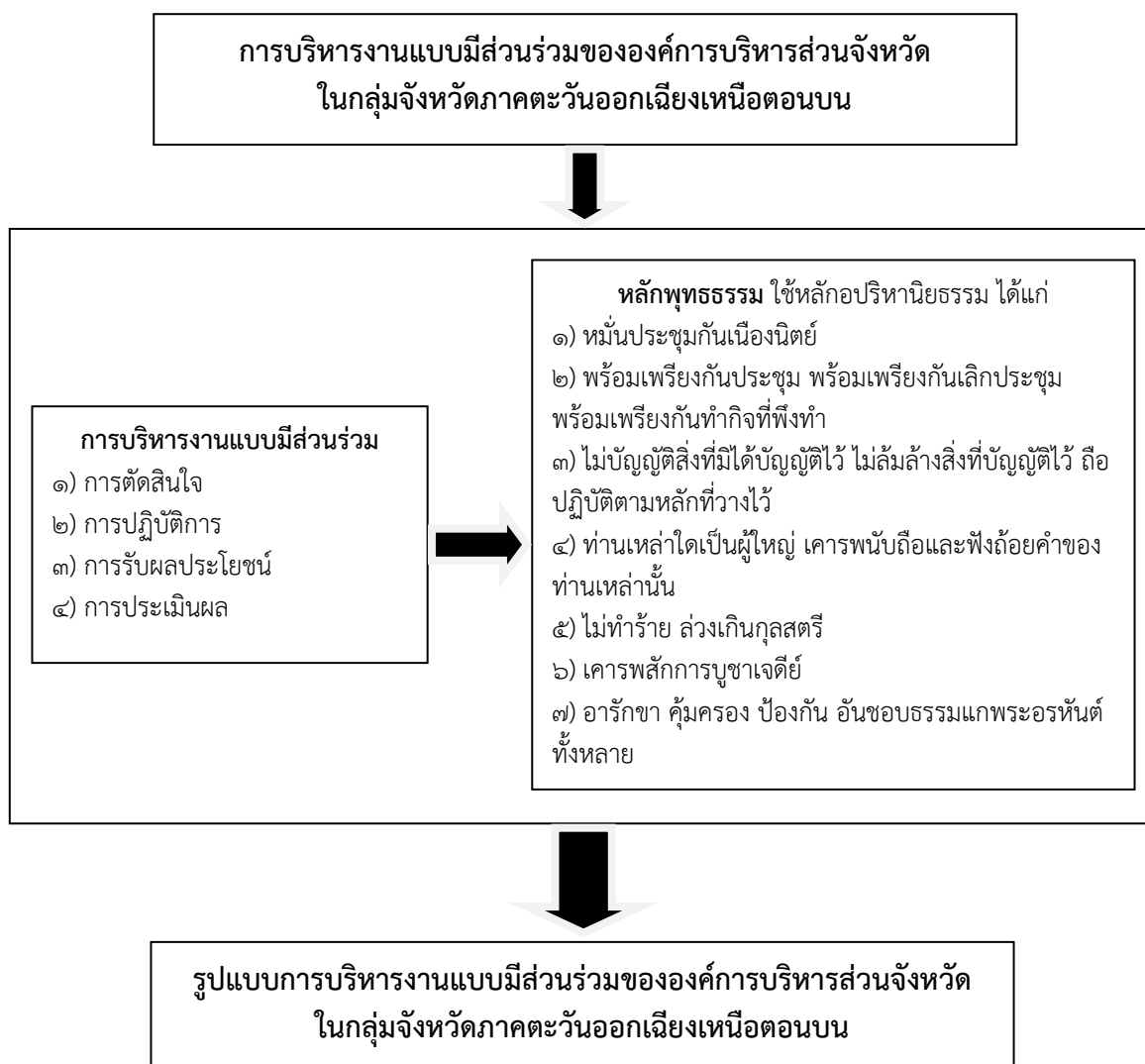
ตารางที่ ๒.๑๒ งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารแบบมีส่วนร่วม
เสนอ อัครมโนตา (๒๕๕๗)	รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี พบว่า อปริหานิยธรรม ๗ เป็นหลักป้องกันความเสี่ยง เป็นไปเพื่อความเจริญขององค์กรฝ่ายเดียว องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติด้านการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี
อัมพร วงศ์โสภา (๒๕๕๕).	รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัพปุริสธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาความคิดเห็นของประชาชนอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การนำหลักสัพปุริสธรรมไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
สมโพชน์ กวักหิรัญ (๒๕๕๕)	บูรณาการการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วยหลักสัพปุริสธรรม พบว่า ทำให้มีการวางแผนงานที่ดีมีระบบในการดำเนินงาน ตรงตามเป้าหมายยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผลของกลุ่มคนในชุมชนให้มีระบบการบริหารจัดการแบบใหม่ ที่เรียกว่ากลุ่มการเรียนรู้ โดยเสริมการเรียนรู้ระดับบุคคล และระดับกลุ่ม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน และการสืบสานให้กลุ่มแข็งแรง มีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายภายในชุมชนระหว่างกลุ่มต่าง ๆ และองค์กรภายนอกชุมชน รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม คือ การสร้างให้ประชาชนมีศักยภาพในกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ระบบเครือข่าย ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลักพัฒนาชุมชน และพัฒนางาน โดยยึดหลักการเรียนรู้ร่วมกัน และยึดหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะความโปร่งใส ความยุติธรรม และความเป็นประชาธิปไตย สร้างความสามัคคี ความเอื้ออาทรและเกื้อกูล สร้างสำนึกท้องถิ่น และสำนึกเพื่อส่วนรวมให้เกิดขึ้นทุกกลุ่ม สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน สร้างพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา และร่วมมือกับเครือข่ายการพัฒนาในสถานะที่เหมาะสม

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม และหลักพุทธธรรมที่สามารถนำเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของบุคลากรและประชาชนในท้องถิ่น โดยการนำเอาแนวคิดการมีส่วนร่วมที่สำคัญในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมที่ Cohem, John M. (1977 : 219) ได้เสนอว่า ประชาชนควรจะมีโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะ ๔ ประการ ได้แก่ ๑.การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ๒.การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ๓.การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์(Benefits) และ ๔.การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ที่ผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปสู่กระบวนการเชิงการบริหารจัดการ ไม่ว่าจะเป็นไปกำหนดเป็นนโยบายทางการบริหารองค์กรที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนมากยิ่งขึ้น หรือกำหนดเป็นแผนเชิงปฏิบัติการให้กับบุคลากรได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือทั้งหมดเพื่อประสิทธิผลของโครงการต่าง ๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเอาหลักการบริหารที่มุ่งการอธิบายการมีส่วนร่วมต่อกระบวนการทัศน์เชิงพุทธยังกล่าวเสริมเรื่องการมีส่วนร่วมไว้ว่า คณะผู้บริหารกับประชาชนต้องมีความสามัคคีกันในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยใช้หลักอปริหานิยธรรมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวมี ๗ ประการ (ที.ม. (ไทย) ๑๐/๖๘/๘๖.) ได้แก่ ๑.ควรประชุมปรึกษาหารือกันบ่อย ๆ ๒.ความสามัคคีกันทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างพร้อมเพรียง ๓.การไม่สร้างกติกาใหม่ และไม่ลบล้างกติกาดเดิม (ยกเว้นกฎหมายที่ล้าสมัย) ๔.มีความเคารพต่อประธานหรือผู้มีตำแหน่งที่สูงกว่า ๕.ไม่ทำร้ายเด็ก ล่วงเกินสตรี และคนชรา ๖.สักการบูชาแหล่งโบราณสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และ ๗.การดูแลพระสงฆ์ ผู้มีศีลธรรม และผู้ปฏิบัติให้ได้รับความปลอดภัย ดังนั้น การเสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ควรมีการประชุมปรึกษาหารือ ร่วมมือประสานงาน มีความความรับผิดชอบร่วมกัน และเคารพสิทธิเสรีภาพ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนด้วย ซึ่งในแนวทางปฏิบัตินี้อยู่ในหลักอปริหานิยธรรม ๗ จะช่วยเสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม และมีความรู้สึกร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งสามารถนำเสนอกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๒.๖ แผนภาพแสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ ๑. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และ ๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เป็นหลัก และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

๓.๑ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

เป็นวิธีการหลักในการดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยนี้ โดยมีกระบวนการดังนี้

๓.๑.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

๓.๑.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และแบบเจาะจง โดยแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ผู้ปกครองคณะสงฆ์/ผู้มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๔ รูป กลุ่มคณะผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน ๑๓ ท่าน กลุ่มผู้นำชุมชน/ประชาชนในเขตพื้นที่ จำนวน ๔ ท่าน และกลุ่มนักวิชาการ/ผู้มีส่วนร่วมเชิงการบริหาร จำนวน ๕ ท่าน รวมทั้งหมด จำนวน ๒๖ รูป/คน ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ ๑. กลุ่มพระสงฆ์ผู้ปกครองคณะสงฆ์/ผู้มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนา

๑. พระราชวิสุทธินายก	เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร (ธ)
๒. พระครูสิทธิสารธรรม	เจ้าคณะอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร
๓. พระครูพิพัฒน์สังฆคุณ	เจ้าคณะอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
๔. พระครูสิริเจติยานุกิจ	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครพนม

กลุ่มที่ ๒. กลุ่มผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

๑. นายสันติ ไชยยศ	รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร
๒. นายยุทธเดช ศรีพรหมทัต	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร
อำเภอพรรณานิคม เขต ๓
๓. นายศิวัช แสงดี	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร
อำเภอสว่างแดนดิน เขต ๓
๔. นายณัฐกานต์ ไชยรบ	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร
อำเภอสว่างแดนดิน เขต ๒
๕. นายสมัย โพธิทองดี	รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร
๖. นายอนุสรณ์ โพธิ์ศิริ	รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร
๗. นายจอมศรี ศิริกาล	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร
อำเภอเมือง เขต ๕
๘. นายชัยวารินทร์ แข็งแรง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร
อำเภอดงหลวง เขต ๕
๙. นายเชี่ยวชาญ อินทริง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม
อำเภอศรีสงคราม เขต ๓
๑๐. นายดาบชัย หัตถสา	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม
อำเภอศรีนาหว้า เขต ๒
๑๑. นายเสน่ห์ บางทราย	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม
อำเภอศรีนาแก เขต ๑
๑๒. นายสมเกียรติ ศิริตัน	รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม
๑๓. นายบัวศรี ศรีอ่อน	ผู้อำนวยการกองแผนและงบประมาณ
องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม

กลุ่มที่ ๓. กลุ่มผู้นำชุมชน/ประชาชนในเขตพื้นที่

๑. นายเชื้อม ภาคภูมิ	กำนันตำบลดงมอน อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
๒. นายทองใส ภาคภูมิ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลดงมอน อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
๓. นางวารุณี สาขามูละ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลพรรณา อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร
๔. นายสิน อินทรสิทธิ์	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๖ ตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร

กลุ่มที่ ๔. กลุ่มนักวิชาการ/ผู้มีส่วนร่วมเชิงการบริหาร

๑. นายรัฐพล ฤทธิธรรม	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๒. นายวิชาญ ฤทธิธรรม	ประธานสาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๓. นายสามารถ อัยกร	ประธานสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๔. ผศ.ดร.พุดผจกร สิทธิ	อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์
๕. อาจารย์ ดร.บุรกรณ์ บริบูรณ์	อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครพนม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๑.๓ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งกำหนดประเด็นคำถามลักษณะปลายเปิด (Open-Ended Question) ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีกระบวนการดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม และหลักการบริหารนิยธรรม ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิด

๒. กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่สอดคล้องกับโจทย์วิจัย

๓. กำหนดคำถามในแบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นประเด็นคำถามลักษณะปลายเปิด (Open-Ended Question)

๔. นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำ

๕. นำไปใช้ในการสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ตำแหน่ง สังกัด

ส่วนที่ ๒ คำถามการวิจัยที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่

๒.๑ สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเป็นอย่างไร

๒.๒ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเป็นอย่างไร ประกอบด้วย ๔ ประเด็น ได้แก่

๑. การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรม

๒. การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรม

๓. การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรม

๔. การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรม

๒.๓ ข้อเสนอแนะ

๓.๑.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) จำนวน ๒๖ รูป/คน ขอสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเองพร้อมกับบริบทเนื้อหาต่าง ๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และขออนุญาตจากผู้เชี่ยวชาญ ในตอบคำถามแต่ละประเด็น และบันทึกภาพนิ่ง ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เสร็จเรียบร้อยแล้วและทำการร่างรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีวิธีดำเนินการสร้าง ๓ ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ ๑. นำแนวคิด ทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วมและหลักการบริหารนิยธรรมมากำหนดองค์ประกอบ ความสัมพันธ์ตามลักษณะของโครงสร้างแต่ละกิจกรรมในการดำเนินการต่าง ๆ

ระยะที่ ๒. นำร่างรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมมาวิเคราะห์แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และนำมากำหนดเป็นรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมแต่ละองค์ประกอบพร้อมกำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์ วิธีการตรวจสอบ การประเมินผล และรายละเอียดตามกระบวนการของรูปแบบ

ระยะที่ ๓ การประเมินผล การปรับปรุง และการนำเสนอรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๓.๑.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาทำการอธิบายความตีความ และแปลความตามนัยยะที่ ผู้ให้ข้อมูลอาจจะแสดงออกจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) แบบพรรณนาความ และการอธิบายความเพื่อหาความเหมือนและความแตกต่าง วิเคราะห์ข้อมูลเอกสารจนเกิดความน่าเชื่อถือ และตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณเป็นการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมขึ้นและเป็นการตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกระบวนการดังนี้

๓.๒.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ การแจกแบบสอบถามแก่ประชาชนที่เข้ามาใช้บริการและอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย ๑. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร ๒. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม และ ๓. องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ ชุด

๓.๒.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่เข้ามาใช้บริการและอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย ๑. จังหวัดสกลนคร มีประชากรจำนวน ๑,๑๓๑,๓๓๓ คน (สำนักงานสถิติจังหวัดสกลนคร มิถุนายน ๒๕๕๖) ๒. จังหวัดนครพนม มีประชาชนจำนวน ๗๐๗, ๓๗๔ คน (ที่ทำการปกครองจังหวัดนครพนม (มกราคม ๒๕๕๖) และ ๓. จังหวัดมุกดาหารมีประชากรจำนวน ๓๔๙, ๒๓๙ คน (สำนักงานสถิติจังหวัดมุกดาหาร เดือนมกราคม-มีนาคม ๒๕๕๘) รวมทั้งสิ้น ๒,๑๘๗,๙๔๖ คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่เข้ามาใช้บริการและอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนทั้งหมด โดยกำหนดเทคนิคการสุ่มโดยสูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๐๐ คน ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างโดยมี ๒ ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ ๑ การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยหลักการคำนวณของ Taro Yamane และให้ความคลาดเคลื่อนได้ 0.05 จากสูตร

$$\frac{N}{1 + N(e)}$$

โดยที่ $n =$
 $e =$ เป็นการคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง ซึ่งกำหนดไว้ที่ 0.05
 $N =$ เป็นขนาดของประชากร
 $n =$ เป็นขนาดของตัวอย่าง

$$\text{แทนค่า } n = \frac{2,187,946}{1 + 2,187,946 (0.05)^2} = 400$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ ๔๐๐ คน

ขั้นที่ ๒ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ที่ประชาชนเข้ามาใช้บริการองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยการใช้สูตร

$$n_i = \frac{n N_i}{N}$$

โดยที่ $N =$ เป็นขนาดของประชากร
 $N_i =$ เป็นขนาดของประชากร
 $n =$ เป็นขนาดของตัวอย่างทั้งหมด
 $n_i =$ เป็นขนาดของตัวอย่าง

จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มชั้นของประชากรทั้ง ๓ แห่ง เท่ากับ ๔๐๐ คน
 จำแนกได้ดังนี้

ตารางภาพที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตารางแสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง		
ประชาชนที่เข้ามาใช้บริการใน องค์การบริหารส่วนจังหวัด	ประชากรทั้งจังหวัด	กลุ่มตัวอย่าง
อบจ.จังหวัดสกลนคร	๑,๑๓๑,๓๓๓	๒๐๗
อบจ.จังหวัดนครพนม	๗๐๗, ๓๗๔	๑๒๙
อบจ.จังหวัดมุกดาหาร	๓๔๙, ๒๓๙	๖๔
รวมทั้งหมด	๒,๑๘๗,๙๔๖	๔๐๐

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มเป้าหมายตามขอบเขตด้านพื้นที่ของการวิจัย มี
 รายละเอียด ดังนี้ กลุ่มประชาชนที่เข้ามาใช้บริการและอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วน
 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย ๑.จังหวัดสกลนครมีประชากร จำนวน

๑,๑๓๑,๓๓๓ คน (สำนักงานสถิติจังหวัดสกลนคร มิถุนายน ๒๕๕๖) ๒.จังหวัดนครพนม มีประชาชนจำนวน ๗๐๗, ๓๗๔ คน (ที่ทำการปกครองจังหวัดนครพนม (มกราคม ๒๕๕๖) และ ๓.จังหวัดมุกดาหารมีประชากร จำนวน ๓๔๙, ๒๓๙ คน (สำนักงานสถิติจังหวัดมุกดาหาร เดือนมกราคม - มีนาคม ๒๕๕๘) ทั้งนี้จากการสุ่มตัวขนาดของกลุ่มอย่างของ Taro Yamane^๑ ได้กลุ่มตัวอย่าง ๔๐๐ คน ซึ่งสามารถแสดงจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่างด้วยการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการการเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) คือ ประชาชนที่เข้ามาใช้บริการ หรือเข้ามาติดต่อภารกิจในองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ โดยกำหนดให้มีระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ๕% ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% และผู้วิจัยได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้องรายข้อ (รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก) และสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๙๘

๓.๒.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามเป็นแบบแบบคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด โดยการแจกแบบสอบถามแก่ประชาชนที่เข้ามาใช้บริการและอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ดังนี้

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑. ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม และศึกษาหลักพุทธธรรมจากพระไตรปิฎก หนังสือ เอกสาร และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดเป็นกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาวิจัย

๒. สร้างแบบสอบถามตามกรอบปัจจัยที่ได้กำหนดไว้ใน ข้อ ๑ ตามวิธีการสร้างแบบสอบถาม ซึ่งผู้ศึกษาได้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ๑) ตัวแปรอิสระ คือ เพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา ลักษณะอาชีพ รายได้เฉลี่ย และองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) จำนวน ๗ ข้อ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนโดยกำหนด โดยกำหนดคำถามของแบบสอบถามจำนวน ๔ หัวข้อ ได้แก่ ๑. การประยุกต์ใช้

^๑ณรงค์ โพธิ์พฤษานันท์, *ระเบียบวิธีวิจัย*, “พิมพ์ครั้งที่ ๕ ฉบับสมบูรณ์”, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส. เอเซียเพรส, จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๖๖.

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามหลักการบริหารนิยธรรม จำนวน ๗ ข้อ ๒. การประยุกต์ใช้การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการตามหลักการบริหารนิยธรรม จำนวน ๗ ข้อ ๓. การประยุกต์ใช้การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ตามหลักการบริหารนิยธรรม จำนวน ๗ ข้อ และ ๔. การประยุกต์ใช้การมีส่วนร่วมกันด้านการตรวจสอบและประเมินผลตามหลักการบริหารนิยธรรม จำนวน ๗ ข้อ รวมทั้งหมด ๒๘ ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale) มี ๕ ระดับ^๒ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนน ดังนี้

๕	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด
๔	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นมาก
๓	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นปานกลาง
๒	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นน้อย
๑	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นข้อเสนอแนะการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้เลือกตอบโดยเสรี

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่สร้างขึ้นมาเพื่อการศึกษาวิจัยนั้น ผู้ศึกษาได้ดำเนินการทดสอบเครื่องมือโดยการทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ตามขั้นตอนดังนี้

๑. การทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้ศึกษาวิจัยได้นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ โดยคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ช่วยตรวจสอบความถูกต้องครอบคลุม และแก้ไขปรับปรุงให้เกิดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน ๕ ท่าน ดังนี้

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง หัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุพธนา ปราณีต อาจารย์ประจำหลักสูตรภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา อาจารย์ประจำหลักสูตรภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๒ธีรยุทธ พึ่งเทียร, สถิติเบื้องต้นและการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุตรไพศาล, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๐.

๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร อาจารย์ประจำหลักสูตรภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ศึกษาวิจัยได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์รายข้อ (Index of Item – Objective Congruence) : IOC^๓ ซึ่งค่า IOC จะต้องมามีค่า ๐.๐๕ ขึ้นไปจึงแปลผลว่าใช้ได้ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยมีผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามได้ค่าระหว่าง ๐.๖ – ๑.๐

๒. การทดสอบหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้ศึกษาวิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้ว ไปทดสอบการใช้โดยการขออนุญาตเก็บข้อมูลตัวอย่าง (Try out) กับประชาชนในองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีลักษณะคล้ายคลึง กับประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)^๔ โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้องรายข้อและสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๘๙ (ดูภาคผนวก)

๓. การปรับปรุงแก้ไข นำแบบสอบถามที่ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่อประธานและกรรมการที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อแจกจ่ายให้กลุ่มตัวอย่างจริงในการศึกษาวิจัย ต่อไป

๓.๒.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การแจกแบบสอบถามแก่ประชาชนที่เข้ามาใช้บริการและอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำนวน ๔๐๐ ตัวอย่าง โดยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการขออนุมัติหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย จากสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. ผู้ศึกษาวิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เสนอต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม และองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลทำการศึกษาวิจัย

^๓พิสนุ พองศรี, วิจัยทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เทียมฝ่ายการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๓๘-๑๓๙.

^๔บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๙๙.

๓. ผู้ศึกษาวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกจ่ายแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนด้วยตนเองทั้งหมดจำนวน ๔๐๐ ฉบับ และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ทั้งหมด ๔๐๐ ฉบับ

๓.๒.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามได้มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

๑.๑ นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถาม แล้วนำมาลงรหัสข้อมูล (Coding Form) และนำมาวิเคราะห์ ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ในการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอในรูปตารางประกอบ

๑.๒ วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลของผลตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา ลักษณะอาชีพ และรายได้เฉลี่ย สถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage),^๕ ค่าเฉลี่ย (Mean),^๖ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation),^๗

๑.๓ ผู้วิจัยได้รวบรวมคะแนนของแต่ละระดับมาหาค่าเฉลี่ยและนำค่าเฉลี่ยไปเทียบเกณฑ์การแปลความหมายซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น ๕ ระดับ^๘ คือ น้อยที่สุด น้อยปานกลาง มาก และมากที่สุด ซึ่งการหาค่าเฉลี่ยสามารถกระทำ ได้ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{ค่าเฉลี่ย } (\bar{x}) &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5}\end{aligned}$$

$$\text{ช่วงห่างระดับ} = 0.8$$

ดังนั้น แต่ละระดับจะมีช่วงห่างกัน ๐.๘ จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้ศึกษาวิจัยสามารถแบ่งระดับความคิดเห็นตามค่าเฉลี่ย ดังต่อไปนี้

๑.๐๐ – ๑.๘๐	หมายความว่า	มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด
๑.๘๑ – ๒.๖๐	หมายความว่า	มีระดับความคิดเห็นน้อย

^๕ธีรยุทธ พึ่งเกียรติ, สถิติเบื้องต้นและการวิจัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า ๑๒.

^๖พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการบริหาร ฉบับปรับปรุงใหม่, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๒๒-๒๔.

^๗เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๙-๔๑.

^๘Best, John W., *Research in Education*, (New Jersey : Practice Hall Inc.,1970), pp.204-208.

๒.๖๑ – ๓.๔๐	หมายความว่า	มีระดับความคิดเห็นปานกลาง
๓.๔๑ – ๔.๒๐	หมายความว่า	มีระดับความคิดเห็นมาก
๔.๒๑ – ๕.๐๐	หมายความว่า	มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด

๒. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยได้นำสถิติมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ คือ

๒.๑ สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

หาค่าความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรม โดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามปฏิบัติการที่ผู้วิจัยกำหนดไว้กับข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ

IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมของการพิจารณาข้อความแต่ละข้อของแบบวัดจากผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การพิจารณาให้คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

+ ๑ หมายถึง แนใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์

๐ หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์

- ๑ หมายถึง แนใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์

เกณฑ์การคัดเลือกค่า IOC มีค่าตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไปถือว่าข้อคำถามนั้นมีความตรงตาม

เนื้อหาซึ่งผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามได้ค่ามากกว่า ๐.๖๐ ทุกข้อ

๒.๒ การหาค่าร้อยละ (Percentage)^๙ มีสูตรทางสถิติดังนี้

$$P = \frac{X \times 100}{N}$$

เมื่อ	P	=	ค่าร้อยละ
	X	=	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
	N	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

๒.๓ การหาค่าเฉลี่ย (Mean)^{๑๐} มีสูตรทางสถิติ ดังนี้

$$\bar{x} = \frac{\sum fx}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	=	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	=	ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม
	N	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

๒.๔ การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach)^{๑๑} มีสูตรทางสถิติดังนี้

$$\alpha = \frac{K}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	=	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	K	=	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	$\sum S_i^2$	=	ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ
	S_t^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

^๙นิภา เมธาวีชัย, วิทยาการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๘.

^{๑๐}สงศรี ชมภูวงศ์, การวิจัย, (นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๗), หน้า ๕๕.

^{๑๑}บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๙๙.

๒.๕ การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation)^{๑๒} มีสูตรทางสถิติ ดังนี้

$$S = \sqrt{\frac{N \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ

S = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

$\sum fx$ = ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละระดับ

N = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

^{๑๒} ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๐), หน้า ๕๓.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และเสนอรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งจะได้นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับดังต่อไปนี้

๔.๑ สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๔.๒ การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๔.๓ รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๔.๔ การสนทนากลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๔.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๔.๑.๑ สภาพทั่วไปการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๒๖ รูป/คน ประกอบด้วย กลุ่มพระสงฆ์ ผู้ปกครองคณะสงฆ์/ผู้มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๔ รูป กลุ่มผู้บริหาร สมาชิก และบุคลากรของ องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน ๑๓ ท่าน กลุ่มผู้นำชุมชน/ประชาชนในเขตพื้นที่ จำนวน ๔ ท่าน และ กลุ่มนักวิชาการ/ผู้มีส่วนร่วมเชิงการบริหาร จำนวน ๕ ท่าน เกี่ยวกับ ๑.การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรมด้านการตัดสินใจ ๒.การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรมด้านการปฏิบัติการ ๓.การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรมด้านการรับผลประโยชน์ และ ๔.การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรมด้านการประเมินผล

ทำให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นของผู้เชี่ยวชาญว่า ช่วงอายุระหว่างประมาณ อยู่ ๓๕ ถึง ๗๐ ปี ระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมถึงปริญญาเอก มีประสบการณ์ในการทำงานหรือเกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป พระสงฆ์จะมีตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของประชาชน มีตำแหน่งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนจากภาคประชาชน นับถือพระพุทธศาสนาทั้งหมด นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบสภาพปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วยปัญหาหลัก ๆ ดังนี้ ปัญหาการไม่สนองตอบต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ปัญหาการขาดความรู้และขาดทักษะในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร บุคลากรภาครัฐ และประชาชน ปัญหาการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของภาครัฐและภาคประชาชน ซึ่งแต่ละปัญหายังมีปัญหาย่อยอีกมากมายที่ยังคงต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างแท้จริง แม้ว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะมีนโยบายการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนก็ตาม แต่ยังคงขาดแนวทางหรือกระบวนการที่ชัดเจน รวมไปถึงพลังการขับเคลื่อนของบุคลากรภายในองค์การบริหารส่วนจังหวัด จึงทำให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นเฉพาะกลุ่มเล็กๆ เท่านั้น ส่วนภาพรวมของการมีส่วนร่วมทั้งหมดจึงขาดหายไป

แต่ถึงอย่างไรก็ตามการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ก็ได้เฝ้าติดตามต่อสภาพปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรอื่นๆ จึงทำให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มีนโยบายขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการลงพื้นที่เพื่อพบปะพูดคุยกับประชาชนในรูปแบบของประชาคมตามหมู่บ้านต่าง ๆ ผ่านการเชื่อมโยงไปองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาล แต่ก็ทำได้ในข้อจำกัดเพียงบางแห่งเท่านั้น ไม่สามารถจะทำให้เกิดพลังแห่งการมีส่วนร่วมได้ทั้งหมด ซึ่งทางผู้บริหารองค์การบริหารส่วนร่วมก็ได้สั่งการไปยังสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ลงพื้นที่มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะงานประเพณี กิจกรรมชุมชน และกิจกรรมอื่นๆ จะต้องเข้าพบปะพูดคุยกับแบบชาวบ้าน สอบถามความต้องการ สอบถามความสุขความทุกข์ที่เกิดขึ้น และกิจกรรมอื่นๆ เช่น งานบวช งานบำเพ็ญกุศลศพ งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน เป็นต้น จะต้องไม่ละเลยต่อสิ่งเหล่านี้ เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสสะท้อนมุมมองและความต้องการของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมแบบธรรมชาติมากที่สุด แต่กระนั้น ข้อจำกัดของการลงพื้นที่ คือ ประชาชนมีจำนวนมากทำให้ไม่สามารถสำรวจและลงพื้นที่ได้ทั้งหมด แต่ก็อาศัยการทำงานแบบเชื่อมโยงไปยังท้องถิ่นใกล้เคียง ได้ช่วยกันให้มากที่สุด เพราะฉะนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้นำมาจุดนี้มาเป็นตัวกระตุ้นให้ประชาชนในจังหวัดได้ตระหนักถึงคุณค่าของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งได้กลายเป็นยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญอย่างหนึ่งใน

การขับเคลื่อนการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ไปสู่ความชุมชน โดยเริ่มต้นตั้งแต่นโยบายการส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรบริหารส่วนจังหวัด และมีแนวทางการขับเคลื่อนอย่างจริงจังให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นวางแผนตัดสินใจโครงการอย่างหนึ่งอย่างใด ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการคิดวางแผนร่วมกัน การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อป้องกันความผิดพลาด และลดความเสี่ยงบางส่วน ขอความร่วมมือประชาชนมาช่วยกันดำเนินการในสิ่งที่สามารถกระทำได้อย่างเต็มที่ ร่วมกันติดตามประเมินผลโครงการดังกล่าวให้เกิดความโปร่งใสมากที่สุด ซึ่งประเด็นต่าง ๆ ก่อนข้างละเอียดอ่อน เพราะหากโครงการใดมีการทุจริตคอร์รัปชัน โครงการนั้นประชาชนจะรับรู้ได้น้อยมาก ดังนั้น หากองค์กรบริหารส่วนจังหวัดมีความโปร่งใสก็จะสนับสนุนให้ประชาชนร่วมกันตรวจสอบกันอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ดีอย่างหนึ่ง และองค์กรบริหารส่วนจังหวัดต้องมีส่วนในการส่งมอบผลประโยชน์ให้กับประชาชนโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ อีกทั้งไม่เลือกผลประโยชน์ให้กับกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเป็นพิเศษ ดังนั้น องค์กรบริหารจังหวัดต้องหาแนวทางที่จะให้ประชาชนเข้ามาส่วนร่วมมากที่สุด โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ แม้จะต้องใช้ระยะเวลาอีกสักพักในการปรับฐานความรู้ให้กับประชาชน

การบูรณาการระหว่างแนวคิด และทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนภายใต้บทบาทองค์กรบริหารส่วนจังหวัดทำให้เห็นว่ามีความเป็นไปได้ในระดับที่น่าพอใจ แต่กระนั้น บางประเด็นต้องมีการทำความเข้าใจและสื่อสารหรือตีความให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น บางครั้งหากตีความหลักธรรมที่ขาดการพิจารณาไตร่ตรองให้ถ่วงถี่ อาจทำให้ความหมายเสียความสมดุลไป จึงทำให้เกิดข้อจำกัดบางประการ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็จะพยายามใช้การพิจารณาอย่างรอบคอบพร้อมทั้งปรึกษาอาจารย์ผู้ควบคุมคุณฐิณิพนธ์เพื่อหาแนวทางร่วมกัน ให้งานวิจัยมีความเหมาะสม สอดคล้อง และนำไปสู่การตอบโจทย์การวิจัยให้มากที่สุด สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

- ประเด็นที่ ๑ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักการบริหารนิยธรรมด้านการตัดสินใจ
- ประเด็นที่ ๒ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักการบริหารนิยธรรมด้านการปฏิบัติการ
- ประเด็นที่ ๓ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักการบริหารนิยธรรมด้านการรับผลประโยชน์
- ประเด็นที่ ๔ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักการบริหารนิยธรรมด้านการประเมินผล

๔.๑.๒ วิเคราะห์สภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์กรบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

การศึกษาสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์กรบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๒๖ รูป/คน ทำให้พบหลายประเด็นที่เชื่อมโยงไปสู่ความอ่อนแอของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้กับประชาชน อีกทั้งยัง

พบอีกหลายปัญหาที่ไม่ก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ถึงแม้ว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะมีนโยบายหรือมีแนวทางในการส่งเสริมอยู่บ้างแล้ว แต่ก็ยังไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมได้อย่างจริงจัง เพราะฉะนั้น การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนอาจจะต้องอาศัยเวลาและความรู้จากภาคประชาสังคมที่จะสามารถทำให้การมีส่วนร่วมเกิดสัมฤทธิ์ผลในทางปฏิบัติได้ แต่กระนั้น การวิเคราะห์สภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จากสัมภาษณ์แบบเจาะลึกทำให้พบข้อมูลที่สามารถทำให้ภาพของการมีส่วนร่วมของประชาชนยังคงมีจุดด้อยอยู่บ้าง ทั้งนี้เกิดมาจากหลายสาเหตุสามารถแยกประเด็นได้ดังต่อไปนี้

ปัญหากลุ่มที่ ๑ วิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ

การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ การวางแผนตัดสินใจขององค์การบริหารส่วนจังหวัดร่วมกับประชาชนอาจจะมีอุปสรรคน้อยกว่าประเด็นอื่นๆ เพราะระเบียบข้อบังคับในการจัดทำโครงการจะต้องมีการลงประชามติในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับอำเภอ จึงทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่บ้าง ซึ่งอาจจะไม่ทั้งหมด แต่ก็พอเห็นภาพของการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะการเสนอความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ต่อความต้องการของชุมชนตนเอง เท่าที่พบปัญหาจะมีประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ประชาชนให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อย หลายพื้นที่ยังเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อการทำประชามติ ในการอนุมัติโครงการและงบประมาณ^๑ ทำให้เห็นภาพของประชาชนที่เข้าร่วมกลุ่มกันเพื่องั่งฟังในสถานที่ประชุมแต่ไม่มีโอกาสได้เสนอความคิดเห็นมากนัก จึงไม่ก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมตามเป้าหมายของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล อีกทั้งเมื่อการเข้าร่วมประชามติทุกครั้งก็จะมีข้อจำกัดในการประชุม ผู้จัดประชามติได้กำหนดไว้แล้วหากประชาชนทุกคนเสนอความคิดเห็นทั้งหมดก็ทำให้เสียเวลาในการจัดทำโครงการ ประชาชนส่วนใหญ่จึงเลือกที่จะนั่งฟังมากกว่าที่จะนำเสนอความคิดเห็น เพราะนำเสนอไปอย่างไรก็ไม่สามารถนำไปสู่ภาคการปฏิบัติได้ เพราะฉะนั้น การตัดสินใจจัดทำโครงการจึงเป็นเรื่องของผู้มีอำนาจหรือผู้เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นๆ ประชาชนจึงเกิดรู้สึกไม่อยากจะมีส่วนร่วมกับสิ่งที่เกิดขึ้น ไม่อยากยุ่งเกี่ยวมาก เพราะอาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้มีอำนาจกับประชาชนได้

๒. ความพร้อมทางการบริหารองค์กรยังมีน้อย^๒ สภาพภาพทางการบริหารและการดำเนินกิจกรรมตามโครงการยังไม่ส่งผลให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างเพียงพอ ยิ่งประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรก็ยิ่งทำให้แยกออกห่างอย่างเห็นได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดูได้จากภาค

^๑ สัมภาษณ์ นายสมเกียรติ ศิริตัน, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

^๒ สัมภาษณ์ นายรัฐพล ฤทธิธรรม, คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

ประชาสังคมที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการบริหารน้อยตามไปด้วย แต่กระนั้น ก็ยังมีกลุ่มบางกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกโครงการและกิจกรรม เพื่อสนองตอบหรือเอื้ออำนวยประโยชน์ให้กลุ่มของตนเองจึงทำให้ขาดอิสระทางการบริหารและขาดเอกภาพในการตัดสินใจไปบ้าง^๓

๓. นโยบายการบริหารองค์กรไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ผู้บริหารมักใช้เอกสารคำสั่งเป็นที่สิ้นสุดโดยมุ่งเน้นผลงาน โครงการ หรือกิจกรรมมากกว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์^๔ ปัญหานี้ถือว่าเป็นเรื่องใหญ่พอสมควรสำหรับบางหน่วยงานที่ขาดการให้สาระสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมแก่บุคลากรในองค์กรและประชาชน ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานหรือการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ความทู่เท่เสียสละทำงานให้กับองค์กรและชุมชน จึงทำให้บุคลากรและประชาชนขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง

๔. โครงสร้างและระบบ^๕ หลายหน่วยงานที่มีการดำเนินโครงการ กิจกรรมแบบสั่งการจากข้างบนมาสู่ข้างล่างซึ่งเป็นแบบอำนาจนิยมเดิมตามลักษณะสังคมไทย ทั้งนี้ต้องยอมรับในความจำเป็นต่อระบบการบริหารและโครงสร้างของระบบราชการไทย ทำให้หลายหน่วยงานเกิดอุปสรรคและปัญหาต่อการขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งผลต่อการทำงานเชิงรุก ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน เป็นเพียงแต่เน้นการสร้างภาพลักษณ์ภายนอกให้ดูดี แต่ภายในระบบไม่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมการพัฒนา

๕. ขาดการรับรู้แนวคิดและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่มีการวางแผนงานระยะยาว ขาดแผนงานที่นำองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศ^๖ เพราะหลักคิดใหญ่ของการบริหารยังเป็นเรื่องเดิมเรื่องเก่า ๆ ทำให้สภาพแวดล้อมจึงไม่ค่อยมีความแตกต่างไปจากภาพลักษณ์ในอดีตมากนัก ผู้บริหารที่ผ่านการเลือกตั้งเข้ามายังไม่มีท่าทีต่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรไปสู่วัฒนธรรมความเป็นเลิศในด้านใดด้านหนึ่งอย่างจริงจัง อีกทั้งระบบการมองการณ์ไกลที่ส่งผลต่อระบบการวางแผนที่ดีก็ยังไม่เกิดขึ้นจนสามารถทำให้เห็นภาพอนาคตที่ดีกว่า

สรุปสภาพปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจยังคงมีระบบการบริหารแบบเก่า ๆ ที่เรียกว่า อำนาจนิยมหรือระบบอุปถัมภ์ แม้ว่าจะสามารถดำเนินงานตามโครงการผ่านไปได้ด้วยดี แต่ระบบขององค์กรยังไม่เปิดกว้างสำหรับประชาชนทั่วไป ผู้ที่มีศักยภาพและความสามารถในการทำงานจึงกลายเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถในการทำงาน เพราะฝ่ายบริหารคุมอำนาจ และไม่พยายามกระจาย

^๓ สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธิญาณิก, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร(ธ.), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

^๔ สัมภาษณ์ พระครูสิริเจตยานุกิจ, ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

^๕ สัมภาษณ์ อาจารย์ ดร.บุรกรณ์ บริบูรณ์, อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

^๖ สัมภาษณ์ นายทองใส ภาควงูมิ, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลดงมอน อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร, ๖ สิงหาคม ๒๕๕๙.

อำนาจการปฏิบัติงานไปสู่บุคลากรและประชาชน ถึงแม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระจายอำนาจแล้วก็ตาม แต่การทำงานเพื่อประชาชนยังไม่สำเร็จตามเป้าหมายอย่างแท้จริง เพราะฉะนั้น สภาพปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจตามที่ไปสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปประเด็นปัญหาได้ดังนี้ ๑.ประชาชนให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อย ๒.ความพร้อมทางการบริหารองค์กรยังมีน้อย ๓.นโยบายการบริหารองค์กรไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ๔.โครงสร้างและระบบ ๕.ขาดการรับรู้แนวคิดและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น สภาพปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ หมายถึง ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจ ปฏิบัติการ ยังคงรอโอกาสจากผู้บริหารองค์กรในการพัฒนาวิสัยทัศน์ พัฒนานโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและประชาชน ให้บุคลากรและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกันเสนอความคิดเห็นและนำไปสังเคราะห์ สรุป และบูรณาการจนกลายเป็นโครงการและกิจกรรมตามความต้องการของประชาชน โดยใช้ฐานการเฉลี่ยผลประโยชน์ให้ทั่วถึงประชาชนทั้งจังหวัด ต้องไม่ระบุเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น จึงจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการตัดสินใจได้อย่างแท้จริง

ปัญหากลุ่มที่ ๒ วิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ

ปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ จะเป็นไปในลักษณะลงมือปฏิบัติงานในโครงการที่ได้วางแผนไว้เรียบร้อยแล้ว ซึ่งส่วนมากที่นอกเหนือจากโครงการเอกชนที่ประมูลได้ เช่น การทำประชมคมระดับชุมชน และโครงการอื่น ๆ อีกมากมาย ทำให้เห็นสภาพปัญหาคำเนินงานซึ่งใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ไม่ค่อยมีประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม เพราะไม่รู้ว่าจะร่วมดำเนินงานอย่างไร จึงเป็นที่มาของการไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินตามโครงการนั้น ๆ อีกทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดก็ขาดการประชาสัมพันธ์ทำให้ประชาชนทราบถึงการมีส่วนร่วมดังกล่าว จึงกลายเป็นว่าทั้งประชาชนและองค์การบริหารส่วนจังหวัดต่างคนก็ต่างทำ บางโครงการก็ใช้งบประมาณมากจนเกินไป บางโครงการก็มีปัญหาในการดำเนินการ ทำให้ประชาชนไม่อยากจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ เพราะฉะนั้น สภาพปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ แม้ว่าจะมีไม่มากนักแต่ก็ทำให้เห็นว่า ประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในประเด็นดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑. การใช้งบประมาณในเขตพื้นที่ที่ซ้ำซ้อนกัน^๗ โครงการและกิจกรรมบางอย่างที่ดำเนินงานอยู่ ประชาชนยังไม่ทราบเลยว่างบประมาณในการจัดทำโครงการดังกล่าวจะต้องใช้งบประมาณมากน้อย

^๗ สัมภาษณ์ นายยุทธเดช ศรีพรหมทัต, สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร อำเภอพรรณานิคม เขต ๓, ๘ มกราคม ๒๕๖๐.

เพียงใด บางโครงการใช้งบประมาณมากแต่ได้ผลน้อย บางโครงการไม่ทราบถึงการใช้งบประมาณในการดำเนินการ บางโครงการไม่ทราบแหล่งที่มาของงบประมาณ บางโครงการมีหลายหน่วยงานมาดำเนินการซ้ำซ้อนกัน จึงทำให้เกิดการใช้งบประมาณที่ซ้ำซ้อนกันของหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลประชาชนเสียโอกาสในการได้รับผลประโยชน์ไป

๒. การบริหารงานภาครัฐมีลักษณะที่ไม่ยืดหยุ่น การบริหารงานที่ขาดความคล่องตัว เน้นการปฏิบัติตามกรอบและอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดเป็นหลัก จะทำให้ไม่สอดคล้องกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างทันเหตุการณ์^๘ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่า การดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่ค่อยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากนัก เพราะการดำเนินงานของภาครัฐมักปฏิบัติให้ครบตามกระบวนการก็เพียงพอ โดยไม่ได้คำนึงว่า โครงการและกิจกรรมใดที่ประชาชนไม่ได้เป็นเจ้าของโครงการ หรือไม่ได้เป็นความต้องการของประชาชน โครงการและกิจกรรมนั้น ๆ มักจะไม่ค่อยมีประชาชนให้ความสนใจร่วมดำเนินการด้วย

๓. ขาดการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินงานและแก้ไขปัญหา^๙ ภายใต้โครงการที่กำลังดำเนินการอยู่ เพราะเข้าใจบริบทของประชาชนว่า หากให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา อาจจะเป็นการสร้างปัญหามากกว่าจึงทำให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดขาดมิติการส่งเสริมในจุดนี้ นอกจากนี้อาจจะเป็นไปได้ว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจหวังดีมากเกินไปจนทำให้ประชาชนไม่ค่อยมาเสนอความคิดเห็นให้กับหน่วยงานรัฐ หรือประชาชนอาจแนะนำเสนอความคิดเห็นดังกล่าวไปแล้ว แต่หน่วยงานภาครัฐไม่ค่อยให้ความสนใจต่อการนำเสนอดังกล่าวหรือแนวทางการแก้ปัญหานั้น

สรุปว่าสภาพปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดยังติดขัดกับทัศนคติทางความคิดและการดำเนินงานตามโครงการที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาทางสังคมและชุมชนจนกลายเป็นปัญหาในบางโครงการ ปัญหาเหล่านี้จะถูกส่งข้อร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จนกลายเป็นปัญหาของหน่วยงานภาครัฐ ในที่สุดการดำเนินงานต่าง ๆ ก็หยุดชะงัก ขาดการพัฒนาต่อเนื่อง เพราะถึงแม้จะมีโครงการพัฒนาก็ถูกตั้งข้อสังเกตถึงการใช้งบประมาณที่มากเกินไปจนความจำเป็นรวมทั้งถูกมองว่า เกิดการทุจริตในโครงการดังกล่าว อีกทั้งการดำเนินที่ผ่านมาก็ยังไม่เปิดเผยข้อมูลมากเพียงพอหรือการดำเนินงานตามโครงการนั้นไม่มีความโปร่งใสในการใช้จ่ายงบประมาณขององค์กร อีกทั้งการปิดกั้นความคิดเห็นและแนวทางการแก้ปัญหามาของประชาชนในการเสนอแนะต่าง ๆ ยังถูกละเลย

^๘ สัมภาษณ์ นายณัฐกานต์ ไชยรบ, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร อำเภอสว่างแดนดิน เขต ๒, ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^๙ สัมภาษณ์ นายดาบชัย หัตถสา, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอนาหว้า เขต ๒, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

จึงไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้จริง อาจเป็นเพราะประชาชนไม่มีส่วนร่วมมาตั้งแต่ต้น จึงเกิดข้อสงสัยว่า ความคิดเห็นที่เสนอไปนั้นทำไมไม่ได้รับความสนใจ ดังนั้น ในฐานะหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ในการดำเนินงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ฝ่ายประชาชนย่อมจะต้องเรียกร้องผลประโยชน์ของชุมชนจากการใช้งบประมาณของภาครัฐ

ปัญหากลุ่มที่ ๓ วิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์

ปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยเฉพาะโครงการใหญ่ ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลไม่สามารถจะดูแลหรือจัดทำโครงการได้เพราะงบประมาณมีไม่เพียงพอ จึงต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีงบประมาณและมีกำลังในการจัดทำโครงการอย่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้นเอง นอกจากนี้ยังมีการบริหารในเชิงการสนับสนุนงบประมาณให้กับท้องถิ่นบ้างในลักษณะการร่วมกันจัดทำโครงการหรือบางแห่งจะมีวิธีการบริหารงบประมาณแบบมอบหมายให้สมาชิกไปจัดทำโครงการมาเสนอในสภาเพื่อการอนุมัติเป็นพื้นที่ๆ ไป แต่ทั้งนี้ งบประมาณดังกล่าวไม่สามารถจะกระจายประโยชน์ให้ทั่วถึงประชาชนทุกชุมชนได้ การจัดสรรงบประมาณก็ขึ้นอยู่กับให้ความสำคัญในเรื่องใดมากกว่ากัน โดยเฉพาะผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ อาจจะดำเนินการไม่สอดคล้องกับความต้องการประชาชนส่วนมากก็ได้หรืออาจจะสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนบางส่วน เพราะฉะนั้น การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการจัดทำแต่ละโครงการจะต้องมองถึงประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ แต่ก็ต้องคำนึงถึงคนส่วนน้อยด้วยเหมือนกัน จึงต้องมีความเป็นธรรมมากที่สุด ดังนั้น ปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เท่าที่พบมีดังต่อไปนี้

๑. ขาดการส่งเสริมระบบการเชื่อมโยงการบริการประชาชน ไม่ยกระดับการดำเนินงานของศูนย์บริการร่วมและขาดการส่งเสริมให้ส่วนราชการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาใช้ในการให้บริการประชาชน^{๑๐} เพราะการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันมีความสำคัญอย่างมาก แต่การใช้เทคโนโลยีอย่างเท่าทันก็เป็นสิ่งจำเป็นตามไปด้วย แต่ถึงอย่างไรก็ตามการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่จะต้องดูแลคนจำนวนมากให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายย่อมเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญเหนือสิ่งอื่นก็คือการให้บริการแก่ประชาชนอย่างรวดเร็ว สะดวก และบริการที่ดี

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายอนุสรณ์ โพธิ์ศิริ, รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

๒. ขาดการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการบริหารงาน การบริหารงานที่ควบคู่ไปกับการกระจายอำนาจ^{๑๑} องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นหน่วยงานของภาครัฐที่ให้บริการแก่ประชาชนซึ่งในปัจจุบันมีการบริหารงานหรือพัฒนาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน^{๑๒} ทำให้เกิดการร้องเรียนกันบ่อยๆ เพราะประชาชนขาดการมีส่วนร่วมมาตั้งแต่การวางแผนโครงการต่าง ๆ เมื่อมีโครงการใดๆ ที่ไม่เป็นไปตามความต้องการ หรือไม่ได้เกิดจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง แต่เกิดจากความต้องการของคนบางกลุ่มที่ต้องการได้รับจัดสรรงบประมาณลงมาในพื้นที่เท่านั้น ก็อาจส่งผลต่อการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนและผลประโยชน์ที่จะเกิดกับชุมชนได้

๓. ขาดการสื่อสารและขาดการให้ความรู้กับประชาชน^{๑๓} ซึ่งเป็นปัญหาที่ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงระบบการสื่อสารได้ ประชาชนไม่สามารถรับรู้ข่าวสารโครงการต่าง ๆ ได้ ซึ่งอาจจะเป็นข้อจำกัดบางประการของประชาชน แต่ถึงอย่างไรก็ตามองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีบทบาทหน้าที่ในการชี้แจงผลประโยชน์ให้กับประชาชนจะต้องใช้รูปแบบและวิธีการ หรือช่องทางการสื่อสารไปยังประชาชน หรือรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพให้มากที่สุด

สรุปได้ว่า ปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ทำให้เห็นบริบทของการรับประโยชน์จากโครงการต่าง ๆ ถึงแม้ว่าจะสามารถใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ แต่กระนั้น การเข้าถึงข้อมูลในส่วนของการคิดเห็นและข้อเสนอของประชาชนส่งให้กับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ยังสื่อสารได้ยาก เพราะขาดระบบการส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐพัฒนาระบบการเชื่อมโยงการบริการประชาชน ขาดการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการบริหารงานควบคู่ไปกับการกระจายอำนาจของหน่วยงานภาครัฐ ขาดการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และขาดการให้ความรู้กับประชาชน ซึ่งส่วนมากประชาชนในพื้นที่ห่างไกลจะไม่ทราบเลยว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้จัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับตนเองด้วยซ้ำไป จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกัน กลายเป็นว่า ประเด็นของการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์จะทราบได้ก็ต่อเมื่อโครงการนั้นสำเร็จเสร็จสิ้นไปแล้ว

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายเชื้อม ภาคภูมิ, กำนันตำบลงมอน อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร, ๖ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุดผกจักร สิริ, อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายบัวศรี ศรีอ่อน, ผู้อำนวยการกองแผนและงบประมาณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

ปัญหากลุ่มที่ ๔ วิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล

สภาพปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล การตรวจสอบประเมินผลเป็นอีกประเด็นหนึ่งนำไปสู่ประเด็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ตามปกติมักจะเห็นเรื่องของการตรวจสอบไม่มีขั้นตอนการตรวจสอบมากนัก จะปรากฏตามสื่อมากกว่าที่จะทำหนังสือสอบถามข้อมูลต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ยิ่งประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนมักจะเรียกร้องหรือร้องเรียนไปยังหน่วยที่ทำการตรวจสอบโดยตรง เช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน และหน่วยงานอื่นๆ ให้เข้ามาตรวจสอบการใช้งบประมาณและการดำเนินงานว่าเป็นไปตามแบบของโครงการหรือไม่อย่างไร เพราะหากจะให้ประชาชนไปตรวจสอบก็คงจะไม่ได้อะไรมากนัก เพราะการตรวจสอบจะต้องให้ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ เข้ามาดู แต่โดยมากการตรวจสอบดังกล่าวจะถูกแต่งตั้งในรูปแบบของคณะกรรมการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งโครงการมักจะผ่านไปด้วยดีไม่มีจุดบกพร่องแต่ประการใด แต่การตรวจสอบและประเมินผลดังกล่าวอาจจะแย้งกับสายของประชาชนผู้รับประโยชน์จากโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ทำให้ประชาชนได้แต่เพียงส่งข้อมูลไปยังหน่วยงานที่มีหน้าที่ดังกล่าวมาตรวจสอบเพิ่มเติม เพราะฉะนั้น สภาพปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล ประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ขาดการเข้าถึงความต้องการของประชาชน^{๑๔} ซึ่งที่ผ่านมาหากกระบวนการทำประชาคมในระดับชุมชนหรือท้องถิ่น ประชาชนเพียงแต่เป็นผู้เข้าร่วมประชุมก็ยังไม่ถือว่าเป็นตัวชี้วัดว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการเสนอความคิดของตนเอง อีกทั้งกระบวนการตรวจสอบ และประเมินผลที่เป็นไปตามโครงการดังกล่าวก็ไม่อาจจะทราบถึงขั้นตอนและวิธีการตรวจสอบเป็นอย่างไร ซึ่งฝ่ายองค์การบริหารส่วนจังหวัดก็ไม่ได้ทำความเข้าใจและให้ความรู้แก่ประชาชนว่าควรจะทำอย่างไรบ้าง ทั้งนี้หากมีการตรวจสอบและประเมินผลจะส่งเรื่องราวหรือข้อมูลได้อย่างไร

๒. โครงสร้างการบริหารมีความเป็นทางการเกินไป การบริหารงานองค์กรภาครัฐไม่กระจายอำนาจให้บุคลากรและประชาชน^{๑๕} เพราะการรวบอำนาจไว้กับฝ่ายบริหารทั้งหมดย่อมเป็นสิ่งที่กระทำได้ แต่จะทำให้การขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปอย่างช้า ๆ และไม่ต่อเนื่อง เพราะคอยแต่รอคำสั่งจากฝ่ายบริหารว่าจะตัดสินใจอย่างไร หากมีการกระจายอำนาจไปสู่บุคลากรและประชาชน จะทำให้การบริหารงานไปเป็นอย่างราบรื่นมากยิ่งขึ้น

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายสมัย โพธิทองดี, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, ๘ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายจอมศรี ศิริกาล, สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอเมือง เขต ๕, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

๓. ขาดการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย^{๑๖} การใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นเรื่องสำคัญ เพราะในพื้นที่ทั้งจังหวัดที่ต้องดูแลเสมือนหนึ่งว่าระหว่างประชาชนกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดตัดขาดออกจากกัน หากมองดูแล้วจะพบว่าประชาชนมีความใกล้ชิดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลกับองค์การบริหารส่วนตำบลมากกว่า แต่ทั้งนี้การดำเนินการโครงการต่างๆที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดดูแลอยู่ จะเป็นหน้าที่หลักของสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งยังไม่สามารถทำงานเชื่อมโยงกับประชาชนได้มากเท่าใดนัก หรือขาดประสิทธิภาพในการใช้เทคโนโลยีสื่อสาร หากมีการตรวจสอบหรือร้องเรียนอย่างหนึ่งอย่างใดก็จะกระทำได้อย่างยากเช่นกัน

๔. การแสดงความคิดเห็นต่อการประเมินผลของประชาชนได้รับความสำคัญน้อย^{๑๗} การตรวจสอบของประชาชนถึงแม้ว่าจะมีข้อร้องเรียนต่าง ๆ ไปแล้ว ก็ยังไม่สามารถกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงได้ ยังคงมีแนวโน้มการบริหารและการทำงานอย่างเดิม หมายความว่า ข้อเรียกร้องและข้อร้องเรียนไม่ได้มีอิทธิพลต่อระบบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เมื่อเป็นลักษณะดังกล่าว ประชาชนก็ยากที่จะเกิดความพยายามในครั้งต่อไป เพราะฉะนั้น ผู้บริหารองค์กรภาครัฐจะต้องให้ความสำคัญและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มากพอ หากประชาชนไม่มีส่วนรวมในการวางแผนหรือการตัดสินใจ การดำเนินงานตามโครงการดังกล่าวก็ย่อมขาดประสิทธิภาพต่อการตรวจสอบและประเมินผลตามไปด้วย

สรุปว่าสภาพปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล ขึ้นอยู่กับองค์การบริหารจังหวัดมากกว่า โดยเฉพาะช่องทางที่เปิดให้ประชาชนและบุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงานจะช่วยให้เกิดการพัฒนาระบบการบริหารได้ง่ายขึ้น เพราะฝ่ายบริหารบางครั้งย่อมไม่เห็นวามที่ประชาชนมีความต้องการอะไรบ้าง ฝ่ายบุคลากรมีปัญหาในประเด็นใดบ้าง หากโครงการต่างๆไม่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริง ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้สะท้อนความคิดเห็นอย่างอิสระให้มากที่สุด นอกจากนี้ หากโครงการใดไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้จะต้องรีบแก้ไขปัญหโดยทันที อย่าลืมนะว่าประชาชนเป็นผู้รับประโยชน์ หากประชาชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตั้งข้อสังเกตก็ควรจะนำไปปรับปรุงแก้ไขโดยเร็ว หรือเมื่อประชาชนไม่เห็นด้วยต่อการดำเนินโครงการ เนื่องจากเห็นว่ามีการทุจริตและไม่โปร่งใส ควรเปิดให้มีการตรวจสอบอย่างเร่งด่วน ไม่ควรนิ่งนอนใจเป็นอันขาด เพราะฉะนั้นปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลอาจจะเป็นประเด็นการทำหน้าที่ในฐานะผู้รับ

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายบัวศรี ศรีอ่อน, ผู้อำนวยการกองแผนงานและงบประมาณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายเชียวชาญ อินทริง, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอศรีสงคราม เขต ๓, ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๙.

ประโยชน์เข้ามาทำหน้าที่ตรวจสอบ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลมากที่สุด อันเป็นการแสดงเจตจำนงทางการบริหารให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

๔.๒ การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

๔.๒.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั่วไปของประชากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับวุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n = ๔๐๐)	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๒๘๐	๗๐.๐
หญิง	๑๒๐	๓๐.๐
ค่าเฉลี่ยภาพรวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๒. อายุ		
๑๘ – ๓๐ ปี	๓๒	๘.๐
๓๑ – ๔๐ ปี	๑๑๖	๒๙.๐
๔๑ – ๕๐ ปี	๒๑๐	๕๒.๕๐
๕๑ – ๖๐ ปี	๒๖	๖.๗๕
๖๑ ปีขึ้นไป	๑๕	๓.๗๕
ค่าเฉลี่ยภาพรวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๓. ระดับวุฒิการศึกษา		
ประถมศึกษา	๑๘	๔.๕๐
มัธยมศึกษา	๑๖๓	๔๐.๗๕
มัธยมศึกษา	๑๖๓	๔๐.๗๕
ปวช./ปวส.	๑๒๒	๓๐.๕๐
ปริญญาตรี	๖๕	๑๖.๒๕

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลทั่วไป(ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n = ๔๐๐)	ร้อยละ
สูงกว่าปริญญาตรี	๓๒	๘.๐
ค่าเฉลี่ยภาพรวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๔. ลักษณะอาชีพ (ระบุได้มากกว่า ๑ ตำแหน่ง)		
นักเรียน/นักศึกษา	๘	๒.๐
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	๓๕	๘.๗๕
เกษตรกร	๙๕	๒๓.๗๕
รับจ้างทั่วไป	๑๑๐	๒๗.๕๐
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๖๒	๑๕.๕๐
พนักงานบริษัทเอกชนฯ	๘๐	๒๐.๐๐
อื่น ๆ โปรด ระบุ.....	๑๐	๒.๕๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๕. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท	๗	๑.๗๕
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๗๕	๔๓.๗๕
๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท	๑๔๖	๓๖.๕๐
๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๔๙	๑๒.๒๕
๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๒๓	๕.๗๕
ค่าเฉลี่ยภาพรวม	๔๐๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐ และเพศหญิง จำนวน ๑๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๐

อายุผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๒๑๐ คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๕๐ รองลงมาคือ อายุ ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๑๑๖ คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๐ และ อายุ ๖๑ ปีขึ้นไป มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๗๕

ระดับวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่จบชั้น มัธยมศึกษา จำนวน ๑๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๗๕ รองลงมาคือ ปวช./ปวส. จำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๕๐ และประถมศึกษา จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๕๐

อาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน ๑๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๕๐ รองลงมาคือ เกษตรกร จำนวน ๙๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๗๕ และนักเรียน/นักศึกษา จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๐

รายได้ส่วนใหญ่มีรายได้ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๗๕ รองลงมาคือ รายได้ ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๕๐ และรายได้ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๗๕

๔.๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ระดับความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยพิจารณาเป็น รายด้าน รายข้อ และภาพรวม ดังตารางที่ ๔.๒- ๔.๖

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยพิจารณาเป็น รายด้าน รายข้อ และภาพรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ระดับที่มีผล
๑. การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ	๔.๐๘	๐.๖๑๘	มาก
๒. การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ	๔.๒๙	๐.๕๒๐	มากที่สุด
๓. การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์	๔.๐๓	๐.๕๕๗	มาก
๔. การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล	๔.๑๙	๐.๕๗๐	มาก
ค่าเฉลี่ยภาพรวม	๔.๑๕	๐.๕๖๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประชากรมีความเห็นว่าการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติการ รองลงมา คือ ด้านการประเมินผล ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรองลงมา คือ ด้านการรับผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรม		ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ระดับ ที่มีผล
ด้านการตัดสินใจ				
๑.	ท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่มกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อรับทราบนโยบายและตัดสินใจในการวางแผน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ อยู่บ่อยครั้ง	๔.๓๘	๐.๕๐๐	มากที่สุด
๒.	ท่านมีความพร้อมในการเสนอข้อมูล ปัญหา ความต้องการแก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อจัดทำแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆ	๔.๓๘	๐.๕๓๙	มากที่สุด
๓.	ประชาชนมีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ สมาชิก หรือผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นการส่วนตัว จนสามารถเสนอความต้องการของชุมชน	๓.๙๘	๐.๘๔๐	มาก
๔.	องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้กำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆร่วมกันกับประชาชน	๔.๑๖	๐.๖๗๗	มาก

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการตัดสินใจ (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรม		ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ระดับ ที่มีผล
๕.	มีการส่งเสริมบทบาทให้สตรีและเยาวชนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อการตัดสินใจในการวางแผนงานโครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด	๔.๑๗	๐.๔๔๓	มาก
๖.	ท่านเคยเข้าร่วมประชุมหรือแสดงความคิดเห็นในการบูรณะ ซ่อมแซม อนุรักษ์ ฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัด	๓.๗๔	๐.๖๑๒	มาก
๗.	ก่อนมีแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ได้มีการนิมนต์พระสงฆ์มาร่วมให้คำแนะนำ ปรึกษาหารือกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด	๓.๗๘	๐.๗๑๕	มาก
ค่าเฉลี่ยภาพรวม		๔.๐๘	๐.๖๑๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประชากรมีความเห็นว่าการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการตัดสินใจ และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ด้านการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ท่านมีความพร้อมในการเสนอข้อมูล ปัญหา ความต้องการแก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อจัดทำแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆ ($\bar{x} = 4.38$ S.D. = 0.539) รองลงมา คือ ท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่มกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อรับทราบนโยบายและตัดสินใจในการวางแผน โครงการและกิจกรรมต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.38$ S.D. = 0.500) รองลงมา คือ มีการส่งเสริมบทบาทให้สตรีและเยาวชนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อการตัดสินใจในการวางแผนงานโครงการและกิจกรรมต่างๆขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$ S.D. = 0.443) รองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้กำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆ

ร่วมกันกับประชาชน ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$ S.D. = 0.677) รองลงมา คือ ประชาชนมีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ สมาชิก หรือผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นการส่วนตัว จนสามารถเสนอความต้องการของชุมชนตนเองได้ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$ S.D. = 0.840) รองลงมา คือ ก่อนมีแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ได้มีการนิมนต์พระสงฆ์มาร่วมให้ คำแนะนำ ปรีกษาหรือกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.78$ S.D. = 0.705) และรองลงมา คือ ท่านเคยเข้าร่วมประชุมหรือแสดงความคิดเห็นในการบูรณะ ซ่อมแซม อนุรักษ์ ฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.74$ S.D. = 0.602) เมื่อพิจารณารายละเอียดในภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$, S.D = 0.618)

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับการ ประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่ม จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการปฏิบัติการ

การมีส่วนร่วมของประชาชนตาม หลักอปธานิยธรรม		ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ระดับ ที่มีผล
ด้านการปฏิบัติการ				
๑.	ท่านเข้าร่วมจัดทำแผนงาน โครงการ และกิจกรรม ต่างๆในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ	4.19	0.454	มาก
๒.	ประชาชนในท้องถิ่นมีความพร้อมเพรียงกันในการร่วม ดำเนินงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มโครงการไปจนจบ โครงการ	4.07	0.247	มาก
๓.	มีการร่วมสร้างแนวทางในการดำเนินงานโครงการและ กิจกรรมต่างๆขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกับ ประชาชน	4.18	0.481	มาก
๔.	เมื่อมีปัญหาในการดำเนินงานส่วนใดส่วนหนึ่ง ท่าน สามารถขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ สมาชิก หรือ ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ตลอดเวลา	4.28	0.662	มากที่สุด

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการปฏิบัติการ (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรม		ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ระดับ ที่มีผล
๕.	องค์การบริหารส่วนจังหวัดเปิดโอกาสให้สตรีและเยาวชนได้แสดงความสามารถในการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมอย่างเต็มที่	๔.๓๘	๐.๕๔๔	มากที่สุด
๖.	การดำเนินงานตามแผนงาน โครงการและกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความสอดคล้องกับการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น	๔.๔๓	๐.๗๔๒	มากที่สุด
๗.	เมื่อมีพระสงฆ์เข้าร่วมโครงการและกิจกรรมต่างๆขององค์การบริหารส่วนจังหวัดย่อมได้รับความน่าเชื่อถือและเป็นเกียรติอย่างมาก	๔.๔๗	๐.๕๑๐	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยภาพรวม		๔.๒๙	๐.๕๒๐	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประชากรมีความเห็นว่าการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการปฏิบัติการ เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ด้านการดำเนินงาน ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.47$ S.D. = 0.510) คือ เมื่อมีพระสงฆ์เข้าร่วมโครงการและกิจกรรมต่างๆขององค์การบริหารส่วนจังหวัดย่อมได้รับความน่าเชื่อถือและเป็นเกียรติอย่างมาก รองลงมา คือ การดำเนินงานตามแผนงาน โครงการและกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความสอดคล้องกับการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.43$ S.D. = 0.742) รองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเปิดโอกาสให้สตรีและเยาวชนได้แสดงความสามารถในการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมอย่างเต็มที่ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.38$ S.D. = 0.544) รองลงมา คือ เมื่อมีปัญหาในการดำเนินงานส่วนใดส่วนหนึ่ง ท่านสามารถขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ สมาชิก หรือ

ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ตลอดเวลา ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.28$ S.D. = 0.662) รองลงมา คือ ท่านเข้าร่วมจัดทำแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่างๆในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$ S.D. = 0.454) รองลงมา คือ มีการร่วมสร้างแนวทางในการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมต่างๆขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกับประชาชน ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$ S.D. = 0.481) และ รองลงมา คือ ประชาชนในท้องถิ่นมีความพร้อมเพรียงกันในการร่วมดำเนินงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มโครงการไปจนจบโครงการ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$ S.D. = 0.247) เมื่อพิจารณารายละเอียดในภาพรวม พบว่าค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.29$, S.D = 0.520)

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการรับผลประโยชน์

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอปทานิยมธรรม		ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ระดับ ที่มีผล
ด้านการรับผลประโยชน์				
๑.	ท่านสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมและรับทราบความต้องการของชุมชนต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ	4.19	0.393	มาก
๒.	ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากแผนงานโครงการและกิจกรรมต่างๆขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอย่างเท่าเทียม	4.07	0.348	มาก
๓.	ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้และปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ และข้อบัญญัติ	4.07	0.764	มาก
๔.	เจ้าหน้าที่ สมาชิก หรือผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเป็นธรรมกับประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาค	3.89	0.650	มาก
๕.	องค์กรสตรีและกลุ่มเยาวชนในจังหวัดได้รับประโยชน์จากแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆ	4.12	0.335	มาก

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการรับผลประโยชน์ (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรม		ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ระดับ ที่มีผล
๖.	ท่านมีความพึงพอใจต่อแผนงาน โครงการและ กิจกรรมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน และโบราณวัตถุ	๔.๐๖	๐.๗๓๑	มาก
๗.	วัดหรือพระสงฆ์ได้รับประโยชน์อย่างมากจากแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆ	๓.๘๐	๐.๖๗๕	มาก
ค่าเฉลี่ยภาพรวม		๔.๐๓	๐.๕๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประชากรมีความเห็นว่าการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการรับผลประโยชน์ เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการรับผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.19$ S.D. = 0.393) คือ ท่านสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมและรับทราบความต้องการของชุมชนต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ รองลงมา คือ องค์การสตรีและกลุ่มเยาวชนในจังหวัดได้รับประโยชน์จากแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$ S.D. = 0.335) รองลงมา คือ ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้และปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$ S.D. = 0.764) รองลงมา คือ ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอย่างเท่าเทียม ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$ S.D. = 0.348) รองลงมา คือ ท่านมีความพึงพอใจต่อแผนงาน โครงการและกิจกรรมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน และโบราณวัตถุขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.06$ S.D. = 0.731) รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่ สมาชิก หรือผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเป็นธรรมกับ

ประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาค ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$ S.D. = 0.650) และรองลงมา คือ วัดหรือพระสงฆ์ได้รับประโยชน์อย่างมากจากแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.80$ S.D. = 0.675) เมื่อพิจารณารายละเอียดในภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.03$, S.D = .557)

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการประเมินผล

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรม		ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D)	ระดับ ที่มีผล
ด้านการประเมินผล				
๑.	องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้เชิญประชาชนเข้าร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ	๔.๑๕	๐.๖๐๐	มาก
๒.	ประชาชนมีความพร้อมเพรียงกันในการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมต่างๆขององค์การบริหารส่วนจังหวัด	๔.๒๓	๐.๕๑๖	มากที่สุด
๓.	การติดตาม ตรวจสอบ และการประเมินผลการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ประชาชนและชุมชนรับรู้รับทราบข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด	๔.๒๓	๐.๕๑๔	มากที่สุด
๔.	องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเป็นธรรมและเปิดเผยข้อมูลแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆให้กับชุมชน	๔.๑๙	๐.๖๘๑	มาก
๕.	เครือข่ายด้านสตรีและเยาวชนได้รับเชิญให้เข้าร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมต่างๆขององค์การบริหารส่วนจังหวัด	๔.๐๔	๐.๔๓๑	มาก

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชากร เกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วน จังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการประเมินผล (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของประชาชนตาม หลักการบริหารนิยธรรม		ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D)	ระดับ ที่มีผล
๖.	ท่านมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการและ กิจกรรมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีใน ท้องถิ่นหลังการดำเนินงานเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว	๔.๑๖	๐.๗๓๒	มาก
๗.	ท่านคิดว่า เมื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ดำเนินงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆเสร็จสิ้นแล้วพระสงฆ์ สามารถเข้าไปพิจารณาตรวจสอบเพื่อความโปร่งใสได้	๔.๓๐	๐.๕๑๓	มาก ที่สุด
ค่าเฉลี่ยภาพรวม		๔.๑๙	๐.๕๗๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประชากรมีความเห็นว่าการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการประเมินผล เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ด้านการประเมินผล ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.30$ S.D. = 0.513) คือ ท่านคิดว่า เมื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ดำเนินงานโครงการและ กิจกรรมต่างๆ เสร็จสิ้นแล้ว พระสงฆ์สามารถเข้าไปช่วยพิจารณาตรวจสอบเพื่อความโปร่งใสได้ รองลงมา คือ ประชาชนมีความพร้อมเพรียงกันในการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานโครงการและ กิจกรรมต่างๆขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.23$ S.D. = 0.516) รองลงมา คือ การติดตาม ตรวจสอบ และการประเมินผลการดำเนินงาน โครงการและกิจกรรม ต่าง ๆ ประชาชนและชุมชนรับรู้ รับทราบข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.23$ S.D. = 0.514) รองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเป็นธรรม และเปิดเผยข้อมูลแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆให้กับชุมชน ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$ S.D. = 0.681) รองลงมา คือ ท่านมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมในการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่นหลังการดำเนินงานเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ค่าเฉลี่ย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$ S.D. = 0.732) รองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้เชิญ

ประชาชนเข้าร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$ S.D. = 0.600) และ รองลงมา คือ เครือข่ายด้านสตรีและเยาวชน ได้รับเชิญให้เข้าร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.04$ S.D. = 0.431) เมื่อพิจารณารายละเอียดในภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$, S.D = 0.570)

๔.๓ รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๒๖ รูป/คน ประกอบด้วย กลุ่มพระสงฆ์ผู้ปกครองคณะสงฆ์/ผู้มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๔ รูป กลุ่มผู้บริหาร สมาชิก และบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน ๑๓ ท่าน กลุ่มผู้นำชุมชน/ประชาชนในเขตพื้นที่ จำนวน ๔ ท่าน และกลุ่มนักวิชาการ/ผู้มีส่วนร่วมเชิงการบริหาร จำนวน ๕ ท่าน มุ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ และข้อที่ ๓ ได้แก่ เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และเพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ได้ร่างรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อนำไปบูรณาการกับหลักอปริหานิยธรรม ๗ ประการ ได้ร่างรูปแบบ ๔ รูปแบบ ได้แก่ ๑.รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอปริหานิยธรรมด้านการตัดสินใจ ๒.รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอปริหานิยธรรมด้านการปฏิบัติการ ๓.รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอปริหานิยธรรมด้านการรับผลประโยชน์ และ ๔.รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอปริหานิยธรรมด้านการประเมินผล ซึ่งทั้ง ๔ รูปแบบ เป็นการบูรณาการ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดเพื่อการยืนยันรูปแบบด้วยเทคนิคการวิจัย ๒ อย่าง ได้แก่ การยืนยันด้วยผลการวิจัยเชิงปริมาณ และการยืนยันด้วยผลการสนทนากลุ่มเฉพาะที่จะนำไปสู่ความชัดเจนในกระบวนการวิจัยได้มากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

๔.๓.๑ รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอปริหานิยธรรมด้านการตัดสินใจ

การตัดสินใจเพื่อการจัดทำโครงการและกิจกรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดจำเป็นต้องอาศัยประชาชนที่เป็นตัวแทนของประชาชนในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้ามาร่วมกันเป็นตัวแทน แต่

ฉะนั้น การได้มาซึ่งคณะกรรมการแต่ละกลุ่มมักจะเจอกับคำถามในหลายประเด็น เช่น คณะกรรมการเป็นตัวแทนในการตัดสินใจในทุกประเด็นได้หรือไม่ ในเมื่อประชาชนได้มอบอำนาจในการตัดสินใจไปแล้วถึงแม้มีโครงการที่ส่งผลกระทบมาสู่ประชาชนก็ตาม หากตัวแทนยินยอมตามนั้นก็ถือว่าประชาชนยินยอมใช่หรือไม่ การที่ตัวแทนเข้าไปสู่คณะกรรมการวางแผนตามโครงการต่าง ๆ ไม่มีส่วนของการรับผลประโยชน์โดยตนเองหรือไม่ มีความตั้งใจทำงานแทนประชาชนอย่างดีที่สุดหรือไม่อย่างไร เป็นต้น ซึ่งจะเห็นว่า การเป็นตัวกลางในลักษณะทางการเมืองย่อมไม่มีอิสระในเชิงการตัดสินใจตามอำเภอใจ เพราะด้านล่างจะมีประชาชนคอยสังเกตการณ์อยู่ หากตัดสินใจบนฐานที่ประชาชนไม่เห็นด้วยจะทำให้เกิดข้อสงสัยและคำติฉินนินทาไปต่างๆ นานา นอกจากนี้การตัดสินใจในรูปแบบคณะกรรมการที่มีผู้มีอำนาจทางการบริหารเป็นประธานจะสามารถแย่งความคิดเห็นอันเป็นสิทธิประโยชน์ของประชาชนโดยตรงได้หรือไม่ หากไม่เห็นด้วยจะทำให้ตนเองตกอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก เพราะส่วนมากเมื่อจัดทำโครงการผู้มีอำนาจในเชิงการบริหารย่อมไม่ต้องการให้ใครมาสอบถาม เสนอแนะ และตรวจสอบการดำเนินโครงการนั้น ๆ อย่างแน่นอน และอีกหลายคำถามที่ยังไม่มีคำตอบต่อประเด็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ที่มีผลกระทบไปสู่ประชาชน เพราะฉะนั้น การบูรณาการที่ผสมผสานการวางแผนตัดสินใจด้วยหลักอุปทานิยธรรมจะช่วยให้เกิดองค์ประกอบได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งมีองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอุปทานิยธรรมด้านตัดสินใจ ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ ๑ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในลักษณะการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งแต่ไม่ใช่ทั้งหมดมาประชุม พบปะพูดคุยกันบ่อย ๆ เพื่อการตัดสินใจร่วมกันในขณะที่ยังคงการบริหารส่วนจังหวัดเป็นหน่วยงานที่มีโครงสร้างขนาดใหญ่ พื้นที่ขนาดใหญ่ ๑ จังหวัด แต่บุคลากรที่จะเข้าไปดูแลมีน้อย จึงทำให้เกิดการบริการประชาชนไม่ทั่วถึง มีพื้นที่ทับซ้อนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปการ การศึกษา และเศรษฐกิจ แม้มีการแบ่งเขตอย่างชัดเจน การติดตามการดำเนินงานด้านการบริหารงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล ยังมีความขัดแย้งกันเพราะผลประโยชน์ไม่ลงตัวจนนำไปสู่การตรวจสอบของหน่วยงานภาครัฐด้วยตนเองมากขึ้น^{๑๔} ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วม องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจจะต้องกำหนดแนวทาง หรือกระบวนการมีส่วนร่วมให้รับทราบโดยทั่วกัน โดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในรูปแบบการปรึกษาหารือ และรับฟังข้อเสนอจากประชาชน โดยมีใช้แต่เพียงตัวแทนไม่กี่คนเท่านั้น มีลักษณะการประชุมวางแผนเพื่อการตัดสินใจดังกล่าวจะต้องไม่ด่วนสรุปความคิดเห็น เพราะจะทำให้ประชาชนเพียงส่วนน้อยรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ จะต้องให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมด้วย ซึ่งประชาชนเหล่านั้น

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายสมเกียรติ ศิริตัน, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

อาจจะพูดไม่เก่ง แต่มีความรู้สึกรักอยากจะทำให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระทำหรือไม่กระทำอย่างหนึ่งใด ในลักษณะดังกล่าวอาจจะแก้ไขได้ด้วยการให้มีการเขียนความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำโครงการในการทำประชาพิจารณ์ของโครงการที่มีความสำคัญหรือโครงการใหญ่ๆ เปิดการรับฟังข้อมูลข่าวสารทุกช่องทาง สำหรับข้อเสนอแนะจากประชาชนพร้อมกับรวบรวมจัดลำดับความสำคัญ และแจ้งให้ประชาชนทราบร่วมกันนำไปสู่ประชาคมระดับชุมชนอีก ๑ รอบเพื่อความชัดเจน

การประชุมกันเนื่องนิตยตามหลักการบริหารนิยธรรมเพื่อการสร้างกระบวนการความชัดเจนในการเนื้อหาสาระและการรับรู้ถึงผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับโดยตรง กระบวนการดังกล่าวมิใช่จะเกิดขึ้นเพียงรอบเดียวเท่านั้น ในขณะที่ข้อจำกัดขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเกี่ยวกับบุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการทำงาน หากจะให้ไปนั่งประชุมร่วมกันก็จะลำบากและเสียเวลาในการประกอบอาชีพของประชาชน เพราะฉะนั้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นผ่านระบบอินเทอร์เน็ต^{๑๔} อย่างเพียงพอก็สามารถเข้ามาทดแทนการทำประชาคมในระดับชุมชนได้ การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ต้องอาศัยช่องทางดังกล่าว และจะต้องสื่อสารไปยังประชาชนให้ชัดเจนถึงเงื่อนไข เช่น การระบุช่วงวัน เวลาในการเปิดแสดงความคิดเห็น การประมวลความคิดเห็นของประชาชนแล้วนำมาสังเคราะห์ สรุปประเด็นจนนำไปสู่ความพึงพอใจในระดับที่ดี ให้เกิดการชื่นชมในการทำงาน แสดงว่าประชาชนมีความพอใจในการวางแผนโครงการนั้น ๆ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมจากประชาชนได้โดยตรง เรียกว่า การประชุมกันบ่อย ๆ

รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในลักษณะการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งแต่มีใช้ทั้งหมดมาประชุม พบปะพูดคุยกันบ่อย ๆ เพื่อวางตัดสินใจร่วมกันจะมี ๒ แนวทางหลัก ๆ ได้แก่ การลงพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการทำประชาคมในระดับชุมชนหรือหมู่บ้านเป็นหลัก ซึ่งต้องลงพื้นที่บ่อยๆ มีการพบปะพูดคุยกับประชาชนบ่อย ๆ มีการเชื่อมความสัมพันธ์แบบทางตรงมากยิ่งขึ้น การมีการรับฟังข้อมูลความเดือดร้อนจากประชาชนอย่างดีที่สุด โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ไม่เจริญมากนักต้องใช้วิธีนี้จึงจะสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น แต่ข้อจำกัดขององค์การบริหารส่วนจังหวัดจะมีในส่วนของบุคลากรที่มีจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบการดูแลประชาชนหรือทำงานตามพื้นที่ต่าง อาจจะล่าช้าและไม่ทันต่อการพัฒนาโครงการ แต่จะได้กำลังใจจากประชาชนมาเป็นหน่วยตอบแทน นั่นก็คือ การปฏิสัมพันธ์หรือความสัมพันธ์ที่ดีนั่นเอง และการเปิดช่องทางสำหรับการสื่อสารจากประชาชนโดยตรงที่มีปัญหาในเชิงการสื่อสาร เพราะเมื่อองค์กรภาพรัฐลงพื้นที่ที่ประชาคมหรือประชาพิจารณ์ ประชาชนส่วนมากไม่ค่อยพูดหรือไม่กล้าพูด ไม่สามารถสื่อสารทางวาจาได้ทำให้ได้แต่ไปร่วมนั่งฟัง นั่งรับรู้แต่ไม่แสดงความคิดเห็นแต่ประการทำให้สูญเสียโอกาสได้ เพราะฉะนั้น การเปิดช่องทางการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ตจะช่วยให้

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายสมัย โพธิทองดี, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, ๘ มกราคม ๒๕๖๐.

ประชาชนสามารถคิด ไตร่ตรองสิ่งที่ตนเองกำลังจะเขียนลงไป หรือสื่อสารไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นประชาชนที่อาศัยในเขตเมืองและสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ง่ายมากกว่าในชนบท และต้องมีการสร้างการปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องจนนำไปสู่กระแสนิยมของประชาชนที่สามารถสื่อสารได้ เมื่อประชาชนแสดงความคิดเห็นแล้ว ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องไม่ทำความคิดเห็นเหล่านั้นไร้ค่า แต่จะต้องแสดงความยินดีในข้อมูลเหล่านั้นด้วยใจจริงพร้อมที่จะนำข้อมูลเหล่านั้นไปพิจารณาโครงการต่างๆ ต่อไป ซึ่งเป็นมิติใหม่ของการทำงานภายใต้ข้อจำกัดด้านประชาชนที่มากขึ้น พร้อมกับการให้ประชาชนให้คะแนนการทำงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอีกด้วย

องค์ประกอบที่ ๒ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในลักษณะความพร้อมเพรียงกันในการตัดสินใจบนพื้นฐานความเป็นพี่เป็นน้อง แต่มีใช้การบริหารเชิงระบบอุปถัมภ์แต่ประการใด หากจะอธิบายในเชิงการบริหารภายใต้ระเบียบกติกาเดียวกันผิดก็ตำหนิลงโทษไปตามกฎหมาย ถูกก็ชื่นชมยินดีมิใช่กลับผิดเป็นถูกหรือกลับถูกเป็นผิดแต่ประการใด ซึ่งผิดกับการบริหารเชิงอุปถัมภ์ที่ปฏิบัติตรงกันข้ามกับสิ่งที่กล่าวมา มีความรัก ความเมตตาปรารถนาดีต่อกัน ถึงแม้ว่าจะไม่เคยมารู้จักมักคุ้นกันมาก่อน แต่จะต้องทำให้เกิดความสนิทที่นำไปสู่การสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน^{๒๐} จะเห็นได้ว่าการทำงานและการบริหารภายใต้แนวคิดความสามัคคีทำให้เกิดความผูกพันพี่น้องในพื้นที่เดียวกัน แม้ว่าจะไม่ใช่เรื่องแต่ภายใต้แนวคิดดังกล่าว ก็สามารถยึดเป็นแนวทางสำหรับการบริหารในการประชุมเพื่อความพร้อมเพรียงกันอย่างชัดเจน โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องมีแนวโน้มถึงการเปิดกว้างทางความคิดและวิถีปฏิบัติที่สอดคล้องกับญาติสนิทมิตรสหายอยู่ตลอดเวลา เพราะการที่ฝ่ายบริหารขึ้นมานั่งตำแหน่งบริหารได้ก็เพราะหมู่ประชาชนทั้งที่รู้จักและไม่รู้จักตนเอง แต่การแสดงตัวตนในการสร้างความสามัคคี ความพร้อมเพรียงก็ด้วยอาศัยแนวคิดการบริหารงานแบบพี่แบบน้อง^{๒๑}

ภาคการบริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะมีบุคลากรที่เป็นข้าราชการประจำ ข้าราชการทางการเมือง และลูกจ้างที่ทำงานอย่างหนัก เพื่อตอบสนองต่อนโยบายทางการบริหารซึ่งแน่นอนว่าหากประสิทธิภาพการทำงานไม่เกิดขึ้นจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ในภาพรวมทั้งหมด^{๒๒} ยิ่งบุคลากรต่างฝ่ายมีความขัดแย้งกันก็ยิ่งลดคุณค่าการทำงานและเพิ่มความไม่ไว้วางใจจากประชาชนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การวางแผนโครงการต่าง ๆ อาจจะเริ่มต้นการพัฒนาความสามัคคีกันภายในองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ได้ก่อนที่จะ

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายวิชาญ ฤทธิธรรม, ประธานสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายจอมศรี ศิริกาล, สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอเมือง เขต ๕, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๒๒} สัมภาษณ์ อาจารย์ ดร.บุรณันท์ บริบูรณ์, อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

ลงพื้นที่ไปสู่ภาคประชาชน เพื่อดำเนินการประชุมวางแผนอย่างกัลยาณมิตรให้มากที่สุด พร้อมทั้งเปิดช่องทางให้กับบุคลากรและประชาชนมีพื้นที่ในการทำงานเป็นเอกภาพให้มากที่สุด นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรที่จะสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกระดับชั้น ตั้งแต่พนักงานระดับต้น กลาง และผู้บริหารระดับสูง เพื่อให้เกิดการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง^{๒๓} อย่างเต็มศักยภาพ เพราะฉะนั้นแนวความคิดการวางแผนโครงการที่ก่อให้เกิดความสามัคคีตามแนวทางพระพุทธศาสนามีประโยชน์มาก ถ้าองค์การบริหารส่วนจังหวัดสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เพราะในหลายพื้นที่สามารถทำงานได้เห็นผลมาแล้ว และเป็นที่ยอมรับของนักวิชาการอย่างมาก อีกทั้งการบริหารงานในองค์กรที่ประกอบด้วยหลักคุณธรรมจะทำให้เกิดประสิทธิภาพ บุคลากรจะทำงานอย่างมีความสุข จนในที่สุดการทำงานของบุคลากรก็จะมีคุณธรรม เข้าใจในบทบาทของตัวเอง อยู่ร่วมกันในองค์กรอย่างมีความสุข^{๒๔} เมื่อมีความสุขก็ไม่แตกต่างไปจากการทำงานในลักษณะการบริหารแบบพี่แบบน้องโดยทั่วกัน เพราะทุกภาคส่วนจะมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการทำงาน มีความรับผิดชอบต่อกันที่มีอำนาจตัดสินใจในระดับที่เหมาะสม^{๒๕}

กล่าวได้ว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในลักษณะความพร้อมเพรียงกันในการตัดสินใจบนพื้นฐานความเป็นพี่เป็นน้องจะช่วยให้เกิดความสามัคคีกันในระดับที่น่าพอใจอย่างมาก และนำไปสู่ความร่วมมือในหลายมิติในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง แต่ถึงอย่างไรก็ตามอาจจะต้องคอยระวังและการควบคุมอำนาจการตัดสินใจบนพื้นฐานของระบบอุปถัมภ์ เพราะจะนำไปสู่ความแตกแยกของกลุ่มต่าง ๆ ในองค์กร รวมไปถึงกลุ่มของประชาชนอีกด้วย และสุดท้ายการดำเนินกิจกรรมจะไม่นำไปสู่ความสำเร็จตั้งแต่การวางแผนโครงการ เพราะฉะนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจจะต้องปรับทิศทางการบริหารจัดการภายในองค์กรในลักษณะการพัฒนาวัดธรรมองค์กรแบบแนวราบมากกว่าแนวดิ่งจะช่วยเกิดความผูกพันฉันมิตรที่จะขยายฐานแนวคิดไปสู่ประชาชน โดยเฉพาะในขณะการประชุมจะต้องมีวัฒนธรรมในลักษณะดังกล่าว มีการตักเตือนกันได้ แนะนำกันได้ ขอร้องเชิงสร้างสรรค์กันได้ ห้ามปรามกันได้ รวมไปถึง การเสนอแนะอย่างมีเมตตาธรรมระหว่างกันให้มากที่สุด จะช่วยพัฒนาและสร้างบรรยากาศในการประชุมวางแผนการดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่น มีความรักความสามัคคีกันในทุกคณะ

องค์ประกอบที่ ๓ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่ไม่มีการกำหนดระเบียบ ปฏิบัติ หรือกติกาอื่นๆ ขึ้นมาใหม่ หรือไม่ทำลายระเบียบ กติกา กฎเกณฑ์ที่มีอยู่เดิม นอกเหนือจากที่ประชุมมีการพิจารณาแล้วเห็นว่า กฎเกณฑ์ กติกา ระเบียบเหล่านั้นล้าสมัย จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยมาก

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายเสน่ห์ บางทราย, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอนาแก เขต ๑, ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระครูสิริเจตยานุกิจ, ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายเชื้อม ภาคภูมิ, กำนันตำบลงมอน อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร, ๖ สิงหาคม ๒๕๕๙.

ยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้จะต้องอยู่ในขอบเขตการรับรู้ร่วมกันทั้งหมด อาจจะมีการขยายเวลาเพื่อการทบทวนสิ่งที่คงไว้ และสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงได้อีกด้วย แต่ทั้งหมดควรจะต้องเปิดช่องทางในการสื่อสารให้มากที่สุด รับฟังเสียงจากประชาชน บุคลากร ภาครัฐและเอกชนทั้งหมดที่แสดงถึงความจริงใจ จริ่งใจในการทำงาน เพราะหากการวางกฎเกณฑ์ กติกา ระเบียบปฏิบัติที่ขัดแย้งกับประชาชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ จะเกิดความยุ่งยากได้ และเกิดความสับสนในหมู่ผู้ปฏิบัติที่ไม่ได้ติดตามข่าวสารขององค์การบริหารส่วนจังหวัด นำไปสู่การขัดขวางและขัดแย้งการดำเนินโครงการนั้น ๆ ได้ และกลายเป็นผู้กระทำผิดไปโดยไม่รู้ตัว หากมองในประเด็นดังกล่าวจะพบสิ่งที่น่าสนใจเกิดดังต่อไปนี้

๑. การบริหารจัดการแผนการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร จะสามารถปรับข้อกำหนดเล็กน้อยๆ ได้ แต่ไม่ควรจะต้องข้อกำหนดหรือกติกาใหญ่ๆ โดยเฉพาะสิ่งที่ประชาชนยึดถือไว้แล้ว

๒. การทำงานบนพื้นฐานของความเข้าใจร่วมกัน หมายถึง ข้อตกลง ข้อกำหนด และระเบียบอื่นๆ ที่ได้ตั้งไว้แล้วทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันอย่างดีที่สุด มีความเข้าใจร่วมกัน ร่วมกันปฏิบัติตามสิ่งที่ตกลงกันไว้ห้ามล่วงละเมิดอย่างเด็ดขาด

๓. การรับรู้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของประชาชนอย่างทั่วถึง กติกา ข้อกำหนด ข้อห้าม สามารถจะเปลี่ยนแปลงได้ แต่ควรสร้างกระบวนการรับรู้อย่างทั่วถึงในข้อมูลการเปลี่ยนแปลง หากประชาชนไม่ยอมเปลี่ยนฝ่ายบริหารจะฝ่าฝืนไม่ได้

๔. ความชัดเจนและเหตุผลที่แท้จริง ถึงแม้โลกและสังคมมีการเคลื่อนไหวข้อมูลและข่าวสารอย่างรวดเร็วที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง แต่กระนั้นการชี้แจงเหตุผลให้เกิดความชัดเจนในหมู่ผู้ปฏิบัติตามจะช่วยลดกระแสการต่อต้านลงไปได้

๕. การปฏิบัติที่มีบรรทัดฐานรองรับ ซึ่งแน่นอนว่า การปฏิบัติงานทุกอย่างย่อมมีกติกา เงื่อนไข ข้อตกลง ข้อห้ามต่าง ๆ ไว้สำหรับการปฏิบัติงาน หากขาดสิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติหลงทางได้ง่ายๆ

๖. การป้องกันความสับสนของประชาชน หากการสื่อสารประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงอาจทำให้เกิดความสับสนในกลุ่มผู้ปฏิบัติตาม ยิ่งเรื่องนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญๆ ก็อย่างยิ่งสร้างความวุ่นวายในชุมชนได้

๗. การสร้างความเชื่อถือ เชื่อใจ และไว้วางใจจากประชาชน ทางฝ่ายคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องมองเห็นกระแสความชื่นชอบในการดำเนินงาน ต้องตระหนักและปฏิบัติตามข้อกำหนดอย่างเคร่งครัด และอย่าทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนลงไป

๘. หากไม่เปลี่ยนแปลงจะเกิดความไม่ทันสมัย การปรับเปลี่ยนกติกา ข้อกำหนด กฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ เป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน แต่การปรับเปลี่ยนจะเข้าสู่กระบวนการอย่างไรให้สำเร็จตามเป้าหมาย คณะผู้บริหารจะต้องให้ความกระจ่างชัดในจุดนี้

๙. สามารถปรับเปลี่ยนแปลงได้เพียงเล็กน้อยได้ แต่หากข้อกำหนดใหญ่ควรมีการปรึกษากัน หมายความว่า หากเป็นข้อกำหนดปลีกย่อยที่ไม่สำคัญมากนักก็ให้มีการเปลี่ยนแปลงในกติกานั้นๆ ได้ เพราะหากล่าช้าจะทำให้โครงการล่าช้าตามไปด้วยก็จะส่งผลเสียต่อการดำเนินโครงการ

กล่าวได้ว่า รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในลักษณะวางแผนตัดสินใจที่ไม่มีการกำหนดระเบียบ ปฏิบัติ หรือกติกาอื่น ๆ ขึ้นมาใหม่ หรือไม่ทำลายระเบียบ กติกา กฎเกณฑ์ที่มีอยู่เดิม จะต้องไม่ เหตุจำเป็นจริง ๆ จึงจะสามารถปรับเปลี่ยนได้ แต่กระนั้นการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้เกิดการรับรู้ร่วมกัน จำเป็นตามไปด้วย จึงต้องสร้างกระบวนการสื่อสารหรือเปิดช่องทางสำหรับการสื่อสารไปยังประชาชนให้ มากยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาจะพบประเด็นปลีกย่อยอีกจำนวนหนึ่งที่สามารถนำไปแนวทางการบริหารจัดการ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้แก่ การบริหารจัดการแผนการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร มีการทำงาน บนพื้นฐานของความเข้าใจร่วมกัน การรับรู้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของประชาชนอย่างทั่วถึง ความชัดเจน และเหตุผลที่แท้จริง การปฏิบัติที่มีบรรทัดฐานรองรับ การป้องกันความสับสนของประชาชน การสร้าง ความเชื่อถือ เชื่อใจ และไว้วางใจจากประชาชน สามารถปรับเปลี่ยนแปลงได้เพียงเล็กน้อย และหากไม่ เปลี่ยนแปลงจะเกิดความไม่ทันสมัย ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่า ยุคสมัยก็จำเป็นและสำคัญไม่ยิ่ง หย่อนกว่ากันที่นำไปสู่ระบบการวางแผนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่นั้นให้มากที่สุด ฝ่าย บริหารมีความจริงใจ มอบความเชื่อถือไว้วางใจให้กับประชาชน ก็อย่างยิ่งสร้างความเอื้อเฟื้อระหว่างกันมาก ยิ่งขึ้นไป จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างประโยชน์สุขให้กับจังหวัดนั้น ๆ ต่อไป

องค์ประกอบที่ ๔ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่มีวัฒนธรรมให้ความเคารพต่อผู้ อาวุโสหรือประธานในสถานที่นั้นๆ โดยเฉพาะความคิดเห็นที่มีต่อโครงการที่มีความแตกต่าง แตกต่างกัน มาก หากมติดการวางแผนโครงการมีปัญหาอาจจะให้ประธานหรือผู้มีอาวุโสเป็นผู้แนะนำ หรือตัดสินใจเลือก อย่างหนึ่งอย่างใด ที่จะสามารถขับเคลื่อนโครงการดำเนินการต่อไปได้อย่างราบรื่น ดังนั้น หลักการ ตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่สำคัญ ถือเป็นหลักการตามระบอบประชาธิปไตย เพราะจะส่งผลต่อคน ส่วนมาก การใช้หลักธรรมเข้ามาบริหารทำให้เกิดธรรมาภิบาล^{๒๖} องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรนำหลัก ธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้กับการบริหารองค์กร เมืองค์ประกอบที่สำคัญ ๖ ประการ ได้แก่

ประการแรก หลักนิติธรรม เป็นการตรากฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับและกติกาต่าง ๆ ให้ ทันสมัยและเป็นธรรม ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและสมาชิก โดยมีการยินยอมพร้อมใจและถือ ปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธินายก, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร (ธ.), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

ประการที่สอง หลักคุณธรรม เป็นแนวทางในการยึดถือและเชื่อมั่น ในความถูกต้องดีงาม โดยการรณรงค์สร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กร ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความอดทน ขยันหมั่นเพียร

ประการที่สาม หลักความโปร่งใส เป็นการกระทำที่ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ โดยการปรับปรุงระบบและกลไกการทำงานขององค์กรให้เกิดความโปร่งใส

ประการที่สี่ หลักความมีส่วนร่วม เป็นหลักการปฏิบัติที่ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญ ๆ ของสังคม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม

ประการที่ห้า หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหาร ตลอดจนคณะข้าราชการ ทั้งฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำ ต้องตั้งใจปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่อย่างดียิ่ง

ประการที่หก หลักความคุ้มค่า ผู้บริหาร ต้องตระหนักว่า มีทรัพยากรค่อนข้างจำกัด ดังนั้น ควรบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๒๗}

ที่กล่าวมาย่อมนำมาซึ่งความไว้วางใจต่อการบริหารจัดการและการเป็นผู้นำที่ดีและสามารถทำหน้าที่ได้ในระดับหนึ่ง แต่การพัฒนาไปสู่การยอมรับจากประชาชนจะต้องพัฒนาตนเองไปอีกอย่างน้อย ๔ ประการ^{๒๘} ได้แก่

ประการแรก คือ ความเชื่อใจ ความมั่นใจ ความคุ้นเคยการเข้าไปมีส่วนร่วมของกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของผู้ใดผู้หนึ่ง คนที่เข้ามาส่วนร่วมจะคิดว่าตนคุ้นเคย เชื่อใจ เป็นกันเอง เพราะฉะนั้น ผู้บริหาร สมาชิก และบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องเข้าหาประชาชน หมายถึง ลงพื้นที่ ไม่ใช่ให้ประชาชนเข้าไปหาแบบระบบราชการ สอบถามทุกข์สุข เป็นกัลยาณมิตร ประชาชนจะมีความสัมพันธ์ที่ดี รู้สึกตนเองมีคุณค่า จึงจะพร้อมเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม เช่น การช่วยตัดสินใจ การเสนอความเห็น การช่วยแรง เป็นต้น

ประการที่ ๒ เมื่อมีข้อแรก ต่อมาประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะการเขียนแผนพัฒนาชุมชนหรือแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด แผนพัฒนามีความสำคัญที่สุด การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ถึงแม้จะมีความรู้หรือไม่มีความรู้เกี่ยวกับแผน เกี่ยวกับการดำเนินโครงการ แต่การเข้ามาเสนอผลดีผลเสียของแผนที่จะเกิดผลกระทบเชิงบวกเชิงลบแก่ตน เช่น องค์การ

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายรัฐพล ฤทธิธรรม, คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๒๘} สัมภาษณ์ อาจารย์ ดร.บุรกรณ์ บริบูรณ์, อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

บริหารส่วนจังหวัดมีนโยบายให้ภาคธุรกิจเข้ามาตั้งโรงรับซื้อของที่เกษตรกรผลิต เพื่อเกษตรกรจะได้ไม่เสียเวลาไปขายที่ไกล ต้องเปลืองงบประมาณค่าน้ำมัน เป็นต้น คนในชุมชนจะรู้ปัญหาของตนดีที่สุด การมีส่วนร่วมคือการเอาหรือไม่เอาโรงงาน เกษตรกรบางคนอาจจะมีประสบการณ์ไปกรีดยางต่างถิ่นและเคยเห็นโรงงานแย่งสร้างมลภาวะ คนชุมชนแถวนั้นมีสุขภาวะไม่ดี เป็นโรคมะเร็งทั้งหมู่บ้าน เกษตรกรกลุ่มนั้นอาจจะช่วยตัดสินใจไม่ให้โรงงานเกิดขึ้นได้^{๒๙} เพราะฉะนั้น การตัดสินใจทำกิจกรรมใดหรือไม่ทำกิจกรรมใด ประชาชนควรเข้ามามีส่วนตั้งแต่การตัดสินใจครั้งแรก ถ้าเกิดโรงงานหรือมีนโยบายมาแล้ว การคัดค้านหรือประท้วงอาจจะไม่ได้ผล การมีส่วนร่วมอย่างแรกที่ควรเป็นคือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในสิ่งที่จะมีผลกระทบกับตนเอง องค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรทำประชาพิจารณ์คนในชุมชน^{๓๐}

ประการที่ ๓ การปรับโครงสร้างขององค์กรปกครองท้องถิ่น ที่เป็นประชาธิปไตย ประชาชนสามารถมีบทบาทในการเสนอแนวทางในการจัดทำโครงการหรือนโยบายการบริหารต่างๆ ได้ ควรเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม และกำหนดทิศทางของการพัฒนาท้องถิ่นได้^{๓๑} ควรมีทัศนคติและค่านิยมในภาครัฐให้ควบคู่ไปกับยุคสมัย เปิดโอกาสให้มีการส่งเสริมคนเก่ง คนดี คนที่มีความรู้และความสามารถ ได้ใช้โอกาสในการแสดงศักยภาพการทำงานได้อย่างเต็มที่^{๓๒}

ประการที่ ๔ การจัดการ การจัดการองค์กรภาครัฐ หรือการจัดการสมัยใหม่ จำต้องเป็นไปตามสถานการณ์ที่ต้องมุ่งที่ความต้องการของประชาชนเป็นหลัก โดยผู้นำต้องมีบทบาทภาวะผู้นำที่ดี^{๓๓} คือ ต้องมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีความรู้ ความสามารถ มีวุฒิภาวะ มีความยุติธรรมและต้องมุ่งการนำเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน ให้ประชาชนและผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การบริหารงาน มีความรับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ^{๓๔}

เพราะฉะนั้น การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อการตัดสินใจที่มีวัฒนธรรมให้ความสำคัญต่อประชาชน ผู้อาวุโสในสถานที่ประชุมต่างๆ ควรมีการสร้างตัวตนในแบบการยอมรับกฎกติกาต่างๆ

^{๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พุฒจักร สิริ, อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๓๐} สัมภาษณ์ อาจารย์ ดร.บุรกรณ์ บริบูรณ์, อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายศิวัช แสงดี, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร อำเภอสว่างแดนดิน เขต ๓, ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายสันติ ไชยศ, รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, ๙ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายอนุสรณ์ โพธิ์ศิริ, รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายวิชาญ ฤทธิธรรม, ประธานสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

เคารพ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในหน่วยงาน หรือในสถานที่ประชุมเพื่อการวางแผน โครงการต่าง ๆ^{๓๕} จนเกิดความรัก ความเมตตา ความสามัคคีในหมู่คณะ การประชุมบ่อยครั้งเป็นการรับฟัง ปัญหาได้มากที่สุด สามารถนำมากำหนดยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาในการบริหารและแก้ปัญหาที่ตรงจุดตรง ประเด็นมากที่สุด หากผู้นำหรือผู้ที่หน้าที่เป็นประธานในสถานที่นั้น ๆ ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี พยายามรับ ฟังปัญหา รับฟังคำแนะนำ รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนด้วยใจจริงย่อมมีผลสะท้อนจิตสำนึกต่อความ รักของประชาชนที่มีต่อผู้นำนั้นๆอย่างแน่นอน อีกทั้งยังสามารถดึงประชาชนเข้ามาส่วนร่วมในการทำงาน เรื่องอื่น ๆ ได้อีกมากมายนานัปการ

องค์ประกอบที่ ๕ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อกำหนดกิจกรรมส่งเสริม ให้พัฒนาบทบาทสตรีและมีการคุ้มครองสตรีในสังคมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจัดทำโครงการในจังหวัดจะ ขาดองค์กรสตรี หรือชมรมที่เกี่ยวกับสตรีไม่ได้ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคม ซึ่งในปัจจุบันมีการ เรียกร้องสิทธิเสรีภาพของสตรีให้มีความเท่าเทียมกัน องค์การบริหารส่วนจังหวัดเองก็ต้องเปิดโอกาสให้ สตรีมีบทบาทมากขึ้นในการพัฒนาสังคมและให้การยอมรับ สิ่งที่สำคัญคือการให้เกียรติ ให้ความปลอดภัย แก่สตรีเพศ^{๓๖}

ประการแรก คือ สตรีถือว่ามีความสำคัญในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมและการส่งเสริม กิจกรรมในการพัฒนาสังคมอย่างมาก ซึ่งถ้าย้อนมองไปถึงในอดีตสตรีถือว่ามีความสำคัญมากต่อการ สร้างชาติไทย แต่ในปัจจุบันเรามักจะได้ยินว่า ผู้ชายเปรียบเสมือนช้างเท้าหน้า ผู้หญิงเปรียบเสมือนช้างเท้า หลัง อันนี้ก็ถือกันมาเป็นหลักปฏิบัติในสังคม ทำให้เหมือนกับบทบาทของสตรีนั้นมีความสำคัญน้อยลง แต่ เมื่อสังคมมีการพัฒนามากขึ้น บทบาทของสตรีก็เริ่มมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งในสมัยก่อนอาจมีการมองข้ามจุดนี้ไป ปัจจุบันประเทศไทยเราเป็นประเทศประชาธิปไตยบทบาทสิทธิ ต่างๆก็ต้องย่อมมีความเท่าเทียมกัน บทบาทสตรีเติบโตขึ้นมาพร้อมกับสิทธิความเสมอภาคของมนุษย์ หลังจากถอดรหัสสังคมที่ระบุสถานะ "ผู้ชาย" กับ "ผู้หญิง" ให้เป็น "อสมการ" ที่มีสองขั้วไม่เท่ากัน ค่อย ๆ ขยับเขยื้อนเข้าสู่ "สมการ" ที่มีเครื่องหมายเท่ากับหรือเท่ากันมากขึ้น ดังนั้นควรให้ความสำคัญต่อบทบาท ของสตรีและเปิดโอกาสให้ได้แสดงความคิดเห็นในเวทีสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรมในการพัฒนาสังคม^{๓๗} เพราะฉะนั้น การจัดทำโครงการในจังหวัดจะขาดองค์กรสตรี หรือชมรมที่เกี่ยวกับสตรีไม่ได้ เพราะเป็นส่วน หนึ่งของการพัฒนาสังคม เป็นตัวขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการเป็นไปได้อย่างราบรื่น และสามารถแสดง

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธิญาณิก, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร(ธ.), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธิญาณิก, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร(ธ.), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายเสน่ห์ บางทราย, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอนาแก เขต ๑, ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๙.

ศักยภาพของตนเองได้เต็มทีนำความสามารถนั้นมาพัฒนาบทบาทหน้าที่อย่างถูกที่ถูกทาง และสร้างบทบาทใหม่ที่มีความสำคัญกับสังคมได้

สตรี กล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศในแทบทุกด้าน อีกทั้งยังต้องแบกรับภาระงานบ้าน ดูแลบุตร จัดหาอาหาร ดูแลสุขภาพของสมาชิกภายในครอบครัว เมื่อเกิดการเจ็บป่วย สตรีเป็นผู้ให้ความรักและความอบอุ่น ชัดเภา สักสอน รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับคนในครอบครัว ในอดีตจะมีค่านิยมของคนไทยว่าสตรีจะต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน แต่สำหรับในปัจจุบันค่านิยมเหล่านั้นได้เปลี่ยนไป สตรีกับบุรุษมีความเสมอภาคกัน แม้ว่าสังคมจะหมุนเปลี่ยนไปตามกาลเวลา แต่กิจกรรมและบทบาทของสตรีในแต่ละด้านยังคงมีความสำคัญเสมอมา สตรีเป็นผู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะพลังของสตรีมีถึงครึ่งหนึ่งของพลังมนุษย์ทั้งโลก แต่ได้ถูกละเลยในการนำศักยภาพที่มีอยู่มาให้เป็นประโยชน์ ซึ่งครึ่งหนึ่งสตรีพยายามที่จะยกระดับเรื่องสิทธิและความเสมอภาค เพื่อแสดงออกถึงบทบาทและศักยภาพของสตรี ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างงานและเสนอแนะแนวทางในการสร้างความเจริญให้กับสังคมและประเทศชาติ พัฒนาศักยภาพในการพัฒนาดังนั้น บทบาทของสตรีจึงมีความสำคัญและสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้

ประการที่สอง การคุ้มครองสตรี มิให้มีการกดขี่ข่มเหงรังแก สังคมไทยดั้งเดิมไม่ได้วางรากฐานความเป็นประชาธิปไตยที่ทุกคนเสมอภาคกัน ระบอบประชาธิปไตยเพิ่งเข้ามาภายหลัง^{๓๘} ในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยอดีตเรื่อยมาสภาพของสตรีไทย ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม สตรีมักถูกมองเป็นสิ่งที่ด้อยคุณค่าไร้ความสามารถ ถูกกดขี่ ข่มเหง และกีดกัน ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ไม่มีสิทธิ บทบาท ฐานะใดในทางสังคม ไม่ได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมผู้ชาย ทั้งที่สตรีเองก็เป็นมนุษย์เช่นเดียวกันกับผู้ชาย และสภาพความเป็นมนุษย์นั้นมีอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน โดยไม่คำนึงถึง เพศ วัย สัญชาติ ศาสนา ทั้งยังเป็นสาระสำคัญตามธรรมชาติความเป็นมนุษย์ ที่ไม่อาจพราก หรือ ทำให้สูญหายไป ด้วยวิธีการใดๆ การไม่เคารพในสิทธิสตรี ตลอดจนการเลือกปฏิบัติต่อผู้เป็นสตรีนั้น แต่เดิมอาจเป็นเพราะสภาพสังคมสมัยโบราณที่มีการถือปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยที่ผู้ชายจะมีความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บทบาทของสตรีลดลง ในปัจจุบันนั้นสตรีเองก็ได้รับการศึกษาขั้นสูง มีความสามารถและมีบทบาทสำคัญอย่างมากทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ทำให้สิทธิสตรีได้รับการยอมรับและได้รับการคุ้มครองในด้านต่างๆมากมาย^{๓๙}

^{๓๘} สัมภาษณ์ อาจารย์ ดร.บุรกรณ์ บริบูรณ์, อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นางวารุณี สาขามูละ, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลพรรณา อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร, ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

เพราะฉะนั้น การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจเพื่อกำหนดกิจกรรมส่งเสริมให้พัฒนาบทบาทสตรีและมีการคุ้มครองสตรีในสังคมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจัดทำโครงการในจังหวัดจะขาดองค์กรสตรีหรือชมรมที่เกี่ยวกับสตรีไม่ได้ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคม การวางแผนทุกโครงการจะต้องมีประชาชน การวางแผนคือความพยายามที่จะคาดคะเนเวลาและค่าใช้จ่ายที่จะใช้ในการดำเนินงานโครงการใดโครงการหนึ่ง รวมทั้งประโยชน์ที่จะได้รับการวางแผนโครงการ รวมไปถึงขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมที่จะต้องทำโดยให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการร่วมกัน แต่จะจัดในรูปแบบและลักษณะใดก็ขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นผู้กำหนด เพราะการจัดการวางแผนโครงการจะต้องวางแผนในรายละเอียดให้มากก่อนที่จะเริ่มดำเนินงานจริง และเมื่อดำเนินการจริงๆ แล้วควรจะต้องติดตามและควบคุมให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ด้วย โดยอาศัยตัวแทนของประชาชนทุกเพศ วัย สัญชาติ ศาสนา ที่มีความเกี่ยวข้อง เพื่อที่จะให้สอดคล้องกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม เพราะฉะนั้น การจัดทำโครงการในจังหวัดจะขาดองค์กรสตรี หรือชมรมที่เกี่ยวกับสตรีไม่ได้เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคม เป็นตัวขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการเป็นไปได้อย่างราบรื่น และสามารถแสดงศักยภาพของตนเองได้เต็มที่นำความสามารถนั้นมาพัฒนาความเจริญของชุมชนได้ ดังนั้น บทบาทของสตรีจึงมีความสำคัญและสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้

องค์ประกอบที่ ๖ สถานที่ประชุมในการตัดสินใจควรมีการสร้างและปรับปรุงความสวยงามในสิ่งที่ประชาชนให้การเคารพบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองเพื่อให้มีวิถีปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด มีแนวทางว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องมีความเข้าใจประชาชนให้มากที่สุด ทั้งในเรื่องของปัญหา ความเดือดร้อน และสิ่งที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ ความศรัทธา ความเชื่อให้ สอดคล้องกับการพัฒนาในปัจจุบัน^{๔๐} เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมริเริ่มกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^{๔๑} ซึ่งสิ่งเหล่านี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องมีการส่งเสริม พัฒนาปรับปรุงให้คงอยู่กับประชาชนตลอดไป และอีกประการหนึ่งที่จะต้องส่งเสริมและรักษาไว้ให้ดี ก็คือวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของประชาชนในชุมชนนั้นๆ สิ่งที่ประชาชนหวงแหนและอยากให้เกิดขึ้นก็คือการมีนโยบายหรือโครงการในการส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น ซึ่งมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชน โดยจะช่วยปลูกฝังจิตสำนึกให้คนรุ่นหลังรักท้องถิ่นของตนเอง โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและ

^{๔๐} สัมภาษณ์ นายณัฐกานต์ ไชยรบ, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร อำเภอสว่างแดนดิน เขต ๒, ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๔๑} สัมภาษณ์ นายทองใส ภาควณิ, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลดงมอน อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร, ๖ สิงหาคม ๒๕๕๙.

ส่งเสริมสนับสนุนศิลปวัฒนธรรม^{๔๒} ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น วัฒนธรรมประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง งานประเพณีแข่งเรือ งานประเพณีไหลเรือไฟ การพ้อนรำหางนกยูง งานรวมเผ่าไทยมุกดาหาร มะขามหวานชายโขง ประเพณีสงกรานต์และวัฒนธรรมประเพณี ลอยกระทง ให้อยู่คู่กับชาวจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย ๓ จังหวัด ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม และองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหารตลอดไป ดังเช่น สุภาชิตธรรมเนียมไทยแท้แต่โบราณที่คนไทยเชื่อว่า ประเพณีไทยไทยแท้แต่โบราณ ใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ ความเชื่อเช่นนี้ตกทอดอยู่ในวัฒนธรรมไทยมาเป็นเวลานาน การจัดการเรื่องประชุม การประสานงานถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมากต่อการจัดทำโครงการทำให้เกิดประสิทธิภาพในองค์กรนั้น จะต้องมียุคคลในแต่ท้องถิ่นที่สามารถเป็นตัวแทนตัวเสริมกันได้โดยสามารถทำงานแทนกันได้ ในการจัดการประชุมจะต้องให้สอดคล้องกับชุมชนและหมู่บ้าน และทำให้เข้ากับระบบการวางแผนที่จะผ่านตัวแทนที่เรียก คณะกรรมการหมู่บ้าน บางครั้งการวางแผนการกำหนดนโยบายหรือการบริหารจัดการต่างๆภายในองค์กร จำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายร่วมด้วย แต่สิ่งหนึ่งที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องคำนึง คือ ขีดความรู้ความสามารถของประชาชนด้วย ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้^{๔๓} มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมได้แต่จะให้ประชาชนเป็นผู้กำหนดหรือออกแบบคงจะยาก เพราะประชาชนยังไม่มีศักยภาพเพียงพอ แต่ที่สำคัญคือประชาชนต้องรู้เห็นและมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนร่วมกันกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการจัดการบริหารโครงการนั้นๆ

เพราะฉะนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องรู้จักกาลเวลาที่เหมาะสมว่าจะปฏิบัติภารกิจ เวลาใดและประชาชนจะได้รับข้อมูลอย่างไรในการสร้างและปรับปรุงความสวยงามในสิ่งที่ประชาชนให้การเคารพบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองเพื่อให้มีวิถีปฏิบัติเป็นแนวเดียวกันที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ถ้าเกิดปัญหาขึ้นมาก็คจะเป็นปัญหาใหญ่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา^{๔๔} เพราะวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชน หากมีความเสียหายมันจะมีผลเสียต่อจิตใจของคนในชุมชนและประชาชนที่ให้การเคารพนับถือ ซึ่งถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ดังนั้น ผู้นำท้องถิ่นจะต้องมีการ

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายศิวัช แสงดี, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร อำเภอสว่างแดนดิน เขต ๓, ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๔๓} สัมภาษณ์ นายเชียวชาญ อินทริง, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอศรีสงคราม เขต ๓, ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๔๔} สัมภาษณ์ นายดาบชัย หัตถสา, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอนาหว้า เขต ๒, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

วางแผนมาเป็นอย่างดี เช่น เปิดรับสมัครผู้มีจิตอาสา เพื่อให้การปฏิบัติงานของท้องถิ่นมีความราบรื่นไปด้วยดี ผู้นำควรสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนผู้มาเข้าร่วมรับฟังในการประชาสัมพันธ์กับกิจกรรมที่เกิดขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อถือและปฏิบัติตามเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ประการที่ ๗ ความเป็นผู้มีคุณธรรมหรือผู้ที่ประชาชนให้การยอมรับ ให้การเคารพนับถือเข้าร่วมประชุมในการตัดสินใจ องค์การบริหารส่วนจังหวัดถือเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการการดูแลการจัดสรรงบประมาณถือเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินโครงการและกิจกรรม หากจะให้การดำเนินโครงการและกิจกรรมสำเร็จจะต้องมีการจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมและเพียงพอ ดังนั้น จะต้องคำนึงถึงการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ และให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม มีความคุ้มค่าและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดีขึ้น^{๔๕} การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในเรื่องการดูแลพระสงฆ์ควรดูแลและจัดสวัสดิการที่เหมาะสมให้แก่พระสงฆ์ มีสวัสดิการสังคมในลักษณะกว้าง ๆ แบ่งเป็น ๗ ด้าน ได้แก่

๑. ด้านการศึกษา สวัสดิการที่จัดไว้เพื่อการส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ความชำนาญในการทำงาน เช่น ให้การสนับสนุนการศึกษาสำหรับพระสงฆ์ การจัดอบรมสัมมนาเชิงวิชาการ การจัดให้มีห้องสมุดสำหรับพระสงฆ์เพื่อการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเป็นการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

๒. สุขภาพอนามัย คือ สวัสดิการที่องค์กรให้ความช่วยเหลือสำหรับพระสงฆ์ที่เจ็บป่วยในขณะที่เป็นบุคลากรของวัดโดยช่วยเหลือในด้านค่าใช้จ่ายการรักษาพยาบาลในระดับหนึ่ง มีการดูแลสุขภาพอนามัยของพระสงฆ์ในลักษณะการจัดให้มีการตรวจร่างกายประจำปีขึ้น การจัดห้องพยาบาลประจำวัด การจัดพยาบาลและแพทย์มาให้คำปรึกษา

๓. ที่อยู่อาศัย คือ การบำรุงรักษาศาสนสถาน อาคาร กุฏิ เสนาสนะที่พักอาศัย

๔. ศาสนสมบัติ คือ สนับสนุนและส่งเสริมให้มีกิจกรรมตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นอันดีงาม

๕. ความมั่นคงทางสังคม คือ สวัสดิการที่จัดให้เพื่อช่วยเหลือพระสงฆ์โดยธรรมวัดตั้งมูลนิธิหรือกองทุนขึ้นมาช่วยเหลือพระสงฆ์โดยเฉพาะ

๖. บริการสังคม ทางวัดจัดตั้งกองทุนสำหรับช่วยเหลือสังคมประชาชนที่ยากไร้ประสบภัยพิบัติอยู่แล้วหรือโดยการอบรมสั่งสอน คุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน

๗. นันทนาการ ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการจัดสนทนาธรรม มีศาลาปฏิบัติธรรมเจริญวิปัสสนากรรมฐานในวาระโอกาสต่างๆที่สำคัญหรือวันสำคัญทางศาสนา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยตรง

^{๔๕} สัมภาษณ์ นายยุทธเดช ศรีพรหมทัต, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร อำเภอพรรณานิคม เขต ๓, ๘ มกราคม ๒๕๖๐.

เพื่อให้ชีวิตของประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย^{๔๖} ควรมีการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดธรรมาภิบาลในองค์กร และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริการงานขององค์กรบริหารส่วนจังหวัด^{๔๗}

การบริหารจัดการขององค์กรบริหารส่วนจังหวัด ในเรื่องผู้สูงอายุ องค์กรบริการส่วนจังหวัดควรมีการให้สวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ควรจะมีสวัสดิการหลักๆอยู่ ๓ ด้าน ได้แก่

ด้านสวัสดิการสุขภาพอนามัย ให้การรักษาพยาบาลแบบให้เปล่าแก่ผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้หรือมีรายได้น้อย ในสถานพยาบาลของรัฐ ให้ค่าตอบแทนพิเศษและสวัสดิการแก่บุคลากรที่เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ

ด้านสวัสดิการสาธารณูปโภคในการดำรงชีวิตประจำวัน จัดสำรองที่นั่งพิเศษสำหรับผู้สูงอายุบนรถโดยสารประจำทาง รถไฟ และเรือ ลดอัตราค่าโดยสารรถประจำทาง รถไฟ และเรือ ในที่สาธารณะให้จัดทำราบบันไดทางเดินและราวห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ

ด้านสวัสดิการเกี่ยวกับที่พักอาศัย สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และนันทนาการ การให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนอย่างมีคุณภาพ^{๔๘} จัดหาและจัดสร้างอาคารที่อำนวยความสะดวกต่อผู้สูงอายุ และให้มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับครอบครัวผู้สูงอายุ จัดบริการที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยหรือไม่มีรายได้และ ไม่มีผู้อุปการะ สนับสนุนหน่วยงานเอกชนในการจัดสร้างที่พักอาศัยตามความต้องการ และความเหมาะสมของผู้สูงอายุ จัดบริเวณและอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับการออกกำลังกาย และการพักผ่อนหย่อนใจสำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ การบันเทิง และการพักผ่อน หย่อนใจ

เพราะฉะนั้น การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักอภิปรายธรรม ต้องมีการกำหนดไว้ในแผนการบริหารที่จะให้การอารักขาคุ้มครอง ปกป้องสมาชิกของเครือข่าย ทั้งในการกำกับติดตามดูแลอำนวยความสะดวกให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างราบรื่น ไม่ติดขัด คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และส่งเสริมระบบคุณธรรมรวมไปถึงการพิจารณาความดีความชอบ มีมาตรฐานในการปฏิบัติที่เสมอภาคกัน ในการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดองค์กร การรับมอบหมายงาน การประสานงาน และการควบคุมดูแลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมและส่งเสริมระบบคุณธรรม จริยธรรมขององค์กร

^{๔๖} สัมภาษณ์ นายสามารถ อัยกร, ประธานสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

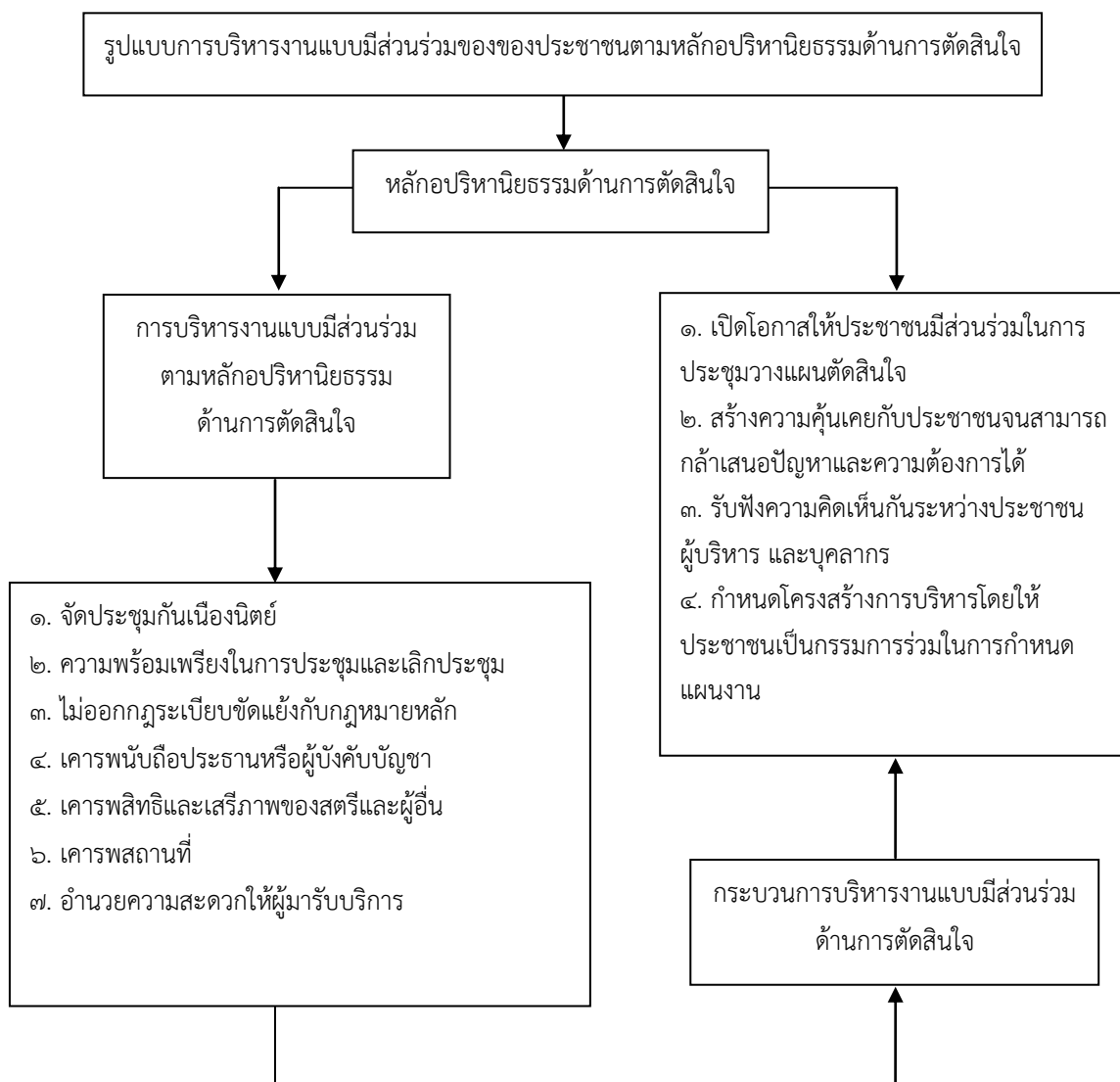
^{๔๗} สัมภาษณ์ นายสิน อินทสิทธิ์, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๖ ตำบลคำตากกล้า อำเภอคำตากกล้า จังหวัดสกลนคร, ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๔๘} สัมภาษณ์ นางวารุณี สาขามูละ, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลพรรณา อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร, ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

จัดสวัสดิการค่าตอบแทนที่เหมาะสม มีบรรทัดฐานและมาตรการในการควบคุมดูแลที่กำหนดไว้ในระเบียบข้อบังคับขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้การสนับสนุนงบประมาณในการประชุมพระสังฆาธิการ การสนับสนุนงบประมาณสมทบทุนกับทางสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เพื่อจัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนและอบรมเยาวชน สนับสนุนการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคลากรและประชาชนในองค์กรที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่งเสริมให้ชุมชนหรือประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนในการดำเนินการและแก้ไขปัญหาด้วยกัน^{๔๙}

^{๔๙} สัมภาษณ์ นายสิน อินทรสิทธิ์, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๖ ตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร, ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

แผนภาพที่ ๔.๑ : รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรมด้านการตัดสินใจ

๔.๓.๒ รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอปธานิธรรมด้านการปฏิบัติการ

การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักอปธานิธรรมด้านการปฏิบัติการ การดำเนินการโครงการและกิจกรรมที่ได้วางแผนร่วมกันจากภาคส่วนต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน ควรมีการพัฒนาศักยภาพการบริหารงาน มีการวางแผนงานระยะยาว และวางแผนงานที่นำองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศในอนาคตได้^{๕๐} ดังนั้น การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเป็นสิ่งจำเป็นในการขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรม เพื่อดำเนินการจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมาก เพราะหากบุคลากร และประชาชนไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการดังกล่าวจะทำให้ขาดความรู้ที่จะเข้าไปดำเนินงาน ดังนั้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอปธานิธรรมจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงศักยภาพตามข้อจำกัดของประชาชนอย่างเต็มที่เข้าใจให้มากที่สุด ไม่ใช่หวังเพียงงบประมาณในการจัดทำโครงการเท่านั้น จึงจำเป็นต้องดึงแนวร่วมจากภาคประชาชนเข้ามาให้มากที่สุด การดำเนินงานดังกล่าวย่อมแสดงถึงพลังที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสำเร็จร่วมกัน มีการทำงานภายใต้ความพร้อมเพรียง การส่งเสริมกลุ่มอาสาสมัครฝ่ายสตรีเข้าร่วมดำเนินงานเพราะหากมีแต่ผู้ชายบางครั้งอาจจะเกิดอุปสรรคบางอย่างได้ แต่กลุ่มสตรีสามารถเข้ามาเติมเต็มให้การดำเนินงานตามโครงการสำเร็จตามเป้าหมาย

ประการที่ ๑ การประชุม พบปะพูดคุยกันบ่อย ๆ เพื่อการตัดสินใจดำเนินการร่วมกัน การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอปธานิธรรมด้านการปฏิบัติการตามโครงการที่ได้วางแผนร่วมกันจากภาคส่วนต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน การประชุมพบปะให้คำปรึกษา และเข้าใจเรื่องราวสิ่งที่จะกระทำให้เกิดขึ้น ควรพัฒนาโครงสร้างองค์การ ให้มีความชัดเจนเข้าใจแบบง่าย ๆ ไม่มีลำดับชั้น ลดความเป็นทางการเกินไป และกระจายอำนาจให้พนักงานที่ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการทำงาน และส่งเสริมหลักคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในองค์กร และมีความรับผิดชอบ พร้อมกับมีอำนาจตัดสินใจในระดับที่เหมาะสม^{๕๑} ไม่ให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตัดสินใจเอง โดยที่ไม่ได้รับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานอื่นหรือประชาชน ก็จะทำให้โครงการต่างๆที่จะเกิดขึ้นสามารถบรรลุเป้าหมายได้ เพราะบางที่ประชาชนเองไม่เห็นด้วยกับโครงการที่อาจเกิดขึ้น และต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินการ โดยให้ส่วนราชการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ พระสงฆ์ ประชาชนทั่วไป ได้เข้าร่วมประชุม รับทราบกฎ ระเบียบ เพื่อ

^{๕๐} สัมภาษณ์ นายทองใส ภาควณิ, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลดงมอน อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร, ๖ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นายจอมศรี ศิริกาล, สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอเมือง เขต ๕, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

ประกอบเป็นข้อดีข้อเสียในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นของคนทุกกลุ่ม^{๕๒} โดยใช้หลักหลักการปกครองแบบธรรมาธิปไตย^{๕๓} เพราะฉะนั้น หลักการปกครองแบบธรรมาธิปไตยควรนำไปใช้ในทุกระดับของสังคมทั้งองค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชน เพื่อความโปร่งใส และเพื่อความก้าวหน้าของสังคมและประเทศชาติ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม การประชุมจำเป็นหรือไม่ แน่แน่นอนทุกคนในองค์กรต้องตอบว่า “จำเป็น” แต่เราจะทำอย่างไรให้การประชุมที่เป็นสิ่งจำเป็นนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การประชุมเป็นสิ่งที่ทุกคนอยากจะเข้าไปมีส่วนร่วม เพราะการประชุมเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อการขับเคลื่อนขบวนการจัดการภายในองค์กรร่วมกับภารกิจที่ดีต่อสาธารณะในพื้นที่ให้ตรงตามภารกิจที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และต้องอาศัยทรัพยากรในการบริหารจัดการที่สำคัญ คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ความคิดเห็น รวมถึงวิธีการ กระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งรวมถึงความพร้อมของทรัพยากรเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

การมีส่วนร่วมในการประชุมพบปะ ปรีกษาหาหรือกัน เพื่อที่จะทำให้การดำเนินภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่วางไว้ อย่างไรก็ตามองค์กรจะดำเนินกิจกรรมไปถึงจุดหมาย เป้าหมายได้นั้นจะต้องอาศัยงบประมาณหรือทุนสนับสนุนอย่างเพียงพอในการบริหารจัดการ การทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วม การเอาใจใส่ การติดตาม การลงพื้นที่บ่อย ของหน่วยงานในองค์การบริหารส่วนจังหวัด^{๕๔} ถ้าหากทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมีคุณภาพ ก็จะเป็นปัจจัยส่งเสริมให้การดำเนินโครงการและกิจกรรมนั้นๆ เกิดสัมฤทธิ์ผลได้

ดังนั้น กระบวนการดูแล สนับสนุน เอาใจใส่ ควรส่งเสริมอย่างจริงจังเพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพขององค์กร หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาชน การสร้างมาตรฐานใหม่ การประชุม พบปะพูดคุยกันบ่อยๆ^{๕๕} เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ตัดสินใจดำเนินการร่วมกัน^{๕๖} มีการบริหารจัดการที่ดี มีระบบฐานข้อมูลที่ดี มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีความน่าเชื่อถือมีการปรับฐานข้อมูลตลอดเวลา ติดตามความต่อเนื่องของข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำมาใช้ปฏิบัติจริงได้ มีการสร้างความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมที่ให้ความรู้ มีทัศนคติด้านบวก มีส่วนร่วมกันวางแผนดำเนินงาน มีแนวทางในการบริหารจัดการองค์กร มีความสามัคคี มีการรวมกลุ่มของหน่วยงานด้านต่างๆ มีการประชุมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ประสบการณ์ เสนอแนะข้อคิดเห็น มีการปรับปรุง

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายสมเกียรติ ศิริตัน, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระครูสิริเจติยานุกิจ, ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๕๔} สัมภาษณ์ อาจารย์ ดร.บุรกรณ์ บริบูรณ์, อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นายสามารถ อัยกร, ประธานสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๕๖} สัมภาษณ์ นายสันติ ไชยยศ, รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, ๙ สิงหาคม ๒๕๕๙.

แก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการประสานความสัมพันธ์ที่ดีซึ่งกันและกันในรูปแบบที่มีตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วม การบริหารจัดการโครงการแต่ละโครงการจะทำให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเข้มแข็งเป็นเลิศในอนาคตได้ การประชุมในแต่ละครั้งขององค์กรถ้ามีการช่วยกันดูแล เสนอแนะแนวคิด วิธีการที่จะพัฒนาระบบรูปแบบให้ดียิ่งขึ้นจะต้องนำไปปฏิบัติได้จริง และสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่หลังจากได้ลงมือปฏิบัติก็จะเกิดแนวปฏิบัติที่ดีต่อไปในอนาคต มีการปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น สร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องตลอดเวลา ต้องอาศัยการร่วมมือกันของทุกคนภายในและภายนอกองค์กรรวมถึงประชาชนในท้องถิ่น มีการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมเป็นแนวทางในการรวมตัวเป็นทีม และมีความสามัคคีทำกิจกรรมร่วมกันอย่างเข้มแข็ง พัฒนาการอย่างต่อเนื่อง กำหนดแนวทางป้องกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในองค์กร การประชุมแต่ละครั้งมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของแต่ละฝ่าย มีสัมพันธภาพ มีการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภายในองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้บริหารที่ดีจะต้องมีแนวคิดในการทำงานเป็นทีม หรือเกิดการแบ่งกันปฏิบัติหน้าที่ มีความสามัคคีในหมู่คณะระหว่างบุคลากรในองค์กร

เพราะฉะนั้น การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเพราะการประชุมเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เกิดความพร้อมในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน การจัดทำและดำเนินโครงการให้เป็นรูปธรรมก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนอย่างมีคุณภาพ^{๕๗} นำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของหน่วยงานในองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีการรวมกลุ่มของแต่ละฝ่ายของหน่วยงานด้านต่างๆ มีการประชุมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ประสบการณ์ เสนอแนะข้อคิดเห็น มีการปรับปรุงแก้ไขแนวทางปฏิบัติให้เกิดความชัดเจน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการประสานความสัมพันธ์ที่ดีซึ่งกันและกันในรูปแบบที่มีตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโครงการแต่ละโครงการส่งผลให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเข้มแข็งเป็นเลิศในอนาคตได้ อย่างไรก็ตามองค์กรจะดำเนินกิจกรรมไปถึงจุดหมาย เป้าหมายได้นั้น จะต้องอาศัยงบประมาณหรือทุนสนับสนุนอย่างเพียงพอในการบริหารจัดการองค์กร การทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วม การเอาใจใส่ การติดตาม การลงพื้นที่บ่อยๆของหน่วยงานในองค์การบริหารส่วนจังหวัด ถ้าหากทรัพยากรมนุษย์ของหน่วยงานในองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีคุณภาพ ก็จะเป็นปัจจัยส่งเสริมให้การดำเนินโครงการและกิจกรรมเกิดสัมฤทธิ์ผลได้ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความคุ้มค่า และคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดีขึ้น^{๕๘}

^{๕๗} สัมภาษณ์ นางวารุณี สาขามูละ, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลพรรณา อำเภอพรณานิคม จังหวัดสกลนคร, ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นายยุทธเดช ศรีพรหมทัต, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร อำเภอพรณานิคม เขต ๓, ๘ มกราคม ๒๕๖๐.

ประการที่ ๒ ความพร้อมเพรียงกันในการวางแผนดำเนินการบนพื้นฐานความเป็นพี่เป็นน้อง การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในเรื่องของการมีส่วนร่วม โดยใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอปหิธานิธรรมด้านการปฏิบัติการ ควรปฏิบัติตามหลักอปหิธานิธรรมองค์กรนั้นๆ จะมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นทำให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้น เคารพรักษากฎระเบียบ กติกา หรือนโยบาย การบริหารจัดการของผู้นำในองค์กร^{๕๙} ในส่วนนี้มี จะเห็นว่าความสำคัญของการบริหารจัดการโครงการต่างๆ ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ดำเนินการมา สิ่งที่สำคัญที่หน่วยงานหรือองค์กรหลักควรที่จะต้องคำนึงถึงก็คือในเรื่องของความพร้อมเพรียง ถ้าพูดถึงความพร้อมเพรียงถือว่าเป็นปัจจัยหลัก เหมือนกับว่าบ่งบอกถึงความสามัคคีขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น ๆ ความพร้อมเพรียงระหว่างส่วนราชการหน่วยงานภาครัฐต่างๆ และรวมไปถึงประชาชน จะต้องมีความร่วมมือให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ความพร้อมเพรียงขององค์กรประชาชนมีการจัดประชุมกับภาคประชาชนบ่อยๆ เพื่อให้องค์กรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดได้เข้าใจเจตนารมณ์ของประชาชนมากที่สุดและเข้าใจปัญหาเข้าถึงปัญหาของประชาชน^{๖๐} มันก็เหมือนกับว่าเป็นฐานของบ้านก็คือคือ มีเสาบ้านที่แข็งแรงก็มีความพร้อมในเมื่อองค์กรหลักหรือว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความพร้อมที่จะดำเนินการในการทำโครงการต่างๆ ก็จะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ โดยเฉพาะในเรื่องของความพร้อมเพรียงจะต้องให้ความสำคัญเพราะเปรียบเสมือนความสามัคคีขององค์กรเพราะการทำงานกับหน่วยงานอื่นๆ หรือทำงานกับประชาชนที่มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้รู้หรือว่าคนที่เรียนจบสูงหรือว่าผู้ที่ป็นหัวหน้าทำให้ความคิดซึ่งบางเรื่องอาจมีความแตกต่างกัน ดังนั้นถ้าการประชุมมีความพร้อมเพรียงพร้อม จะเสนอประเด็นหรือร่วมกันแสดงความคิดเห็น ถ้าหากว่าความคิดเห็นระหว่างผู้นำกับประชาชนเป็นไปในทิศทางเดียวกันมันก็จะทำให้เกิดความพร้อมเพรียง ความปรองดอง ความมีน้ำใจที่กลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันนี้ถือว่าเป็นกำลังอันสำคัญที่จะทำให้โครงการต่างๆ ได้ดำเนินไปอย่างรวดเร็วแล้วก็บรรลุเป้าหมาย จะเห็นได้ว่าความพร้อมเพียงหรือว่าความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก็จะทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันที่จะรักษาและพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองทุกคนมีความคิดจิตใจและประพฤติปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ก็จะทำให้ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน และสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ก็คือในเรื่องของการวางแผนการทำงานทุกอย่างหรือว่าหน่วยงานหลักที่จัดตั้งโครงการจะต้องมีการวางแผนลงพื้นที่ตรวจสอบปัญหา

^{๕๙} สัมภาษณ์ นายจอมศรี ศิริกาล, สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอเมือง เขต ๕, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๖๐} สัมภาษณ์ นายสามารถ อัยกร, ประธานสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

ผลกระทบที่อาจจะตามมาจากการวางแผนจะต้องมีการวางแผนร่วมกับคนในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกัน การประชุมร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดและภาคประชาชนรวมถึงหน่วยงานต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องก็ต้องมาพบปะพูดคุยกัน และร่วมกันตัดสินใจบนพื้นฐานความเป็นพี่น้องกับคือทักทายไม่ว่าจะเป็นส่วนงานระดับสูงส่วนงานระดับย่อยและภาคประชาชนทุกคนมีสิทธิ์ที่จะแสดงความคิดเห็น และยึดหลักประชาธิปไตย^{๖๑} คือความคิดเห็นส่วนใหญ่เป็นหลักเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งความเดือดร้อน และถ้าหากว่ามีการตกลงกันได้การจัดทำโครงการต่างๆที่อาจจะเกิดขึ้นก็สามารถบรรลุเป้าหมายได้ เพราะทุกฝ่ายมีความคิดเห็นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันแล้วก็ยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นและสิ่งที่เปลี่ยนแปลง มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินกิจกรรมนั้น ซึ่งเป้าหมายจะเป็นกรอบกำหนดผู้เข้าร่วม ผู้เข้าร่วมจะตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมวางอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์ส่วนร่วม ประชาชนทั้งจังหวัด ในที่ประชุมทุกคนมีอำนาจในการตัดสินใจและเสนอแนะเท่าเทียมกัน^{๖๒} และปัจจัยที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางบวกและสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชน อันนี้องค์การบริหารส่วนจังหวัด สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้เกิดเป็นผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม^{๖๓}

ฉะนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชน เมื่อตกลงกันได้สิ่งที่สำคัญคือการไว้วางใจในการบริหารจัดการโครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ต้องคำนึงถึงว่าเมื่อประชาชนให้ความไว้วางใจ สิ่งที่เราจะให้เขาก็คือความน่าเชื่อถือที่สามารถมองเห็นเป็นรูปธรรมและสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชน

องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรมีศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ผ่านการประชุมที่เกิดจากความพร้อมเพรียงและมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารจัดการ การสัมมนา อบรม การวิเคราะห์ การขับเคลื่อนด้วยกิจกรรม และมีการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี เป็นเครือข่ายที่มีชีวิต มีคุณภาพ มีคุณธรรมสามารถรวมกันเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่บูรณาการกับหลักอภิปธานิธรรมในการบริหาร^{๖๔} มีฐานข้อมูลที่ผสมผสานกับหลักการบริหารเข้าด้วยกัน ควรมีความพร้อมการประชุมวางแผนเพื่อการปฏิบัติงานและติดตามสถานการณ์ขององค์กรโดยสม่ำเสมอ มีรูปแบบกระบวนการที่จะนำไปสู่การเข้าถึงหลักอภิปธานิธรรมเช่น หมั่นประชุมกันเนื่อง ๆ ประชุมหรือเลิกประชุม และทำกิจของส่วนรวม

^{๖๑} สัมภาษณ์ อาจารย์ ดร.บุรณันท์ บริบูรณ์, อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๖๒} สัมภาษณ์ นายสิน อินทสิทธิ์, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๖ ตำบลคำตากกล้า อำเภอดงหลวง จังหวัดสกลนคร, ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๖๓} สัมภาษณ์ นายรัฐพล ฤทธิธรรม, คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระมหาสมัคร วรบุญโณ, เจ้าคณะอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม, ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

อย่างพร้อมเพรียงกัน ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติ ไม่ถอนสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้วยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรม
 เคารพนับถือเชื่อฟังและให้เกียรติแก่ผู้เป็นประธาน ผู้บริหารหมู่คณะ^{๖๕} มีความต้องการและมีจุดประสงค์ที่
 จะพัฒนาไปด้วยกัน นำหลักการบริหารนิยธรรมมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลและ
 ประสิทธิภาพ สร้างแรงจูงใจ เพื่อพัฒนาเทคนิคในการสอบหมายงาน อันเป็นการพัฒนาขีดความสามารถ
 ของหน่วยงานที่มีการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ขับเคลื่อนไปสู่
 องค์กร ขณะเดียวกันองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการ คือ ความรู้หรือปัญญาที่ต้องอาศัยความ
 พร้อมเพรียงกันในการประชุม การเลิกประชุม และการทำกิจกรรมที่ได้มีติดกลองทำร่วมกันเพื่อสร้างให้
 เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้พัฒนาการจัดการ มีผู้บริหาร เป็นทีม บุคลากร ผู้สนับสนุน นำไปสู่ผลสำเร็จสร้าง
 แรงจูงใจและเทคนิคในการมอบหมายงาน และติดตามผลการปฏิบัติงาน การดำเนินงานขององค์กร
 บริหารส่วนจังหวัดภาคอีสานตอนบน จะประสบความสำเร็จในการทำงาน คือ รูปแบบและแนวทางในการ
 บริหารจัดการองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่เป็นรูปธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนา จัดการ
 แก้ไขสิ่งที่เสียหาย หรือสิ่งที่ดีที่ควรปฏิบัติพร้อมเพรียงสามัคคีทุกปัญหาเป็นอย่างดีเพื่อเกิดความยุติธรรม
 และการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่กินแหนงแคลงใจกัน ทุกคนก็จะยอมรับในสิ่งที่ทำไปด้วยความเต็มใจ
 และเกิดการยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์เพื่อความเข้าใจที่ดีต่อกันในสังคม มีรูปแบบ
 กระบวนการ ติดตาม เก็บข้อมูล และประเมินผล ในการจัดทำนโยบายที่นำไปสู่การพัฒนาหน่วยงาน
 องค์กร และประชาชน^{๖๖} เช่น ในครอบครัวพ่อแม่ลูกมีอะไรก็ปรึกษากันก็จะเป็นครอบครัวที่อบอุ่นใน
 องค์กร ผู้บริหารมีการประชุมปรึกษาหารือกับผู้ร่วมงานทุกครั้ง งานก็จะราบรื่น หากมีข้อผิดพลาดทุกคนก็
 ยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นร่วมกัน

กล่าวได้ว่า การบริหารจัดการองค์กร ต้องมีองค์ประกอบให้ครบถ้วนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของ
 องค์ประกอบให้มีความหมาย เหตุผลอธิบายต่อสาธารณะได้มีปัจจัยความสำเร็จขององค์กร ผู้บริหาร
 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตาม กฎ
 ระเบียบ กติกา ขององค์กร^{๖๗} มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

๑. การสร้างความเชื่อถือที่เกิดจากศรัทธา ความจริงใจ ความเป็นมิตร หรือมีความตระหนักในสิ่งที่
 เกิดขึ้นอย่างแท้จริง และให้การศึกษาให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งระบบตั้งแต่การตัดสินใจจนถึงการ

^{๖๕} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธินายก, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร(ธ.), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๖๖} สัมภาษณ์ นายสามารถ อัยกร, ประธานสาขาวิชาชีพครูประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕
 กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธินายก, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร(ธ.), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

ประเมินผลของกิจกรรมและสำคัญที่สุดก็คือการบริหารจัดการสาธารณประโยชน์ กิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม^{๖๘}

๒. การกำหนดข้อตกลง หรือ กฎ กติกา เพื่อให้มีข้อตกลงร่วมกันโดยมีการวางแผน การจัดองค์กร การสั่ง การประสานงาน^{๖๙}

๓. การควบคุมที่ไม่ขัดต่อหลักการเดิม การดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน และตรวจสอบได้^{๗๐} มีกระบวนการทำงานที่หลากหลายและมีกลไกที่เหมาะสมต่อการดำเนินงาน เป็นศูนย์รวมข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริง และทันต่อเหตุการณ์ กำหนดแนวทางเพื่อให้องค์กรมีกระบวนการทำงานในเชิงรุก มีการจัดทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการวางแผนการพัฒนาที่เหมาะสม เป็นองค์กรแห่งปัญญาเป็นการพัฒนาและการจัดการความรู้เพื่อให้องค์กรบริหารส่วนจังหวัดมีการบริหารจัดการโครงการที่จะเกิดขึ้นในอนาคต^{๗๑}

กล่าวได้ว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรเน้นในเรื่องของความโปร่งใส^{๗๒} ถือเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ผ่านการประชุมและมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารจัดการ การขับเคลื่อนด้วยกิจกรรม และมีการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี เป็นเครือข่ายที่มีชีวิต มีคุณภาพ มีคุณธรรม สามารถพัฒนาโครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ การประชุมถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการทำงาน เพื่อที่จะมาร่วมปรึกษาหารือกัน เพื่อร่วมกันคิดอย่างมีวัตถุประสงค์ มีระเบียบวิธี มีการกำหนดเวลา และติดตามผล การประเมินจากคนในชุมชนเป็นการรองรับหรือปฏิเสธโครงการหรือกิจกรรมนั้น ซึ่งจะดำเนินต่อเนื่องหรือหยุด หรือจะนำไปปรับใช้กับพื้นที่อื่น การประเมินเป็นขั้นตอนสำคัญ โดยที่ผู้ประเมินควรเป็นผู้ประเมินทางตรงคือร่วมแสดงความเห็น ร่วมกันเสนอปัญหาต่อที่ประชุม ซึ่งเป็นการประเมินทางตรง ส่วนที่ควรประชุมคือการประเมินโดยเข้าไปมีส่วนร่วมทางกายภาพ (เข้าที่ประชุม) โดยตรงและเสนอความเห็นจากที่ได้ผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบต่อผู้กำหนดนโยบาย จัดทำเป็นขั้นตอนอย่างตรงไปตรงมา ไม่จำเป็นต้องทำเป็นเอกสารแต่เพียงอย่างเดียว

ประการที่ ๔ มีวัฒนธรรมให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสหรือประธานในสถานที่ประชุมต่างๆ โดยเฉพาะความคิดเห็นที่มีต่อโครงการที่มีความแตกแยก แตกต่างกันมาก หากมติการวางแผนดำเนินการโครงการมีปัญหาอาจจะให้ประธานเป็นชี้ขาด การประชุมหรือการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันในแต่ละองค์กร

^{๖๘} สัมภาษณ์ อาจารย์ ดร.บุรกรณ์ บริบูรณ์, อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๖๙} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธินายก, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร(ธ.), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นายรัฐพล ฤทธิธรรม, คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๗๑} สัมภาษณ์ อาจารย์ ดร.บุรกรณ์ บริบูรณ์, อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๗๒} สัมภาษณ์ พระมหาสมัคร์ วรปุณฺณ, เจ้าคณะอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม, ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

จะต้องมีประธาน ประธานทำหน้าที่สูงสุดในการประชุม ผู้ที่มาประชุมจะต้องให้ความเคารพต่อประธาน ในการประชุม และให้ความเคารพผู้ที่มีอาวุโส^{๗๓} กว่านั้น การประชุมกำหนดโครงการหรือกิจกรรมใดๆ ก็จะมีหน่วยงานและองค์กรและผู้นำต่างๆรวมไปถึงประชาชน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น^{๗๔} แต่ละท่านก็จะแสดงความคิดเห็นซึ่งความคิดเห็นนั้นอาจจะทำให้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันไป มีเหตุผลที่หักล้างกันทำให้เกิดการโต้เถียงกันในที่ประชุม ดังนั้นปัญหาจะสิ้นสุดลงได้ก็ต้องอยู่ที่ประธานเป็นผู้ชี้ขาด หรือเป็นคนตัดสินใจในเรื่องนั้นๆเพราะถือว่าเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุด แต่ที่สำคัญ เราจะต้องให้ความเคารพในหลักประชาธิปไตย เอาเสียงข้างมากในการตัดสินใจ และเคารพในวัฒนธรรมองค์กร การให้ความเคารพนับถือต่อผู้อาวุโสหรือผู้บังคับบัญชา การให้ความเคารพนับถือต่อผู้นำองค์กรใดๆ ย่อมเป็นการให้เกียรติผู้นำเชื่อฟังกันปฏิบัติตามความคิด (ที่ดีที่ถูกต้อง) ของผู้นำเดินไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ลบหลู่ผู้นำ ความมั่นคงในองค์กรหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องก็เกิดขึ้น นอกจากนี้การให้ความเคารพนับถือต่อเชื่อฟังและให้เกียรติแก่ผู้เป็นประธาน ผู้บริหารหมู่คณะ^{๗๕} ผู้อาวุโสที่เป็นประธานและรับฟังถ้อยคำของท่าน เพราะบางเรื่องซึ่งการมาประชุมกันโดยหลายหน่วยงานก็ทำให้บางโครงการนั้นมีการขัดแย้งกันมาสามารถที่จะตกลงกันได้ ดังนั้นเมื่อมีผู้อาวุโสหรือประธานในการประชุมถือเป็นมติการประชุม เพราะการเคารพนับถือผู้อาวุโสสูงกว่า เป็นมารยาทที่ดี นับเป็นพฤติกรรมสังคม วัฒนธรรมองค์กรให้ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีจิตใจที่เอื้อต่อการให้บริการที่ดี รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพการบริการโดยตรงมากขึ้น^{๗๖}

วัฒนธรรมองค์กรสิ่งที่หล่อหลอมให้คนในองค์กรมีและเข้าใจกฎกติกาในการอยู่ร่วมกัน ทำหน้าที่หล่อหลอมให้คนในองค์กรมีความเชื่อและพฤติกรรมไปในทิศทางเดียวกัน วัฒนธรรมทำให้คนในองค์กรอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และลดความขัดแย้ง วัฒนธรรมองค์กร เป็นวิถีชีวิตที่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งจะกลายเป็นนิสัยและความเคยชิน และกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีประเพณีปฏิบัติ ความเชื่อ ค่านิยม รวมทั้งภาษาวัตถุสิ่งของต่าง ๆ เสริมสร้างวัฒนธรรมการบริการที่เป็น

^{๗๓} สัมภาษณ์ นายสันติ ไชยยศ, รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, ๙ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๗๔} สัมภาษณ์ นายเสน่ห์ บางทราย, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอนาแก เขต ๑, ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธินายก, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร(ธ.), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๗๖} สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พุฒจักร สิริ, อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

เลิศ^{๗๗} ทำให้คนรวมตัวกันเป็นสังคม มีการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบ ผลของวัฒนธรรมจะออกมาในรูปแบบจริยธรรม ตลอดจนค่านิยมที่ใช้ในการตัดสินใจหรือวินิจฉัยสั่งการ จริยธรรมองค์การถือเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานขององค์การก้าวหน้า ถ้าหากว่าหน่วยงานภาครัฐขาดคุณธรรมจริยธรรมกันมาก ก็จะทำให้บางหน่วยงานขาดความเชื่อถือ^{๗๘} องค์การที่ได้รับความเชื่อถือจากสังคมจะต้องมีผลของวัฒนธรรมจะออกมาในรูปแบบจริยธรรม ดังนั้นองค์กรทุกประเภทจึงจำเป็นต้องนำจริยธรรมมาใช้ในการบริหารและแก้ไขปัญหาองค์การอย่างถูกวิธี เพื่อให้ได้รับความเชื่อถือภาพพจน์ที่ดี อันนำมาซึ่งชื่อเสียงเกียรติยศและความก้าวหน้าในระยะยาวขององค์กร ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้งหลายซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มของคนอย่างมีระเบียบนั้น ถ้าเรามองที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด จะเห็นว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะกระทำโครงการไปสู่เป้าหมายใด ๆ ได้นั้น เขาอาศัยศูนย์รวมของจิตใจเป็นตัวนำ ดังที่มักกล่าวกันว่า “สำเร็จด้วยใจ” เมื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดมารวมกันกับหน่วยงานส่วนราชการต่างๆ ซึ่งจะมีจิตใจมากมายแตกต่างกันไป สิ่งที่จะผูกความแตกต่างของจิตใจเหล่านี้ให้อยู่ด้วยกันได้และทำงานไปในทิศทางเดียวกันได้ หรือมีค่านิยมในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะค่านิยมที่เกี่ยวกับงานในหน่วยงานที่ตนเองมีวิถีชีวิตอยู่ สอดคล้องกันได้ สิ่งนั้นก็คือ “วัฒนธรรม” เป็นตัวบ่งชี้ถึงการดำเนินงานแล้วก็จะทำให้องค์กร หน่วยงานต่างๆเกิดความเคารพต่อผู้อาวุโสหรือประธานในที่ประชุมนั้นๆ^{๗๙} โดยเฉพาะความคิดเห็นที่มีต่อโครงการที่มีความแตกแยก แตกต่างกันมาก หากมติดการวางแผนโครงการมีปัญหา ก็จะทำให้โครงการนั้นๆลงเอยได้ด้วยดี

เพราะฉะนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำ และผู้ใต้บังคับบัญชาควรให้ความเคารพ รับฟังเหตุผลและประสบการณ์ที่มีคุณค่าอันจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือบุคคลในองค์กรนั้นๆ ในการกำหนดทิศทางกระบวนการตัดสินใจ ขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ การยอมรับ ความร่วมมือและตั้งใจ คือเหตุผลทางอารมณ์และอิทธิพลซึ่งเป็นพรสวรรค์เฉพาะตัวของผู้นำ ปฏิบัติตามระเบียบ คำสั่ง ให้ความสำคัญในการปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์การการจัดการในขณะเดียวกันการบริหารจัดการต้องเป็นไปตามระเบียบ คำสั่ง^{๘๐} และคอยรับฟังข้อเสนอแนะของผู้อาวุโส ผู้นำ หรือผู้มีประสบการณ์ในกระบวนการวางแผน การสั่งการ การมอบหมายงาน การติดต่อประสานงาน และการ

^{๗๗} สัมภาษณ์ นายเชี่ยวชาญ อินทริง, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอศรีสงคราม เขต ๓, ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๗๘} สัมภาษณ์ นายจอมศรี ศิริกาล, สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอเมือง เขต ๕, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๗๙} สัมภาษณ์ นายสันติ ไชยยศ, รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, ๙ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๘๐} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธินายก, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร(ธ.), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

ควบคุมงานได้การอยู่ร่วมกันแบบมีความสุขและผลของการทำงานให้มีประสิทธิภาพ^{๘๑} ในลักษณะ “งานสำเร็จ ชีวิตมีความสุข” สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ภายใต้บรรยากาศของการทำหน้าที่ตามบทบาทของแต่ละคนและความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกัน การนำ “ธรรมะ” หรือหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงาน คืองานสำเร็จ ชีวิตมีความสุขดังกล่าว โดยให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่ตามบทบาทของแต่ละคนที่เป็นอยู่ในหน่วยงาน/องค์กร คือผู้บริหารผู้ปฏิบัติงาน/ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน ทั้งนี้ก็เพื่อให้แต่ละคนรู้จัก “ทำหน้าที่” ตามบทบาทของตนได้อย่างถูกต้องในหน่วยงาน/องค์กร ก็จะมีคามหมายและบรรยากาศในองค์กรก็จะเป็นมิตรและร่มเย็นเป็นสุข มีความเคารพยำเกรงผู้ที่มีฐานะเป็นผู้ใหญ่ทั้งเชื่อถือกระทำตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาและคำแนะนำสอนของผู้ที่เป็นผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโส นั้นๆ ทั้งนี้เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีผู้นำในการบริหารจัดการแม้แต่ในครอบครัว ถ้าลูกเชื่อฟังพ่อแม่ก็จะเป็นลูกที่ดี การบริหารจัดการสังคมและองค์กรก็ไม่เกิดความวุ่นวาย ผู้นำต้องมีบทบาทภาวะผู้นำที่ดีคือต้องมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีความรู้ ความสามารถ มีวุฒิภาวะ มีความยุติธรรมและต้องมุ่งการนำเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชน ให้ประชาชนและผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วม กำหนดนโยบายในการบริหารงาน มีความรับผิดชอบในกิจการต่างๆ^{๘๒}

กล่าวได้ว่า การให้เกียรติผู้นำเชื่อฟังกันปฏิบัติตามความคิด (ที่ดีที่ถูกต้อง) ของผู้นำเดินไปในกรอบในทิศทางเดียวกันไม่ลบล้างผู้นำ ความมั่นคงในองค์กรก็เกิดขึ้น นอกจากนี้การให้ความเคารพนับถือต่ออาวุโสหรือประธานและรับฟังถ้อยคำของท่าน สำหรับข้อนี้มุ่งใช้การเคารพนับถือซึ่งกันและกันเป็นหัวใจในการปกครอง ผู้อาวุโสสูงกว่าควรให้ความเคารพถือเป็นมารยาทผู้ดี อันนี้แหละคือวัฒนธรรมองค์กรที่ทุกคนควรปฏิบัติ เพราะวัฒนธรรมองค์กร คือ สิ่งทีหล่อหลอมให้คนในองค์กรมีและเข้าใจกฎกติกาในการอยู่ร่วมกัน ทำหน้าที่หลอมให้คนในองค์กรมีความเชื่อและพฤติกรรม ไปในทิศทางเดียวกัน วัฒนธรรมทำให้คนในองค์กรอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และลดความขัดแย้ง หลักการเคารพต่อประธาน ผู้อาวุโสในสถานที่ประชุม คือ

๑. ประธานหรือผู้อาวุโสมีคุณธรรมควรแก่การยกย่องนับถือ
๒. ให้เกียรติต่อกันและกัน
๓. ยอมรับความคิดเห็น เสนอแนะของประธานหรือผู้อาวุโส
๔. ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน

^{๘๑} สัมภาษณ์ นายชัยวารินทร์ แข็งแรง, สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอคงหลวง เขต ๓, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๘๒} สัมภาษณ์ นายวิชาญ ฤทธิธรรม, ประธานสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

๕. เคารพประธานหรือผู้อาวุโสจะนำมาซึ่งความสามัคคีร่มเย็น

๖. ให้เกียรติประธานหรือผู้อาวุโสขององค์กรอื่นหรือชุมชนอื่น

การบริหารงานในองค์กรด้วยหลักคุณธรรมจะทำให้เกิดประสิทธิภาพ ทำงานอย่างมีความสุข เพราะบุคลากรมีคุณธรรม เข้าใจในบทบาทของตัวเอง การอยู่ร่วมกันในองค์กรจึงมีความสุข^{๘๓} องค์กรการบริหารส่วนจังหวัดเองต้องเป็นตัวอย่างและสร้างแบบแผนการปฏิบัติให้กันหน่วยงานอื่นหรือบุคคลที่ทำงานร่วมกัน เช่น ข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชน ปฏิบัติตามจารีตประเพณีในสังคมเกิดขึ้นกัน ทุกฝ่ายก็มีส่วนสำคัญในการดำเนินโครงการทั้งโครงการขนาดเล็กและขนาดใหญ่ มีการวางตัวให้ถูกกาลเทศะ การรักษามารยาทและวัฒนธรรมที่ดีไว้เคารพต่อประธาน ผู้อาวุโสในสถานที่ประชุม คือ ๑.ไม่ควรมีอาการขุ่นมัว ค้านทุกเรื่อง และเอาเรื่องส่วนตัวมาเป็นข้ออ้างหรือสาเหตุในการไม่เห็นด้วย ๒.หลีกเลี่ยงการโต้เถียงแบบเอาความคิดเห็นของตนหรือหมู่คณะของตนเป็นใหญ่ ๓.เมื่อที่ประชุมตกลงใจไม่เอาความคิดเห็นของตน อย่าแสดงกิริยาไม่พอใจ ด้วยการลุกไปเสียจากที่ประชุมแล้วไม่ลุกเข้ามามาก ๔.ยอมรับกันที่เหตุผลข้อเท็จจริงและการตัดสินใจของประธานหรือมติที่ประชุมเมื่อตกลงใจไปแล้วต้องร่วมมือปฏิบัติ มิใช่ไปคัดค้านแสดงความไม่เห็นด้วยข้างนอกห้องประชุมอยู่ต่อ ๆ ไปไม่สิ้นสุดต้องให้เกียรติและเคารพคนทุกกลุ่มทุกสาขาอาชีพ^{๘๔} เพราะบทบาทในที่ประชุมทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีภาพ หากแต่จะมีการรับตัดสินใจต้องว่ากันไปตามหลักประชาธิปไตย หลักการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม เป็นเรื่องที่สำคัญ ถือเป็นหลักการตามแบบประชาธิปไตย เพราะจะส่งผลต่อคนส่วนมาก การใช้หลักธรรมเข้ามาบริหารทำให้เกิดธรรมาภิบาล^{๘๕}

ประการที่ ๕ การกำหนดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาบทบาทสตรีให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ และมีการคุ้มครองสตรีให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการดำเนินการโครงการในจังหวัดจะขาดองค์กรชมรมที่เกี่ยวข้องกับสตรีไม่ได้ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาด้วย องค์กรการบริหารส่วนจังหวัดจะต้องให้ความสำคัญต่อบทบาทของสตรีให้เกียรติ ให้ความสำคัญปลอดภัยแก่สตรี^{๘๖} เพศมากขึ้น สตรีก็ถือว่ามีส่วนในการ พัฒนาชุมชนสังคมและประเทศชาติได้ ซึ่งในที่ผ่านมาเราอาจจะมองว่า บทบาทหรือสิทธิหน้าที่ของสตรีนั้นน้อยเกินไป ซึ่งแต่ที่จริงแล้วบทบาทของสตรีก็ถือว่ามีส่วนสำคัญมากในการพัฒนา ต่อโครงการต่างๆที่องค์กรการบริหารส่วนจังหวัดได้ดำเนินการ เพราะฉะนั้น การกำหนดกิจกรรมให้กับสตรีก็ถือว่าเป็นการช่วยเหลือหรือ

^{๘๓} สัมภาษณ์ พระครูสิริเจตยานุกิจ, ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๘๔} สัมภาษณ์ นายสมเกียรติ ศิริตัน, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๘๕} สัมภาษณ์ นายเสน่ห์ บางทราย, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอนาแก เขต ๑, ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๘๖} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธินายก, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร(ธ.), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

เสริมสร้างกิจกรรมต่างๆเพื่อให้สตรีนั้นมีบทบาทในสังคมมากขึ้น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์กรหลักที่จะช่วยพัฒนาในเรื่องของกิจการ ส่งเสริม ให้พัฒนาบทบาทสตรีให้มากขึ้น^{๘๗}

จะเห็นได้ว่า มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นด้านสิทธิหน้าที่เช่นกัน ลงเสียง ประชามติ การไปเลือกตั้ง บทบาทสตรีนั้นถือว่ามีส่วนร่วม ดังนั้นองค์การบริหารส่วนจังหวัดควรมีกิจกรรมส่งเสริมการดูแล ที่จะต้องเห็นและเข้าใจในส่วนที่จะต้องส่งเสริมพัฒนาให้สตรีนั้นมีบทบาทในสังคมมากขึ้น^{๘๘} โดยการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีความเป็นธรรมาภิบาล มีความอิสระในการทำงาน โดยมุ่งผลของงาน และทำงานอย่างมีความสุข^{๘๙} องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำหนดกิจกรรมการคุ้มครองสตรีในสังคม โดยมีโครงการกำหนดกิจกรรมการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองสตรีถือว่าเป็นโครงการที่สำคัญเพราะ การคุ้มครองสตรี เป็นเรื่องที่จะต้องดำเนินการ อย่างยิ่ง ในทุกวันนี้ซึ่งจะเห็นถึงปัญหาหลายหลายอย่างเกี่ยวกับสตรี เพราะว่า มีการละเลยไม่ปกป้องคุ้มครอง สตรี และ ทำให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆที่ตามมา เช่น ถูกใช้แรงงาน ถูกค้าประเวณี ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น ดังนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรมองเห็นถึงบทบาทหน้าที่ของสตรีและให้สังคมเข้าใจปัญหาของสตรีในทุกมิติ โดยการจัดสวัสดิการให้แก่สตรี การพัฒนาศักยภาพสตรีและเครือข่ายสตรีการพัฒนาบทบาทสตรี การสร้างภาวะผู้นำและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิของสตรี อย่างไรก็ตามเพื่อให้กิจกรรมการคุ้มครองสตรี ความเท่าเทียม^{๙๐} สามารถเดินไปข้างหน้าได้ดีจะต้องมีองค์กรกลางคอยประสานงานให้เกิดการดำเนินงานอย่างเข้าใจ องค์กรกลางจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือหลายๆฝ่ายโดยเฉพาะประชาชน ที่มีบทบาทมากในการขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมให้พัฒนาบทบาทสตรีและมีการคุ้มครองสตรีที่จะมีการพัฒนาให้เกิด และ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ดำเนินโครงการจะต้องตระหนักถึงหลักการรักษาสัจจะที่เคยพูดไว้กับประชาชนในการส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของสตรี โดยการส่งเสริมกิจกรรมในด้านอาชีพเช่น กิจกรรมในท้องถิ่น ของแต่ละพื้นที่ ส่งเสริมการทอผ้างาน จัดสรรสินค้า OTOP ส่งเสริมการรักษาวินัยธรรมประเพณี มีเวทีให้กับสตรีที่จะแสดงความสามารถในด้านต่างๆ การขับเคลื่อนกลุ่มสตรีในการพัฒนาอาชีพสร้างงานสร้างรายได้เพื่อพัฒนาไปสู่การสร้างสวัสดิภาพ การเพิ่มบทบาทและสร้างภาวะผู้นำสตรี รวมไปถึงการ

^{๘๗} สัมภาษณ์ นายสันติ ไชยยศ, รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, ๙ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๘๘} สัมภาษณ์ นายดาบชัย หัตถสา, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอนาหว้า เขต ๒, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๘๙} สัมภาษณ์ พระครูสิริเจตยานุกิจ, ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๙๐} สัมภาษณ์ นายสิน อินทรสิริ, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๖ ตำบลคำตากกล้า อำเภอคำตากกล้า จังหวัดสกลนคร, ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

พัฒนาศักยภาพสตรีและเครือข่ายสตรี การพัฒนาบทบาทการสร้างภาวะผู้นำและการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสตรี^{๑๑} เป็นต้น

กล่าวได้ว่า นโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องมีความชัดเจน และการดำเนินกิจกรรมต้องเห็นเป็นรูปธรรม การติดตามตรวจสอบประเมินผลต้องมีความชัดเจนในเรื่องของนโยบายที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้จัดทำขึ้น หากไม่มีความชัดเจนอาจส่งผลกระทบต่อภาพรวมขององค์กรต้องมีการประชุมกันมีการเปิดใจพูดคุย และหากเกิดมีปัญหอะไรที่เกิดขึ้นภายในองค์กรผู้นำและบุคลากรทุกคนรวมไปถึงบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องต้องร่วมหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยอาศัยหลักความซื่อตรงเปิดใจคุยกันแบบตรงไปตรงมาอยู่บนพื้นฐานแห่งความถูกต้องตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับขององค์กรที่ได้วางเอาไว้และนำหลักวัฒนธรรมจารีตประเพณีมาเป็นตัวอิงเพิ่มในการปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นหลัก โดยจัดให้มีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ ตรวจสอบตามแผนโครงการ ในการทำงานการรับงานการตรวจสอบงานต้องทำเป็นกระบวนการในการตรวจสอบ โดยมีคณะกรรมการเป็นผู้ตรวจสอบและกรรมการจะต้องได้รับการกลั่นกรองจากภายนอกองค์กร เพื่อที่จะทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปในความโปร่งใสตรวจสอบได้ เพื่อให้โครงการที่เกิดขึ้นนี้เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายเพราะบทบาทสตรีนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคม เป็นตัวขับเคลื่อนให้การบริงานจัดการเป็นไปได้อย่างราบรื่น และสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ประการที่ ๒ สถานที่ประชุมวางแผนดำเนินการควรมีการสร้างและปรับปรุงความสวยงามในสิ่งที่ประชาชนให้การเคารพบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองเพื่อให้มีวิถีปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน การบริหารงานสถานที่ประชุมควรคำนึงถึงสถานที่ในการเตรียมการสำหรับการจัดองค์ประกอบของห้องประชุม ควรพิจารณาและกำหนดรูปแบบของการจัดห้องประชุม โดยใช้วัตถุประสงค์ของการประชุมเป็นที่ตั้งว่าควรจัดในรูปแบบไหน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมรู้สึกประทับใจ คำนึงถึงจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมและรูปแบบของการประชุมเป็นหลักสำคัญ ความสะอาดสบายอากาศในห้องถ่ายเทดี มีการตกแต่งให้สวยงามเหมาะสมกับรูปแบบหัวข้อการประชุมและการให้ความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในที่ ประชาชนให้ความเคารพนับถือและวิถีการปฏิบัติตนต่อวัฒนธรรมประเพณีที่ประชาชน^{๑๒} ชุมชนนั้นปฏิบัติกัน ในแต่ละพื้นที่บางครั้งวิถีชีวิต ประเพณีแนวปฏิบัติที่มีความแตกต่างกันถ้าหาก^{๑๓} องค์การบริหารส่วนจังหวัดไปจัดโครงการและ

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุดผจกร สิริ, อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ นายทองใส ภาคภูมิ, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลดงมอน อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร, ๖ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ นายสมเกียรติ ศิริตัน, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

ไม่ได้คำนึงถึงวิถีปฏิบัติตามชาวบ้านจะทำให้เกิดความขัดแย้ง และเป็นการหลบหลู่ไม่ให้เกียรติ เจ้าของสถานที่ด้วย ดังนั้นการดำเนินการจัดสถานที่ประชุมจะต้องดูบริบทของพื้นที่ว่าจะจัดในลักษณะ ใดรูปแบบไหน สิ่งสำคัญที่จะขาดไม่ได้เช่นเดียวกัน คือ ๑.การให้เกียรติผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ทั้งที่เป็นข้าราชการ และประชาชน ๒.ยกย่อง การยกย่องให้เกียรติซึ่งกันและกัน การเคารพให้เกียรติกันก็จะเป็นที่ปรากฏได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและสมาชิกในเครือข่าย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในองค์กรนั้น และ ๓.ปฏิบัติตนไปในแนวทางที่ดั่งามบนฐานของคุณธรรม จริยธรรมที่ควรประพฤติต่อกัน

การประเมินจากคนในชุมชนเป็นการรองรับหรือปฏิเสธโครงการหรือกิจกรรมนั้น ซึ่งจะดำเนินการต่อเนื่องหรือหยุด หรือจะนำไปปรับใช้กับพื้นที่อื่น การประเมินเป็นขั้นตอนสำคัญ โดยที่ผู้ประเมินควรเป็นผู้ประเมินทางตรงคือร่วมแสดงความเห็น ร่วมกันเสนอปัญหาต่อที่ประชุม ซึ่งเป็นการประเมินทางตรง ส่วนที่ควรประชุมคือการประเมินโดยเข้าไปมีส่วนร่วมทางกายภาพ (เข้าที่ประชุม) โดยตรงและเสนอความเห็นจากที่ได้ผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบต่อผู้กำหนดนโยบาย จะต้องจัดเป็นขั้นตอนอย่างตรงไปตรงมา ไม่จำเป็นต้องทำเป็นเอกสารแต่เพียงอย่างเดียว^{๙๔}

ประการที่ ๗ การเคารพนับถือผู้เข้าร่วมประชุม ทั้งการดูแลพระสงฆ์ ผู้สูงอายุ นักบวช และผู้มีคุณธรรมในที่ประชุมนั้นๆ การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักอภิธานิยธรรมต้องมีการกำหนดนโยบายเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ไว้ในแผนการบริหารส่งเสริมกิจกรรมโครงการ เพื่อให้สมาชิกของเครือข่ายองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทั้งในการกำกับ ติดตาม ดูแล อำนวยความสะดวกให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างราบรื่น ไม่ติดขัด คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม นำหลักสุจริต ๓ อย่าง มาปรับใช้ในองค์กร สุจริตเป็นหมวดธรรมที่สำคัญมากในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลได้พยายามเน้นในเรื่องของการโปร่งใสในการบริหารบ้านเมือง เพื่อให้บ้านเมืองสะอาด หมายความว่า บ้านเมืองจะต้องปราศจากการทุจริตคดโกง ตัดสินบน โดยการพยายามออกกฎหมายในรูปแบบต่าง ๆ^{๙๕}

กล่าวได้ว่า การบริหารจัดการตามหลักอภิธานิยธรรมด้านการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด^{๙๖} ต้องมีแผนและแนวทางการให้ความเคารพในการเข้าร่วมประชุมด้วย อีกทั้งการดูแลพระสงฆ์ ผู้สูงอายุ นักบวช และผู้มีคุณธรรมในสถานที่ประชุม นั้น ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร บุคลากร และประชาชน รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยมีการกำหนดไว้ในกระบวนการบริหาร ในแผนการบริหารจัดการ การจัด

^{๙๔} สัมภาษณ์ อาจารย์ ดร.บุรกรณ์ บริบูรณ์, อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

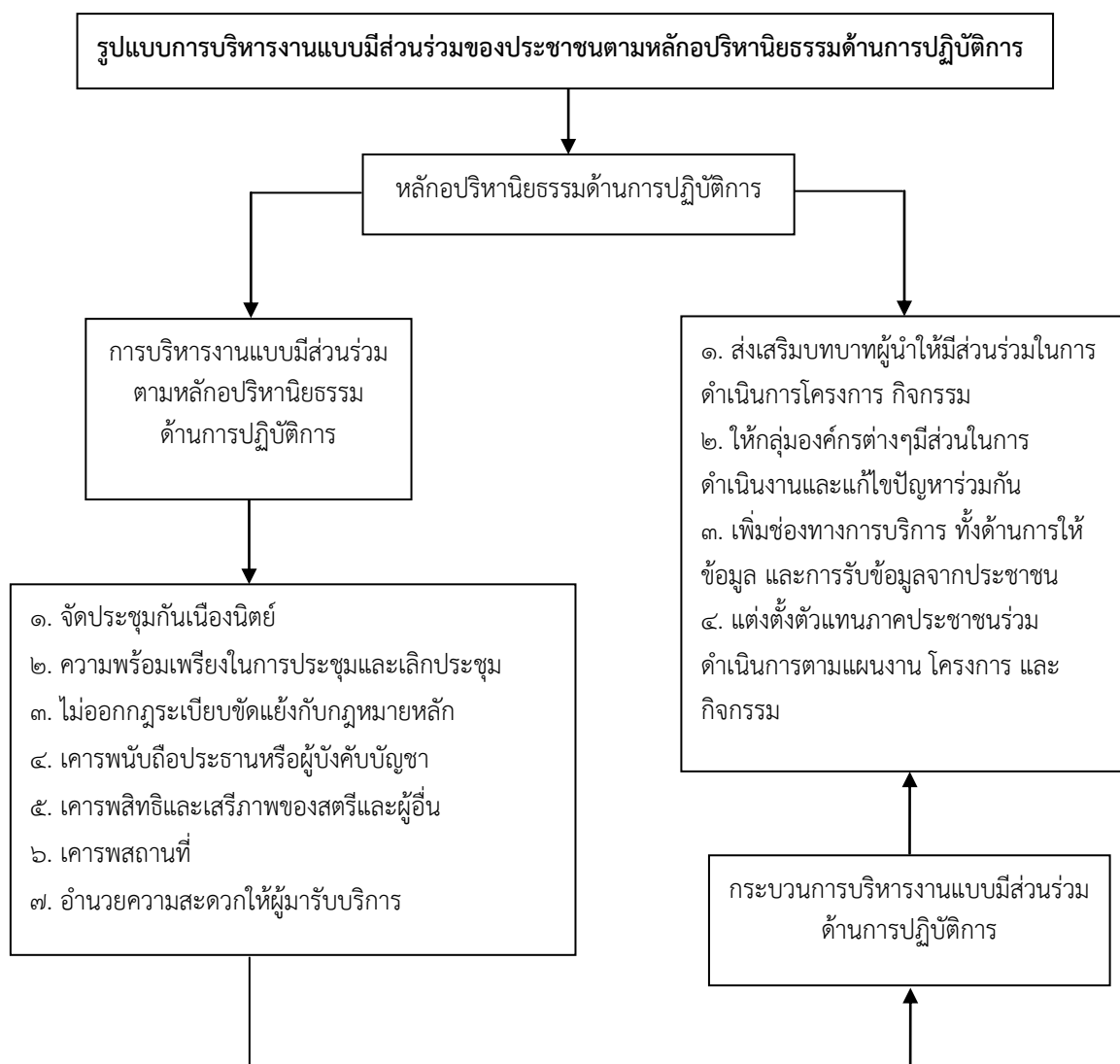
^{๙๕} สัมภาษณ์ นายสมเกียรติ ศิริตัน, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๙๖} สัมภาษณ์ นายจอมศรี ศิริกาล, สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอเมือง เขต ๕, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

โครงสร้างการบริหารงานการสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม ที่ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และส่งเสริมระบบคุณธรรมการบริหารจัดการเชิงพุทธธรรม ต้องประกอบด้วยคุณภาพ คุณธรรม และคุณประโยชน์ที่ต้องดูแลให้ความเสมอภาคกันของสมาชิก มีกฎระเบียบ บรรทัดฐานที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการสร้างประโยชน์ส่วนรวม และได้รับการคุ้มครองผลที่เกิดจากการปฏิบัติงาน เช่น การได้รับความช่วยเหลือเมื่อต้องประสบเหตุในขณะปฏิบัติหน้าที่ การจัดสวัสดิการค่าตอบแทนที่เหมาะสม เป็นคู่มือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นต้น องค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรนำหลักธรรมาภิบาล มาประยุกต์ใช้กับการบริหารองค์กรเมืองประกอบที่สำคัญได้แก่ หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและกติกาต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและสมาชิก โดยมีการยินยอมพร้อมใจและถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดถือและเชื่อมั่น ในความถูกต้องดีงาม โดยการรณรงค์เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กร ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริตความเสียสละ ความอดทนขยันหมั่นเพียร หลักความโปร่งใส ได้แก่ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้โดยการปรับปรุงระบบและกลไกการทำงานขององค์กรใหม่ ความมีส่วนร่วม ได้แก่ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญ ๆ ของสังคม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหาร ตลอดจนคณะผู้บริหาร ทั้งฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำ ต้องตั้งใจปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่อย่างดียิ่ง หลักความคุ้มค่า ผู้บริหาร ต้องตระหนักว่า มีทรัพยากรค่อนข้างจำกัด ดังนั้น ควรบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๑๗} จะเห็นได้ว่าหลักการทั้งหลายล้วนมีจุดมุ่งหมายที่จะรักษา “ความสมดุล” ในมิติต่างๆ ไว้ เช่น หลักคุณธรรมก็คือการรักษาสมดุลระหว่างตนเองกับผู้อื่น คือไม่เบียดเบียน ผู้อื่นหรือตัวเองจนเดือดร้อน ซึ่งการมีความโปร่งใสเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ตรวจสอบ ก็เพื่อมุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นถึงความสมดุลดังกล่าวว่าอยู่ในวิสัยที่ยอมรับได้ ส่วนหลักความรับผิดชอบ ก็ต้องสมดุลกับเสรีภาพที่เป็นสิ่งสำคัญของทุกคน และหลักความคุ้มค่า ก็ต้องสมดุลกับหลักอื่นๆ เช่น บางครั้งองค์การอาจมุ่งความคุ้มค่าจนละเลยเรื่องความเป็นธรรมหรือโปร่งใส หรือบางครั้งที่หน่วยงานโปร่งใสมากจนคู่แข่งชั้นล่างรู้ความลับที่สำคัญในการประกอบกิจการ ความสมดุล หรือ ธรรม จึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของธรรมาภิบาล

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายรัฐพล ฤทธิธรรม, คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

แผนภาพที่ ๔.๒ : รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรมด้านการปฏิบัติการ

๔.๓.๓ รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรมด้านการรับผลประโยชน์

การรับประโยชน์เพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลต่อการสร้างสถาบันทางสังคมที่เข้มแข็งผ่านเครือข่ายและกำหนดกิจกรรมทางสังคมซึ่งประชาชนทุกคนได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมที่สามารถสัมผัสได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยเฉพาะผลงานที่ร่วมกันวางแผนตามนโยบายรวมทั้งการผานงานไปยังผู้นำท้องถิ่นอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องเพราะส่วนใหญ่จะอาศัยงานประเพณีต่าง ๆ เช่น งานบำเพ็ญกุศลศพ งานแต่งงาน งานอุปสมบท เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ทำให้เกิดการพบปะพูดคุยกันได้แบบวิถีชีวิตที่ไม่ต้องอาศัยความเป็นทางการมากนักซึ่งทำให้รับทราบถึงการตอบสนองต่อความต้องการที่ตรงหรือไม่ตรงอย่างไร หากกำหนดนโยบายสาธารณะแล้วไม่ตรงกับความต้องการอาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานภายใต้ระบบการบริหารองค์กรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนแต่ถึงอย่างไรก็ฝ่ายผู้นำท้องถิ่นจะต้องตั้งอยู่ในความมีสัจจะและดำเนินกิจกรรมอย่างตรงไปตรงมาให้มากที่สุดจนสามารถเป็นอุปนิสัยของตนเองที่ประชาชนสามารถเห็นได้และเกิดความเชื่อมั่นในการเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

ประการที่ ๑ การประชุม พบปะพูดคุยกันบ่อย ๆ เพื่อการวางตัดสินใจดำเนินการเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน จะต้องทำให้ประชาชนเห็นถึงคุณภาพของการวางแผนร่วมกัน เพราะการรับผลประโยชน์รวมมาแต่ข้างต้นทำให้เห็นภาพของความสำเร็จที่เกิดจากร่วมกันกำหนดนโยบายสาธารณะองค์การบริหารส่วนจังหวัดจึงเห็นประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมที่ไม่ทำให้เกิดการเสียเวลาในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตอย่างปกติสุขแต่ถึงอย่างไรก็ตามการให้ความสำคัญอาจจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีเพราะประชาชนจะรู้และสัมผัสถึงความจริงใจขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการทำงานเพื่อประชาชนซึ่งมิใช่จะถูกลมองแต่เรื่องการเห็นผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องซึ่งเป็นภาพลบมากกว่าภาพลักษณ์ที่ดีควรให้มีส่วนร่วมโดยตรง มีส่วนร่วมทางกายภาพ คือ ร่วมประชุมปรึกษาหารือกันโดยตรงหรือต่อ (มุขวินัย) ตามหลักพระพุทธศาสนาผู้เข้าร่วมประชุมจะต้องเข้าร่วมเองหรือไม่ก็มอบฉันทะ เช่น การลงอุปสมบท ซึ่งทำต่อหน้า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน แม้ปัจจุบันเทคโนโลยีจะมีความเจริญก้าวหน้าแต่การพบปะหารือกันต่อหน้ามีความสำคัญของการสนองตอบระหว่างกัน ผู้บริหารมีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนมีส่วนร่วมและประชาชนมีจุดมุ่งหมายการมีส่วนร่วมแต่ละครั้งมีกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ชัดเจน กลุ่มสำคัญคือมีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินกิจกรรมนั้น ซึ่งเป้าหมายจะเป็นกรอบกำหนดผู้เข้าร่วม ผู้เข้าร่วมจะตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมวางอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์ส่วนร่วม

ประชาชนทั้งจังหวัดในที่ประชุมทุกคนมีอำนาจในการตัดสินใจและเสนอแนะเท่าเทียมกัน^{๙๘} ดังนั้น การประชุมกันบ่อย ๆ จะทำให้เกิดความใกล้ชิดและรู้จักกันคุ้นเคยอย่างมากทำให้การประชาสัมพันธ์ในเรื่องอื่นๆ สามารถจะปฏิบัติได้ง่าย แต่ทางฝ่ายองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องมีผลงานมานำเสนออย่างเป็นรูปธรรม เพราะการปฏิบัติงานจะต้องมีการหารือกันอยู่บ่อย ๆ เพื่อกำหนดทิศทางในการทำงานและจะต้องสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย

กล่าวได้ว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดควรจะต้องมี “การศึกษาหารือ” ก็ถือว่ามีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นมาอีกเล็กน้อยคือได้รับฟังความคิดเห็นก่อนตัดสินใจวิธีการที่มักจะหยิบขึ้นมาทำกันบ่อยๆ ในระดับนี้คือ “การทำประชาพิจารณ์” หรือ “การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน” ต้องเน้นย้ำว่ากระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะต้องทำตั้งแต่เริ่มคิดและตระหนักถึงปัญหา (ไม่ใช่ทำเมื่อได้ตัดสินใจไปแล้วและได้รับการประท้วง) เช่น ตระหนักว่ามีปัญหาเรื่องจำนวนขยะที่เพิ่มขึ้น มีความจำเป็นที่จะต้องหาที่ทิ้งขยะ จึงจัดการให้คนมามีส่วนร่วมเพื่อคิดหาวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน กระบวนการมีตั้งแต่ จัดเวทีคุยกันในกลุ่มเล็ก เคาะประตูบ้าน ใช้แบบสอบถาม แล้วประมวลข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อผู้มีอำนาจเพื่อตัดสินใจ การตัดสินใจก็ต้องฟังประเด็นต่างๆ พิจารณาทุกประเด็น

ประการที่ ๒ ความพร้อมเพรียงกันวางแผนการตัดสินใจดำเนินการเพื่อให้ได้รับประโยชน์ร่วมกัน บนพื้นฐานความเป็นที่เป็นน้อง การเข้าประชุม เลิกประชุม และทำกิจที่ได้รับมอบหมายตามมติที่ประชุม อย่างพร้อมเพรียงกัน^{๙๙} เพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน ป้องกันไม่ให้เกิดการกินแหนงแคลงใจกัน ต้องให้ความสำคัญกับการประชุม ต้องทำงานของส่วนรวมให้ดี และพร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันหมู่คณะเมื่อมีภัยการเริ่มและเลิกประชุมโดยพร้อมเพรียงกันนั้นไม่ใช่ทำได้ง่าย ๆ เป็นตัววัดว่าคนในทีมมีความพร้อมหรือไม่แค่ไหน การตรงต่อเวลาเป็นการเสียสละ เป็นการแสดงน้ำใจเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ให้ความสำคัญของคำว่าทีม หัวหน้าที่ดีจึงต้องรักษาเวลาทั้งการเริ่มและเลิกประชุม การทำกิจต่าง ๆ ตามมติที่ประชุม เป็นการเสียสละ การยอมรับ อดทนอดกลั้น และที่สำคัญคือเรื่องของความไว้วางใจ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด หากไม่เชื่อใจกัน จะทำให้ไม่แบ่งงานกัน เกิดการหลงตนเอง การใจไม่ถึง ใจไม่กว้างพอที่จะเปิดโอกาสให้คนอื่น ๆ ทำผิดพลาดเพื่อการเรียนรู้การจัดทำเอกสาร และกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ ในการทำงาน ก็เป็นการวางระบบให้ทำงานอย่างพร้อมเพรียงกันได้อย่างหนึ่ง ความพร้อมเพรียงกันในหมู่คณะเพื่อรับผลประโยชน์ที่เกิดจากความสามัคคีกันในเชิงสถาบันทางสังคม^{๑๐๐} เมื่อต่างฝ่ายต่างให้ความร่วมมือร่วมใจ

^{๙๘} สัมภาษณ์ อาจารย์ ดร.บุรกรณ์ บริบูรณ์, อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๙๙} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธินายก, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร(ธ.), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ นายสามารถ อัยกร, ประธานสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

ตรงไปตรงมามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างชัดเจน เพราะสถาบันทางสังคมหากไม่เข้มแข็งหรือมีความขัดแย้งจะไม่ช่วยให้เกิดความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมในสังคม เช่น ระหว่างสถาบันศาสนากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถจะทำงานร่วมกันได้เพราะต่างฝ่ายก็มีฐานสมาชิกของตนเองอยู่แล้วทำให้ประชาชนเกิดความแตกแยกออกเป็นสองฝ่ายด้วยเช่น ยิ่งสถาบันทางการศึกษาไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงานของฝ่ายใดก็ยิ่งทำให้การส่งเสริมการมีส่วนในการกำหนดนโยบายสาธารณะจะไม่ประสบผลสำเร็จอย่างแน่นอน แต่หากสถาบันเหล่านั้นมีเป้าหมายหรือทิศทางเดียวกันจะเป็นตัวชี้วัดถึงความสำเร็จอยู่ในตัวเองอยู่แล้วเพราะทุกคนเป็นกลุ่มเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน และรับประโยชน์จากนโยบายสาธารณะร่วมกันต่างฝ่ายก็มีความสุขเพราะไม่มีรับประโยชน์มากกว่าใคร นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้จัดขึ้นก็จะส่งผลให้บุคลากรที่อยู่ภายในองค์กร และต่างองค์กรมีความรักความสามัคคีในหมู่คณะเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งภาคประชาชนที่มีความรู้ยากจะเข้าร่วมทำให้เห็นภาพของความร่วมมือซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมต้องการ หากว่ามีความสามัคคีกันอยู่แล้วจะทำงานประการใดย่อมนำไปสู่ความสำเร็จและความสุขจะบังเกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างแน่นอน เพราะการรับผลประโยชน์ผ่านกิจกรรมทางสังคม เมื่อผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการฝ่ายปฏิบัติการในการทำงานแล้วก็ส่งมอบสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ผ่านสถาบันทางสังคมที่ได้รับการยอมรับจากสาธารณะชนทั่วไป เช่น สถาบันทางการศึกษาต่าง ๆ เป็นต้น^{๑๐๑}

กล่าวได้ว่า การรับผลประโยชน์ในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ความพร้อมเพรียงกันวางแผนการตัดสินใจบนพื้นฐานความเป็นที่เป็นนื่อง ความพร้อมเพรียงกันในหมู่คณะเพื่อรับผลประโยชน์ที่เกิดจากความสามัคคีกันในเชิงสถาบันทางสังคม เมื่อต่างฝ่ายต่างให้ความร่วมมือร่วมใจตรงไปตรงมามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างชัดเจน เพราะสถาบันทางสังคมหากไม่เข้มแข็งหรือมีความขัดแย้งจะไม่ช่วยให้เกิดความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมในสังคม ความพร้อมเพรียงกันในหมู่คณะเพื่อการวางแผน สามารถนำไปสู่การเกิดขึ้นของความสามัคคีกันในเชิงสถาบันทางสังคม การรับผลประโยชน์ผ่านกิจกรรมทางสังคม การมีส่วนร่วมทำให้คนมีการปฏิสัมพันธ์กัน รู้จักกัน ประชุมพร้อมกัน ประชุม พร้อมกันเล็กประชุม ได้กัลยาณมิตร แลกเปลี่ยนเปลี่ยนเรียนรู้กัน ไม่จะได้ไม่ทำกิจกรรมใดๆ แต่ได้เพื่อน ได้สมาชิก ได้คู่เคียง ได้ไมตรี การรู้จักกันนำไปสู่การสร้างกิจกรรมอื่น ๆ ตามมา ความสามัคคีตามมา การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ที่มีผลกระทบทางบวกกลับ ชุมชนหรือประชาชนเข้ามีส่วนร่วมกัน

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ นายวิชาญ ฤทธิธรรม, ประธานสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

ตัดสินใจ และยังมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เมื่อการดำเนินการกิจกรรมมีปัญหาร่วมกัน เข้าใจกัน การร่วมรับประโยชน์พร้อมกับการแก้ไขด้วยกัน

ประการที่ ๓ ไม่กำหนดระเบียบ ปฏิบัติ หรือกติกาอื่นๆ นอกเหนือจากที่ประชุม ซึ่งเป็นการวางแผนอนุมัติโครงการเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน ควรปฏิบัติตามหลักการบริหารนิยามธรรมองค์กรนั้นๆ จะมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นทำให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้น เคารพรักษา กฎระเบียบ กติกา หรือนโยบาย การบริหารจัดการของผู้นำในองค์กร^{๑๐๒} การบริหารการมีส่วนร่วมในลักษณะการร่วมรับผลประโยชน์ไม่มีการกำหนดระเบียบ ปฏิบัติ หรือกติกาอื่นๆ นอกเหนือจากที่ประชุม ซึ่งเป็นการวางแผนเพื่อการอนุมัติโครงการการบริหารจัดการ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับ กิจกรรมหรือโครงการที่ได้จัดทำขึ้น การวางแผน เพื่อที่จะอนุมัติโครงการต่างๆ ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องคำนึงถึง ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรกระทำก็คือ การสร้างความเข้าใจ ให้กับประชาชน ซึ่งจะต้องมีวิธีการต่างๆ เพื่อที่จะสร้างความร่วมมือในการดำเนินโครงการร่วมกับประชาชนซึ่งได้แก่ การชี้ให้เห็นประโยชน์ร่วมกัน ทำให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีความรู้สึกต่องานตรงกันด้วยการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง และทำความเข้าใจถึงผลของการดำเนินโครงการที่จะเกิดขึ้นให้กับประชาชนหรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจตรงกันโดยไม่ต้องไปเสียเวลาในการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อปฏิบัติต่างๆ ขึ้นมาอีกการวางแผนเพื่อการอนุมัติโครงการจึงเป็นสิ่งที่สามารถที่จะดำเนินการได้รวดเร็วในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกันและได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน^{๑๐๓}

การผูกไมตรีต่อกันทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานมีน้ำใจที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งส่วนที่เป็นภาครัฐเอกชนและประชาชนด้วยกัน ซึ่งจะทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานได้แสดงความคิดเห็นถึงปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ การแนะนำองค์การบริหารส่วนจังหวัดควรที่จะให้การแนะนำให้ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกันในการปฏิบัติงานหรืออนุมัติของโครงการต่างๆ และจะทำให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและเข้าใจในโครงการที่จะเกิดขึ้นในลักษณะที่เป็นทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะในด้านการสื่อสารถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญที่จะทำให้ทุกฝ่ายนั้นเกิดความเข้าใจตรงกัน แล้วก็จะทำให้ ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่หน้าที่หรือส่วนที่ได้รับมอบหมาย สิ่งสำคัญในการบริหารงานก็คือการมีส่วนร่วม ทั้งภาครัฐภาคเอกชนและประชาชน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์ การวางแผนถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะการที่เราจะวางแผนโครงการหรืออนุมัติโครงการก็ต้องมีการวางแผนและที่สำคัญอีกอย่าง

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ นายศิวัช แสงดี, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร อำเภอสว่างแดนดิน เขต ๓, ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ นายสมัย โพธิทองดี, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, ๘ มกราคม ๒๕๖๐.

หนึ่งก็คือมีการประชุมแม้ว่าจะมีการกำหนดกฎเกณฑ์กฎระเบียบแนวทางการปฏิบัติหรือกฎกติกาอื่นๆ ถึงจะมีแต่การประชุมนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญกับทุกฝ่าย^{๑๐๔}

กล่าวได้ว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในลักษณะการร่วมรับผลประโยชน์องค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรสร้างลักษณะแนวทางของการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมทางการร่วมคิด เป็นการมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการวางโครงการวิธีการติดตามผล การตรวจสอบและการดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรมโครงการสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์^{๑๐๕} การมีส่วนร่วมในการร่วมตัดสินใจ เป็นการประชุมปรึกษาหารือเรียบร้อยแล้วต่อมาจะต้องร่วมกันตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด การมีส่วนร่วมในการร่วมปฏิบัติตามโครงการ การร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกันของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการร่วมกันดำเนินงานตามโครงการต่างๆ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกที่จะระดมพลังสมองและทุนทรัพย์ เพื่อให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีการพัฒนาและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพต่อเนื่องและขับเคลื่อนไปได้อย่างมีพลัง มีแผนงานพัฒนา และปรับปรุงการบริหารงานองค์การ และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งเมื่อได้กำหนดแผนการปรับปรุงการบริหารโดยการจัดรูปแบบองค์การ การสั่งการ การประสานสัมพันธ์ และการควบคุมโดยเป็นไปตามระเบียบวิธีการที่ถูกต้อง

ประการที่ ๔ มีวัฒนธรรมให้ความเคารพต่อประธาน ผู้อาวุโสในสถานที่ประชุมอื่นๆ^{๑๐๖} โดยเฉพาะความคิดเห็นที่มีต่อโครงการที่มีความแตกต่าง แตกต่างกันไปมาก หากมติการดำเนินโครงการเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมีปัญหาอาจจะให้ประธานเป็นชี้ขาด เคารพนับถือเชื่อฟังและให้เกียรติแก่ผู้ที่อยู่ในฐานะเป็นผู้ใหญ่ (ผู้บังคับบัญชาผู้บริหาร) และปฏิบัติตามคำแนะนำสั่งสอนที่ดังามนั้น^{๑๐๗} มองเห็นความสำคัญแห่งถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันพึงรับฟัง หมายถึง ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นคำแนะนำของผู้ใหญ่ การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด บางครั้ง ก็ต้องมีการแสดงความคิดเห็น ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งในที่ประชุมเพราะความคิดเห็นนั้นซึ่งแต่ละคนมีความคิดหรือแนวคิดที่แตกต่างกันทำให้ การดำเนินงานโครงการต่างๆ เป็นไปได้ล่าช้า เพราะมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันฉะนั้นการเคารพประธานหรือผู้อาวุโสในที่ประชุมก็สามารถที่จะแก้ปัญหาในส่วนนี้ได้เพราะว่า ผู้ใหญ่หรือ ผู้บังคับบัญชา

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ นายสิน อินทสิทธิ์, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๖ ตำบลคำตาก้า อำเภอคำตาก้า จังหวัดสกลนคร, ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ นายจอมศรี ศิริกาล, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอเมือง เขต ๕, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ นายยุทธเดช ศรีพรหมทัต, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร อำเภอพรรณานิคม เขต ๓, ๘ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ นายสมัย โพธิทองดี, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, ๘ มกราคม ๒๕๖๐.

หรือผู้บริหารที่ดีที่มาประชุมด้วยก็ถือว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มีความเชี่ยวชาญ ในด้านต่างๆก็สามารถที่จะแนะนำและชี้ขาดในเรื่องของความขัดแย้งที่แต่ละฝ่ายได้เสนอมาก็จะเป็นการแก้ปัญหาที่ดี แล้วก็จะไม่เกิดปัญหาในความขัดแย้ง^{๑๐๘}

กล่าวได้ว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการรับผลประโยชน์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด การมีวัฒนธรรมให้ความเคารพต่อประธานผู้อาวุโสใน สถานที่การประชุม ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานต้องให้ความเคารพและเชื่อฟังประธานในการประชุมเพราะการวางแผนโครงการต่างๆบางครั้งอาจจะมีปัญหาในเรื่องของความขัดแย้งทางความคิดเห็น เพราะความคิดเห็นของของแต่ละคน ซึ่งมีเหตุผลที่แตกต่างกันผู้นำก็จะมีความคิดเห็นไปอีกรูปแบบหนึ่งพูดตามยังประชาชนก็จะมีความคิดเห็นอีกรูปแบบหนึ่งในนั้นเพื่อที่จะให้ความคิดเห็นของแต่ละฝ่ายที่มีความขัดแย้งกันให้มาหลอมรวมเป็นหนึ่งความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันก็ต้องอาศัยประธานหรือผู้อาวุโสในที่ประชุมซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานเป็นผู้ชี้ขาดในการประชุมหรือการลงมติต่างๆที่จะดำเนินโครงการให้เกิดขึ้นขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้ใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์ยาวนาน ดังนั้นเราต้องให้เกียรติ ให้ความเคารพนับถือ และรับฟังความคิดเห็นของท่านในฐานะที่เป็นผู้รู้และมีประสบการณ์มามาก การอยู่ร่วมกันในหมู่คณะจำเป็นต้องมีผู้นำและผู้ตาม เราต้องเคารพนับถือผู้เป็นใหญ่ เป็นประธานเคารพผู้บริหาร เคารพหมู่คณะ ถ้าเราให้การเคารพและเชื่อฟังผู้นำ หมู่คณะในสังคมก็จะไม่วุ่นวาย

ประการที่ ๕ การได้รับผลประโยชน์ของสตรีร่วมกัน การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาบทบาทสตรีและให้ความคุ้มครองแก่สตรีในสังคมก็ถือว่าเป็นส่วนที่จะต้องดำเนินการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด^{๑๐๙} เพราะสตรีเองก็มีส่วนสำคัญในการดำเนินงานหรือกิจกรรมโครงการต่างๆขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่เกิดขึ้น ฉะนั้นควรที่จะมองเห็นถึงสิทธิเสรีภาพความสำคัญของสตรีที่มีบทบาทในสังคม ซึ่งไม่ควรที่จะถูกมองข้ามไปควรที่จะได้รับการคุ้มครองการดูแล และได้รับประโยชน์ร่วมกันในสังคมในโครงการต่างๆที่เกิดขึ้น เพราะบทบาทของสตรีก็มีส่วนสำคัญในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและถือว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในแทบทุกด้าน แค่นั้นยังไม่พออีกทั้งยังต้องทำงานรับภาระงานที่บ้านดูแลบุตรการจัดหาอาหารการดูแลสุขภาพสมาชิกในครอบครัว เมื่อเกิดการเจ็บป่วยสตรีก็เป็นผู้ที่ให้ความรักและให้ความอบอุ่นแก่บทคิดเราส่งสอนรวมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมให้กับคนในครอบครัว ซึ่งถ้าเรามองย้อนไปในอดีตซึ่งจะเห็นว่าค่านิยมของคนไทยสมัยก่อนมีความคิดว่าสตรีจะต้องเป็นผู้ที่อยู่แล้วกลับเรือนอยู่บ้านดูแลงานบ้านทำกับข้าวเลี้ยงบุตร แต่ในปัจจุบันซึ่งมีการ

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ นายสมัย โพธิทองดี, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, ๘ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ นางวารุณี สาขามุละ, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลพรรณา อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร, ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

เปลี่ยนแปลงไป จะเห็นว่าสตรีกับบุรุษในปัจจุบันนี้มีความเสมอภาคกันเพราะถือได้ว่าสตรีนั้นมีความรู้ความสามารถเท่าเทียมกับ บุรุษแค่นั้นยังไม่พอสตรีถือว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะเห็นว่าช่วงก่อนสตรีนั้นได้มีการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพเพื่อที่จะยกระดับเรื่องสิทธิและความเสมอภาคเพื่อแสดงออกถึงบทบาทและศักยภาพของสตรี^{๑๑๐} ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางในการสร้างความเจริญให้กับสังคมและประเทศชาติ ศักยภาพในการพัฒนาตนเอง และบทบาทของสตรีสามารถที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ สามารถพิจารณาได้จากพัฒนาการ^{๑๑๑} ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง สตรีกับความสัมพันธ์ครอบครัว การเริ่มต้นพัฒนาสตรีให้มีคุณภาพควรจะมีการกำหนดบทบาทและการพัฒนาด้านศักยภาพ ความพร้อมของสตรีก่อนที่สตรีจะออกไปสู่สังคมในปัจจุบันในด้านต่างๆ

ประการที่สอง การสร้างพลังและเครือข่ายสตรี ปัจจุบันสตรีมีโอกาสดำเนินการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยเฉพาะการรวมตัวกันเองในกลุ่มสตรีด้วยกัน เช่น กลุ่มสตรีอาสาสมัคร กลุ่มอาชีพสตรี กลุ่มสตรีผู้นำอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ประการที่สาม การสร้างภาวะผู้นำสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การที่สตรีมีภาวะผู้นำในการเข้าร่วมบริหารจัดการกับกลุ่มองค์กร ที่มีการผสมผสานในมิติชายหญิง เพื่อสร้างความเข้มแข็งโดยการมองกิจกรรมที่ปฏิบัติ

กล่าวได้ว่า การส่งเสริมการพัฒนาบทบาทสตรีและมีการคุ้มครองสตรีในสังคมมากยิ่งขึ้น ให้เกียรติและคุ้มครองสตรี ให้อยู่ดี ไม่ให้ถูกล่วงเกินข่มเหงรังแกหรือถูกขูดคร่ำขึ้นใจ สตรีถือว่าเป็นเพศแม่ เป็นเพศที่อ่อนแอ บุรุษควรให้เกียรติ ให้การยกย่อง ปกป้องไม่ให้ใครละเมิดสิทธิหรือข่มเหงรังแก ถ้าสังคมใด ๆ ผู้หญิงถูกขูดคร่ำข่มขืนมาก ๆ ความเสื่อมย่อมน่าจะเกิดกับสังคมนั้น การทำร้าย การทำผิดในลูกเมียผู้อื่น การกดขี่ทางเพศ การทำลามกอนาจารย่อมนำมาซึ่งความเสื่อมในองค์กร เพราะทำให้เกิดความหวาดระแวง และขาดความปลอดภัยในคู่ครอง และในที่นี้ยังรวมไปถึงการไม่รับฟังความเห็นของเพศหญิงด้วยการที่จะพัฒนาสตรีจะต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาตนเอง โดยเริ่มต้นจากครอบครัวของตนเองให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุข จึงจะสามารถที่จะพัฒนากลุ่มองค์กร เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้เข้าสู่การเป็นผู้นำในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการสร้างกระบวนการและกำหนดทิศทางในการพัฒนา ซึ่งจะต้องประกอบกับ

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ นายสันติ ไชยยศ, รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, ๙ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ นายชัยวารินทร์ แข็งแรง, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอดงหลวง เขต ๓, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

การที่มีสตรีจะต้องมีภาวะผู้นำ ในเรื่องของการเป็นผู้นำที่ดีในทุกด้าน มีศักยภาพในการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นตามลำดับ เพราะในปัจจุบันนี้สตรีไม่ได้ขาดโอกาสในการพัฒนา ไม่ได้ถูกเอารัดเอาเปรียบ ดังนั้นสตรีควรจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้เป็นชุมชนในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าเทียมกับบุรุษในสังคมและไม่จำเป็นที่สตรีจะต้องเป็นช้างเท้าหลังตลอดไป บทบาทของสตรีถือว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนา ระดับชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติเป็นอย่างมาก ซึ่งในที่นี้องค์การบริหารส่วนจังหวัด ก็ถือว่าเป็นหน่วยงานองค์กรที่สำคัญในการที่จะมีการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาบทบาทสตรีและการคุ้มครองสิทธิสตรีการพัฒนาสตรี องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องมีการคำนึงถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นหรือว่ามีแผนนโยบายในการที่จะส่งเสริมการประกอบอาชีพให้กับสตรี หรือมีการพัฒนาให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วม ทางการเมืองให้มากขึ้นและส่งเสริมให้สตรีนั้น เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมือง เพราะถือได้ว่าสตรีนั้น มีส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและมีส่วนช่วยในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์เป็นอย่างมาก

ประการที่ ๖ การบริหารผลประโยชน์ของประชาชนด้านให้ความเคารพต่อสถานที่ การให้ความเคารพต่อสถานที่ที่สำคัญของหน่วยงาน คนไทยส่วนใหญ่นับถือถึงความสำคัญของสถานที่ที่อยู่ไม่ว่าจะเป็นบ้านหรือที่ทำงานหากใครไม่เชื่อถือ ใครดูถูกของที่คนอื่นในองค์กรเขาเชื่อถือหรือเช่นไหว้บูชา กราบไหว้อยู่ก็ต้องเกิดอาการขัดใจกันองค์กรก็อยู่ไม่ได้ข้อนี้หมายรวมไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนาซึ่งคนในองค์กรก็ต้องให้เกียรติกันไม่ลบหลู่ของของใครถือเป็นธรรมาภิบาล การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอุปทานิยธรรมด้านผลประโยชน์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเองต้องทำความเข้าใจถึงบริบทของสถานที่ ในการที่จะดำเนินโครงการตามหลักอุปทานิยธรรมด้านผลประโยชน์ สถานที่ถือเป็นเรื่องที่จะมองข้ามไม่ได้เช่น สถานที่ประชุมวางแผนควรมีการสร้างและปรับปรุงความสวยงามในสิ่งที่ประชาชนให้การเคารพบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองเพื่อให้มีวิถีปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน การการบริหารงานสถานที่ประชุมควรคำนึงถึงสถานที่ในการเตรียมการสำหรับการจัดองค์ประกอบของห้องประชุมควรพิจารณาและกำหนดรูปแบบของการจัดห้องประชุม โดยใช้วัตถุประสงค์ของการประชุมเป็นที่ตั้งว่าควรจัดในรูปแบบไหน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมรู้สึกประทับใจ คำนึงถึงจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมและรูปแบบของการประชุมเป็นหลักสำคัญ ความสะอาดสวยงามอากาศในห้องถ่ายเทดี มีการตกแต่งให้ความสวยงามเหมาะสมกับรูปแบบหัวข้อการประชุมและการให้ความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ และวิถีการปฏิบัติตนต่อวัฒนธรรมประเพณีที่ประชาชน^{๑๑๒} ชุมชนนั้นปฏิบัติกัน ในแต่ละพื้นที่

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธินายก, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร (ธ), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

บางครั้งวิถีชีวิต ประเพณีแนวปฏิบัติที่มีความแตกต่างกัน^{๑๓๓} ถ้าหากองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปดำเนินโครงการและไม่ได้คำนึงถึงวิถีปฏิบัติตามชาวบ้านจะทำให้เกิดความขัดแย้ง และเป็นการลบหลู่ ไม่ให้เกียรติเจ้าของสถานที่ด้วย ดังนั้นการดำเนินการจัดสถานที่ประชุมจะต้องดูบริบทของพื้นที่ว่าจะจัดในลักษณะใด รูปแบบไหน รวมไปถึงการให้เกียรติผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ทั้งที่เป็นข้าราชการและประชาชน การยกย่องให้เกียรติซึ่งกันและกัน

กล่าวได้ว่า การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ด้านให้ความเคารพต่อสถานที่ ต้องคำนึงถึง ความเชื่อ ความศรัทธา ขนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนา ของท้องถิ่นนั้นๆแล้วปฏิบัติตามโดยไม่ให้เกิดการขัดแย้งกับชุมชน การที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดลงพื้นที่จัดทำโครงการกับประชาชนนั้น^{๑๓๔} ก็ต้องให้เกียรติประชาชน ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนาของชุมชนนั้นโครงการก็จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ การสักการะ เคารพ นบถิ์ของคนในชุมชนทั้งภายในและภายนอกและไม่ลบหลู่พิธีกรรมอันชอบธรรม ซึ่งเคยให้เคยทำแก่เจตียสถานเหล่านั้น หมายถึง ให้การสักการะ เคารพ นบถิ์ บูชา และปกป้องรักษาปูชนียสถานที่สำคัญของชุมชนนั้น ๆ โดยทั่วถึงทั้งหมด เพื่อให้เป็นเครื่องเตือนความทรงจำ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นศูนย์รวมใจของหมู่ชน เราให้ทำดี และไม่บั่นทอนผลประโยชน์ที่เคยอุปถัมภ์บำรุงเจตียหรือปูชนียสถานเหล่านั้น ไม่ละเลยพิธีเคารพบูชาอันพึงทำต่ออนุสรณ์สถานเหล่านั้นตามประเพณีที่ดงามเป็นการแสดงถึงความเป็นผู้มีนินยิตี รักสันติภาพ ชัดเกลาคจิตใจอยู่เสมอ พร้อมทั้งจะปฏิบัติดีโดยไม่ประมาท การที่สมาชิกของสังคมเป็นคนดี ย่อมเป็นเกียรติ เป็นศักดิ์ศรี และเป็นเครื่องยืนยันความบริสุทธิ์ใจในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ถือว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจขององค์กรนั้น บางองค์กรเคารพบูชาอนุสาวรีย์บุคคลสำคัญหรือบรรพบุรุษ หรือผู้มีพระคุณ หาศูนย์รวมจิตใจในองค์กรนั้น ๆ ให้ได้ ไม่ว่าจะเจตียอนุสาวรีย์ ปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุ หรือรูปเคารพต่าง ๆ ก็จะทำให้สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนหรือองค์กรนั้น ๆ เพื่อสร้างความสามัคคีที่ดีต่อกันได้ไม่ยากและเพื่อให้มีวิถีปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน

ประการที่ ๗ ความมีผู้ที่มีคุณธรรมหรือผู้ที่ประชาชนให้การยอมรับ ให้การเคารพนับเข้าร่วมประชุมด้วยอีกต้องการดูแลพระสงฆ์ ผู้สูงอายุ นักบวช และผู้มีความดีในสถานที่ประชุมนั้นๆ การบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพมีแบบแผน มีความเป็นกลาง โปร่งใส ตรวจสอบได้ สร้างแรงจูงใจ และพัฒนาเทคนิคในการมอบหมายและติดตามผลการปฏิบัติงาน^{๑๓๕} ในขณะที่รูปแบบความสัมพันธ์การประสาน การช่วยเหลือเกื้อกูลในลักษณะครอบครัว ญาติพี่น้อง การดูแลพระสงฆ์ ผู้สูงอายุ ก็เป็นอีกวิถีการที่การบริหาร

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ นายสมเกียรติ ศิริตัน, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ นายสมเกียรติ ศิริตัน, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ นายรัฐพล ฤทธิธรรม, คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

จัดการเชิงพุทธ ในการช่วยเหลือสนับสนุนการบริหารงาน และปฏิบัติได้เป็นอย่างดี การบริหารจัดการ ผู้บริหารต้องมีจิตสาธารณะ มีจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ รู้สึกละอายต่อบาป การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องมีการกำหนดนโยบายเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ไว้ในแผนการบริหาร ส่งเสริมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงานราชการ มีการส่งเสริมปลูกฝังจิตสำนึกแห่งการมีจิตสาธารณะ ลด ละความเห็นแก่ตัว^{๑๑๖} การช่วยเหลือเกื้อกูลคณะสงฆ์ ซึ่งถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจของประชาชน จัดการให้ความอารักขา บำรุง ค้ำครอง อำนวยชอบธรรมแก่บรรพชิต ผู้ทรงศีลทรงธรรมบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นหลักใจและเป็นตัวอย่างทางศีลธรรมของประชาชนเต็มใจต้อนรับและหวังให้ท่านอยู่โดยผาสุกรวมถึงตั้งใจสนับสนุนคนดี ปกป้องคนดี ส่งเสริมคนดี เลือคนดีที่มีความสามารถมีคุณธรรมเข้ามาเป็นกำลังพัฒนาหมู่คณะของตน^{๑๑๗}

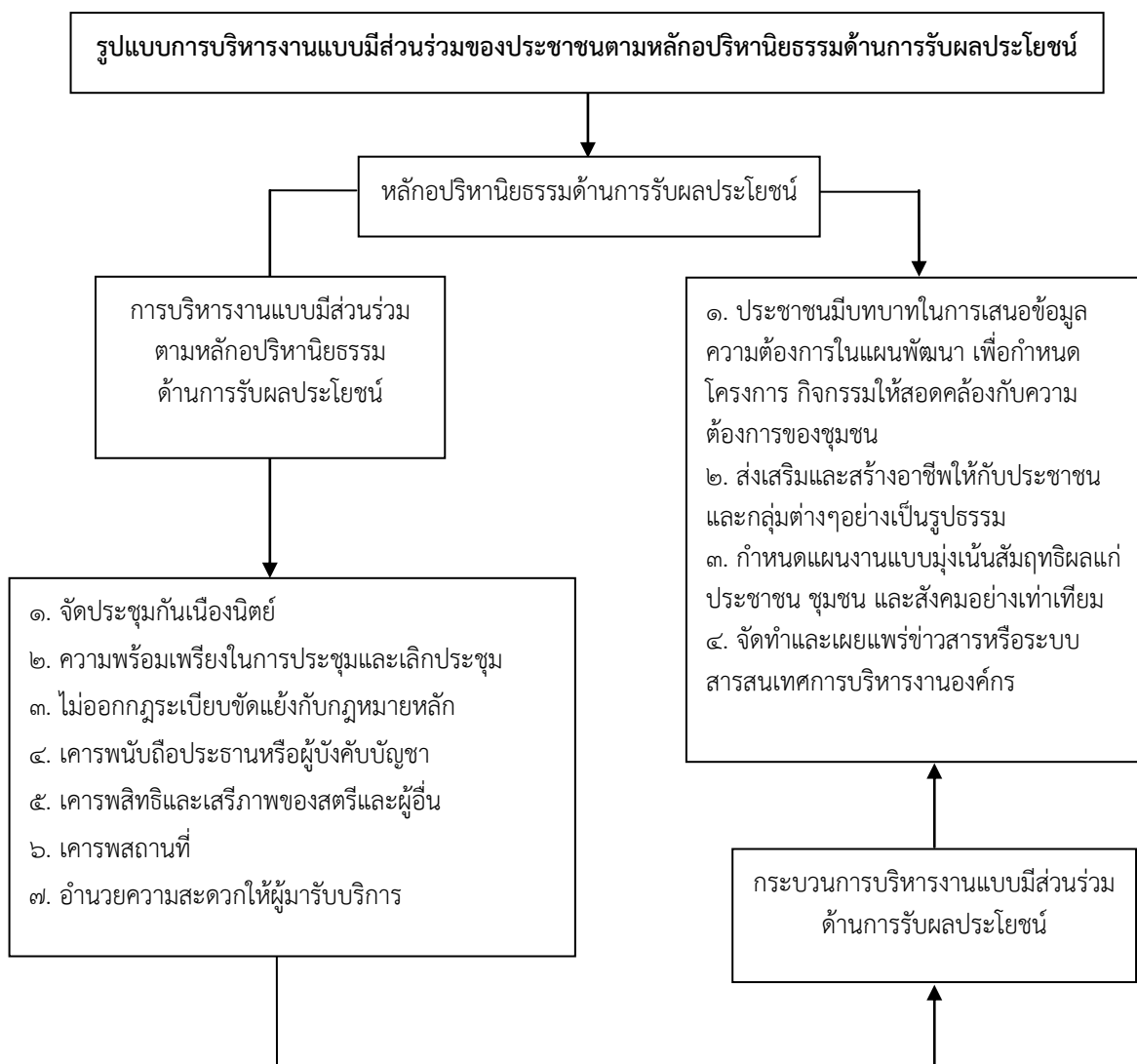
กล่าวได้ว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีใจเป็นกลาง จะต้องมองถึงกรอบของธรรมาภิบาลเป็นสำคัญ คือเรื่องของความโปร่งใส เพราะฉะนั้น อะไรก็ตามเมื่อลงไปสู่หรือเข้าหาหมู่บ้านและชุมชน จะต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ พุดจาซักถามได้ ก็จะทำให้ประชาชนมีความเข้าใจไม่ข้องใจอะไร จะไม่ติดขัดอะไร เพราะว่าให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบ เน้นความโปร่งใส แสดงออกให้ชาวบ้านเห็น และพร้อมที่จะให้เกิดกระบวนการทางการตรวจสอบทุกอย่างการบริหารจัดการตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด^{๑๑๘} ต้องมีแผนและแนวทางการให้การเคารพนับเข้าร่วมประชุมด้วยอีกต้องการดูแลพระสงฆ์ ผู้สูงอายุ นักบวช และผู้มีคุณธรรมในสถานที่ประชุม ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และส่งเสริมระบบคุณธรรมการบริหารจัดการเชิงพุทธธรรม ต้องประกอบด้วยคุณภาพ คุณธรรม และคุณประโยชน์ที่ต้องดูแลให้ความเสมอภาคกันของสมาชิก มีกฎระเบียบ บรรทัดฐานที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการสร้างประโยชน์ส่วนรวม และได้รับการคุ้มครองผลที่เกิดจากการปฏิบัติงาน เช่น การได้รับความช่วยเหลือเมื่อต้องประสบเหตุในขณะปฏิบัติหน้าที่ การจัดสวัสดิการค่าตอบแทนที่เหมาะสม มีคู่มือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นต้น

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ นายเขียวชาญ อินทริ่ง, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอศรีสงคราม เขต ๓, ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ นายสมเกียรติ ศิริตัน, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๑๘} นายจอมศรี ศิริกาล, สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอเมือง เขต ๕, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

แผนภาพที่ ๔.๓: รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรมด้านการรับผลประโยชน์

๔.๓.๔ รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอภิธานิธรรมด้านการประเมินผล

สภาพปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าไปสู่ประเด็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งหากดูตามปกติมักจะเห็นเรื่องของการตรวจสอบไม่มีขั้นตอนการตรวจสอบมากนัก จะปรากฏตามสื่อมากกว่าที่จะทำหนังสือสอบถามข้อมูลต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ยิ่งประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนมักจะเรียกร้องหรือร้องเรียนไปยังหน่วยที่ทำการตรวจสอบโดยตรงการติดตามการดำเนินงานของด้านการบริหารงบประมาณในระดับตำบลและราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีความขัดแย้งกันเพราะผลประโยชน์ไม่ลงตัวจนนำไปสู่ความการตรวจสอบของหน่วยงานภาครัฐด้วยตนเองมากขึ้น^{๑๑๙} เช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน และหน่วยงานอื่นๆ ให้เข้ามาตรวจสอบการใช้งบประมาณและการดำเนินว่าเป็นไปตามแบบของโครงการหรือไม่อย่างไร เพราะหากจะให้ประชาชนไปตรวจสอบก็คงจะไม่ได้อะไรมากนักเพราะการตรวจสอบจะต้องให้ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้นเข้ามาดูแต่โดยมากการตรวจสอบดังกล่าวจะถูกแต่งตั้งในรูปแบบของคณะกรรมการเป็นที่เรียบร้อยแล้วซึ่งโครงการมักจะผ่านไปด้วยดีไม่มีจุดบกพร่องแต่ประการใดแม้แต่น้อย แต่การตรวจสอบและประเมินผลดังกล่าวอาจจะแย้งกับสายของประชาชนผู้ใช้ประโยชน์จากโครงการของท้องถิ่นนั้นทำให้ประชาชนได้แต่เพียงส่งข้อมูลไปยังหน่วยงานที่หน้าที่ดังกล่าวมากตรวจสอบเพิ่มเติม เพราะฉะนั้น การประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด มีแนวทางอันเป็นมาตรฐานหลักขององค์การบริหารส่วนจังหวัด คือ สร้างพลังความสามัคคีแห่งความเชื่อมั่นในการรวมกลุ่มกันทำงานเป็นทีมเพื่อการมีส่วนร่วมที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การทำกิจกรรมร่วมกันและการสร้างพัฒนาค่านิยมการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี^{๑๒๐} กับชุมชนที่มีหลักการประเมินคือคุณภาพชีวิตที่ได้รับที่เกิดจากโครงการ จากที่ไม่เคยเกิดและหลังการเกิดกิจกรรมมีสิ่งใดเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ซึ่งการประเมินตามหลักธรรมชาติ ไม่จำเป็นต้องเป็นการประเมินตามศาสตร์ของการประเมินซึ่งจำเป็นสำหรับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน^{๑๒๑} ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

ประการที่ ๑ การประชุม พบปะพูดคุยกันบ่อย ๆ เพื่อการติดตามประเมินผลร่วมกันขององค์การบริหารส่วนจังหวัด มีการทำงานร่วมกันของคนในองค์กรตนเอง องค์กรอื่น ทั้งหน่วยงานที่เป็นทั้งรัฐและ

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ นายสมเกียรติ ศิริตัน, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ นายสิน อินทรสิริ, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๖ ตำบลคำตากกล้า อำเภอดงหลวง จังหวัดสกลนคร, ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ อาจารย์ ดร.บุรกรณ์ บริบูรณ์, อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

เอกชนที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโครงการต่างๆภายในจังหวัดและประชาชนในพื้นที่ ชุมชน หมู่บ้าน ฉะนั้นการดำเนินงานหากเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องโปร่งใสแล้วก็จะไม่เป็นปัญหา มีการตรวจให้ละเอียดอีกทีว่ามีการทุจริตหรือไม่ โครงการนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ถ้าหากไม่เป็นไปตามเป้าหมายก็ต้องมีหน่วยงานเข้ามารับผิดชอบในส่วนที่ขาดตกบกพร่อง แล้วนำไปแก้ไขให้สมบูรณ์ ทั้งนี้การตรวจสอบและประเมินผลเพื่อให้เกิดความถูกต้องและได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย หลังการดำเนินงานที่มีความโปร่งใส จะต้องมียุทธศาสตร์การบริหารส่วนจังหวัด หน่วยงานเอกชน ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วม^{๑๒๒}ในการตรวจสอบและการประเมินผล ซึ่งผู้รับผิดชอบโครงการจะต้องนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานของตนเอง ควรนำหลักธรรมาภิบาล มาประยุกต์ใช้กับการบริหารองค์การ ธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี เป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของประชาชน โดยเฉพาะข้าราชการ และพนักงานบริษัทเอกชน เพราะธรรมาภิบาลเป็นการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๑๒๓} ตั้งมั่นอยู่บนหลักการบริหารงานที่เที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกในการทำงาน มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ พร้อมตอบคำถามหรือตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพร้อมรับผิด มีศีลธรรม จริยธรรมในการทำงาน การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ตัดสินใจ ดำเนินการ และประเมินผล ตลอดจนร่วมรับผลจากการตัดสินใจร่วมกัน นั้น มีการส่งเสริมสถานภาพหญิงชาย และการให้ความสำคัญกับกลุ่มต่างๆ รวมทั้งคนด้อยโอกาส ตลอดจนการสร้างความเท่าเทียมกันทางสังคมในการรับโอกาสต่างๆที่ประชาชนพึงจะได้รับจากรัฐอีกด้วย ธรรมาภิบาลเป็นทั้งหลักการ กระบวนการและเป็นเป้าหมายไปในตัว การมีธรรมาภิบาลอาจนำมาสู่การมีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ในที่สุดและการมีประชาธิปไตยก็นำมาสู่การมีผลทางสังคมคือการพัฒนาประเทศไปในทางที่สร้างความสงบสุขอย่างต่อเนื่องและสถาพร ตลอดจนนำมาสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้โดยสันติวิธี

ประการที่ ๒ ความพร้อมเพรียงกันวางแผนการติดตามประเมินผลบนพื้นฐานความเป็นพี่เป็นน้อง แนวทางการพัฒนาการบริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรมีการจัดการในรูปแบบการวางแผนและการควบคุม ซึ่งการจัดการสมัยใหม่^{๑๒๔} กล่าวว่า การออกกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับ สำหรับการเข้าร่วมประชุม ขณะประชุม การลงชื่อของผู้เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลและตรวจสอบ ในการประชุมทุกครั้ง รวมทั้งการเลิกประชุม การลงมติเห็นชอบร่วมกัน ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมภายในองค์กร ทำให้

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ นายสามารถ อัยกร, ประธานสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธินายก, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร(ธ.), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ นายวิชาญ ฤทธิธรรม, ประธานสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

เกิดความสามัคคีภายในองค์กร และการทำกิจที่ควรทำโดยพร้อมเพรียงกัน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คณะ ไม่กินแหนงแคลงใจกัน เพราะทุกคนมีความเต็มใจที่จะทำงานร่วมมือกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน จะทำงานอะไรก็สำเร็จได้ด้วยการปรึกษาหารือกัน อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน เพื่อให้ได้แนวทางการปฏิบัติกิจกรรมโครงการเป็นไปทิศทางเดียวกันและจะมีผลสำเร็จดีตามมา องค์กรปกครองท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จได้จะต้องเป็นองค์กรที่ได้รับความสนใจและมีความร่วมมือจากประชาชน และการที่จะทำให้ประชาชนสนใจและร่วมมือได้ ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดและดำเนินโครงการ เพื่อให้ได้โครงการที่ประชาชนต้องการและพึงพอใจมากที่สุด^{๑๒๕} การนำหลักอภิธานิธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการพัฒนาโครงการต่างๆขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งแน่นอนว่าการดำเนินงานต่างๆ นั้น จะเป็นไปในทางที่ดีและคนในองค์กรจะมีความสุขกับการทำงาน เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมาต้องมีการประชุมปรึกษาหารือในที่ประชุมอย่างต่อเนื่องและบ่อยๆ มีการนำปัญหาที่เกิดขึ้นเข้าสู่ที่ประชุมเพื่อหาทางออกร่วมกัน การดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นเหตุและเป็นประโยชน์ร่วมกัน มีการประชุมปรึกษาเพื่อสร้างความเชื่อมั่น มีบรรยากาศของการวางแผนการตัดสินใจบนพื้นฐานความเป็นพี่เป็นน้อง การยอมรับซึ่งกันและกันในข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น

ประการที่ ๓ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในลักษณะการประเมินผล^{๑๒๖} ไม่มีการกำหนดระเบียบ ปฏิบัติ หรือกติกาอื่นๆ นอกเหนือจากที่ประชุม ซึ่งเป็นการวางแผนเพื่อการอนุมัติโครงการการบริหารจัดการ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานขององค์กรส่วนท้องถิ่น และควรบริหารจัดการองค์ให้เสมอภาคกันเกิดประโยชน์แก่ทุกคน ไม่ยึดติดกับอำนาจใคร ซึ่งจะนำไปสู่กลุ่มผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจได้^{๑๒๗} ในด้านการตรวจสอบและประเมินผล ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับกิจกรรมหรือโครงการที่ได้จัดทำขึ้น สิ่งสำคัญในการบริหารงานก็คือการมีส่วนร่วม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และ เกิดความโปร่งใสกับทุกวัย โดยเฉพาะในด้านการวางแผนถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะการที่เราจะวางโครงการหรืออนุมัติโครงการก็ต้องมีการวางแผนและที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือมีการประชุม แม้ว่าจะมีการกำหนดกฎเกณฑ์

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ นายศิวัช แสงดี, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร อำเภอสว่างแดนดิน เขต ๓, ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ นายสมเกียรติ ศิริตัน, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ พระครูสิริเจติยานุกิจ, ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

กฎระเบียบแนวทางการปฏิบัติหรือกฎกติกาอื่นๆ^{๑๒๘} ถึงจะมีแต่การประชุมนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญกับทุกฝ่ายเพราะเป็นการระดมความคิด แล้วก็มาปรึกษาหารือกันเพื่อที่จะหาแนวทางในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหานั้นๆ และเราต้องมองในหลายๆด้าน เช่น ด้านการบริหารงาน รักษากฎระเบียบขนบธรรมเนียมที่ดี ซึ่งอันนี้เป็นส่วนที่สำคัญขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่จะต้องคำนึงถึง อย่างที่ได้กล่าวไปข้างต้นก็คือการประชุมการบริหารงานในด้านการตรวจสอบและประเมินผล ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อโครงการที่เกิดขึ้นจะต้องคำนึงถึงการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ และเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม มีความคุ้มค่าและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดีขึ้น^{๑๒๙} สิ่งที่ต้องการการบริหารส่วนจังหวัดจะต้องคำนึงถึงอีกก็คือเรื่องของขนบธรรมเนียมที่ดีเป็นเป้าหมายที่ทุกคนทำตาม ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือประชาชนในท้องถิ่นมีความเห็นตรงกัน และมีการพัฒนาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ประชาชนมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการ โดยออกแบบการบริการที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง^{๑๓๐} ไม่บัญญัติกฎระเบียบตามความพอใจของตนเอง เพราะบางทีถ้าองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่ลงพื้นที่ตรวจสอบถึงกิจกรรมหรือโครงการที่จะดำเนินการ แต่ไม่ได้ตรวจสอบถึงความเป็นอยู่ความต้องการของประชาชนคิดเสียแต่ว่าจะดำเนินการตามที่ได้วางแผนหรือหัวหน้าส่วนงานได้จัดทำแผนการพัฒนาไว้ บางทีอาจจะไม่เห็นถึงข้อดีข้อเสียที่อาจจะเกิดขึ้น

ประการที่ ๔ มีวัฒนธรรมให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสหรือประธานในสถานที่ประชุมอื่นๆ โดยเฉพาะความคิดเห็นที่มีต่อโครงการที่มีความแตกต่าง แตกต่างกันมาก หากมติการประเมินผลโครงการมีปัญหาอาจจะให้ประธานเป็นผู้ชี้ขาด การดำเนินงานต่างๆจะต้องมีหลักในการดำเนินงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันและทุกฝ่ายให้การยอมรับโดยเฉพาะในเรื่องของวัฒนธรรมซึ่งเป็นเรื่อง ที่ทุกคนไม่ว่าจะเป็นองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆรวมไปถึงประชาชนจะต้องให้ความร่วมมือมีวัฒนธรรมที่เหมือนกัน และให้ความเคารพในสิ่งที่ควรเคารพและให้ปฏิบัติเหมือนกัน โดยเฉพาะการมีวัฒนธรรมองค์กรองค์กร^{๑๓๑} องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องมีการนำวัฒนธรรมองค์กรเข้ามาใช้ เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญในการ

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ นายจอมศรี ศิริกาล, สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอเมือง เขต ๕, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ นายอนุสรณ์ โพธิ์ศิริ, รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ นายดาบชัย หัตถสา, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอนาหว้า เขต ๒, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พุฒจักร สิริ, อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

บริหารงานต่างๆ ถ้าหากเรามีหลักการหรือมีวัฒนธรรมองค์กรที่เหมือนกัน การดำเนินงานก็จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์และก็จะบรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว ^{๑๓๒}

กล่าวได้ว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด จะต้องกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจและมีความเห็นในทิศทางเดียวกัน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในเรื่องของความขัดแย้ง และเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่จะดำเนินการและขับเคลื่อนกระบวนการต่างๆ ว่าจะให้เป็นไปในทิศทางใด มีกลยุทธ์ใดบ้างที่จะสนับสนุนให้องค์การนั้นประสบความสำเร็จได้ดี ประเด็นที่สำคัญคือการรับฟังข้อเสนอแนะของผู้ที่เข้าร่วมการประชุมหรือสมาชิกในองค์กรทั้งภายในและภายนอก ในอันจะนำไปสู่ความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งรวมไปถึงการปรับตัวเข้ากับคนในองค์กรและชุมชนอย่างที่ได้กล่าวไปข้างต้น การปฏิบัติตามหลักของวัฒนธรรมองค์กรในส่วนงานนั้นๆ สิ่งที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งก็คือผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่ดีหรือมีสมาชิกในองค์กรที่ดีมีความรู้ประสบการณ์ความสามารถ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนา และนำองค์กรไปสู่การพัฒนา โดยผ่านการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม เป็นกิจกรรมที่พัฒนาความรู้ทักษะกระบวนการให้กับหน่วยงานและประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่างๆ โดยใช้หลักวัฒนธรรมองค์กรเข้ามาช่วยในการบริหารงาน การใช้หลักสามัคคีธรรมในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานและไม่ให้เกิดความขัดแย้งในโครงการที่จะเกิดขึ้น และทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน หรือประชาชนควรที่จะร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจการที่จะเกิดขึ้นนั้น กิจกรรมที่เกิดขึ้นอาจจะมีปัญหาบ้าง แต่ก็ต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาในเรื่องที่เกิดขึ้นโดยการประชุมและหามติในการแก้ไขจุดที่เป็นปัญหานั้นๆ เพื่อให้เห็นผลได้เร็วขึ้น จะต้องให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของ ประธานหรือผู้อาวุโสรวมไปถึงหัวหน้าส่วนต่างๆ ที่เข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และเหมาะสม คำนึงถึงการทำงานร่วมกัน ติดตามผลการปฏิบัติงานตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมาย รับข้อเสนอแนะจากผู้บังคับบัญชานำไปปฏิบัติ อันนี้ก็คือว่าเป็นปัจจัยสำคัญ

ประการที่ ๕ การกำหนดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาบทบาทสตรีให้มีความพร้อมในการติดตามประเมินผลโครงการ การจัดทำโครงการในจังหวัดจะละเลยองค์กรหรือชมรมที่เกี่ยวกับสตรีไม่ได้ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดเองก็ถือว่าเป็นหน่วยงานหนึ่งที่จะต้องให้การส่งเสริมและพัฒนาบทบาทสตรีให้มากขึ้น และให้ความสำคัญในการคุ้มครองสตรีให้มากขึ้นในสังคม

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ นายชัยวารินทร์ แข็งแรง, สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอหนองหลวง เขต ๓, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

ปัจจุบัน^{๑๓๓} บทบาทสตรีในปัจจุบันถือได้ว่ามีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศในแทบทุกด้าน อีกทั้งยังต้องแบกรับภาระงานบ้าน ดูแลบุตร จัดหาอาหาร ดูแลสุขภาพของสมาชิกภายในครอบครัว เมื่อเกิดการเจ็บป่วย สตรีเป็นผู้ให้ความรักและความอบอุ่นแก่บุตร ชัดเกล้า สักสอน รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับคนในครอบครัว ในอดีตจะมีค่านิยมของคนไทยว่าสตรีจะต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน แต่สำหรับในปัจจุบันค่านิยมเหล่านั้นได้เปลี่ยนไป สตรีกับบุรุษมีความเสมอภาคกัน แม้ว่าสังคมจะหมุนเปลี่ยนไปตามกาลเวลา องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องให้ความสำคัญและพัฒนามบทบาทสตรีให้มากกว่านี้ โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้คนในสังคมหรือในจังหวัดเข้าใจบทบาทสตรีมากขึ้น และจะไม่เกิดปัญหาการทำร้ายร่างกาย การข่มเหง และบทบาทของสตรีในแต่ละด้านยังคงมีความสำคัญเสมอมา สตรีเป็นผู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะพลังของสตรีมีถึงครึ่งหนึ่งของพลังมนุษย์ทั้งโลก แต่ได้ถูกละเลยในการนำศักยภาพที่มีอยู่ของสตรีมาให้เป็นประโยชน์ ฉะนั้นองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์กรที่จะขับเคลื่อนเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในสังคมได้เป็นอย่างดี และการใช้หลักอภิธานิธรรมในการบริหารก็ถือได้ว่ามีส่วนที่จะช่วยพัฒนาส่งเสริมบทบาทของสตรีให้มากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะยกระดับสิทธิและความเสมอภาค และให้สตรีนั้นได้แสดงบทบาทและศักยภาพของตนเองในการมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางในการสร้างความเจริญให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน สังคม และประเทศชาติ และถือได้ว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพในการพัฒนาตนเองด้วย ดังนั้นบทบาทของสตรีจะสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้^{๑๓๔}

การสร้างภาวะผู้นำสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การที่สตรีมีภาวะผู้นำในการเข้าร่วมบริหารจัดการกับกลุ่มองค์กร ที่มีการผสมผสานในมิติชายหญิง เพื่อสร้างความเข้มแข็งโดยการมองกิจกรรมที่ปฏิบัติ มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของสตรีไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาในเรื่องต่างๆ ที่เห็นสมควรแก่การพัฒนา โดยทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้นำสตรีเป็นคนที่ทันสมัยทันเหตุการณ์ เช่น ด้านกิจกรรมของกองทุนต่างๆ ในทุกชุมชนมีทรัพยากรที่แตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมของสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศ ดังนั้นทรัพยากรจึงมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาในเรื่องของการจัดการเงินในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับทุนที่มีในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดและส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนให้มีส่วนร่วมภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ซึ่งผู้นำสตรีก็จะมีส่วนในการสำรวจกองทุนจัดทำทะเบียนโดยเข้าไปมีส่วนร่วมบริหารกองทุน หากใช้กองทุนให้สอดคล้องและคุ้มค่ากับประโยชน์ที่ได้รับกับชุมชน ทำให้ชุมชนมีจุดแข็งในด้านเงินทุน

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธินายก, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร(ธ.), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธินายก, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร(ธ.), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

การขยายกิจกรรมจะสามารถช่วยในการส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง ทำให้ชุมชนมีรายได้และมีการพัฒนาในส่วนต่างๆตามมา ส่งผลให้ชุมชนเกิดการพัฒนาไปสู่ทางที่ดีขึ้นตามลำดับ ปัจจุบันสตรีมีโอกาสดำเนินกิจกรรมมีส่วนร่วมในชุมชนโดยเฉพาะการรวมตัวกันเองในกลุ่มสตรีด้วยกัน เช่น กลุ่มสตรีอาสาสมัคร กลุ่มอาชีพสตรี กลุ่มสตรีผู้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ส่งผลให้สตรีมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการเป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกสาธารณะ โดยผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และแสวงหาแนวทางที่จะส่งผลให้ชุมชนให้น่าอยู่และเป็นส่วนหนึ่งในการที่จะสร้างพลังร่วมกัน และก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็ง

กล่าวได้ว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลโครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสตรีในชุมชน ก็จะทำให้การดำเนินงานของกลุ่มสตรีต่างๆ เช่น กลุ่มสตรีอาสาสมัคร กลุ่มอาชีพสตรี กลุ่มสตรีผู้รักษาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถดำเนินกิจกรรมของสตรีนั้นให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาชุมชนสังคมท้องถิ่นนั้นๆให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเองก็จะต้องทำงานหนักเพราะมีหน่วยงานย่อย โดยจัดองค์กรสตรีต่างๆที่เข้ามาช่วยกิจกรรมในส่วนต่างๆที่อยู่ในแผนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานต่างๆต้องมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะสตรีถือว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะทำให้การดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ นั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี การที่จะพัฒนาสตรีจะต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาตนเองโดยเริ่มต้นจากครอบครัวของตนเองให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุข จึงจะสามารถพัฒนากลุ่มองค์กรได้ การพัฒนาตนเองให้เข้าสู่การเป็นผู้นำในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการสร้างกระบวนการและกำหนดทิศทางในการพัฒนา ประกอบกับการที่สตรีจะต้องมีภาวะผู้นำในเรื่องของการเป็นผู้นำที่ดีในทุกด้าน มีศักยภาพในการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นตามลำดับ บทบาทของสตรีถือว่ามีส่วนที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินและตรวจสอบผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ เพราะสตรีถือว่ามีส่วนสำคัญในการที่จะทำให้โครงการต่าง ๆ นั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ ฉะนั้น เมื่อมีการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล รวมไปถึงสตรีด้วยไม่ใช่เฉพาะบุรุษเท่านั้น สตรีเองก็ถือว่ามีส่วนบทบาทและความจำเป็นในการขับเคลื่อนกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

ประการที่ ๖ สถานที่ประชุมวางแผนติดตามประเมินผลควรมีการสร้างและปรับปรุงความสวยงาม สถานที่ที่ประชาชนให้การเคารพบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองที่มีวิถีปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดก็ต้องคำนึงว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะขาดไม่ได้เช่นเดียวกัน^{๓๓๕} คือการ

^{๓๓๕} สัมภาษณ์ นายจอมศรี ศิริกาล, สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอเมือง เขต ๕, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

ให้ความสำคัญต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองของท้องถิ่นนั้น เคารพบูชาสักการะเจดีย์ ปูชนียสถาน อนุสาวรีย์ ประจำชาติ อันเป็นเครื่องเตือนความทรงจำ เราให้ทำความดี และเป็นที่ยอมรับของชุมชน ไม่ละเลยพิธี เคารพอันพึงทำต่ออนุสรณ์สถาน ให้เกียรติ ยกย่อง และปฏิบัติตนไปในแนวทางที่อิงตามพื้นฐานของ คุณธรรม จริยธรรมที่ควรประพฤติต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และ ประชาชน^{๑๓๖} ทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ เมื่อมีการยกย่องให้เกียรติซึ่งกันและกัน การเคารพให้เกียรติ กันก็จะเป็นที่ปรากฏได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและสมาชิกในเครือข่าย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อคน ในองค์กรเพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการพัฒนาองค์กร พัฒนาบุคลากร เป็นไปตามหลักคุณธรรม และส่งเสริมให้บุคลากร เห็นคุณค่าของการทำงาน และองค์กร ควรคัดเลือกบุคคลจากผลการทำงานที่มีประสิทธิภาพ^{๑๓๗}

ประการที่ ๗ ความมีผู้ที่มีคุณธรรมหรือผู้ที่ประชาชนให้การยอมรับ ให้การเคารพนับเข้าร่วม ประชุมด้วย รวมทั้งพระสงฆ์ ผู้สูง อายุ นักบวช และผู้มีความดีในที่ประชุม นั้น และส่งเสริมให้มีส่วนร่วม ในการติดตามประเมินผลโครงการและกิจกรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดใดมีผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม ถือปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม ถ้าองค์กรนำไปปฏิบัติได้จริง ถือได้ว่าเป็นประโยชน์มาก เพราะหลักธรรมเห็น ผลมาแล้ว และเป็นที่ยอมรับของนักวิชาการ การบริหารงานในองค์กรด้วยหลักคุณธรรมจะทำให้เกิด ประสิทธิภาพ ทำงานอย่างมีความสุข เพราะบุคลากรมีคุณธรรม เข้าใจในบทบาทของตัวเอง การอยู่ร่วมกัน ในองค์กรจึงมีความสุข^{๑๓๘} เข้าถึงประชาชน มีความเสียสละ และเห็นถึงความเดือดร้อนของประชาชน ก็จะทำให้ประชาชนและบุคลากรในองค์กรให้ความเคารพนับถือต่อผู้นำ องค์การบริหารส่วนจังหวัดถ้า ผู้นำมีคุณธรรมจริยธรรม และประยุกต์ใช้หลักอภิปธานียธรรมย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ทำให้ บุคลากรและประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้น เคารพรักษา กฎระเบียบ กติกา หรือนโยบาย การ บริหารจัดการของผู้นำในองค์กร^{๑๓๙} ควบคู่ไปกับการบริหารงาน เข้าทุกขั้นตอนในการตรวจสอบและ ประเมินผล ก็จะทำให้กระบวนการการบริหารงานในด้านต่างๆ เป็นไปอย่างราบรื่น^{๑๔๐} และทำให้องค์กร

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ นายสมเกียรติ ศิริตัน, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พระครูปิยะคามเชตคณาภิรักษ์, เจ้าคณะอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ พระครูสิริเจติยานุกิจ, ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ นายจอมศรี ศิริกาล, สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอเมือง เขต ๕, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

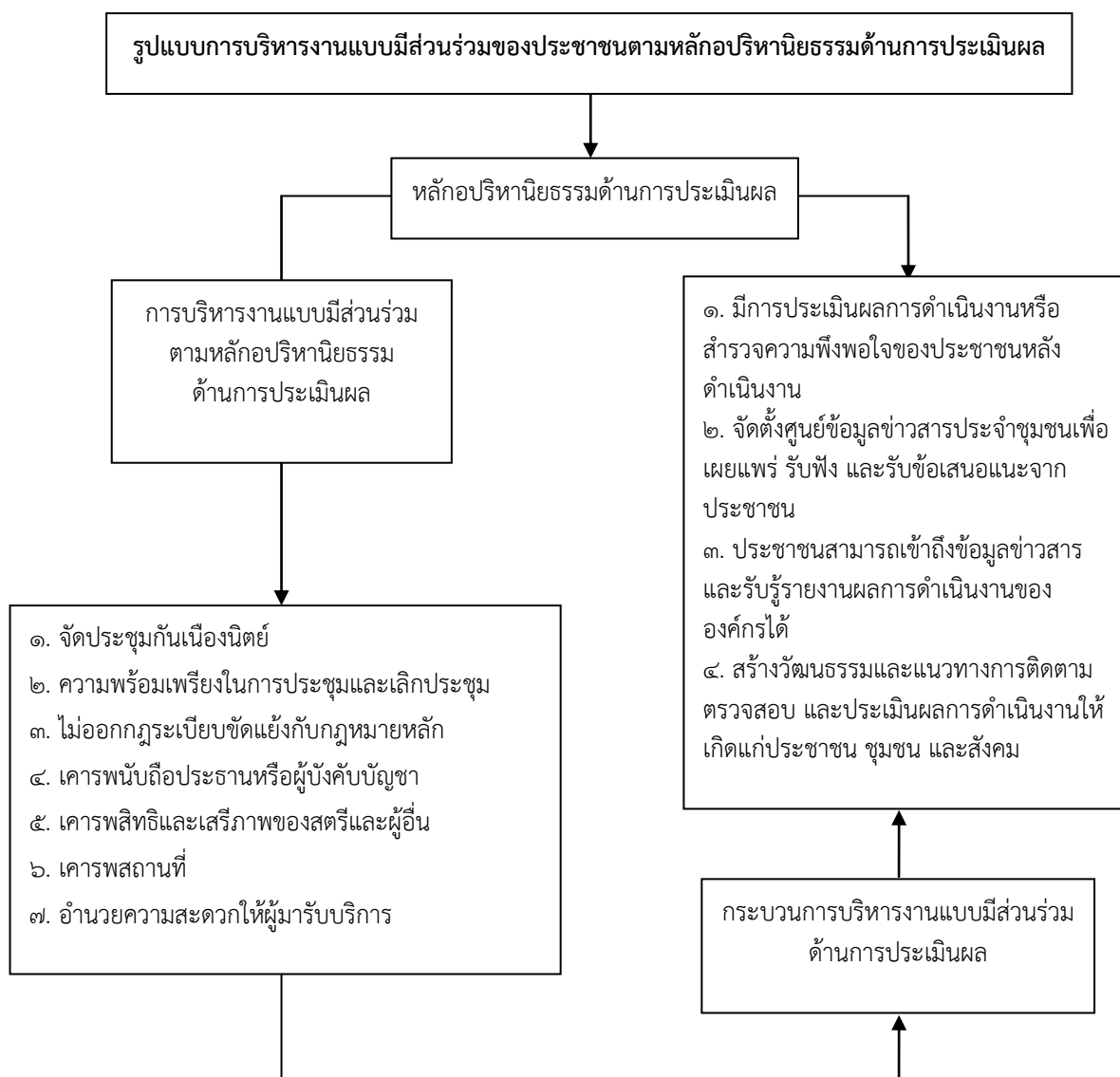
^{๑๔๐} สัมภาษณ์ นายเสน่ห์ บางทราย, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอนาแก เขต ๑, ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๙.

นั้นมีความยั่งยืนและก้าวไปข้างหน้าได้อย่างรวดเร็ว องค์กรไหนที่เข้าใจถึงประชาชนและเห็นถึงสิ่งที่ประชาชนนั้นต้องการรวมไปถึงพระภิกษุสงฆ์ ผู้สูงอายุ และกลุ่มต่างๆที่อยู่ในชุมชนนั้นมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประชาชนก็ให้การยอมรับและเชื่อมั่นในการทำงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด^{๑๔๑}

กล่าวได้ว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดถ้านำหลักธรรมาภิบาลมาปฏิบัติ เป็นธรรมที่ป้องกันความเสื่อมและสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับทุกคน โดยเฉพาะองค์กรต่างๆและทำให้การบริหารงานเกิดความโปร่งใสในการการตรวจสอบและประเมินผล ผู้นำจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้กับการบริหารงานโดยจะต้องนำมาประยุกต์ใช้ การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมกันตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตามและประเมินผลตามนโยบาย แผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น หน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ด้านการตรวจสอบและประเมินผล ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด สนับสนุนสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น ค้ำครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดทำกิจการใดๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด และกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำตามที่กำหนดในกฎกระทรวง จัดทำกิจการอื่นๆ ที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด การบริหารจัดการต้องมีการกำหนดไว้ในแผนการดูแลอำนวยความสะดวก ให้การอารักขาค้ำครอง ปกป้องบุคลากรทั้งในการกักตุนดูแลให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างราบรื่น คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและส่งเสริมระบบคุณธรรมและพิจารณาความดีความชอบ มีมาตรฐานในการปฏิบัติที่เสมอภาคกัน การมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดองค์กร การรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การประสานงานและการควบคุมดูแล เสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีเพื่อความเจริญงอกงามในการอยู่ร่วมกัน

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธินายก, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร(ธ.), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

แผนภาพที่ ๔.๔: รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรมด้านการประเมินผล

สรุปความทั้งหมดเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” พบว่า การบูรณาการระหว่างแนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการส่งเสริมสนับสนุนภายใต้บทบาทองค์การบริหารส่วนจังหวัดทำให้เห็นว่าเป็นไปได้ในระดับที่น่าพอใจ แต่กระนั้น บางจุดบางประเด็นอาจจะต้องมีการทำความเข้าใจและสื่อสารในเชิงการตีความที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งบางครั้งหากจะตีความที่ขาดการพิจารณาไตร่ตรองจะทำให้จุดมุ่งหมายของหลักธรรมเสียความสมดุลไป จึงทำให้มีข้อจำกัดบางอย่างและอาจจะผิดพลาดได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็พยายามใช้การพิจารณาพร้อมกับปรึกษาอาจารย์ผู้ควบคุมคุณิพนธ์เพื่อหาแนวทางร่วมกันให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการนำไปสู่การตอบโจทย์การวิจัยให้มากที่สุด ได้แก่ ประเด็นที่ ๑ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักการบริหารนิยธรรมด้านการตัดสินใจ องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มีแนวทางสำหรับให้บุคลากรภายในโดยเฉพาะข้าราชการฝ่ายประจำ ฝ่ายการเมือง และประชาชนได้ร่วมประชุมกันบ่อยๆ พบปะกันบ่อยๆ มีความพร้อมเพรียงในการประชุม ประเด็นที่ ๒ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักการบริหารนิยธรรมด้านการปฏิบัติการ การดำเนินงานตามโครงการที่ได้วางแผนร่วมกันจากภาคส่วนต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน ประเด็นที่ ๓ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักการบริหารนิยธรรมด้านการรับผลประโยชน์ การรับผลประโยชน์เป็นการเฉลี่ยงบประมาณไปสู่ความเสมอภาคและเท่าเทียมของประชาชนในจังหวัดของตนเอง ในฐานะผู้เสียภาษีอากรให้กับรัฐ ทำให้ผลประโยชน์เกิดกับประชาชนทุกคนในชุมชนอย่างทั่วถึง และ ประเด็นที่ ๔ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักการบริหารนิยธรรมด้านการประเมินผล จะเห็นได้ว่าการตรวจสอบประเมินอยู่ที่ความรู้ความเข้าใจในการเข้าไปตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการร่วมกัน แต่ทั้งนี้การระบุขอบเขตของการตรวจสอบว่าประชาชนสามารถตรวจสอบอะไรได้บ้าง ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้ประชาชนตื่นตัวในการตรวจสอบประเมินผล

ปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมจากการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการตัดสินใจ ได้แก่ ประชาชนให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อย ความพร้อมทางการบริหารองค์กรยังมีน้อย นโยบายการบริหารองค์กรไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม โครงสร้างและระบบ ขาดการรับรู้แนวคิดและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการปฏิบัติการ ได้แก่ การใช้งบประมาณในเขตพื้นที่ที่ซ้ำซ้อน การบริหารงานภาครัฐมีลักษณะที่ไม่ยืดหยุ่น ขาดการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินงานและแก้ไขปัญหา ด้านการรับผลประโยชน์ ได้แก่ ขาดการส่งเสริมระบบการเชื่อมโยงการบริการประชาชน ขาดการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการบริหารงาน ขาดการสื่อสารและขาดการให้ความรู้กับประชาชน และ ด้านการประเมินผล ได้แก่ ขาดการเข้าถึงความต้องการของประชาชน โครงสร้างการบริหารมีความเป็นทางการมากเกินไป ขาดการใช้สื่อ

เทคโนโลยีที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย การแสดงความคิดเห็นต่อการประเมินผลของประชาชนได้รับความสำคัญน้อย

รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมทั้ง ๔ ด้าน ประกอบด้วย ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล มีองค์ประกอบและเนื้อหาที่สำคัญ ดังนี้ มีการจัดประชุมกันเนื่องนิยต์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการได้พบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา รวมถึงการพิจารณาในเรื่องต่างๆ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร และการประชุมนั้นจะต้องเป็นไปในทางสร้างสรรค์ไม่นำมาซึ่งความขัดแย้ง และร้าวฉาน มีการทำงานเป็นทีม คือ มีความพร้อมเพรียงกันประชุมและพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม ผู้เข้าร่วมประชุมจะต้องเข้าให้ตรงเวลา ร่วมประชุมจนครบกำหนดเวลา ร่วมรับผิดชอบหน้าที่ในการประชุมกัน ไม่หนีหายเอาความสบายใส่ตน มีการปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์กร ได้แก่ การไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิม กำหนดไว้อย่างชัดเจนให้ทุกคนปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจจะต้องไม่ทำการยกเลิกหรือบัญญัติระเบียบอื่นที่ขัดแย้งของเดิม แต่หากการตั้งกฎใหม่ขึ้นมาเพื่อต่อยอดจากของเดิมก็สามารถกระทำได้ มีการให้ความเคารพตามหลักอาวุโส คือ การทำงานในหน่วยงานใดๆก็ตาม บุคลากรทุกคนทุกฝ่ายจะต้องรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ประชาชนและบุคลากรภายในองค์กรมีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันไป วางตนให้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ย่อมทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อกัน มีการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของสตรีและผู้อื่น คือ การยอมรับนับถือซึ่งกันและกันจะทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงานที่ดีและมีประสิทธิภาพ เป็นองค์กรที่ดีและมีความสุขในการทำงาน บุคลากรที่อยู่ในองค์กรเดียวกันจะต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการให้เกียรติต่อเพศสตรี การไม่ทำร้ายไม่ประพฤติดนในทางชั่วสาว ไม่กดขี่ทางเพศ ที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อองค์กร มีการสร้างความผูกพันต่อองค์กร คือ การเคารพสถานที่ที่สำคัญและเป็นที่เคารพบูชาของคนในองค์กรนั้นๆ ทุกคนจะต้องให้ความเคารพไม่ดูหมิ่นหรือลบหลู่ และมีการดูแลและจัดสวัสดิการ คือ การให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน จะต้องให้ความเคารพอย่างจริงใจพร้อมทั้งเชื่อฟังคำแนะนำจากท่านผู้รู้เหล่านั้นที่ได้มาเยือนถึงองค์กรของเรา หลักอภิปธานิธรรมทั้ง ๗ ข้อ เป็นธรรมป้องกันความเสื่อมและสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับองค์กรต่างๆ ที่ต้องการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า การใช้หลักอภิปธานิธรรมเพื่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสามารถตอบสนองความต้องการขององค์กรได้ หากได้นำหลักอภิปธานิธรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการป้องกันความเสื่อม มีแต่ความเจริญก้าวหน้า การสร้างความสามัคคี การทำงานเป็นทีมกับหมู่คณะในองค์กร ช่วยเสริมสร้างให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้จากการสำรวจด้วยแบบสอบถามกลุ่มประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยภาพรวม พบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรม ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรองลงมา คือ การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและความคิดเห็นจากการสำรวจแบบสอบถาม ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลสำหรับการนำไปสู่การพิจารณาในหลายประเด็น โดยความสมบูรณ์ของรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนจังหวัด เมื่อสังเคราะห์แล้ว ผู้วิจัยได้ประเด็นตามที่ศึกษามาตรวจสอบรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ข้อเสนอแนะ และการเติมเต็มในส่วนที่ยังขาดหายไปในประเด็นดังต่อไปนี้ ๑.การพิจารณาถึงสภาพทั่วไป และสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรม ๒.รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน แบ่งออกเป็น ๔ รูปแบบ ได้แก่ ๑.การพิจารณาร่างรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ๒.การพิจารณาร่างรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ ๓.การพิจารณาร่างรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และ ๔.การพิจารณาร่างรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงประเด็นค่าเฉลี่ยภาพรวมของความคิดเห็นที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยผนวกกับหลักการบริหารนิยธรรม ทั้ง ๗ ประการ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและเหมาะสมต่อการนำไปประยุกต์และพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพราะฉะนั้น การจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจะช่วยให้เกิดความสมบูรณ์ของงานวิจัยฉบับนี้ได้มากยิ่งขึ้น และนำไปปรับแก้ไขในการเสนอรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมต่อไป

๔.๔ การสนทนากลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจเชิงวิชาการและประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” ในวันอังคารที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โซนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบที่สังเคราะห์ขึ้นจากข้อมูลการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งนักวิชาการ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย ได้วิพากษ์ และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๑ รูป/คน ประกอบด้วย

๑. พระมหาบัณฑิต ปณฺธิตเมธี
ผู้อำนวยการกองแผนงาน
๒. พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปญฺโญ, ผศ.ดร.
อาจารย์ประจำหลักสูตรภาควิชารัฐศาสตร์
๓. รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
๔. ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์
๕. ผศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช
อาจารย์ประจำหลักสูตรภาควิชารัฐศาสตร์
๖. ผศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต
อาจารย์ประจำหลักสูตรภาควิชารัฐศาสตร์
๗. ผศ.ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์
อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
๘. อาจารย์ ดร.สุทธิพันธ์ อรัญญवास
อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
๙. นายมังกร ยนต์ตระกูล
นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด

๑๐. นายวิชญ์ศศิภัทร์ วงศ์มณี

ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลลำไทร

๑๑. อาจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสบศักดิ์

หัวหน้าสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะด้านผู้ทรงคุณวุฒิมีการประเมินและตรวจสอบรวมทั้งขอความคิดเห็นข้อเสนอในประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ทั้ง ๓ ข้อ ทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ สรุป และสังเคราะห์ ประเด็นที่มีการสนทนากัน ๔ ประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้ ๑.ประเด็นเรื่องความชัดเจนทางเนื้อหาซึ่งเป็นรายละเอียดที่ค่อนข้างมาก ต้องใช้เวลาในการอ่านทั้งหมด จึงไม่ค่อยมีความชัดเจนมากนัก ๒.ประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน ๓.เรื่องหลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้ง ๓ จังหวัด และ ๔.ประเด็นเรื่องรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่ ผู้วิจัยสังเคราะห์มาจากเนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ และจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามกลุ่มประชาชนในเขตพื้นที่ ซึ่งจากการสนทนากลุ่มเฉพาะทำให้ผลการประเมินและการตรวจสอบสิ่งต่างๆ ภายในเล่มรวมทั้งข้อเสนอแนะที่สามารถจะปรับปรุง พัฒนาให้งานวิจัยมีคุณภาพและสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ชัดเจนมากที่สุดดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ ๑ ความชัดเจนทางเนื้อหาซึ่งเป็นรายละเอียดที่ค่อนข้างมาก และต้องใช้เวลาในการอ่านทั้งหมด จึงไม่ค่อยมีความชัดเจนมากนัก

ข้อคำถามที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความสนใจโดยเฉพาะหลักอปริหานิยธรรม ทั้ง ๗ ประการ ที่ได้สังเคราะห์ขึ้นมาใหม่ทำให้เกิดข้อสงสัยอยู่ ๒ ประการ คือ เกิดความสับสนระหว่างหลักอปริหานิยธรรมเดิมกับหลักอปริหานิยธรรมใหม่ที่ระบุไว้ในบทที่ ๔ ทำให้อ่านแล้วเข้าใจยากพอสมควร^{๑๔๒} ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขโดยการเขียนนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับการอธิบายขยายความให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และประการที่ ๒ ระบบการอ้างอิงหลักอปริหานิยธรรมให้ทราบถึงที่มาและที่ไป ซึ่งประเด็นดังกล่าวได้ระบุไว้แล้วในบทที่ ๒ แต่ถึงอย่างไรก็ตามผู้วิจัยคิดว่าหากนำระบบการอ้างอิงหลักอปริหานิยธรรมจะทำให้เกิดความไม่อ่าน และจำนวนหน้าของงานวิจัยมีมากเกินไป ทำให้ผู้อ่านเกิดความเบื่อหน่ายได้ แต่หากอาจารย์มีการตรวจสอบแล้วให้สมควรเพิ่มเติมผู้วิจัยจะได้ดำเนินการให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้นด้วยการปรับข้อความให้กระชับสำหรับการอธิบายผลการวิจัยว่าการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมประกอบด้วย

^{๑๔๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบัณฑิต ปณฺธิเมธี, ผู้อำนวยการกองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

อะไรบ้าง ประชาชนมีบทบาทตามกฎหมาย กรอบอำนาจหน้าที่ กฎ ระเบียบอะไร หากข้อความไหนที่ไม่เกี่ยวข้องก็ให้ตัดออกเพื่อจะได้ดูให้ง่ายขึ้น^{๑๔๓} ซึ่งการแก้ไขของผู้วิจัยจะได้บทวนบริบทและรายละเอียดทั้งหมดอีกครั้ง พร้อมกับขอปรึกษาอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักเพื่อความถูกต้อง เหมาะสม และชัดเจนต่อไป

๒. ประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน

กระบวนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะมีหลักการมีส่วนร่วมที่มีระเบียบการทำงานอย่างเป็นขั้นที่ชัดเจน ซึ่งเริ่มจากการร่วมคิด คือ การประชุมในระดับชุมชนหรือหมู่บ้านเมื่อเสร็จแล้วจะนำปัญหาหรือความต้องการของประชาชนเข้าไปบรรจุไว้ในแผน ๔ ปี เพื่อจัดทำแผนงบประมาณประจำปีโดยผ่านสภาท้องถิ่นนั้นๆ (อบต., เทศบาล, อบจ.) จากนั้นก็นำแผนไปปฏิบัติตามหลักการมีส่วนร่วม บางแห่งก็มี ๔ ข้อ บางแห่งก็มี ๕ ข้อ โดยแยกเป็น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์และล้มเหลว และร่วมประเมินผล ซึ่งอยู่ท้องถิ่นจะจัดรูปการทำงานเป็นอย่างไร แต่ถึงอย่างไรก็ตามหากดูจากนิยามศัพท์การมีส่วนร่วม ก็เห็นว่าประชาชนมีส่วนร่วมที่การตัดสินใจ ซึ่งต้องเน้นว่าอยากให้ประชาชนเริ่มเข้าสู่การร่วมคิดตั้งแต่ร่วมการคิดและเสนอความต้องการให้มากขึ้น เช่น ประชาชนต้องร่วมกันคิดว่าปัญหาเป็นอย่างไร จะแก้ไขปัญหายังไง ก่อนที่ในที่ประชุมจะมีการตัดสินใจบรรลุปัญหาหรือความต้องการไว้ในแผนต่างๆ จึงอยากเสนอเพื่อความชัดเจนให้เพิ่มการร่วมคิดเข้าไปด้วยในกรอบการศึกษา หรือจะอยู่ในกระบวนการใด ก็ทำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น^{๑๔๔} ในประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยอาจจะกำหนดกรอบการศึกษาไปตามแนวคิดการมีส่วนร่วมเพียง ๔ ขั้นตอน ซึ่งการร่วมกันคิดจะอยู่ภายใต้กรอบของการคิดวางแผนอยู่แล้วทำให้เห็นภาพในประเด็นไม่ชัดเจน แต่ถึงอย่างก็ตามผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ บทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดจะทับซ้อนกับบทบาทหน้าที่ของเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลโดยเฉพาะการทับซ้อนเชิงพื้นที่ ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีงบประมาณและมีอำนาจหน้าที่ในการไปสนับสนุนหรือดำเนินการในภารกิจที่องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลที่ไม่มีงบประมาณ หรือมีงบประมาณไม่เพียงพอ ดังนั้น การมีส่วนร่วมกันคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล ถือว่าเป็นส่วนสำคัญของภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งการมีส่วนร่วมมีทั้งทางอ้อมและทางตรง แต่โดยส่วนใหญ่แล้วการมีส่วนร่วมจะไปมีลักษณะของตัวแทน ถ้าจะให้ประชาชนเข้า

^{๑๔๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.สุทธิพันธ์ อรัญญาส อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายวิษณุศรัทธา วงศ์มณี ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลลำไทร, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

มามีส่วนร่วมโดยตรงแล้ว ก็ยังไม่ทราบเลยว่าจะเข้ามาในช่องทางไหนบ้าง^{๑๔๕} เพราะฉะนั้น ช่องทางการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอาจจะต้องมีการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายกว่า เพราะไม่จำเป็นมาประชุมในสถานที่ แต่อาศัยพื้นที่บนอินเทอร์เน็ตก็สามารถรองรับกระบวนการมีส่วนร่วมได้ทั้งหมด ซึ่งไปดูอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด จากมาตรา ๕๔ เปลี่ยนเป็นมาตรา ๔๕ ในบรรดาโครงการ/กิจกรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่จะดำเนินการจะต้องมีประชาชนได้รับประโยชน์อย่างน้อยอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๒ แห่งขึ้นไป หรือประชาชนในเขตพื้นที่ ๒ ท้องถิ่น (เทศบาล, อบต.) ขึ้นไปได้รับประโยชน์^{๑๔๖} ร่วมกันผ่านกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกๆ กระบวนการ แต่ปัญหาก็คือเอกสารและข้อมูลต่างๆจะต้องให้ประชาชนรับรู้รับทราบภายหลังจากผ่านประชาคม

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะต้องเพิ่มอีกส่วนหนึ่ง ผู้วิจัยควรนำมาเพิ่มเติมคือ ๑๕ ปีการปกครองท้องถิ่นไทยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พร้อมทั้งนำเนื้อหา มาปรับปรุงใช้ให้งานวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นแนวทางในการเขียนงานวิจัยจะมีประโยชน์ต่องานวิจัย เพราะฉะนั้น การมองว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่หรือมีภารกิจที่ทับซ้อนกับเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล บางครั้งอาจจะทำให้ประชาชนสับสน ไม่เข้าใจในอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และมีภารกิจอย่างไร เพราะการจะเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการกิจกรรมต่างๆก็อาจเป็นเรื่องยาก ไม่รู้ว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมในช่องทางไหนได้บ้าง เป็นต้นว่าบางกิจกรรมที่ อบต. หรือเทศบาลไม่สามารถดำเนินการได้ ก็จะทำให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดรับไปดำเนินการ ดังนั้นเพื่อความชัดเจนในงานวิจัยก็ควรจะแยกงานไหนที่ทำได้บ้าง งานไหนที่ไม่สามารถดำเนินการได้ จะทำให้งานวิจัยชิ้นนี้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น^{๑๔๗}

เพราะฉะนั้นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหรืออำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรนำมาทบทวนหรือเขียนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น การจัดทำแผน ๔ ปี มีขั้นตอนกระบวนการอย่างไร การดำเนินการมีกลุ่มจิตอาสา กลุ่มประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง หรือร่วมดำเนินการอื่นๆอย่างไรบ้าง ในส่วนของการร่วมรับประโยชน์ของประชาชนต้องร่วมรับความล้มเหลวได้ด้วย ส่วนที่ทำแล้วประชาชนได้รับผลประโยชน์อะไรบ้าง ส่วนที่เกิดความล้มเหลวประชาชนได้รับผลกระทบอะไรบ้าง ทั้งในด้านการ

^{๑๔๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดิมนัดดี ทองอินทร์ หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายมังกร ยนต์ตระกูล นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสบศักดิ์ หัวหน้าสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ประเมินผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจรับการจ้าง มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมรับฟังการประชุมของสภาได้ และมีการเปิดช่องทางร้องเรียนในด้านต่างๆ เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้ไปเพิ่มเติมในส่วนทฤษฎีและรูปแบบที่ได้^{๑๔๘} จึงน่าจะช่วยให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์และเกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติที่พร้อมนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดและประชาชนในพื้นที่จังหวัดนั้นๆ ได้อย่างเต็มที่ แต่ถึงอย่างไรก็ตามปัจจุบันนี้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบใหม่ โดยให้แต่ละตำบล อำเภอ คัดเลือกประชาชนตามสัดส่วนจากภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด หนึ่งอำเภอมีประมาณ ๑๐๐ กว่าคน เป็นผู้แทนในการเข้าร่วมประชุมประชาคมหรือเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนา ๔ ปี โดยให้ผู้แทนแต่ละอำเภอเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น เสนอปัญหา เสนอโครงการ/กิจกรรม เพื่อบรรจุไว้ในแผน ในส่วนของสภาพปัญหาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแต่ละจังหวัดอาจจะไม่เหมือนกัน อาจแตกต่างกันออกไป ดังนั้นวิธีการแก้ปัญหาจึงมีความแตกต่างกันออกไป^{๑๔๙} จะทำให้เห็นภาพการทำงานที่ชัดเจนและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง ๓ จังหวัดได้

๓. ประเด็นหลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง ๓ จังหวัด

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะทำให้เห็นสภาพของการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ ซึ่งนำมาผนวกกับรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย ๔ ด้าน ในแต่ละด้านต้องคิดและศึกษาวิเคราะห์เอกสารต่างๆ ที่สามารถใช้หลักธรรมอะไรบ้าง ควรมีการระบุให้ชัดเจน เช่น จะใช้ ๓ ข้อ ๔ ข้อหรือจะใช้ทั้ง ๗ ข้อ หลักอุปทานิยธรรมข้อใดบ้างที่จะส่งเสริมด้านการตัดสินใจเขียนให้ชัดเจน^{๑๕๐} ในส่วนของหลักอุปทานิยธรรมอยากจะให้มีการบูรณาการเนื้อหาให้เข้ากับยุคปัจจุบันเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมได้ เช่น การประชุมปรึกษาหารือจะดำเนินการก่อนการตัดสินใจหรือจะดำเนินการในขั้นการปฏิบัติการด้วย หรือจะทำ AR ก็ได้ หรือแม้แต่การประเมินผล

^{๑๔๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายวิษณุศรัทธา วงศ์มณี ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลลำไทร, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายมังกร ยนต์ตระกูล, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบัณฑิต ปณฺธิเมธี, ผู้อำนวยการกองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ประชาชนก็ควรทำแบบความพึงพอใจ^{๑๕๑} มาผนวกให้กลมกลืนมากที่สุดแต่เห็นด้วยกับการประยุกต์หลักธรรมกับการมีส่วนร่วมใน ๔ ด้าน หลักธรรมข้อไหนสามารถที่จะประยุกต์เข้าในด้านไหนได้บ้าง ควรนำมาใช้ ไม่จำเป็นต้องนำมาทั้ง ๗ ข้อก็ได้ สำหรับในด้านที่ ๔ คือ ด้านการประเมินผลในองค์การบริหารส่วนจังหวัด จะมีขั้นตอนอยู่ ๒ ส่วน คือ ติดตามและประเมินผล ในส่วนการติดตามจะเกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการ ส่วนการประเมินผลจะเกิดขึ้นหลังจากดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว^{๑๕๒} เพราะฉะนั้น การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์อาจจะต้องปรึกษากับอาจารย์เป็นหลัก แม้ว่าผู้วิจัยจะพยายามนำมาทั้งหมดแต่ก็เพื่อให้เห็นสภาพของการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการขยายฐานความรู้ให้ละเอียดเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ให้มาก แต่หากดูแล้วไม่ชัดเจนอาจจะต้องปรับเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ เพื่อความชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง

๔. ประเด็นเรื่องรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ข้อสังเกตจากรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอปิธานิธรรมด้านการปฏิบัติการ โดยมองไปที่ปัญหาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ คำถามที่สำคัญซึ่งจะต้องตอบให้ได้ คือ ผู้วิจัยถามใครบ้าง ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ทั้งผู้บริหาร ประชาชน และอื่นๆ ทำไมประเด็นปัญหาจึงออกมาในลักษณะนี้ บางเรื่องประชาชนรู้ได้อย่างไร และปัญหานี้ได้จากสัมภาษณ์เป็นส่วนใหญ่ เพราะในกระบวนการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ ข้อ ๑ การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์หรือผู้ที่เคารพนับถือ ควรแก้ไขเป็น การส่งเสริมบทบาทผู้นำ เป็นต้น น่าจะเหมาะสมกว่า ข้อเสนอแนะ จะทำอย่างไรให้ข้อความที่ยาวไป สรุปลงและเขียนให้ได้สำนวนที่กระชับ นอกจากนี้ การตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมก็จะโยงไปถึงอิสรภาพในการมีส่วนร่วม ความเสมอภาคของประชาชน เมื่อจัดทำแผนเสร็จเรียบร้อยแล้วประกาศใช้เลยหรือไม่ โดยที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการวิพากษ์แผนเลย บางครั้งข้อคำถามที่ถามประชาชนอาจจะสั้นไปเกินไป แต่เมื่อนำมาเขียนจะทำอย่างไรให้ข้อความนั้นมีความเด่นชัดยิ่งขึ้น^{๑๕๓} ก็เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยได้ใช้พยายามนำมาเรียงได้ตามศักยภาพที่ควร ซึ่งจะต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิในกระบวนการต่อไป

^{๑๕๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสบศักดิ์ หัวหน้าสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายมังกร ยนต์ตระกูล, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่เป็นรูปแบบการบริหารมีในมิติของผู้บริหาร บุคลากร ผู้นำชุมชน และประชาชนที่สามารถเติมเต็มได้มากขึ้น แต่หากงานวิจัยชิ้นนี้มีเพียงมิติของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเท่านั้นก็อาจจะได้เนื้อหาที่ไม่ครอบคลุมมากนัก สำหรับรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจก่อนที่จะประชาชนจะตัดสินใจ ก็ต้องมีข้อมูลข่าวสาร โดยรับรู้ข้อมูลข่าวสารก่อน ถ้าหากประชาชนไม่มีโอกาสได้รับรู้ข้อมูลหรือไม่ได้มีการสื่อสารกับผู้บริหารหรือช่องทางอื่นๆขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ประชาชนก็ไม่สามารถที่จะตัดสินใจได้^{๑๕๔} ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยแบบบูรณาการนำหลักทฤษฎีกับหลักธรรมมาบูรณาการเข้าด้วยกัน^{๑๕๕} เพราะรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม เป็นงานวิจัยที่มีขอบเขตเนื้อหาที่กว้าง ขอบเขตพื้นที่จำนวน ๓ จังหวัด ดังนั้นเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้จะมีความแม่นยำหรือว่าคาดเคลื่อนมากน้อยแค่ไหนต่างกัน รวมทั้งขอบเขตของประชาชนที่มีส่วนร่วมตามกฎหมายรวมถึงให้ไปดูแนวคิดของนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และนำเนื้อหาสาระมาเพิ่มเติมเพื่อความชัดเจนยิ่งขึ้น^{๑๕๖}

สำหรับรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมในด้านการตัดสินใจสำหรับการบูรณาการหลักพุทธธรรมที่ว่าประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ เขียนให้ชัดเจนว่ากระบวนการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจมีการประชุมปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอเดือนละกี่ครั้ง หรือว่าปีละกี่ครั้ง เหมือนการประชุมสามัญใหญ่ทั่วไปควรระบุไว้ให้ชัดเจน เช่น ข้อที่ ๒ มีการประชุมเล็กประชุมและทำกิจกรรมพร้อมเพียงกัน อาจจะเขียนว่ามีการประชุมเรื่องอะไรบ้าง ทำกิจกรรมเรื่องอะไรบ้าง ข้อ ๓ การรักษากฎระเบียบกติกาจะรักษากฎระเบียบกติกาอะไรบ้าง ข้อที่ ๔ ความเคารพต่อประธานและผู้อาวุโสในข้อนี้ก็ชัดเจนอยู่แล้วในระเบียบการประชุมหรือวาระการประชุม ข้อที่ ๕ ส่งเสริมบทบาทสตรีก็ควรจะเขียนให้ชัดโดยการแบ่งสัดส่วนผู้เข้าร่วมประชุมว่าเป็นชายเท่าไรเป็นหญิงเท่าไร จะทำให้ส่งเสริมบทบาทสตรีจะมีเนื้อหาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ข้อที่ ๖ ยังไม่ชัดเจนและยังไม่แน่ใจ และข้อที่ ๗ ให้การคุ้มครองรักษาสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ควรจะเขียนว่าในเรื่องของการตัดสินใจสิ่งใดที่ถูกต้องชอบธรรมก็ควรยึดสิ่งนั้นแล้วก็ให้การตัดสินใจโดยยึดถือผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก อย่างนี้จะทำให้เนื้อหาชัดเจนยิ่งขึ้น มี

^{๑๕๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสบศักดิ์ หัวหน้าสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.สุทธิพันธ์ อรัญญาส อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนห์ ใจสิทธิ์ อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

กระบวนการที่ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะโยงไปถึงความสำคัญของปัญหาที่ผู้วิจัยได้พูดถึงว่าประชาชนขาดโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังนั้นจะต้องระบุให้ชัดเจนเพื่อว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะอย่างไร ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานให้มากขึ้น แต่เรายังไม่เห็นตัวเลขว่าขาดโอกาสมีเท่าไรและหลังจากนั้นประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเท่าไร เมื่อใช้โมเดลนี้ประชาชนจะมีส่วนร่วมมากน้อยก็เปอร์เซ็นต์ ถ้าทำให้เกิดภาพตรงนี้ได้เชื่อว่าจะเป็นโมเดลที่น่าสนใจยิ่งขึ้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดอื่นๆก็จะนำไปใช้ได้ นอกจากนี้การนำเสนอองค์กรที่จะมาทำโมเดลการมีส่วนร่วมตรงนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นั่นคือขบวนองค์กรแต่ละจังหวัดหรือสภาองค์กรชุมชนซึ่งขบวนองค์กรจังหวัดก็จะมาจากประชาชนแต่ละตำบลแต่ละอำเภอและองค์การบริหารส่วนจังหวัดก็น่าจะร่วมดำเนินการกับองค์กรนี้ ถ้าได้ข้อมูลในส่วนนี้ก็จะทำให้โมเดลนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น^{๑๕๗}

๕. ประเด็นอื่นๆ ทัวไป การปรับปรุงบทบาทหรือความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาให้ผู้วิจัยได้ทบทวนและเขียนให้ชัดเจนว่าทำไมถึงจะต้องทำวิจัยเรื่องนี้ มีปัญหา มีความสำคัญของปัญหาอย่างไร มองปัญหาของงานวิจัย ไม่ใช่ปัญหาของผู้วิจัย สำหรับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ปรับ ข้อที่ ๑ เป็นเพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และเพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน นอกจากนี้ให้ดูในส่วนของขอบเขตและประชากรกลุ่มตัวอย่างในเชิงปริมาณมีข้อมูลยังไม่ตรงกัน ให้ผู้วิจัยไปดูให้ดีและก็ทำข้อมูลให้ชัดเจนให้เป็นไปตามหลักสถิติ สำหรับประเด็นการสัมภาษณ์มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับแบบสอบถามเชิงปริมาณหรือไม่ ถ้าไม่สอดคล้องกันแล้วก็จะเป็นการแตกประเด็นในงานวิจัย และกรอบแนวคิดการวิจัยส่วนการโยงลูกศรมิจุดประสงค์อย่างไร ดังนั้นก็ควรไปทำกรอบแนวคิดให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น^{๑๕๘} ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและแก้ไขให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ปรากฏในงานวิจัยฉบับนี้

จึงกล่าวสรุปได้ว่า รูปแบบดังกล่าวที่ผู้วิจัยได้นำเสนอก็ควรเพิ่มเติมการจัดหมวดหมู่หรือข้อความแต่ละด้านเพื่อความชัดเจนสมบูรณ์มากขึ้น หลังจากนั้นอยากให้นำโมเดลทั้ง ๔ ด้านมาเขียนสรุปเป็นโมเดลรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมอีกครั้งหนึ่ง โดยการตัดประเด็นปัญหาออกเหลือ

^{๑๕๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสบศักดิ์ หัวหน้าสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

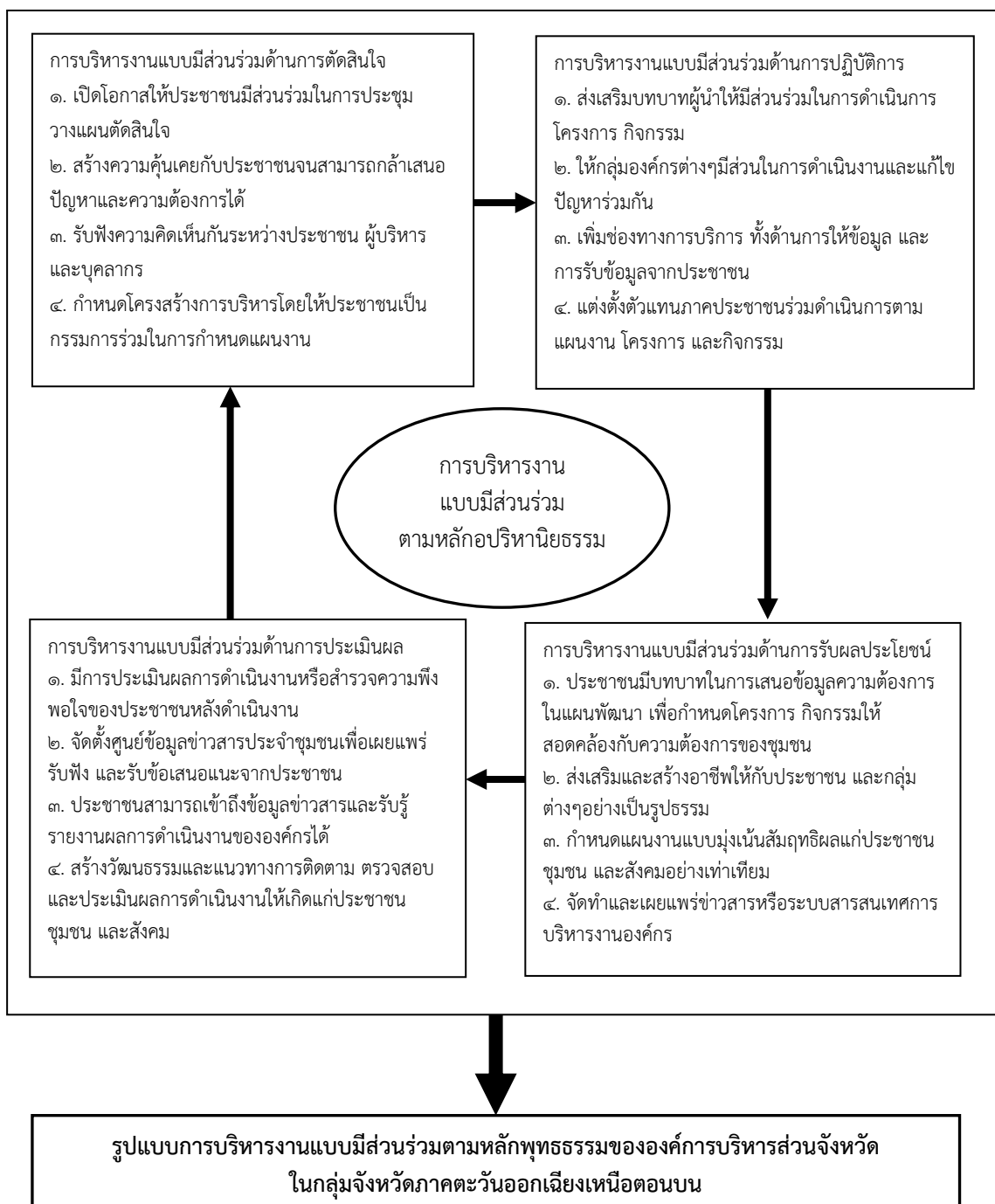
^{๑๕๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.สุทธิพันธ์ อรัญญาส อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

เฉพาะประเด็นกระบวนการที่ต้องการนำเสนอในแต่ละด้านตามหลักพุทธธรรม จึงควรสรุปเป็นโมเดลหลัก โดยการนำข้อมูลมาสังเคราะห์ให้เป็นโมเดลหลัก^{๑๕๙}ทางผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะให้รวมโมเดลทั้ง ๔ ด้าน มาเป็นโมเดลเดียวกัน โดยทำให้ทราบว่าการตัดสินใจอะไรบ้าง การปฏิบัติการอะไรบ้าง เป็นต้น ซึ่งหาก ทำทั้ง ๔ โมเดลแยกกันก็อาจจะทำให้ดูข้อมูลซ้ำกันและเยอะเกินไป ดังนั้นควรจะนำรูปแบบรวมเป็นโมเดล เดียว^{๑๖๐} ดังต่อไปนี้

^{๑๕๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนห์ ใจสิทธิ์ อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสบศักดิ์ หัวหน้าสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

แผนภาพที่ ๔.๕ สรุปรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

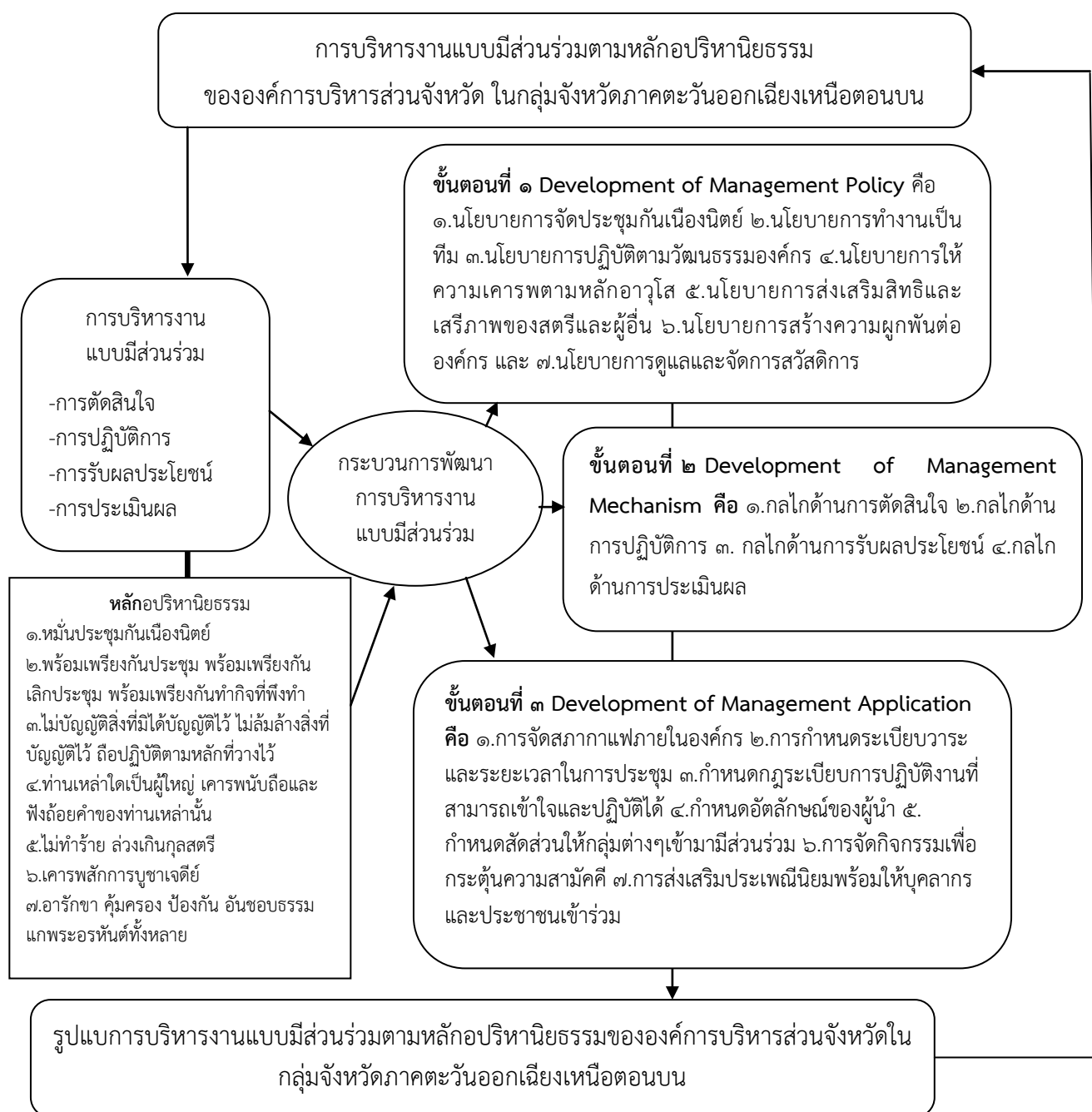

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดการบูรณาการระหว่างแนวคิด และทฤษฎี การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการส่งเสริมภายใต้บทบาทองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทำให้เห็นว่ามีความเป็นไปได้ในระดับที่น่าพอใจ แต่กระนั้น บางจุดบางประเด็นอาจจะต้องมีการทำความเข้าใจและสื่อสารในเชิงการตีความที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นเพื่อที่จะนำไปใช้ให้กลมกลืนมากที่สุด และจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๒๖ รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ ๑๑ รูป/คน เกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอภิปธานิธรรมด้านการตัดสินใจ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอภิปธานิธรรมด้านการปฏิบัติการ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอภิปธานิธรรมด้านการรับผลประโยชน์ และการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอภิปธานิธรรมด้านการประเมินผล จากการลงไปเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกทำให้พบปัญหาในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทั้ง ๔ ประเด็นด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยกำหนดวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน นอกจากนี้ การสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มประชาชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เมื่อพิจารณารายละเอียดในรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอภิปธานิธรรม ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรองลงมา คือ การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จากการสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนทำให้เห็นขั้นตอน ๓ ประการ ได้แก่ การพัฒนานโยบายการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน การพัฒนากลไกการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และการพัฒนาการประยุกต์หลักการบริหารจัดการตามหลักอภิปธานิธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งสามารถนำเสนอแผนภาพได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๖ : โมเดล 3D กระบวนการพัฒนาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักการบริหารนิยธรรม

จากการสังเคราะห์ข้อมูลเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักอปหิธานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และเพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผ่านการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้เชี่ยวชาญจัดทำร่างรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พร้อมกับการสำรวจตรวจสอบผลการวิเคราะห์ด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อยืนยันผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งได้ โมเดล 3D กระบวนการพัฒนาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักอปหิธานิยธรรม ดังแผนภาพข้างบน และเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ Development of Management Policy ได้แก่ การพัฒนานโยบายการบริหารจัดการ หมายถึง เป็นการส่งเสริมการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักอปหิธานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ดังนี้

๑. นโยบายการจัดประชุมกันเนืองนิตย์ ได้แก่ ผู้บริหารควรจะมีนโยบายที่เกี่ยวกับการประชุม โดยเฉพาะการเข้าร่วมประชุมใหญ่ มีการแจ้งและเชิญไปยังบุคลากร ประชาชน และกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อทำความเข้าใจชี้แจงโครงการต่าง ๆ ชี้แจงวิสัยทัศน์ แผนพัฒนาองค์กร โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ให้บุคลากรและประชาชนได้รับรู้รับทราบอย่างเปิดเผยเน้นการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ

๒. นโยบายการทำงานเป็นทีม ได้แก่ การทำงานบนฐานของทีมงานที่ดี ไม่ใช่เฉพาะคณะผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงพระสงฆ์ องค์กรสตรี ตัวแทนภาคประชาสังคม ตัวแทนจากเยาวชน และตัวแทนกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสีย หากสามารถดึงมาเข้าร่วมเป็นทีมงาน ก็จะช่วยให้การพัฒนาองค์กรและทีมงานภาคชุมชนเกิดศักยภาพในการดำเนินโครงการและกิจกรรมได้อย่างราบรื่นมากยิ่งขึ้น

๓. นโยบายการปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์กร ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นส่วนงานที่มีภารกิจส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชน ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ จึงจำเป็นต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรภาคการบริการตามหลักธรรมาภิบาลให้มากที่สุด ทุกช่องทางการติดต่อสื่อสาร การทำงานร่วมกัน การสร้างสรรค์ความสัมพันธ์กันในองค์กรและชุมชน และสร้างวัฒนธรรมการทำงานในองค์กร จึงควรมีการกำหนดวัฒนธรรมการบริหารงานองค์กรให้เป็นนโยบายสำคัญ

๔. นโยบายการให้ความเคารพตามหลักอาวุโส ได้แก่ การกำหนดนโยบายนี้เป็นไปเพื่อการให้ความเคารพผู้มีอาวุโส ประธานในที่ประชุม ผู้บริหารในองค์กร และผู้นำชุมชน รวมถึงการให้เกียรติซึ่งกันและกัน เป็นการลดความขัดแย้งได้ในเชิงสังคม ซึ่งที่ผ่านมาผู้ที่ทำงานมาก่อนอาจจะมีเงินน้อยกว่าผู้ที่เพิ่งเข้ามาใหม่ หรือผู้มีอายุน้อยกว่าอาจจะมีตำแหน่งหน้าที่สูงกว่าก็ตาม แต่วัฒนธรรมทางสังคมไทยจะต้องมีการให้ความเคารพต่อผู้มีอาวุโส ถึงแม้ว่าจะเงินเดือนน้อยกว่า ตำแหน่งน้อยกว่าก็ตาม ต้องให้ความเคารพและรับฟังเสียงของบุคคลเหล่านั้น

๕. นโยบายการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของสตรีและผู้อื่น ได้แก่ องค์กรสตรีในระดับจังหวัดค่อนข้างจะมีพลังและเป็นประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัด มีความจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมองเห็นความสำคัญของกลุ่มคนเหล่านี้ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน เพื่อปกป้องและเรียกร้องสิ่งต่าง ๆ ได้ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดจำเป็นจะต้องกำหนดนโยบายการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของสตรีและผู้อื่น รวมทั้งพัฒนาศักยภาพและบทบาทสตรีให้มากยิ่งขึ้น

๖. นโยบายการสร้างความผูกพันต่อองค์กร ได้แก่ ประชาชนและบุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องสร้างโอกาสในการร่วมกันพัฒนาผ่านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ให้มีความรู้สึกรัก ห่วงแหน และเป็นเจ้าขององค์กรที่ตนเองได้อาศัยและทำงานอยู่ หากประชาชนและบุคลากรเกิดความรู้สึกรัก ห่วงแหน และเป็นเจ้าขององค์กร จะทำให้เกิดแรงขับหรือพลังการทุ่มเทร่างกายแรงใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อองค์กร แรงขับหรือพลังของประชาชนและบุคลากรในองค์กรจะทำให้เกิดการพัฒนาองค์กรได้อย่างไม่มีอุปสรรคใดๆ

๗. นโยบายการดูแลและจัดการสวัสดิการ ได้แก่ การดูแลบุคลากรและประชาชนเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอยู่แล้ว จึงจำเป็นต้องเร่งสร้างแผนงานและโครงการที่สามารถดูแลประชาชนให้ครอบคลุมมากที่สุด รวมทั้งแผนการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับบุคลากรในองค์กรด้วย เมื่อประชาชนได้รับการดูแลอย่างเป็นรูปธรรมจะทำให้องค์กรได้รับความพึงพอใจต่อความเท่าเทียม เสมอภาค อุ่นใจ และไว้วางใจ อีกทั้งบุคลากรได้รับการจัดสวัสดิการจะรู้สึกถึงความเมตตาของผู้บริหารจนนำไปสู่การปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ เมื่อประชาชนมีความสุข มีความเป็นอยู่ที่ดี บุคลากรในองค์กรได้รับสวัสดิการที่ดี ก็จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนผลงานหรือการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรที่ดีขึ้นตามไปด้วย

ขั้นตอนที่ ๒ Development of Management Mechanism ได้แก่ การพัฒนากลไกการบริหารจัดการ หมายถึง การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักการบริหารนิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ดังนี้

๑. กลไกด้านการตัดสินใจ ได้แก่ การกำหนดคุณสมบัติผู้ที่เข้าประชุมชี้แจงนโยบายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ กำหนดวัตถุประสงค์และแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน ควรนำปัญหาที่

เกิดขึ้นเข้าสู่ที่ประชุมหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน เชิญตัวแทนกลุ่มต่างๆหรือชุมชนที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ๆ เข้าร่วมประชุมเพื่อตัดสินใจ พร้อมกับการวางแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนร่วมกัน สุดท้ายให้ร่วมกันสรุปประโยชน์ที่จะได้รับ แนวทางการดำเนินงานและแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันทั้งตัดสินใจในการจัดทำโครงการนั้นๆ

๒. กลไกด้านการปฏิบัติการ ได้แก่ การสร้างความพร้อมเพรียงกันในการร่วมดำเนินงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มโครงการไปจนจบโครงการ องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องมีแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมต่างๆ หากเมื่อมีปัญหาในการดำเนินงานส่วนใดส่วนหนึ่ง ท่านสามารถขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ สมาชิก พร้อมทั้งเปิดระบบโอกาสให้ประชาชนและกลุ่มต่างๆได้แสดงความสามารถในการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมอย่างเต็มที่ หากการดำเนินงานตามแผนงานโครงการและกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นควรให้ชุมชนและพระสงฆ์เข้ามาเกี่ยวข้องให้มากที่สุด

๓. กลไกด้านการรับผลประโยชน์ ได้แก่ การกำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมและรับทราบความต้องการของชุมชนต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ มีการกำหนดแผนและผลที่จะเกิดจากการดำเนินงานตามโครงการว่า ประชาชน เครือข่ายสตรี พระสงฆ์ ชุมชน ภาคประชาสังคมส่วนใหญ่ และกลุ่มต่างๆได้รับประโยชน์อะไรจากแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆอย่างเท่าเทียม เสมอภาค และทั่วถึงกัน

๔. กลไกด้านการประเมินผล ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรเชิญประชาชน ชุมชน เครือข่ายภาคประชาสังคม เครือข่ายสตรี เยาวชน และกลุ่มต่างๆ ที่เป็นตัวแทนเข้าร่วมติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนและชุมชนรับรู้รับทราบข้อมูลโดยตลอด และเมื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ดำเนินงานโครงการและกิจกรรมต่างๆเสร็จสิ้นแล้วประชาชน ชุมชน เครือข่าย และกลุ่มต่างๆเหล่านั้นสามารถเข้าไปช่วยพิจารณาตรวจสอบและประเมินผลเพื่อความโปร่งใสได้

ขั้นตอนที่ ๓ Development of Management Application ได้แก่ การพัฒนาการประยุกต์หลักการบริหารจัดการ หมายถึง การนำหลักการบริหารนิยธรรมไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ดังนี้

๑. การจัดสภาภาพภายในองค์กร ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรมีการจัดตั้งสภาภาพไว้หลายจุด เพื่อการรวมกลุ่มพบปะพูดคุยกัน แต่ไม่ใช่การแตกแยกเป็นกลุ่มๆ ซึ่งจะมีผู้นำภายในกลุ่มแต่ละกลุ่มสรุปบทเรียนในการทำงาน การระดมความคิดเห็นจะช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และเกิดประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง และสามารถนำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เหล่านั้นมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรได้

๒. การกำหนดระเบียบวาระและระยะเวลาในการประชุม ได้แก่ การประชุมในองค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องมีการกำหนดองค์ประชุม ระเบียบวาระการประชุม และระยะเวลาในการประชุม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชน และกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ ได้เข้ามาร่วมประชุม เพื่อให้เกิดสิทธิและความเสมอภาคของ คณะกลุ่มบุคคลที่เข้าร่วม มีความหลากหลายทางความคิดและความต้องการ มีการประมวลข้อมูลและองค์ความรู้ตามลำดับความสำคัญ และให้เป็นไปตามระเบียบวาระในการประชุมที่ได้กำหนดไว้ โดยพร้อมเพรียงกันประชุมและพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม รวมถึงมีความรับผิดชอบต่อการประชุมด้วย

๓. กำหนดกฎระเบียบการปฏิบัติงานที่สามารถเข้าใจและปฏิบัติได้ ได้แก่ การกำหนดระเบียบต่าง ๆ ที่ซับซ้อนยุ่งยากจะทำให้การปฏิบัติของบุคลากรดำเนินการไปอย่างไม่ถูกต้อง รวมทั้งบรรทัดฐานการตัดสินใจให้เป็นไปตามระเบียบ ควรละความมีอคติระหว่างกันให้มากที่สุด แต่กระนั้น การกำหนดระเบียบควรให้มีความชัดเจน และมีจำนวนไม่มากนัก สามารถปฏิบัติได้โดยหลักการใหญ่ๆ ก็พอ ให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้ง่าย และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

๔. การกำหนดอัตลักษณ์ของผู้นำ ได้แก่ การกำหนดคุณลักษณะเป็นอีกหนึ่งเหตุที่สมควรจะเกิดขึ้นในองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพราะจะทำให้เป็นบรรทัดสำหรับการปฏิบัติงาน หากผู้นำละเมิดอัตลักษณ์จะส่งผลต่อความเคารพ ศรัทธาในการบริหารงาน ประชาชน ชุมชน และกลุ่มเครือข่ายต่างๆ รวมถึงผู้ใต้บังคับบัญชาจะเกิดความไม่เคารพ ไม่เชื่อมั่น ไม่ไว้วางใจ และเสื่อมศรัทธาลงไปด้วย ทั้งนี้จึงต้องกำหนดคุณสมบัติดังกล่าวไว้ เช่น เที่ยงตรง ไม่มีอคติ มีคุณธรรม ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน เสียสละ ประโยชน์สุขส่วนตัวเพื่อผู้อื่นๆ มีสัจจะ เป็นต้น แต่ละองค์กรอาจจะแตกต่างกันออกไปอยู่กับบุคลากรในองค์กร ชุมชน และกลุ่มต่างๆทั้งหมดเป็นผู้ที่กำหนด

๕. กำหนดสัดส่วนให้กลุ่มต่างๆเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การเชิญองค์กรหรือกลุ่มสตรีเข้ามาร่วมกันทำงานเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสตรี และเป็นการเพิ่มบทบาทให้สตรีในการทำงานด้านการบริหารองค์กรให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งในการประชุมวางแผนตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการตรวจสอบประเมินผล ควรให้ความสำคัญกับสตรีอย่างน้อยร้อยละ ๓๐ และเป็นการเปิดโอกาสให้สตรีเสนอความคิดเห็นและความต้องการในการดำเนินโครงการและกิจกรรมที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มสตรีทั่วทั้งจังหวัด

๖. การจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นความสามัคคี ได้แก่ ความสามัคคีเป็นบ่อเกิดของความสำเร็จหากองค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องการบรรลุเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ใด ควรมีการตั้งต้นอยู่ที่ความสามัคคีมาเป็นอันดับแรก เช่น การรับประทานอาหารร่วมกันเป็นประจำ การร่วมกันทำกิจกรรมภายในองค์กรที่ส่งเสริมความผูกพัน การยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการทำงานของผู้บริหารองค์กร การดูแลเรื่อง

สวัสดิการต่าง ๆ การกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้สามารถสร้างความสามัคคีให้กับประชาชนและบุคลากรในองค์กรได้

๗. การส่งเสริมประเพณีนิยมพร้อมให้ประชาชนและบุคลากรเข้าร่วม ได้แก่ การมีโครงการเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และส่งเสริมการมีพฤติกรรมตามจารีตประเพณีที่ดีงาม ขนบธรรมเนียมปฏิบัติ เป็นต้น ควรจัดโครงการเหล่านี้บ่อยๆ เพื่อให้เห็นตัวอย่างที่ดี ประชาชน บุคลากร และเยาวชนสามารถยึดเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติได้ นอกจากนี้ผู้นำน้องการบริหารส่วนจังหวัดจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประชาชนและบุคลากรในองค์กรอีกด้วย

พื้นที่สำหรับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนจังหวัดภายใต้บริบทหลักพุทธธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์นำมาเสนอไว้ในองค์ความรู้ที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ข้อมูลและเชิงการบริหารจัดการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการจัดการลักษณะดังต่อไปนี้

พื้นที่แรก การเปิดช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนประชาคมระดับหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งทำให้เป็นลักษณะของการเปิดให้ประชาชนได้รับมีสัมพันธภาพกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้อย่างเต็มที่ สามารถใช้วิธีการขอข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มเติมโดยไม่จำเป็นต้องจัดประชาคมให้ซ้ำซ้อนกัน แต่ถึงอย่างไรก็ตามหากข้อมูลยังไม่เพียงพอก็สามารถจัดประชุมระดับตำบลอีกครั้งเพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

พื้นที่ถัดไปทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องจัดทำเว็บไซต์สำหรับการมีส่วนร่วมจากประชาชนได้โดยตรงกันในลักษณะการสื่อสารแบบสองทางที่สามารถโต้ตอบและการควบคุมผลเสียที่จะเกิดจากโครงการ อีกทั้งยังสามารถเปิดเผยข้อมูลโดยตรงไปตรงมาที่ไม่ส่งผลกระทบต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลในระดับที่น่าพอใจ เพราะความตั้งใจและจริงจังในการพัฒนาพื้นที่รวมทั้งมีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนผ่านการเสนอความคิด การวางแผน การดำเนินกิจกรรม การรับผลประโยชน์ และการประเมินตรวจสอบ

พื้นที่สุดท้าย การทำงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดี บางแห่งไม่สามารถดำเนินโครงการได้ด้วยเงื่อนไขของงบประมาณที่มีไม่เพียงพอ จะต้องมีการติดตั้งกล่องรับความคิดเห็นจากประชาชนในระดับชุมชน ตำบล หรืออำเภอ เพื่อเพิ่มพื้นที่หรือช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง เพราะการประชาคมระดับหมู่บ้าน ตำบล หรืออำเภอมีเวลาในการประชุมค่อนข้างจำกัด ไม่สามารถให้ประชาชนทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่และทั่วถึงได้ จึงต้องใช้ช่องทางหรือวิธีการนี้ เพื่อให้้องการบริหารส่วนจังหวัดได้นำข้อมูลจากกล่องรับความคิดเห็นมารวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเป็นข้อมูลประกอบการบริหารงาน หรืออาจจะตั้งทีมงานดำเนินการในส่วนนี้ให้เกิดการเชื่อมโยงความต้องการของประชาชนให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และเพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผ่านการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้เชี่ยวชาญมาจัดทำร่างรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พร้อมกับการตรวจสอบผลการวิเคราะห์ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณยืนยันให้เห็นสภาพการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมจาก ๔๐๐ ตัวอย่าง โดยการใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เมื่อการตรวจสอบผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณดังกล่าวเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๑ รูป/คน เพื่อให้คำแนะนำ และเสนอแนะข้อมูลเพิ่มเติมที่ให้อารมณ์การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะได้นำเสนอข้อมูลสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ วิเคราะห์สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนตามกระบวนการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการตัดสินใจ ได้แก่ ๑.ประชาชนให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อย ๒.ความพร้อมทางการบริหารองค์กรยังมีน้อย ๓.นโยบายการบริหารองค์กรไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ๔.โครงสร้างและระบบ ๕.ขาดการรับรู้แนวคิดและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการปฏิบัติการ ๑.การใช้งบประมาณในเขตพื้นที่ที่ซ้ำซ้อนกัน ๒.การบริหารงานภาครัฐมีลักษณะที่ไม่ยืดหยุ่น ๓.ขาดการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินงานและแก้ไขปัญหา ด้านการรับผลประโยชน์ ได้แก่ ๑.ขาดระบบการส่งเสริมระบบการเชื่อมโยงการบริการประชาชน ๒.ขาดการส่งเสริมให้ประชาชนมี

ส่วนร่วมโดยตรงในการบริหารงาน และ ๓.ขาดการสื่อสารและขาดการให้ความรู้กับประชาชน และด้านการประเมินผล ได้แก่ ๑.ขาดการเข้าถึงความต้องการของประชาชน ๒.โครงสร้างการบริหารมีความเป็นทางการมากเกินไป ๓.ขาดการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย ๔.การแสดงความคิดเห็นต่อการประเมินผลของประชาชนได้รับความสำคัญน้อย

๕.๑.๒ การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า ประชากรมีความเห็นว่าการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = ๔.๒๙$ S.D. = ๐.๕๒๐) คือ ด้านการปฏิบัติการ รองลงมา คือ ด้านการประเมินผล ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๙$ S.D. = ๐.๕๗๐) รองลงมา คือ ด้านการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๐๘$ S.D. = ๐.๖๑๘) และรองลงมา คือ ด้านการรับผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๐๓$ S.D. = ๐.๕๕๗) เมื่อพิจารณารายละเอียดในภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๕$, S.D. = .๕๖๖)

การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่ หลักอปริหานิยธรรม ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารเพื่อการมีส่วนร่วมตามทางพระพุทธศาสนาที่ผ่านการศึกษาจากความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดบ้าง มากบ้าง และปานกลางบ้างทำให้ทราบถึงแนวทางที่จะนำไปใช้สำหรับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดดังประเด็นต่อไปนี้

๑. การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการตัดสินใจ เมื่อพิจารณาในภาพรวมจะพบว่าค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อทำให้เห็นโอกาสในเข้าร่วมประชุมของประชาชนกลุ่มกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อรับทราบนโยบายและตัดสินใจในการวางแผน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ อยู่บ่อยครั้ง และประชาชนมีความพร้อมในการเสนอข้อมูล ปัญหา ความต้องการแก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อจัดทำแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆซึ่งแสดงค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด แต่สิ่งที่ตกใจอย่างมากในการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นของกลุ่มสตรีที่มีค่าเฉลี่ยในระดับที่น้อยที่สุด เพราะฉะนั้น ข้อการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่กล่าวถึงการปกป้อง คัมภีร์สตรีจำเป็นต้องเปิด

โอกาสให้มีการส่งเสริมบทบาทให้สตรีและเยาวชนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อการตัดสินใจในการวางแผนงาน โครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

๒. การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการปฏิบัติการ เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่ากิจกรรมใดที่มีพระสงฆ์เข้าร่วมโครงการและกิจกรรมต่างๆขององค์การบริหารส่วนจังหวัดย่อมได้รับความน่าเชื่อถือและเป็นเกียรติอย่างมากจะได้รับความสนใจของประชาชนจะมีคะแนนค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันรายชื่อที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ประชาชนในท้องถิ่นมีความพร้อมเพรียงกันในการร่วมดำเนินงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มโครงการไปจนจบโครงการ นั้นแปลว่า การมีส่วนร่วมกันดำเนินการหรือปฏิบัติการไม่จบกิจกรรมทำให้มีเพียงประชาชนที่สนใจเท่านั้นที่อยู่ร่วมจนจบโครงการ เพราะฉะนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนรับรู้สาระสำคัญและประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมร่วมกับองค์กรและชุมชน

๓. การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการรับผลประโยชน์ เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่าค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก หากดูรายประเด็นที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยมากที่สุดจะพบว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ดำเนินงานโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เสร็จสิ้นแล้ว พระสงฆ์สามารถเข้าไปพิจารณาตรวจสอบเพื่อความโปร่งใสได้เพราะความใกล้ชิดระหว่างสถาบันสงฆ์กับองค์กรท้องถิ่นเป็นไปอย่างชัดเจนอย่างมาก แต่หากดูว่ารายประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดกลับพบว่า เครือข่ายด้านสตรีและเยาวชนได้รับเชิญให้เข้าร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมีคะแนนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เพราะเครือข่ายภาคประชาสังคมและกลุ่มต่าง ๆ อาจจะไม่เข้มแข็งมากนัก จึงทำให้บทบาทของกลุ่มสตรีไม่มีความโดดเด่นในเชิงการร่วมกันรับผลประโยชน์

๓. การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ด้านการประเมินผล เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่าค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะประเด็นของเจ้าหน้าที่ สมาชิก หรือผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเป็นธรรมกับประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาคอันแสดงว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความพยายามในการเปิดโอกาสในการตรวจสอบและประเมินผลโครงการต่างๆ แต่ก็น่าสังเกตว่า ประเด็นเรื่องความพึงพอใจต่อแผนงาน โครงการและกิจกรรมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน และโบราณวัตถุกลับมีคะแนนค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นน้อยที่สุด อาจจะเป็นเพราะ

งบประมาณในการส่งเสริมและสนับสนุนประเด็นเรื่องวัฒนธรรม ประเพณีมีจำนวนไม่เพียงพอจึงทำให้
ความคิดเห็นต่ำที่สุด

๕.๑.๓ รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วน จังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า

๑. รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมด้านการตัดสินใจ พบว่า มี
องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ๑.เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนตัดสินใจ
๒.ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจดำเนินการ ๓.สร้างความคุ้นเคยกับ
ประชาชนจนสามารถกล้าเสนอปัญหาและความต้องการได้ ๔.รับฟังความคิดเห็นกันระหว่างประชาชน
ผู้บริหาร และบุคลากร ๕.กำหนดโครงสร้างการบริหารงานองค์กรโดยให้ประชาชนเข้ามาเป็นกรรมการร่วม
ในการกำหนดแผนงาน ๖.การกำหนดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาบทบาทสตรี ๖.การสร้างและปรับปรุงภูมิ
ทัศน์สถานที่ที่ประชาชนให้การเคารพบูชา และ๗.ความเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมหรือผู้นำที่ประชาชนให้การ
ยอมรับ

๒. รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมด้านการปฏิบัติการ พบว่า มี
องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ๑.ส่งเสริมบทบาทผู้นำให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการ กิจกรรม ๒.ให้
กลุ่มองค์กรต่าง ๆ มีส่วนในการดำเนินงานและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ๓.เพิ่มช่องทางการบริการทั้งในด้านการ
ให้ข้อมูลและการรับข้อมูลจากประชาชน ๔.แต่งตั้งตัวแทนภาคประชาชนมาร่วมจัดทำและดำเนินการ
แผนงาน โครงการ และกิจกรรม ๕.การคุ้มครองสิทธิสตรีและผู้อื่นในสังคมให้มากยิ่งขึ้น ๖.ส่งเสริมและ
สร้างบรรยากาศในที่ประชุม และ ๗.การให้ความเคารพนับถือผู้เข้าร่วมประชุม ทั้งพระสงฆ์ ผู้สูงอายุ และ
ประชาชนกลุ่มต่างๆ

๓. รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมด้านการรับผลประโยชน์ พบว่า มี
องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ๑.ประชาชนมีบทบาทในการนำเสนอข้อมูลความต้องการในแผนพัฒนาของ
องค์กร เพื่อจะได้กำหนดโครงการ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ๒.ส่งเสริมและสร้าง
อาชีพให้กับประชาชนและกลุ่มต่างๆอย่างเป็นรูปธรรม ๓.กำหนดแผนงานแบบมุ่งเน้นสัมฤทธิ์ผลแก่
ประชาชน ชุมชน และสังคมอย่างเท่าเทียม ๔.จัดทำและเผยแพร่ข่าวสารหรือระบบสารสนเทศในการ
บริหารงานองค์กร ๕.ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมที่เกิดผลประโยชน์แก่กลุ่มสตรี ๖.การบำรุงรักษา
อาคารสถานที่ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ และ ๗.การช่วยเหลือเกื้อกูลในลักษณะครอบครัวฉันท์
ญาติพี่น้อง การดูแลพระสงฆ์ และผู้สูงอายุ

๔. รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมด้านการประเมินผล พบว่า มี
องค์ประกอบที่สำคัญ พบว่า ๑.มีการประเมินผลการดำเนินงานหรือสำรวจความพึงพอใจของประชาชน

หลังดำเนินงานโครงการ กิจกรรม ๒.จัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารประจำชุมชนเพื่อเผยแพร่ รับฟัง และรับข้อเสนอแนะจากประชาชน ๓.ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและรับรู้ข้อมูลรายงานผลการดำเนินงานขององค์กรได้โดยไม่บิดบัง ๔.เสริมสร้างวัฒนธรรมและแนวทางการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรให้เกิดแก่ประชาชน ชุมชน และสังคม ๕.การสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มสตรีและกลุ่มต่างๆ ๖.การตระหนักและให้ความสำคัญต่อสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชน และ ๗.การยอมรับในคุณธรรมหรือความดีมากกว่าตัวบุคคล

การสำรวจตรวจสอบผลการวิเคราะห์ด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อยืนยันผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งได้ โมเดล 3D กระบวนการพัฒนาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักการบริหารนิยธรรมดังแผนภาพข้างบนและเป็นองค์ความรู้ใหม่ของผู้วิจัยที่สามารถอธิบายได้ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ Development of Management Policy ได้แก่ การพัฒนานโยบายการบริหารจัดการ เพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักการบริหารนิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ ๒ Development of Management Mechanisms ได้แก่ การพัฒนากลไกการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักการบริหารนิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และขั้นตอนที่ ๓ Development of Management Application ได้แก่ การพัฒนาการประยุกต์หลักการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ค้นพบว่กิจกรรมเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักการบริหารนิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ที่สามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นจะต้องอาศัยพื้นที่ ดังนี้ พื้นที่สำหรับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนจังหวัดภายใต้บริบทหลักพุทธธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์นำมาเสนอไว้ในองค์ความรู้ที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ข้อมูลและเชิงการบริหารจัดการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการจัดการลักษณะดังต่อไปนี้ พื้นที่แรก การเปิดช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในเวทีประชาคมระดับหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งทำให้เป็นลักษณะของการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้อย่างเต็มที่ สามารถใช้วิธีการขอข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มเติม พื้นที่ถัดไปองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องจัดทำเว็บไซต์สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนได้โดยตรงในลักษณะการสื่อสารแบบสองทางที่สามารถโต้ตอบและการควบคุมผลเสียที่จะเกิดจากโครงการ อีกทั้งยังสามารถเปิดเผยข้อมูลโดยตรงไปตรงมาที่ไม่ส่งผลกระทบมายังองค์การบริหารส่วนจังหวัด จะช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลในระดับที่น่าพอใจ และพื้นที่สุดท้าย การ

ดำเนินงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งในพื้นที่ไม่สามารถดำเนินการโครงการและกิจกรรมได้ด้วยเงื่อนไขทางงบประมาณที่ไม่เพียงพอ องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องเปิดและติดตั้งกล่องรับข้อมูลจากประชาชนในระดับตำบลเพื่อเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนได้โดยตรง เพราะปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการประชาคมระดับหมู่บ้านมีเวลาค่อนข้างจำกัด ไม่สามารถให้ประชาชนส่วนมากแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๒.๑ สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจจะขาดระบบจัดการที่เอื้อต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมภาคประชาชนทำให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทำได้ยากมาก เพราะการดูแลในพื้นที่กว้างและต้องทำงานเชื่อมโยงกับองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลได้เฉพาะบางแห่งเท่านั้น จึงไม่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามาร่วมเสนอความคิดเห็นในการวางแผนโครงการต่างๆ ในระดับไม่มากนักสอดคล้องกับงานวิจัยของ **กฤษฎากรณ์ ยุงทอง**^๑ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาจั่ว อำเภอมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ : กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาจั่ว” พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลนาจั่วอยู่ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ภูสิทธิ์ ชันติกุล**^๒ ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพียง ๒ ระดับเท่านั้น ได้แก่ ระดับปานกลาง และต่ำ ซึ่งรายด้านที่อยู่ระดับปานกลางและสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุชมลย์ ประสมศักดิ์**^๓ วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน” พบว่า ประชาชนขาดองค์ความรู้และไม่

^๑ กฤษฎากรณ์ ยุงทอง, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาจั่ว อำเภอมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ : กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาจั่ว”, **รายงานการวิจัย**, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

^๒ ภูสิทธิ์ ชันติกุล, “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร”, **รายงานการวิจัย**, (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๓), หน้า ๑-๒.

^๓ สุชมลย์ ประสมศักดิ์, “กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่อง เพราะฉะนั้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจจะต้องมีการกระจายข่าวสารให้ประชาชนได้รับรู้กิจกรรม แผนงาน โครงการ และประเด็นต่าง ๆ เพื่อ จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนได้มากยิ่งขึ้น

๕.๒.๒ การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า ประชากรมีความเห็นว่าการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่ม จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่ เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติการ รongลงมา คือ ด้านการประเมินผล ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รongลงมา คือ ด้านการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรongลงมา คือ ด้านการรับผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัย ของอัมพร วงศ์โสภา^๕ ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัพบุริสธรรมขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาความคิดเห็นของประชาชนอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า การนำ หลักสัพบุริสธรรมไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ซึ่งหากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์เพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในเชิงการบริหารจัดการองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของสมโพชน กวักหิรัญ^๖ ได้วิจัยเรื่อง “บูรณาการการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วยหลักสัพบุริสธรรม” พบว่า ทำให้ มีการวางแผนงานที่ดีมีระบบในการดำเนินงาน ตรงตามเป้าหมายยิ่งขึ้น ลดภาวะการด้อยประสิทธิภาพการ บริหาร ลดความเสียหายการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทำให้การดำเนินงานเกิดผลสำเร็จดีขึ้น ทำให้จัดสรรงบประมาณเกิดประโยชน์สูงสุดอย่างคุ้มค่า เกิดความเป็นธรรม ลดปัญหาความขัดแย้ง ความ ไม่เสมอภาค เพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของเสนอ อัครมณฑา^๗ วิจัย

^๕อัมพร วงศ์โสภา, “รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัพบุริสธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาความคิดเห็นของประชาชนอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่”, *ดุขกัณิพนธ์พุทธศาสตรดุขกัณิบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^๖สมโพชน กวักหิรัญ, “บูรณาการการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วยหลักสัพบุริสธรรม”, *รายงานวิจัย*, (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสะอ้าน, ๒๕๕๕).

^๗เสนอ อัครมณฑา, “รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด นนทบุรี”, *ดุขกัณิพนธ์พุทธศาสตรดุขกัณิบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี” พบว่า อปริหานิยธรรม ๗ เป็นหลักป้องกันความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญขององค์กรฝ่ายเดียว องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติด้านการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี

๕.๒.๓ รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า

ด้านรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักพุทธธรรมด้านการตัดสินใจ พบว่า เมืองคัมภีร์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมในการประชุมวางแผนตัดสินใจ การนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการดำเนินการ การสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนจนสามารถกล้าเสนอปัญหาและความต้องการได้ การรับฟังความคิดเห็นกันระหว่างประชาชน ผู้บริหาร และบุคลากร และกำหนดโครงสร้างการบริหารงานองค์กร โดยให้ประชาชนเข้ามาเป็นกรรมการร่วมในการกำหนดแผนงานขององค์กร และจะต้องมีนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ชัดเจนให้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุขุมลย์ ประสมศักดิ์**^๒ วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน” พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ที่ความชัดเจนของนโยบายภาครัฐเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมไปสู่การบริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการสนับสนุนงบประมาณให้กับการสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุรศักดิ์ บุญเทียน**^๓ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกสุขภาพเฉพาะพื้นที่” พบว่า การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกสุขภาพเฉพาะพื้นที่ คือ ความสัมพันธ์ของการตัดสินใจของฝ่ายต่าง ๆ ในทิศทางที่สังคมต้องการโดยการสร้างพื้นที่สาธารณะให้กับภาพส่วนต่าง ๆ ในสังคมได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปรึกษาหารือ อย่างเปิดเผยและเกิดกระบวนการผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติผ่านการประชุมที่เป็นระบบบนหลักการมีส่วนร่วมภายใต้ศีลธรรมอันดีงาม

^๒สุขุมลย์ ประสมศักดิ์, “กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^๓สุรศักดิ์ บุญเทียน, “การพัฒนารูปแบบการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกสุขภาพเฉพาะพื้นที่”, *ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต* (สาขาวิชาพัฒนาสังคม), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๑).

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กานตพันธุ์ พิศาลสุขสกุล^๙ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสียของข้าราชการในเทศบาลนครของประเทศไทย” พบว่า ความสนใจจากผู้บริหารในการผลักดันนโยบายการชี้แจง และทำความเข้าใจ การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกับภาคประชาชน ในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนในการกำหนดนโยบาย ซึ่งจะส่งผลให้นโยบายด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เกิดความสมดุลและมีความยั่งยืนในทางปฏิบัติต่อไป

ด้านรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักพุทธธรรมด้านการปฏิบัติการพบว่า เมืองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมบทบาทผู้นำให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการกิจกรรม ให้ประชาชนหรือกลุ่มองค์กรต่างๆได้มีส่วนในการดำเนินงานและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เพิ่มช่องทางในการบริการทั้งในด้านการให้ข้อมูลและการรับข้อมูลจากประชาชน และแต่งตั้งตัวแทนภาคประชาชนเข้ามาร่วมจัดทำและดำเนินการตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎากรณ์ ยุงทอง^{๑๐} ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว อำเภอมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ : กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว” พบว่า เทศบาลตำบลนางัวได้เปิดโอกาสให้เข้ามาร่วมควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยได้มีการแต่งตั้งประชาชนเข้าเป็นกรรมการประเมินผลแผนงานหรือโครงการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภณัฐ ทรัพย์นาวิน^{๑๑} ได้วิจัยเรื่อง การนำนโยบายการบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ๑๖ แห่ง พบว่า การเน้นส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของผู้รับบริการในกระบวนการนโยบาย รวมทั้งผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม มีการติดตามผล ประเมินผล และนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

ด้านรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักพุทธธรรมด้านการรับผลประโยชน์ พบว่า เมืองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ประชาชนมีบทบาทในการนำเสนอข้อมูลความต้องการในแผนพัฒนาขององค์กร เพื่อกำหนดโครงการ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การส่งเสริมและสร้างอาชีพให้กับประชาชน และกลุ่มต่างๆอย่างเป็นรูปธรรม การกำหนดแผนงานแบบมุ่งเน้น

^๙กานตพันธุ์ พิศาลสุขสกุล, “การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสียของข้าราชการในเทศบาลนครของประเทศไทย”, *คุณิพนธ์ปริญาปรัชญาคุณิพนธ์บัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑).

^{๑๐}กฤษฎากรณ์ ยุงทอง, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว อำเภอมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ : กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว”, *รายงานการวิจัย*, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

^{๑๑}ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิน, “การนำนโยบายการบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุไปปฏิบัติ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ๑๖”, *คุณิพนธ์ปริญาปรัชญาคุณิพนธ์บัณฑิต* (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๕).

สัมฤทธิ์ผลแก่ประชาชน ชุมชน และสังคมอย่างเท่าเทียม การจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารหรือระบบสารสนเทศในการบริหารงานองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจ พรพลธรรม^{๑๒} ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” พบว่า การจัดการความโปร่งใสภายในองค์กรและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลสัมฤทธิ์ที่ส่งผลกระทบต่อเป้าหมายการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่างๆ ได้แก่ กลไกรูปแบบตัวชี้วัดการจัดการ ความโปร่งใส ประกอบด้วย นโยบายฝ่ายบริหาร และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิทยา จิตรมาศ, พัฒนศิณ สำเร็จรัมย์, ตะติยาวัฒน์ สุวรรณศรี, ณัฐภา อินทร์อ้อม^{๑๓} ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษาการเลือกตั้งนายกหรือสมาชิกสภา องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า รูปแบบการรณรงค์เลือกตั้งที่ทำให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารการเลือกตั้งที่ดีที่สุด ๗ ลำดับ คือ หอกระจายข่าวหรือเสียงตามสาย รถแห่ของผู้สมัคร ทีมงานผู้สมัครเดินหาเสียง เวทีปราศรัยของผู้สมัคร การจัดประชุมชี้แจง ป้ายคัทเอ้าท์ขนาดใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบล และเวทีชุมชนตามลำดับ

ด้านรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักพุทธธรรมด้านการประเมิณผล พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ มีการประเมิณผลการดำเนินงานหรือสำรวจความพึงพอใจของประชาชนหลังดำเนินงาน การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารประจำชุมชนเพื่อเผยแพร่ รับฟัง และรับข้อเสนอแนะจากประชาชน โดยประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและรับรู้รายงานผลการดำเนินงานขององค์กรได้ และการสร้างวัฒนธรรมและแนวทางการดำเนินงานให้เกิดแก่ประชาชน ชุมชน และสังคม ซึ่งจะนำไปสู่ความการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และทำให้องค์กร ชุมชน และกลุ่มต่างๆ เกิดความเข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยของเสน่ห์ ใจสิทธิ์^{๑๔} วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” พบว่า การสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ทางพระพุทธศาสนารวมทั้งองค์กรในชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวางแผนทางสำหรับวางรากฐานให้กับประชาชนได้มีความรู้และมีส่วนร่วมต่อ

^{๑๒}เบญจ พรพลธรรม, “การจัดการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, *ดัชนีพันธปรัชญาคุณภิบัณฑิต (สาขาวิชารัฐศาสตร์)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓).

^{๑๓}วิทยา จิตรมาศ, พัฒนศิณ สำเร็จรัมย์, ตะติยาวัฒน์ สุวรรณศรี, ณัฐภา อินทร์อ้อม, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษาการเลือกตั้งนายกหรือสมาชิกสภา องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครราชสีมา”, *รายงานการวิจัย*, (วิทยาลัยนครราชสีมา, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๑๔}เสน่ห์ ใจสิทธิ์, การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

กระบวนการกำหนดนโยบายตั้งแต่เริ่มต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นฤนัท สุริยมณ และคณะ**^{๑๕} วิจัยเรื่อง “คุณธรรมจริยธรรมที่มีผลต่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล” พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลจะสอบถามความเห็นของประชาชนโดยผ่านประชาคมหมู่บ้าน เพื่อจัดลำดับความสำคัญของโครงการในแต่ละหมู่บ้านก่อน แล้วจึงนำมาารวมกันเพื่อจัดลำดับตามความจำเป็นเร่งด่วนในภาพรวมอีกครั้ง และส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาท้องถิ่นจะมีการส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณ

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” ผู้วิจัยได้พยายามวิเคราะห์ สังเคราะห์จากข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ การสอบถามการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและการร่างรูปแบบการมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นร่วมกันอาจารย์ที่ปรึกษา พร้อมทั้งการนำเสนอข้อมูลสรุปเพื่อมาเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทำให้เห็นว่าสภาพของปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง ๓ จังหวัด เพราะฉะนั้น ปัญหา อุปสรรคต่างๆ ควรมีการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่ผู้วิจัยจะได้ให้คำแนะนำไว้ดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรผลักดันนโยบายการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและบุคลากรอย่างจริงจัง จริงใจ มีลักษณะของการมุ่งผลสัมฤทธิ์ให้มากที่สุด ซึ่งกระบวนการดังกล่าวอาจจะต้องอาศัยภาพเพิ่มเติมจากคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้งหมดที่มีการทำงานอย่างพร้อมเพรียงกันในหมู่คณะ

๒. องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรจัดตั้งแผนงบประมาณในการกระจายข่าวสารข้อมูลในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการตัดสินใจร่วมกัน การดำเนินงานหรือปฏิบัติการร่วมกัน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผลโครงการและกิจกรรมสำคัญ ๆ ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยตรง

^{๑๕} นฤนัท สุริยมณ และคณะ, “คุณธรรมจริยธรรมที่มีผลต่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล”, รายงานวิจัย, (ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), ๒๕๕๙), หน้า ก-ง.

๓. องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรวางแผนนโยบายเพื่อการทำงานด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สามารถจะประยุกต์หรือบูรณาการกับหลักพุทธธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยการจัดตั้งทีมงานเพื่อศึกษาและเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการพัฒนาและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากที่สุด

๔. องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรมีการเชื่อมความสัมพันธ์การทำงานเชิงบูรณาการกันอย่างจริงและเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ไม่มากนัก

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. องค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องแสดงภาพการผลักดันนโยบายการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจัง จริงใจและตระหนักถึงบทบาทในการทำหน้าที่ของตนเอง เพื่อเสนอภาพลักษณ์ของการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะทีมงานผู้บริหารอาจจะต้องลงพื้นที่เพื่อพบปะพูดคุย และสร้างความคุ้นเคย สร้างความใกล้ชิดกับประชาชนให้มากยิ่งขึ้น จะทำให้ประชาชนรับรู้ถึงศักยภาพการทำงานอย่างจริงจังและจริงใจ

๒. องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรมีการแสดงภาพอย่างชัดเจนถึงการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านช่องทางการสื่อสารในประเภทต่างๆ ให้มากที่สุด เช่น การออกสื่อวิทยุท้องถิ่น การสื่อสารผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ รวมทั้งสามารถใช้การสื่อสารในลักษณะอื่น ๆ ที่เหมาะสมต่อพื้นที่นั้นๆ โดยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับรู้ถึงนโยบายการมีส่วนร่วม

๓. องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรจัดตั้งทีมงานในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมในทุกระดับ โดยเฉพาะการนำเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์และผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนาเข้ามาให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินกิจกรรมบูรณาการ

๔. องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรมีการจัดประชุมใหญ่ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดทั้งหมดเพื่อหาแนวทางการทำงานร่วมกัน โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดรับเป็นเจ้าภาพหลัก แสดงศักยภาพภายใต้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้งยังสามารถจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนระดับไม่มากนักและไม่เป็นไปในทิศทางที่ต้องการมากนัก

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาแนวทางหรือกระบวนการนำนโยบายการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไปสู่การปฏิบัติแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

๒. ควรมีการศึกษาทดลองหรือพัฒนาเว็บไซต์สาธารณะที่สามารถสื่อสารได้สองทางแบบโต้ตอบได้ เพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้บริหารที่สามารถควบคุมผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในองค์การบริหารส่วนจังหวัด

๓. การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอื่นๆ ที่เหมาะสมกับพื้นที่ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

๔. นักวิจัยควรมองถึงระเบียบวิธีวิจัยอื่นๆ ที่สามารถพัฒนารูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การใช้เทคนิคเดลฟาย หรือระเบียบวิธีวิจัยอื่นๆ

บรรณานุกรม

๑. บรรณานุกรมภาษาไทย

(ก) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น(แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนพัฒนาสามปี และแผนการดำเนินงาน. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, ๒๕๕๒.

กิตติมา ปรีดีดิเรก. ทฤษฎีการบริหารองค์กร. กรุงเทพมหานคร: ธนการพิมพ์, ๒๕๒๙.

ชาญชัย.อาจิณสมภาร. ศัพท์การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐.

ณรงค์ โพธิ์พฤษานันท์. ระเบียบวิธีวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส. เอเชียเพรส. จำกัด, ๒๕๕๑.

ทับทิม วงศ์ประยูร และคนอื่นๆ. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๔๒.

ธงชัย.สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร :. ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.

_____. การวางแผน. กรุงเทพมหานคร :ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖.

ธีรวุฒิ.บุญยโสภณและวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔.

ธีรยุทธ พึ่งเทียร. สถิติเบื้องต้นและการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุตรไพศาล, ๒๕๔๕.

ธีระพล อรุณะกสิกร และคนอื่นๆ. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๒.

ดิณ ปรัชญพฤทธิ. หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.

เต็มศักดิ์ ทองอินทร์. ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

นนท์ กอแก้วทองดี. คู่มือการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้นำประชาคมตำบล เรื่องเวทีประชาคมพร้อมใจเลือกตั้ง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง, ๒๕๔๓.

นวนน้อย ตรีรัตน์ และคนอื่นๆ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานของ
องค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมรสเพรส จำกัด, ๒๕๔๕.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง. เชียงใหม่ : สิริ
ลักษณ์การพิมพ์, ๒๕๔๗.

นิภา เมธาวิชัย. วิทยาการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๓.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. การบริหารสาธารณะในระบบกฎหมายปกครองของฝรั่งเศส.
กรุงเทพมหานคร : สำนักนิติธรรม, ๒๕๔๑.

นิพนธ์ กินาวงศ์. หลักการบริหารการศึกษา. พิษณุโลก : ภาควิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๓.

บุญช่วย ศิริเกษ. พฤติกรรมองค์การในการบริหารการศึกษา. เลย์ : สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๔๐.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕.

ประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ เรื่อง “การ
จัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด”. ราชกิจจานุ
เบกษา. เล่ม ๑๒๖ ตอนพิเศษ ๒๗ ง. ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

ปาริชาติ วลัยเสถียร. เอกสารประกอบการศึกษาวิชา สค. ๖๕๑ ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน.
กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). คุณธรรมสำหรับนักบริหาร. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธ
ธรรม, ๒๕๓๙.

_____. พุทธวิธีในการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๙.

พะยอม วงศ์สารศรี. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร :พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒.

พงษ์ศักดิ์. ปัญหาพหุองค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร :สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒.

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการบริหาร ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์เสมอธรรม, ๒๕๔๘.

พิทยา บวรวัฒนา. การบริหารเชิงบูรณาการ. นนทบุรี : สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖.

พิสนุ พองศรี. วิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เทียมฝ่ายการพิมพ์, ๒๕๔๙.

มัลลิกา ต้นสอน. การจัดการยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร : เอกซเปอร์เน็ต จำกัด, ๒๕๔๔.

เมธี จันทจารุภรณ์ และสุธิดา รัตนวณิชย์พันธ์. วิทยาการชุมชน : การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การ
เรียนรู้ระหว่างประชาชน. นครสวรรค์ : สุขุมและบุตร, ๒๕๔๑.

รัตนะ บัวสนธ. การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : คำสมัย. ๒๕๕๒

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : นามมีบุ๊คส์
พับลิเคชั่นส์. ๒๕๔๖

- รุ่ง แก้วแดง. **โรงเรียนนิติบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๔๖.
- วิโรจน์ สารรัตน์. **การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๔๒.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๘.
- _____. **การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โพธิ์ เพช. ๒๕๔๕.
- วิเชียร วิทย์อุดม. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : ธนัชการพิมพ์, ๒๕๕๐.
- วิทยาลัยการพัฒนากองเมืองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า. **รางวัลพระปกเกล้า' ๕๕ (KPI Awards)**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : ธรรมดาเพรส จำกัด. ๒๕๕๕.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น. ๒๕๔๐.
- สถาบันพระปกเกล้า. **แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ : ปัญหา อุปสรรค และทางออก**. นนทบุรี : ธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๔๕.
- สนั่น มีสัจธรรม. **ปัญหาการบริหารงานของหน่วยศึกษานิเทศก์**. สำนักงานประถมศึกษาอำเภอในเขตการศึกษา ๑๑. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, ๒๕๓๗.
- สมคิด บางโม. **การบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๔.
- สมยศ นาวิก. **การบริหารตามสถานการณ์**. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๕.
- สุพิน เกชาคุปต์. **การจัดการปฏิบัติงาน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.
- สุวรรณ พินตานนท์. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล**. กรุงเทพมหานคร : อาสาวิชาดินแดน, ๒๕๔๖.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี, ๒๕๕๔.
- สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. **สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏและทบวงมหาวิทยาลัย**, ๒๕๔๖.
- ส่งศรี ชมภูวงศ์. **การวิจัย**. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๗.
- อคิน รพีพัฒน์. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗.

อรรถัย กักพล และฉัตรระวี ปรีสุทธิญาณ. **บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า ๕๒ ด้านความโปร่งใส และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๓.

(๒) วิทยานิพนธ์/งานวิจัย

กฤษฎากรณ์ ยุงทอง. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา. **กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว**. **รายงานการวิจัย**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, ๒๕๕๕.

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ. **รายงานการศึกษา**. นนทบุรี: มูลนิธิเอเชีย สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๒.

นฤนันท์ สุริยมนิ และคณะ. คุณธรรมจริยธรรมที่มีผลต่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล. **รายงานวิจัย**. กรมส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), ๒๕๕๙.

เบญจ พรพลธรรม. “การจัดการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”. **ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชารัฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓.

ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์ และคณะ. บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการสร้างเสริมสุขภาพและข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่องการกระจายอำนาจด้านการสร้างเสริมสุขภาพ. **รายงานฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ, ๒๕๕๓.

ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิ. การนำนโยบายการบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุไปปฏิบัติ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ๑๖. **ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๔.

สุรศักดิ์ บุญเทียน. การพัฒนารูปแบบการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกสุขภาพเฉพาะพื้นที่. **ดัชนีนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชาพัฒนาสังคม). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๑.

สุขุมลย์ ประสมศักดิ์. กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

สมพร พูลพงษ์. ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นโดยการจัดการองค์การเชิงระบบ. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** (สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๕๖.

สมโพชน กวักหิรัญ. บัณฑิตการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วยหลักสัปปุริสธรรม”.

รายงานการวิจัย. องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเสา, ๒๕๕๕.

เสนอ อัครมนต์. รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักการบริหารนิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

เสนอ ใจสิทธิ์. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

อำนวย บุญรัตน์มตรี. การจัดทำบริการสาธารณะร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษากรณีการจัดการขยะ. **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐศาสตร์).** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๔.

อัมพร วงศ์โสภ. รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาความคิดเห็นของประชาชนอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่”. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา).** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

(๓) วารสาร

สุชาติ จักรพิสุทธิ์. การศึกษาทางเลือกของชุมชน”. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.** ปีที่ ๒๗. ฉบับที่ ๔. (มิถุนายน – สิงหาคม. ๒๕๔๗) : ๑๘-๒๓.

(๔) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์

ชัยมงคล ไชยรบ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร. **คำแถลงนโยบายต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร.** วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๕.

สมชอบ นิติพจน์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม. **คำแถลงนโยบายการบริหารต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม.** วันศุกร์ ที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๑.

สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร. **แผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร (พ.ศ. ๒๕๕๓ – ๒๕๕๖).** มุกดาหาร. (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักพัฒนาระบบ รูปแบบและโครงสร้าง กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. ข้อมูล ณ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๕.

(๕) บทสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม

สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธิญาณ, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร(ธ.), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ พระครูสิริเจตยานุกิจ, ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ พระครูปิยะคามเขตคณาภิรักษ์, เจ้าคณะอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ พระมหาสมักร วรบุญโณ, เจ้าคณะอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม, ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายณรงค์ สีนทรัพย์, หัวหน้าสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร, ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายพัฒนา พิมพ์สารี, หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายบัวศรี ศรีอ่อน, ผู้อำนวยการกองแผนและงบประมาณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พุฒจักร สิริ, อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายชัยวารินทร์ แข็งแรง, สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอดงหลวง เขต ๓, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายรัฐพล ฤทธิธรรม, คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายเขียวชาญ อินทริง, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอศรีสงคราม เขต ๓, ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ ดร.บุรกรณ์ บริบูรณ์, รักษาการรองผู้อำนวยการ สังกัดวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายพิชัย จันทพันธ์, สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอดอนตาล เขต ๑, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายสมเกียรติ ศิริตัน, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายถาวร สุขทาน, เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นางลัดดา เกิดลาภ, ผู้อำนวยการกองแผนงานและงบประมาณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร, ๖ สิงหาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายดาบชัย หัตถสา, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอนาหว้า เขต ๒, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายอรรถวรธรณ์ จันทศรี, รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, ๙ สิงหาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายประพันธ์ คนหาญ, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอหนองสูง เขต ๑, ๖ สิงหาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายสามารถ อัยกร, ประธานสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕
กรกฎาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายเสน่ห์ บางทราย, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอนาแก เขต ๑,
๒๐ มีนาคม ๒๕๕๙.

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบัณฑิต ปณฺธิตเมธี. ผู้อำนวยการกองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ผศ.,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร
ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช อาจารย์ประจำหลักสูตรภาควิชา
รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต อาจารย์ประจำหลักสูตรภาควิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์ อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.สุทธิพันธ์ อรัญญาส อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ นายมังกร ยนต์ตระกูล, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ นายวิษณุศิภัทร์ วงศ์มณี ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การ
บริหารส่วนตำบลลำไทร, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสบศักดิ์ หัวหน้าสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

(๖) เว็บไซต์

ชฎานิส เชี่ยวสด. **อุปทานิยธรรม : หลักธรรมกับความสำเร็จและความมั่นคงขององค์กร.**

[ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : file:///C:/Users/user/Downloads/pdf-94ff1abc051d9d058
556c58d78143a86.pdf [๘ ธันวาคม ๒๕๕๘].

- ทวีศักดิ์ รักยิ่ง. **ธรรมาภิบาลกับกระบวนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=433796> [๖ ธันวาคม ๒๕๕๘].
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **การวิเคราะห์ เปรียบเทียบความหมายของการบริหาร การจัดการ การบริหาร การพัฒนาและการบริหารจัดการ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.wiruch.com> [๗ ธันวาคม ๒๕๕๙].
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครพนม. **สภาพทั่วไปของจังหวัดนครพนม**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : http://www.nakhonphanom.m-society.go.th/about_province.htm [๙ ธันวาคม ๒๕๕๘].
- สโรช สันตะพันธุ์ นิติศาสตร์บัณฑิต. **พระพุทธศาสนากับหลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php>. [๘ ธันวาคม ๒๕๕๘].
- สำนักงานจังหวัดสกลนคร. **ข้อมูลสรุปจังหวัดสกลนคร**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : http://www.sakonkakhon.net/index.php?option=com_content&task=view&id=34&Itemid=46 [๙ ธันวาคม ๒๕๕๘].
- สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร. **ข้อมูลจังหวัดมุกดาหาร**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : http://www.dpt.go.th/mukdahan/main/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=4 [๙ ธันวาคม ๒๕๕๘].
- สำนักงานจังหวัดนครพนม. **ที่ตั้ง-อาณาเขต**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://trakrumwong2540.wordpress.com> [๙ ธันวาคม ๒๕๕๘].
- สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร. **ข้อมูลจังหวัดมุกดาหาร**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : http://www.dpt.go.th/mukdahan/main/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=4 [๙ ธันวาคม ๒๕๕๘].
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครพนม. **สภาพทั่วไปของจังหวัดนครพนม**, [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : http://www.nakhonphanom.msociety.go.th/about_province.htm [๙ ธันวาคม ๒๕๕๘].
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท. **โครงสร้าง/อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : http://www.chainatpao.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=86&Itemid=27 [๙ ธันวาคม ๒๕๕๘].

๒. บรรณานุกรมภาษาอังกฤษ

- Best. John W.. **Research in Education**. New Jersey : Practice Hall Inc, 1970.
- Bardo. John W.. and Hartman. John J. **Urban Soclogoy : A Systematic Introduction**. U.S.A. : F.E. Peacock Publishers. Inc, 1982.

- Cohem. John M. and Uphoff. Norman. **Participation: Concept and Measure for Project Design**. Implementation in Rural Development. Community Center for International Studies. Cornell University, 1977.
- Cohen. John & Norman T. Uphoff. **Participation in Rural Development : Seeking Clarity Through Specificity** . 1980 ." World Development. Vol. 8.
- Davis Keith & John Newstrom W.. **Human Behavior**. 8th ed.. New York : Mc Graw-Hill, 1989.
- Don Hellriegel. **Management (third edition)**. Addison - Wesley Publishing Company .lmc, 1982.
- Delen. Corazan Alma G. **People Participation**. Philippine Encyclopedia of Social Works, 1977.
- E.N. Chapman. **Supervisor Survival Kit**. second edition. California : Science Research Associates Inc, 1995.
- Erwin. Williams. **Participation Management : Concept. Theory and Implementation**. At lanta. Ga : Georgia State University Press, 1987.
- Fornaroff . A. **Community Involvement in Health System for Primary Health Care**. Geneva : World Health Organization, 1980.
- Harold Koontz & Heinz Weihrich. **Ninth Edition Management**. New York: McGrew Hillbook, 1991.
- Putti Joseph M. **Management : A Functional**. Singapore : Mc Graw-Hill, 1987.
- Keeves. P. J.. **Educational research methodology and measurement: An international handbook**. Oxford. England : Pergamon Press, 1988.
- Koontz & others. **Essential of management**. New York : Mc Graw-Hill, 1986.
- Reeder Willam W.. **Some Aspects of the Informel Social Participation of Farmilies in New Yok State**. Ph. D. Dissertation. Cornell Universcity, 1974.
- Stoner. A. F.. & Wankel. C.. **Management**. 3rd ed. New Delhi: Prentice – Hill Privated, 1986.
- Tosi. Henry L. and Carroll. Stephen J.. **Management**. 2nd edition. New York : John Wiley & Sons, 1982.

- United Nation. **Department of Internation Economic and Social Affair. Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development.** Report of The Meeting for The Adhoc Group of Expert. New York :United Nation, 1981.
- Willer. D.. **Scientific Sociology: Theory and Method.** Englewood cliff. NJ.: PrenticeHill, 1986.
- William Ouchi. **Organization and Management.** Eaglewood Cliffs: Prentice Hill, 1971.
- White Alastair T.. **Why Community Participation? : a Discussion of the Argument Go.** Community Participation : Current Issue and Lesson Learned. United Nations Children' s Fund, 1982.
- Wilches-Chaux. Gustavo. **Community Participation: Proceeding.** Third International Seminar. Columbia: Habinet, 1992.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก :

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญการสัมภาษณ์เจาะลึก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

ภาคผนวก ข :

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยการสัมภาษณ์เจาะลึก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยการสนทนากลุ่ม

หนังสือขออนุญาตตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

ภาคผนวก ค :

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ค่าความเชื่อมั่นจากการทดลองใช้เครื่องมือ (Try-Out)

ภาคผนวก ง :

ประมวลภาพการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ

ภาคผนวก จ :

ประมวลภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญการสัมภาษณ์เจาะลึก
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญการสัมภาษณ์เจาะลึก

สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธิญาณิก, เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร(ธ.), ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ พระครูสิริเจติยานุกิจ, ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ พระครูปิยะคามเขตคณาภิรักษ์, เจ้าคณะอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ พระมหาสมักร วรบุญโณ, เจ้าคณะอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม, ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายณรงค์ สิ้นทรัพย์, หัวหน้าสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร, ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายพัฒนา พิมพ์สารี, หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายบัวศรี ศรีอ่อน, ผู้อำนวยการกองแผนและงบประมาณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พุฒจักร สิริ, อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายชัยวารินทร์ แข็งแรง, สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอดงหลวง เขต ๓, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายรัฐพล ฤทธิธรรม, คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายเชี่ยวชาญ อินทริง, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอศรีสงคราม เขต ๓, ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ ดร.บุรกรณ์ บริบูรณ์, รักษาการรองผู้อำนวยการ สังกัดวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายพิชัย จันทพันธ์, สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอดอนตาล เขต ๑, ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายสมเกียรติ ศิริตัน, รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายถาวร สุขทาน, เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นางลัดดา เกิดลาภ, ผู้อำนวยการกองแผนงานและงบประมาณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร, ๖ สิงหาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายดาบชัย หัดสา, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอนาหว้า เขต ๒, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายอรรชวรธรณ์ จันทศรี, รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, ๙ สิงหาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายประพันธ์ คนหาญ, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอนองสูง
เขต ๑, ๖ สิงหาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายสามารถ อัยกร, ประธานสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕
กรกฎาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายเสน่ห์ บางทราย, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอนาแก เขต ๑,
๒๐ มีนาคม ๒๕๕๙.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบัณฑิต ปณฺธิตเมธี. ผู้อำนวยการกองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ผศ.,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร
ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์ หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช อาจารย์ประจำหลักสูตรภาควิชา
รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต อาจารย์ประจำหลักสูตรภาควิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์ อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.สุทธิพันธ์ อรัญญาวาส อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ นายมังกร ยนต์ตระกูล, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ นายวิษณุศิภัทร์ วงศ์มณี ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การ
บริหารส่วนตำบลลำไทร, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสบศักดิ์ หัวหน้าสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง หัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณิต อาจารย์ประจำหลักสูตรภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา อาจารย์ประจำหลักสูตรภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร อาจารย์ประจำหลักสูตรภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยการสัมภาษณ์เจาะลึก
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยการสนทนากลุ่มเฉพาะ
หนังสือขออนุญาตตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

ภาคผนวก ง.

ประมวลภาพการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ

พระราชวิสุทธินายก
เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร (ธ)

นายยุทธเดช ศรีพรหมทัต
สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร อำเภอพรรณานิคม เขต ๓

นายณัฐกานต์ ไชยรบ
สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร อำเภอสว่างแดนดิน เขต ๒

นายเชียวชาญ อินทริง
สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม อำเภอศรีสงคราม เขต ๓

นายสมัย โพธิทองดี
รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร

นายจอมศรี ศิริกาล
สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร อำเภอเมือง เขต ๕

นายเชื้อม ภาควุมิ
กำนันตำบลดงมอน อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร

อาจารย์รัฐพล ฤทธิธรรม
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ผศ.ดร.พุฒจักร ลิทธิ
อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก จ.

ประมวลภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ
(Focus Group Discussion)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล : นายทักษิณ ประชามอญ
 เกิด : วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๑๕
 ชาตภูมิ : ๑๔๓ หมู่ที่ ๑๖ ตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๑๙๐
 ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๔๒ : พุทธศาสตรบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา)
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 พ.ศ. ๒๕๔๗ : ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 พ.ศ. ๒๕๕๒ : รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประสบการณ์การ
ทำงาน

พ.ศ. ๒๕๕๑ : เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 พ.ศ. ๒๕๕๓ : นักวิเคราะห์นโยบายและแผน กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ปัจจุบัน : รองผู้อำนวยการกองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปีที่เข้าศึกษา : มิถุนายน ๒๕๕๕

ผลงานบทความ
วิชาการ : ๑. คุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลลำไทร อำเภอยางน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. บทความวิชาการ. วารสาร มนส.เทพสตรีปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๙.

๒. กระบวนการจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขา. บทความวิชาการ. การประชุมระดับชาติครั้งที่ ๓ ประจำปี ๒๕๖๐ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

๓. การบริหารราชการ : การจัดการภาครัฐสมัยใหม่และทางเลือก. บทความวิชาการ. การประชุมระดับชาติครั้งที่ ๔ ประจำปี ๒๕๖๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน. ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

โทรศัพท์ : ๐-๙๒๔๓-๑๙๗๙-๗

อีเมล : pracha_art1@hotmail.com